

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1335**

ΣΤ

68

ΠΑΒ

Αυρίαν (Διγενή's)

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ Ε. ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ.

ΔΙΤΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

ΚΑΙ ΒΒΒΒ
ΔΙΜΗΜΑΤΑ

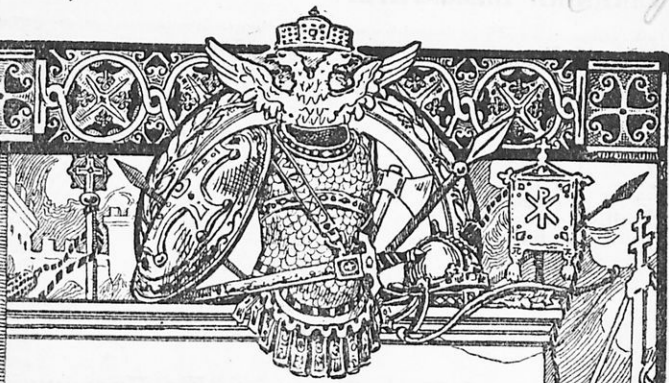

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΕΙΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑ — ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

9 69 ΤΠ
Augustas (Dyenis)

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ & ΕΠ. Γ. ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

20

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Ἔκδ. 1.

ΑΘΗΝΑ 1929

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Δ. & Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

56—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—56

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1335

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Υπουργείον
Παιδείας και Θρησκευμάτων

Εν Αθήναις τῇ 10/9/29

Αριθ. } πρωτ. 44451
 } διεκπ.....

Πρὸς

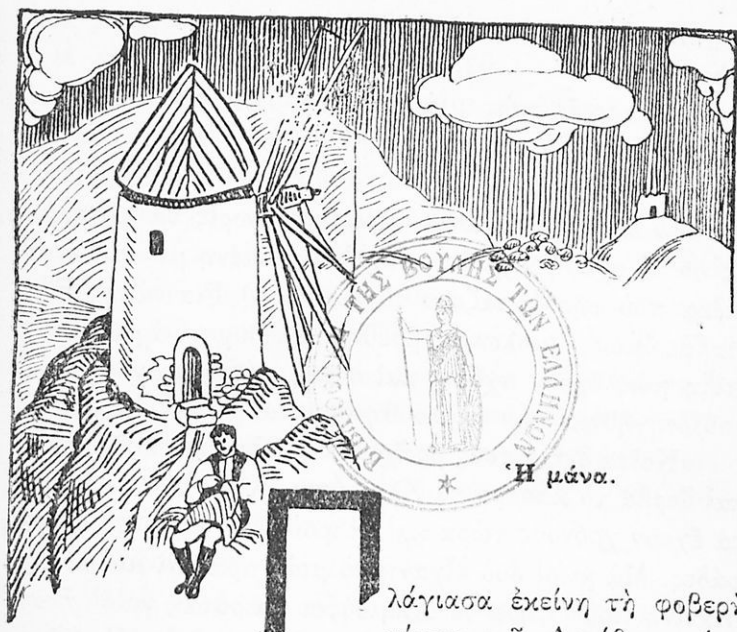
τοὺς κ. κ. **Ι Καρκαβίτσαν** καὶ **Ἐπ. Παπαμιχαήλ**

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας ταυταρίθμου ἀποφάσεως ἐκδοθείσης τῇ 7ῃ Σ)βρίου 1929 καὶ αὐθι-
μερὸν καταχωρισθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 99 (τεῦχος
Β') φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη τὸ
ὑφ' ὑμῶν συγγραφέν βιβλίον «ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ
ΚΑΙ ἈΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ» Ἀναγνωστικὸν Ε'
τάξ. δημοτικοῦ σχολείου κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ
νόμου 3438 διὰ μίαν τριετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ
σχολικοῦ ἔτους 1929—30 ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅπως κατὰ
τὴν ἐκτύπωσιν ἐκτελεσθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς
ὑποδειχθεῖσαι τροποποιήσεις αἱ διατυπωθεῖσαι ἐν τῇ
σχετικῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει αὐτῆς τῇ δημοσιευθείσῃ
ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 88 τῆς 31ης Ἰουλίου 1929 (Τεῦχος
Β') φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

Γ. Γωνιῶν

Ὁ Ὑπουργὸς
Κ. ΓΟΝΤΙΚΑΣ

Τὰ γνήσια ἀντιτυπα ἔχουν ἐδῶ τὶς ὑπογραφὰς τῶν συγ-
γραφέων.

Πλάγιασα εκείνη τή φοβερή
 νύχτα τοῦ Δεκέβρη μέσα
 σ' ἓναν ἀνεμόμυλο τοῦ Τρουμπέ. Πλάγιασα μὰ δὲν
 κοιμήθηκα. Ὁ δρόλαπας σάρωνε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τὸν
 Κάμπο κι ἔκανε τοὺς δρόμους ἀδιάβατους.

Χίλιες φωνές καὶ μύριοι χτύποι ἄλλαζαν στὸ λε-
 φτό. Μόλις ξεθύμαινε τὸ ἀστραπόβροντο, ἄρχιζε ὁ στε-
 ναγμός τοῦ ἀνέμου κι ἔπειτα τῶν κεραμιδιῶν ὁ θρη-
 νος καὶ τῶν δέντρων ὁ δαρμός. Καὶ στὸ ἀναμεταξύ
 ἔσκουζε ἔξαφνα ἡ φωνή τῆς κουκουβάγιας κι ἐκείνη
 ἀκολουθοῦσε ἀνάρια ἀνάρια ἡ κλαγγή τῆς καμπάνας.
 "Ἐλεγες πῶς ἡ φωνή ὀλόλυζε. Κατὰ τὴ χαραυγὴ ὅμως
 ἠσύχασαν τὰ πάντα καὶ ὅταν σηκώθηκα, βρῆκα τὸ μυ-
 λωνὰ ἔξω στὸν προσηλιακό, κοντὰ στὴ σταχτερὴ γάτα
 του, νὰ μπαλώνῃ μὲ τρεμουλιαστὰ χέρια ἓνα χιλιотру-
 πημένο σακκί.

«Καλή νυχτιά κι απόψε, ἔ;» τοῦ εἶπα μόλις τὸν καλημέρισα.

—«Θαρρεῖς πὼς μιὰ γυναῖκα θάκανε λιγώτερο, ἂν τῆς ἄρπαζαν τὸ παιδί;» μὲ ρώτησε κεῖνος κοιτάζοντας περίεργα.

Τὸν κοίταξα κι ἐγὼ περίεργα, χωρὶς νὰ καταλαβαίνω τί σχέση ἐῖχε μιὰ νύχτ' ἀγριεμένη μὲ μιὰ γυναῖκα ποὺ τῆς ἄρπαζουν τὸ παιδί. Ὁ Γιαννάκης Ξηνταράς ὅμως, ὁ μυλωνάς, βρέθηκε πρόθυμος νὰ μοῦ ἀποδείξῃ πὼς ἔχουν σχέση, καὶ στενὴ μάλιστα σχέση, καὶ μοῦ διηγήθηκε τὴν ἀκόλουθη ἱστορία:

«Κοίτα δεξιά τοὺς βράχους τοῦ Σανταμεριοῦ, κοίτα καὶ ζερβὰ τὸ κάστρο τὸ Χλιμούτσι. Καὶ τὰ δυὸ κάστρα τὰ ἔχουν χρόνους τώρα καὶ καιροὺς δύο νεράϊδες ἀδερφάδες. Μὰ κι οἱ δυὸ εἶχαν ἀπὸ μιὰ χαρὰ καὶ μιὰ λύπη. Ἐκείνη ποὺ πῆρε τὸ Χλιμούτσι χαιρόταν γιὰτ' ἦταν ὁμορφὴ καὶ λυπόταν γιὰτὶ δὲν εἶχε παιδιά. Ἡ ἄλλη, ποὺ πῆρε τὸ Σανταμέρι, λυπόταν γιὰτ' ἦταν ἀσχημὴ καὶ χαιρόταν γιὰτ' εἶχε παιδιά. Τὰ παιδιά, βλέπεις, εἶναι ἡ μοναχὴ εὐτυχία στὸ σπίτι. Ὅταν τὰ ἔβλεπε ξαπλωμένα στὴ σάλα, τὸ ἓνα ἐδῶ νὰ κυλιέται στὸ πάτωμα, τ' ἄλλο ἐκεῖ νὰ πηδᾷ καὶ νὰ γελάῃ χωρὶς καμιὰν αἰτία, τὸ ἄλλο παρέκει νὰ θέλῃ μὲ τὸ καλάμι νὰ φτάσῃ τὸν οὐρανό, λησμονοῦσε τὴν ἀσχήμια τῆς καὶ ὅλα.

»Ἄν κοιταζόταν καμιὰ φορὰ στὸν καθρέφτη καὶ ἔβλεπε τὸ ζαρωμένο πρόσωπό τῆς, τραβιόταν πίσω κι ἔλεγε χαμογελώντας:

«Τὰ νιάτα μου τᾶδωσα στὰ παιδιά μου».

»Κι ἀλήθεια εἶχε πέντε ἀρσενικὰ ὁμορφα σὰν ἀχτιῶδες, εἶχε κι ἓνα κοριτσάκι ἴδια ἡ πεντάμορφη.

»'Η ἄλλη ὅμως νεράϊδα, πὺ εἶχε τὸ Χλιμούτσι, τί νὰ εἰπῇ καὶ πῶς νὰ παρηγορηθῇ;

»Τί κι ἂν ἦταν γαλανομάτα κι ὁμορφῇ! τί κι ἂν μολογοῦσαν τὰ κάλλη της ἔλοι γύρω; "Όταν θυμόταν, καὶ τὸ θυμόταν κάθε λίγο καὶ λιγάκι ἢ δόλια, πῶς ἦταν μοναχὴ καταμόναχῃ στὸ κάστρο της, πῶς οἱ αὐλὲς ὅλες κι οἱ πόρτες καὶ τὰ δωμάτια ἔμεναν ἔρημα, βουβά, ἀνατριχίλα τὴν ἔπιανε, κι ἔπεφτε προύμυτα καὶ ὅλο ἔκλαιγε, ἔκλαιγε. Γιατί τάχα κι ἐκείνη νὰ μὴν ἔχῃ ἓνα παιδάκι, μικρό, παχουλό, ροδοκόκκινο παιδάκι, νὰ κλώθῃ τὰ σγουρά του μαλλιά μὲ τὰ δάχτυλά της, νὰ δένη στὸ λαιμό της τὰ μικρὰ χεράκια του, νὰ γελάῃ μὲ τὸ ἄθῳο του γέλιο, νὰ παίζῃ ἢ γλωσσίσσα του λέγοντας ἀδιάκοπα:

«Μάνα, μανούλα μου γλυκιὰ.....»

»Μιὰ μέρα πὺ πῆγε στὴν ἀδερφή της, καὶ γνώρισε τὴν εὐτυχία πὺ χαρίζουν τὰ παιδιὰ, κόντεψε νὰ τρελαθῇ ἀπὸ τὴ θλίψῃ της.

«Νὰ σοῦ εἰπῶ, καημένη· δέ μοῦ δίνεις κι ἐμένα ἓνα παιδάκι;» τῆς εἶπε μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια.

—«Τί τὸ θέλεις;»

—«Νὰ τόχω συντροφιά· δὲν ξαίρεις πόσο ὑποφέρω μοναχὴ μου, ἀρρωσταίνω».

—«Οὐ, καημένη! δὲ δοξάζῃς τὸ Θεὸ πὺ σ' ἐφύλαξε ἀπ' αὐτά!»

»'Η ἄσκημῃ ἔκανε τάχα πῶς εἶναι βαργομισμένη ἀπὸ τὰ παιδιὰ, μὰ ἢ καρδιά της ἤξαιρε, ποιά ἦταν ἢ ἀλήθεια.

—«Πάρε ὅποιο θέλεις», εἶπε τέλος στὴν ἀδερφή της. "Έτσι κι ἔγινε· ὅταν ἔφυγε τὸ βράδυ πῆρε μαζί

της καὶ τὸ καμάρι τοῦ Σανταμεριοῦ, τὴν ὁμορφὴν κόρη τῆς ἄσκημης νεράϊδας.

»Πέρασαν μῆνες καὶ καιροί, μὰ οὔτε τὴν ἀδερφή, οὔτε τὴν κόρη της εἶδε πιά.

»Χάνει μιὰ μέρα τὴν ὑπομονή, κινάει καὶ πηγαίνει στὸ Χλιμούτσι. Μὰ βρίσκει τὸ κάστρο ἔρημο καὶ βουβό, τὶς πόρτες μανταλωμένες, χορταριασμένα τὰ δώματα. Χτυπάει τὶς πόρτες, χτυπάει τοὺς τοίχους, φωνάζει, κλαίει, μὰ τίποτε. Ἡ νεράϊδα ἡ ὁμορφὴ μὲ τὴν ὁμορφὴν κόρη, παίζει καὶ γελάει καὶ κάνει πῶς δὲν ἀκούει τὴ μάνα, τὴ θλιβερὴ μάνα, ποὺ χτυπιέται ἔξω καὶ δέρνηται γιὰ τὴν κόρη της, γιὰ τὴν ἴδια της τὴν ὁμορφιά.....»

Ἄλλο γέρο Ξηνταράς ἔκοψ' ἐδῶ τὸ λόγο του, ἔκλεισε ἄλλο μιὰ τρύπα τοῦ σακκιοῦ του καὶ μὲ κοίταξε κατὰματα. Βέβαια ὁ μυλωνὰς κάπου ἤθελε νὰ καταλήξῃ, ἀλλὰ περίμενε πρῶτα νὰ τὸν παρακινήσω ἐγώ, ὅπως τὰ βόδια ποὺ γνωρίζουν τὸ τέλος τοῦ δρόμου καὶ ὅμως στέκονται κάθε τόσο, προσμένοντας τὸ κεντρὶ τοῦ ζευγολάτη.

«Ἔτσι;» τὸν ἐρώτησα.

—(Ναί), εἶπε κι ἐξακολούθησε ἀμέσως. «Ἀπὸ τότε ἡ ἄσκημη δὲν ἔχασε τὴν ἐλπίδα νὰ πάρῃ πίσω τὴν κόρη της. Κάθε τόσο κινάει καὶ πηγαίνει στὸ κάστρο. Μὰ πρὶν κινήσῃ, στολίζεται μὲ τὰ καλύτερα ροῦχα, βάνει τὰ λαμπρότερα διαμαντικὰ καὶ παίρνει μαζί ὅλες τὶς δοῦλες καὶ τὶς ὑποταχτικὲς της μὲ βιολιὰ καὶ λαγοῦτα. Καὶ σὰν κινήσῃ, ὅλα περίγυρα ψυχωμένα καὶ ἄψυχα ἀναγαλλιάζουν. Ὁ οὐρανὸς λάμπει ἀσυγνέφιαστος ἡ θάλασσα μένει ἀκυμάτιστη ὁ πλατὺς κάμπος ἀνθίζει καὶ μοσχοβολεῖ, πυρώνουν τὰ δεντρικά,

καὶ στὰ χωριά ξεχειλίζει ἡ χαρά· λές κι εἶναι Λαμπρή. Κι ἀπὸ τὸ ἓνα βουνὸ ὡς τὸ ἄλλο φουστὰ στὸ διάβα της ἐν' ἀεράκι, γεμάτο ἀπὸ μύριες ἀηδονόστομες λαλιές.

»Ὅταν ὅμως ρτάση στὸ κάστρο καὶ τὸ ἰδῇ σιδερομανταλωμένο καὶ ἄφωνο, παίρνει ὁλόγυρα τοὺς πύργους καὶ ἀρχίζει μὲ φωνὴ θλιμμένη καὶ παρακαλεστική νὰ ζητῇ τὴν κόρη ἀπὸ τὴν ἀδερφή της. Τὴ ζητεῖ καὶ τῆς τάζει τὸ Σανταμέρι μὲ τοὺς μαγεμένους κήπους καὶ τ' ἀεροκάμωτα παλάτια, ποὺ λάμπουν σὰν τὸν ἥλιο, μὲ τὶς βρύσες τὶς διαμαντένιες καὶ τὶς μαργαριταρένιες σκάλες καὶ τὶς ὁλόχρυσες αὐλές καὶ τὶς ψιφιδωτὲς πύρτες καὶ τοὺς τοίχους τοὺς σκαλιστούς. Καὶ τέλος τῆς τάζει νὰ εἶναι κείνη κυρὰ κι ἀφέντρα ν' ἀφεντεύη, κι αὐτὴ νὰ γίνῃ δούλα της, νὰ τὴ δουλεύη, καὶ πλύστρα της νὰ τὴν πλένη, νὰ τρώῃ τ' ἀποφάγια της, νὰ πίνῃ τ' ἀπονιψίδια της, φτάνει νὰ ἔχῃ μαζί τὴν κόρη της τὴ χαϊδεμένη.

»Αὐτὰ καὶ ἄλλα τῆς τάζει, μὰ ἐκείνη κάνει πῶς δὲν ἀκούει τῆς ἀδερφῆς τὰ λόγια. Καὶ τότε ἀπελπισμένη ἀπὸ τὴν ἀδερφή γυρίζει γλυκομίλητη στὴν κόρη της καὶ τῆς τάζει: Τῆς τάζει ἄντρα τῆς Κάτω γῆς τὸ γιό, ποὺ εἶναι τρανὸς καὶ δυνατὸς σὰ δράκος, κι εἶν' ἡ γενιά του μεγάλη καὶ πλατιά, κι ἡ μάνα του ἀπέραντη καὶ βαθύπλουτη καὶ φοβερή.

»Ὅμως ἀπὸ μέσα δὲν ἀπαντοῦν, παρὰ τραγούδια καὶ ὄργανα, γέλια καὶ χαρὲς ποὺ μεγαλώνουν τὴν ὀργή της. Καὶ τότε ἀρχίζει νὰ καταριέται τὴ σκύλα καὶ παράνομη ἀδερφή. Τσαλαπατεῖ τὰ ροῦχα καὶ τὰ διαμαντικά, σχίζει μὲ τὰ νύχια τὰ μάγουλα, ξεπλέκει τὰ μαλλιά, σκούζει καὶ ρυάζεται σὰν ἄσβος. Σιγθόχτυπᾷ τοὺς τοίχους, γροθοκοπεῖ τὶς πόρτες, ἀδράζει

μέ τὰ δόντια της τ' ἀγκωνάρια, δέρνει καὶ κλωτσᾷ τ' ἄψυχο χτίριο ὥσπου πέφτει ξερνώντας αἷμα καὶ ἀφρούς. Οἱ δοῦλες τότε τὴ σηκώνουν καὶ τὴ φέρνουν στὸ Σανταμέρι.

»Στὸ γυρισμό της ὅμως δὲν εἶναι ἡ χαρούμενη μάνα, ποὺ πάει νὰ πάρῃ τὸ παιδί της· εἶναι ὀργισμένη νεράϊδα, δρόλαπας ἀρματωμένος μὲ νερὸ καὶ χαλάζι καὶ σίφωνες. Ἡ θάλασσα δέρνεται καὶ βογγᾷ σὰ νὰ νιώθῃ τῆς μάνας τὸν καημό, ὁ οὐρανὸς σκοτεινιάζει, θολώνουν τὰ τρεχούμενα νερά, τὰ δεντρικὰ στρώνονται κοφομεσασμένα στὸ χῶμα, οἱ φοράδες ἀπορίχνουν καὶ κακὸ θανατικὸ πέφτει στὰ χωριά. Καὶ ἀπ' ἄκρῃ σ' ἄκρῃ τοῦ κάμπου φυσᾷ ὁ δρόλαπας ἀγριεμένος, χιλιόχρονες βελανιδιές ξεριζώνει, χτίρια γκρεμίζει, ξυλοκεράμιδα συνεπαίρνει, βότσαλα καὶ λιθάρια σαρώνει, κι ἀκούεται στὸν ἄλλον κόσμον τὸ κλάμα της.

»Ὡ! δὲν εἶδα νὰ μὴν ἔφαγε καὶ τὶς φτερωτὲς τοῦ μύλου!.....»

Καὶ ὁ Γιαννάκης Ξηνταράς, ὁ μυλωνάς, πήδησε ἀπὸ τὸ κάθισμά του καὶ πῆγε νὰ ἰδῇ μὴν ἔφαγε ὁ δρόλαπας τὶς φτερωτὲς τοῦ μύλου του.

Α. Καραβίτσας

Δυὸ σκέλεθρα.

Βρίζας. Ἀλήθεια τώρα σαραβαλιάστηκα σὰν γέρικο ἄ-
λογο, μὰ ἤμουν κι ἐγὼ μιὰ φορά νιός. Τὴν καθημε-
ρινὴ δουλειά, τὴ σκόλη γλέντι.

«Τί λεβέντης!» τὸλεξαν ὅλοι ὅσοι μ' ἔβλεπαν.

Τώρα ἐγέρασα—ἔτσι θὰ εἰπῇ καθέννας σὰν ἰδῇ
τὸ ἀσπρόμαλλο κεφάλι μου. "Αχ! δὲ γερνᾶνε τὸν ἄν-
θρωπο τὰ χρόνια, ὅχι! "Αμα χάση κανεὶς ὅ,τι ἀγαπάει,
ἅμα θάψῃ στὴ μαύρη γῆ γυναῖκα καὶ παιδιὰ, πού ἔλπι-
ζε νὰ τοῦ κλείσουν τὰ μάτια, ἅμα δὲν ἔχῃ ἐν' ἀκουμπη-
στήρι στὸν κόσμο..... ναί, τότε ἀσπρίζουν τὰ μαλλιά,
τότε ἡ ράχη καμπουριάζει, τότε ἡ καρδιὰ χτυπάει
ἀπρόθυμα σὰ νὰ δουλεύῃ ἄσκοπα.

Ἄπ' ὦρα σ' ὦρα, ὅταν ἀπαντήσῃ ὁ Χάρος στὸ δρόμο
του κι ἐμένα, θὰ μὲ πάρῃ στὸ στερνὸ μου κρεβάτι καὶ

τότε μήτε Νικόλας θά βρίσκεται, μήτε θά θυμᾶται κανείς πὼς ἦταν μιὰ φορά. Τὸ νεκροταφεῖο μας εἶναι μικρό. Λίγα κυπαρίσσια ἐδῶ, μιὰ ροδιά ἐκεῖ, σανίδες μπηγμένες στὰ μνήματα—σταυρὸς πουθενά. Σὲ λίγα χρόνια γιὰ νὰ θάψουν κανένα σὰν κι ἐμένα φτωχὸν καὶ κακομοίρη, θά πᾶνε νὰ σκάψουν στὰ δικά μου μνήματα. Ἐκεῖ θά βροῦν καὶ μιὰ κάσα νὰ ἔχη δυὸ σκέλεθρα.

«Ποιανοῦ ἦταν αὐτὸ τὸ μνῆμα;» θά ρωτήσουν.
'Ακοῦστε τὴν ἱστορίαν του.

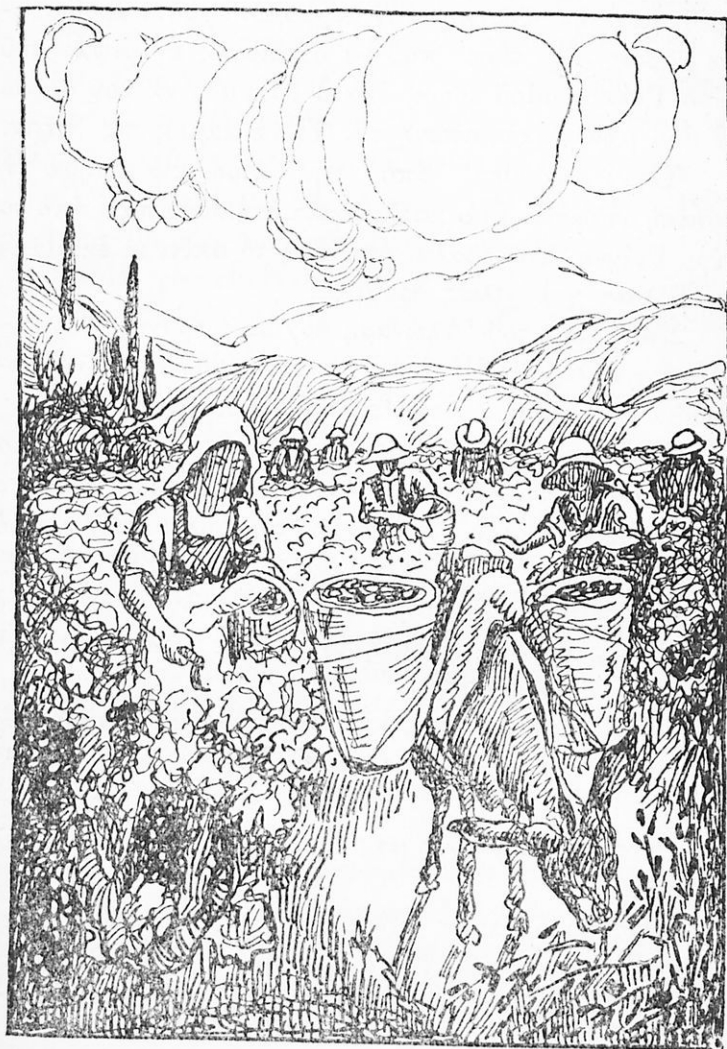
Ἦταν στὰ ἐβδομηῆντα τὸ Δεκέβρη. Τότε πέθανε ἡ κόρη μου ἡ Ἀννέτα καὶ τὴν ἴδια μέρα ὁ ἄντρας της καὶ γαμπρός μου ὁ Ἀντώνης. Κακόμοιρα παιδιὰ! τὸ συλλογίζομαι καὶ θλίβει' ἡ καρδιά μου. Τὴ γυναῖκα μου, τὴν ἄμοιρη Γιαννούλα τὴν καλοτυχίζω ποὺ πέθανε ὕστερ ἀπὸ τὴν καταστροφή.

Ἄν δὲ πέθαιναν τ' ἀγαπημένα μου ἀπὸ τὸν κατατρεμὸ τῆς τύχης καὶ τὴν κακίαν τῶν ἀνθρώπων, θά εἶχα κι ἐγὼ ἀγγονάκια, θά τοὺς ἔλεγα παραμύθια στὸ παραγώνι τὸ χειμῶνα· τὸ ἓνα μὲ τὰ χεράκια του θά τραβοῦσε τὰ ψαρά μου τὰ γένεια, τὸ ἄλλο θά χόρευε στὰ γόνατά μου, ἄλλο θ' ἀνέβαινε στὴ ράχη μου καὶ θά μοῦ φώναζαν ὅλα μὲ τὴν φιλή φωνίτσα τους: παπούλη! παπούλη!

Ἐκεῖνη τὴ χρονιά εἶχα παντρέψει τὴν Ἀννέτα μου μὲ τὸν Ἀντώνη. Φτωχὸς ἦταν μὰ παλικάρι καὶ δουλευτής. Δὲν εἶχε σπίτι καὶ τὸν πῆρα στὸ δικό μου.

Ἡ χρονιά ἐπῆγαινε καλὴ· ἔγινε σιτάρι, ἀραποσίτι, κριθάρι, ὅλα τέλος τὰ σπαρτά, τὰ μπιστάνια καλὰ πηγαίνανε. Οἱ χωριάτες εἶχαν νὰ κάμουν μὲ τὸν καιρό.

«Σὸν καλὸς ὁ Αὐγουστος ἐφέτος, ἔ;»
«Ναί· ἂν βαστάξῃ ἔτσι καλὰ θὰ πᾶμε».
Καὶ αὐτὰ ἔλα γιὰ τὴ μαύρη τὴ σταφίδα!

Ἐγὼ ἐσήκωνα χρήματα ἀπὸ τὸ γέρο Γιάννη. Τώρα πέθανε, σὰ μὲ ξεπουπούλιασ' ἐμένα, πέθανε. Ἦταν κολασμένη ψυχὴ· ἀλίμονο σ' ἐκεῖνον ποὺ ἔπεφτε στὰ χέρια του τὸ ἓνα ἄλλο ἔπαιρνε. Ἐγὼ τὸν ἤξαιρα μὰ βρέθγκα στὴν ἀνάγκη. Τὸν περασμένο χρόνο ἀρρώστησα βαριά· δὲν εἶχα ποῦ νὰ δανειστῶ, ἐγύρεψα τοῦ γέρο Γιάννη. Μοῦ ἔδωκ' ἑκατὸ δραχμὲς νὰ τοῦ δώκω σὲ δυὸ μῆνες ἑκατονπενῆντα. Τί νὰ κάμω; τίς πῆρα.

Ὅταν σηκώθῃκ' ἀπὸ τὴν ἀρρώστια ἐπῆρα τὴ μισακὴ σταφίδα. Γιὰ καλλιέργεια ἐσήκωσα πάλι ἀπὸ τὸ γέρο Γιάννη. Τοῦ ἔβαλα ὑποθήκη τὸ σπίτι· κι ἐκάμαμε συμβόλαια γιὰ χίλιες δραχμὲς.

Στὸ τέλος τοῦ Ἀλωνάρη ἄρχισε ὁ τρύγος. Θέρος— τρύγος— πόλεμος! Ἡ ἐξοχὴ γεμάτη. Φωνὲς ἐδῶ, τραγούδια ἐκεῖ, γέλια παράκει· πανηγύρι γίνεται!

Ἐδῶ εἶνε σημαδεμένοι· ἅμα πέση ἡ σταφίδα στὸ ἀλώνι ἀρχίζουν καὶ τὰ σύγνεφα στὸν οὐρανό. Τότε ἀρχίζει καὶ τὸ δικό μας καρδιοχτύπι· ὅλοι στὸν οὐρανὸ ἔχουμε καρφωμένα τὰ μάτια μας.

«Νὰ βαστάξῃ νὰ σηκώσωμε τὸ πρῶτο χέρι καὶ τὸ δεύτερο... ὁ Θεὸς ἔς κάμῃ τὸ θέλημά του», λέμε ἅμα ρίξουμε τὸ πρῶτο χέρι.

— «Ἀχ! νὰ βάσταγε νὰ σηκώσωμε καὶ τὸ δεύτερο στεγνό!...» παρακαλοῦμε, ἅμα ρίξουμε καὶ τὸ δεύτερο.

Ἔτσι περνοῦμε ὅλη μας τὴ ζωὴ γιὰ τὴ μαυρισμένη τὴ σταφίδα.

Ὡστόσο ὁ καιρὸς ἐπῆγε καλός. Ἡ σταφίδα ξεράθηκε· τὴν τρίψαμε, τὴ σωριάσαμε, τὴν κἀναμ' ἔτοιμη γιὰ τὸν ἔμπορο. Ὅλοι δοξάζαμε τὸ Θεό, ποὺ τὴ

σηκώσαμε στεγνή. Οί τιμές ἀκούγονταν καλές κι ἀπ' ὦρα σὲ ὦρα περιμέναμε νὰ τὴ δώσωμε.

Μιὰ μέρα ποὺ γύρισ' ἀπὸ τὸ μύλο μὲ κράζει παράμερα ἢ γριά μου καὶ μοῦ σφυρίζει στ' αὐτί.

«Ὁ γέρο-Γιάννης ἔστειλε νὰ πάρῃ τὴ σταφίδα».

«Νὰ πάρῃ τὴ σταφίδα! πῶς θὰ πάρῃ τὴ σταφίδα;»

Πηγαίνω καὶ τὸν βρίσκω στὸ μαγαζί, τοῦ πέφτω στὰ πόδια, τὸν παρακαλῶ νὰ μ' ἀφήσῃ νὰ πουλήσω τὸ πρᾶμα μοναχός μου καὶ νὰ τοῦ δώσω τὰ λεφτά του.

«Ὁχι, ἐπιμένει, δὲ γίνεται θὰ τὴ ρίξῃς στὴν ἀποθήκη· θὰ τὴν πουλήσω ἐγώ».

— «Μὰ γέρο-Γιάννη...»

— Δὲν ξαίρω· θέλω νὰ μαζώξω τὸν παρά μου· ἂν δὲν τὴ φέρῃς θὰ τὴν κατασχέσω σήμερα».

Τί νὰ κάμω; τὴν ἔβαλα στὰ κάρα καὶ τὴν πῆγα ὁ ἴδιος στὴν ἀποθήκη τοῦ τοκιστῆ.

Πέρασε ὁ "Αι-Δημήτρης ἦρθε ὁ Δεκέμβρης. Πούλησε τὴ σταφίδα ὁ ἔμπορος, μὰ δὲν ἔλεγε νὰ κάμῃ λογαριασμό. Κινάω καὶ πάω μοναχός μου.

«Δὲ θὰ κάνουμε, γέρο-Γιάννη, λογαριασμό, νὰ μοῦ δώκῃς ὅ,τι μένει νὰ πορέψω τὸ σπίτι μου;»

— «Νὰ σοῦ δώσω ἢ νὰ μοῦ δώσης! φωνάζει ἀγριεμένος ἐκεῖνος· νὰ μοῦ δώσης ἀκόμη τραχόσες δραχμές. Νὰ τίς φέρῃς γλήγορα γιατί θὰ σοῦ πουλήσω τὸ σπίτι!»

— «Ἔ, τί ἔκαμες, πατέρα;» μὲ ρωτᾷ ἡ κόρη μου κι ὁ γαμπρός μου.

— «Κλάψτε, κλάψτε κακόμοιρα κι ἐσεῖς!»

Ἀρχίσαμε ὅλοι τὰ δάκρυα. Μὰ ὁ κολασμένος τὸ ἔκαμε τὸ ψυχικό. Μοῦ πούλησε τὸ σπίτι μισοτιμῆς καὶ μ' ἔρριξε χειμῶνα καιρὸ στοὺς πέντε δρόμους.

«Δὲν πειράζει, πατέρα, μοῦ λέει ὁ Ἀντώνης. Τώρα

πού είμαι κι ἐγὼ θὰ δουλέψωμε μαζί νὰ ζήσωμε».

Ἔτσι ἀρχίσαμε τὴν καλλιέργεια τοῦ ἄλλου χρόνου. Ἄλλο ἀνάποδο πρᾶμ' ἀπὸ τὴ σταφίδα δὲν εἶναι ὅλο-
χρονικὸς δὲ θέλει νὰ λείψῃ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ μέσα. Ἀμα
ξεσηκωθῇ ὁ καρπὸς ἀπὸ τ' ἁλώνι πάλι ἀρχίζει ὁ κλα-
δοκάθαρος.

Ἐκείνη τὴ χρονιά ἐπῆγα σὲ ἄλλο δανειστή. Τοῦ
ἔκαμα συμβόλαιο γιὰ ἑξακόσιες δραχμές- ψώνια, θιά-
φες, ἡμεροδουλία, ὅλ' ἀποκεῖ. Ἐγὼ, ὁ Ἀντώνης κι οἱ
γυναῖκες, δὲ βγάλαμε πεντάρια ὅλο μέσα στὴ σταφί-
δα παλαίβαμε. Ὁ Ἀλωνάρης ἦρθε μὲ βροχοῦλες. Τὸ
λέμ' ἐδῶ: τὸν ποντισμένο τὸν καιρὸ τὸν Ἀλωνάρη βρέ-
χει κακὴ χρονιά! Μὰ ἡ σταφίδα πήγαινε καλὰ ἔγι-
ναν τὰ σταφύλια χοντρά καὶ μαῦρα ἦταν ὄψιμες ἐ-
κείνη τὴ χρονιά. Ἦρθε ὁ Αὐγουστος ἔστρωσε ὁ και-
ρὸς ὁ τρύγος ἀρχισε στὰ γεμάτα. Τὸ πρῶτο χέρι τὸ
ρίζαμε χάμου. Ὁ καιρὸς καλὸς—βλέπεις τὸν καιρὸ
δὲν τὸν ἔχει κανεὶς στὸ χέρι—ρίχνουμε καὶ τὸ δεύτερο.
Δὲν ἔμειναν στὰ κλήματα παρὰ οἱ τσαμπίδες.

Μιὰ μέρα ἀρχισα νὰ ἐτοιμάζω γιὰ νὰ σωριάσω
τὸ πρῶτο χέρι, μὰ εἶχε ἀκόμη ρόγα. Ἐν' ἁλωνάκι
μονάχα ἔκανα τηγάνι. Ὅταν ἐνύχτωσε φάγαμε ψωμί,
ἦρθαν καὶ κάτι γειτόνοι καὶ τὸ ρίζαμε στὸ τραγούδι.

Ἐμεῖς οἱ φτωχοὶ δὲ θέλουμε καὶ πολὺ γιὰ νὰ κά-
νουμε κέφι φτάνει νὰ ἔχουμε νὰ γυρίζουμε τὸ σπίτι.

Ὅταν ἔπεσα νὰ κοιμηθῶ ἦταν ἀστροφεγγιά. Μὰ
τὴν αὐγὴ πού σηκώθηκα μ' ἔφαγαν τὰ φίδια. Κοιτάζω
γύρω, συγνεφιασμένος οὐρανός. Ἀλήθεια, τὸ καλο-
καίρι τὸ νερὸ στρατεύει. Μπορεῖ νὰ βρέχῃ στὸ ἓνα χτῆμα
καὶ στ' ἄλλο ὄχι. Τί νὰ κάνω; τρέχω μὲ τὸν Ἀντώνη
νὰ μαζέψουμε ἀπὸ τὸ πρῶτο χέρι μὰ θὰ τὴν χάλαγα

χειρότερα. Καὶ ὁ οὐρανὸς ὅσο πῆγαινε κι ἐμαύριζε. Τὰ σύγνεφα ἔτρεχαν ἐδῶ κι ἐκεῖ σὰ βουνὰ κινούμενα. Ἡ ἐξοχὴ ἐβούτιζε σὰν σφηκοφωλιά· φωνές, κακὸ, τρε-
χάματα σ' ὅλον τὸν κάμπο! Στούς δρόμους καβαλά-
ρηδες ἔφερναν σκεπάσματα γιὰ τοὺς σωρούς. Τὰ σπῆτια
ἄδειασαν μὲ μιᾶς ἀπὸ κάθε πανικό. Ἐβλεπες παπλώ-
ματα, σεντόνια, τραπεζομάντιλα, ἀκριβοὺς καὶ βαρυ-
πλερωμένους ρουχισμοὺς, ποὺ δὲν ἔβγαιναν ἀπὸ τ' ἀρ-
μάρια παρὰ σ' ἐπίσημη γιορτὴ ἢ νὰ δείξουν τὴν προκο-
πὴ τῆς νύφης στὴν προικοπααραλαβή, τώρα νὰ σέρνων-
ται στοὺς δρόμους, νὰ ποδοκυλιῶνται στὶς λάσπες
καὶ στὶς βουνιές! Στὸ ἓνα χτῆμα ἐσώριαζαν ξερόν καὶ
σύγλωρο τὸν καρπό· στὸ ἄλλο σκέπαζαν στὸ ἄλλο
ἐφώναζαν μονάχα καὶ σταυροκοπιόνταν. Ἐγώ, ὁ Ἀν-
τώνης, οἱ γυναῖκες ἐτρέξαμε καταμεσίς στ' ἀλώνι χωρὶς
νὰ ξέρουμε τὸ γιατί.

«Πατέρα, στράφτει στὸ βουνό!» μοῦ λέγει ἄξαφνα
ὁ Ἀντώνης.

Γυρίζω· ἀλήθεια στὸ βουνὸ ἄστραφτε. Τότε πάγω-
σα τέλεια. Καὶ σύγκαιρα χοντρές ραντίδες ἔπεσαν
πρῶτα μὲ ὀρμὴ κι ἔπειτ' ἄρχισε δαρτὸ τὸ νερό. Ἐμεί-
ναμε ἐδεκεῖ ξεροί· ἄλλος μὲ τὸ φτυέρι, ἄλλος μὲ τὸ
γράβαλο,* ἄλλος μὲ τὴ σαρωματιά στὸ χέρι, δὲν ἐκά-
ναμε τίποτα παρὰ ἐβλέπαμε τὸ νερό, ποὺ ἔβρεχε τὴν
ἄμοιρη σταφίδα. Τὴ ζωὴ μας, τὴν παντοχὴ μας, ἐνοῦ
χρόνου κόπους, ὅλα τὰ χάναμε γιὰ μιὰ στιγμὴ. Ἄ,
δὲ θέλεις ἄλλο χειρότερο! Νὰ βλέπης τὸ αἶμα τῆς
καρδιάς σου χάμου νὰ χάνεται καὶ νὰ μὴ μπορῇς
τίποτε νὰ κάμης. Σὲ ποιὸν νὰ ξεσπάσης; τί νὰ εἰπῇς;

* γράβαλο=ἐργαλεῖο μὲ σιδερένια δόντια ποὺ βγάζουν τὰ ξερά κο-
τσάνια ἀπὸ τὴν ξερὴ σταφίδα· λέγεται καὶ χτένα καὶ τσουγκράνα.

μέ ποιόν νά τά βάλῃς; Δέν ἔχεις νά κάμῃς ἄλλο παρὰ νά δοξάσῃς τὸ Θεό!

Τὸ νερὸ ἔπεφτε κι ἔπεφτε! μᾶς ἔβρεξε ὡς τὸ κόκκαλο καὶ οὔτε τὸ νιώθαμε. Τέσσερες ὥρες ἐβάσταξε ἡ νεροποντή· οἱ τράφοι πλημμύρισαν. Ἀπὸ τ' ἁλῶνια καὶ τ' αὐλάκια ἔπλεαν οἱ τσαφίδες κι ἐμεῖς ἐβλέπαμε νά τίς παίρῃ τὸ ρέμα, νά τίς ρουφοῦν τ' αὐλάκια ἀκίνητοι σὰν μαρμαρωμένοι. Τέλος πρῶτός ὁ Ἀντώνης κι ἔπειτα οἱ ἄλλοι ριχτήκαμε νά τίς κυνηγᾶμε σὰν πεινασμένα σκυλιὰ τὰ ξεροκόμματα.

Κι ἡ συμφορὰ ἤρθε. Τὰ παιδιὰ, ἡ Ἀνέτα καὶ ὁ Ἀντώνης, κρυολόγησαν κι ἔπεσαν ἄρρωστα. Τὴν ἴδια μέρα καὶ τὴν ἴδια ὥρα ξεψύχησαν. Μαζὶ στὸ ἴδιο μνημεῖο τὰ ἔθαψα. Σὲ λίγα χρόνια ἔχασα καὶ τὴ γυναῖκα μου τὴν ἄμοιρη Γιαννούλα. Νά, γιατί ἀσπρίζουν τὰ μαλλιά, κι ἡ ράχη καμπουριάζει κι ἡ καρδιὰ χτυπᾷ ἀπρόθυμα σὰ νά δουλεύῃ ἄσκοπα.

Α. Καρναβίτσας

Βιοπαλαιστής.

αράζι τόχω, καπετάν
Βασίλη, νὰ περάσω
τὸν Κάβο-Ντόρο χω-
ρὶς ζημιὰ».

—«Χοντρός κάβος, καπετάν Σταμάτη».

Οἱ δύο μας στὸ κάσαρο τοῦ «Ἀϊ-Νικόλα» κου-
τσοπύναμε χιωτική μαστίχα καὶ ρουφούσαμε τὸ τσι-
μπούκι, προσμένοντας ἀνυπόμονα τὸ φαγί. Τρεῖς μέ-
ρες τώρα μᾶς ἔδενε κεῖ, τὸν «Ταξιάρχη» τὸ μπρίκι-
μου καὶ τὸ μπαρκομπέστια τοῦ καπετάν Τραγούδα,
κάλμα-μπουνάτσα. Ἀλλὰ δὲν ἤμαστε μοναχοί. Μπάρ-
κα, γολέτες, σκουνες, μπρίκια, τρεχαντήρια, νάβες
ἔστεκαν σκόρπια μπρὸς στὴν Τρωάδα. Κάπου τριάντα
κομμάτια ὀλάρμενα. Καὶ καθένα μὲ τὸ δρόμο του. Μὰ
τί δρόμο! οὔτε τρίχα δὲ σάλεβαν ἀπὸ τὴ θέση τους.
Ὅλα μὲ τὸ τσιμπούκι στὴ δύση κοίταζαν, λές, μαρ-
μαρωμένα νὰ περίμεναν κάποιο φοβερὸ φάντασμα νὰ
προβάλλῃ ἀπὸ τὰ οὐρανοθέμελα.

Διγενῆς Ἀκρίτας

Ἡ θάλασσα ἔμοιαζε πηχτὸ χυλὸ χρυσογάλαζο.
Ἐδῶ καὶ κεῖ μολύβιζε ἀπὸ τὸν ἴσκιο διαβατάρικου σύ-
γγεφου. Σχήματα σὰν ἀλωνακία, σὰν ὀργώματα κι ἄλλα
παράξενα καὶ ποικιλόμορφα, ἔδειχναν ἀπάνω — κάτω
τὰ ρέματα. Καὶ παντοῦ ὀλόγυρα οἱ ἄρμενιστάδες πλῆθος,
μὲ τὸ μικρούτσικο πανάκι καὶ τὸν κυβερνήτη τους,
ἄρμενίζαν κι ἄρμένιζαν τῆς γαλήνης ἀλάθευτα σημάδια.

Ὁ οὐρανὸς σταχτογάλαζος ἀπὸ τὸ λιοπύρι. Ὁ
Τρωαδίτικος κάμπος κυματιστός, χαμηλόγερνε ἀπὸ
τῆς Ἰδης τὰ ριζὰ ὡς τῇ θάλασσᾳ. Χωριδάκια δεν-
τροφυτεμένα πρόβαιναν ἐδῶ καὶ κεῖ στὰ ψηλώματα,
κοκκίνιζαν ὀργωμένες οἱ πλαγιὲς καὶ τὰ λακκώματα,
γαλαζοπράσινη καταχνιά καθισμένη πέρα, τὰ λιοστά-
σια καὶ τίς πουρναριὲς σημάδευε. Δίπλα ἢ Τένεδος
φύτρωνε ἀπὸ τὸ κῦμα κατὰξερη, κοκκινόμαυρη, μὲ τίς
φτερωτὲς τῶν μύλων χασκισμένες, σὰ νὰ ζητοῦσαν
ἐλεημοσύνη τὸν ἄνεμο. Καὶ κάτω στὸ μελαψὸ ἀκρωτήρι
τοῦ Καραμπαμπᾶ μαύριζε ἴσκιος πελώριος σὰ νὰ ἦταν
τοῦ Ἀχιλλέα ὁ ἴσκιος καὶ ζητοῦσε βασιλοπούλας αἶμα
στὸν τάφο του.

Ἄν δὲ δούλευε τὸ πανάκι, δούλευαν ὅμως τὰ κου-
πιά. Οἱ πιὸ ἀνυπόμονοι καπετάνοι ἔβαλαν τίς βάρ-
κες νὰ σύρουν ρυμούλκι· οἱ ἄλλοι ἔκαναν βίζιτες. Ποιὸς
εἶχε νὰ χαιρετήσῃ ἀδερφό, ποιὸς πατέρα, ποιὸς συγ-
γενεῖς, φίλους, πατριῶτες. Πολλοὶ νὰ ξεκαθαρίσουν
παλιὸς λογαριασμούς· ἄλλοι νὰ τελειώσουν συμπε-
θεριά· ἄλλοι νὰ μιλήσουν γιὰ τὰ οἰκογενειακά τους.
Τὰ ἔχει αὐτὰ ἡ θάλασσα. Χωρίζει γιὰ χρόνια καὶ σμί-
γει γιὰ μιὰ στιγμή. Δὲν ἔχεις πάντα στὸ χέρι τὸν καιρὸ
καὶ σὰν τὸν βρῆς, τρέχεις μαζί του θέλοντας καὶ μὴ.

Ἔκαμα καὶ γὼ κάμποσες ἐπισκέψεις. Εἶχα τὰ

δικά μου, τίς ληψοδοσίες μου. Τὸ πρῶτὶ ποῦ γύριζα στὸ μπρίκι ἀπὸ ἓνα γαλαξιδιώτικο, κάνω ἔτσι καὶ βλέπω τὸν «Ἀϊ Νικόλα» τοῦ καπετὰν Τραγούδα. ὦ! σὰν τὰ χιόνια! Καιροὺς καὶ χρόνια εἶχα ν' ἀνταμώσω τὸ φίλο μου. Δεκαπέντε κλειστά, ὅταν μίσεψε ἀπὸ τὸ νησί μας.

Πηδάω στὴ σκάλα, σκαρφαλώνω ἀπάνω. ὦ καλόστον! Ἀγκαλιαζόμαστε, φιλιόμαστε! Μᾶς παίρνουν τὰ δάκρυα. Ἀπὸ τὰ δάκρυα πέσαμε στὸ τσιμπούκι καὶ τὴ μαστίχα ὥσπου νὰ γίνη τὸ φαγί.

«Ξαίρεις, μοῦ λέει ὁ καπετὰν Τραγούδας· ἔχω μέσα καὶ τὸν ἀνιψιό μου τὸ Μανολιό, τὸ παιδὶ τῆς Ζαφειρένιας!...»

—«Ποῦ εἶναι το;»

Γνώριζα καλὰ τὸ Μανολιό. Ἦταν παιδὶ μάλαμα, κάστρο καρδιά· δουλευτῆς τίμιος. Ἐκαμε χρόνο στὸ μπρίκι μου καὶ λόγο δὲν ἄλλαξα μαζί του. Ἡ ματιά μου προσταγή· ὁ λόγος μου δουλιά του. Ἦταν καὶ κεῖνος ἀπ' τ' ἀποπαίδια τῆς τύχης. Μόλις γεννήθηκε βρῆκε τὰ βάσανα μπρὸς του. Ὁ πατέρας του ἔλειπε χρόνια στὴν ξενιτιά καὶ δὲν ἔστελνε τίποτε στὴν οἰκογένειά του. Ὅταν γύρισε, γύρισε φτωχὸς καὶ σακατεμένος.

Βρῆκε τὸ σπίτι του πουλημένο, τίς κόρες του ξενοδουλεῦτρες καὶ τὸ Μανολιό ναυτόπουλο. Σὲ λίγα πέθανε ὁ πατέρας του. Ἡ μάνα τους ρίχτηκε στὴ δουλειά καὶ τὴν οἰκονομία. Ἔτσι κατὰφερε νὰ παντρέψῃ ὡς τώρα τίς τρεῖς ἀδερφές του, νὰ συγγενέψῃ μὲ τὰ καλὺσερα σπίτια.

«Ἐ, τοῦ λέω, Μανολιό, μόλις τὸν εἶδα. Τώρα ποῦ ἔβγαλες ἀπὸ πάνω σου τὸ βάρος, νὰ κοιτάξωμε νὰ παντρεφτῆς καὶ σύ».

—«Ἐγώ; λέει μὲ πικρὸ χαμόγελο. Ἐγὼ παντρεύτηκα. Πῆρα τέσσερες γυναῖκες».

—«Τὶς ἀδερφάδες σου λές; Ἐκεῖνες μὲ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ τίς ξέκαμες. Μένει ἀκόμα ἡ Ρούσα· μὰ καὶ κείνη, καθὼς ἄκουσα, τὴν ἔχεις ἀρραβωνιασμένη. Θὰ μάσης καὶ κείνης τὰ λίγα—πολλά της κι ἔπειτα νὰ σκεφτῇς γιὰ λόγου σου».

—«Τὰ μάζεψα καὶ κείνης τὰ μάζεψα καὶ τᾶδωσα. Προχτὲς στὴν Πόλη ἔλαβα γράμμα καὶ μοῦλεγε πὼς ἔκαμαν τὸ γάμο στὶς δεκαπέντε τοῦ Μάρτιου. Ἡπιαν λέει καὶ στὶς χαρὲς μου τίς δικές μου χαρὲς!...»

Εἶπε τὰ τελευταῖα λόγια του μὲ τέτοιο ἀνάμπαιγμα ποὺ ἀνατρίχιασα. Νομίζεις πὼς τοῦ εὐχήθηκαν νὰ πιάσῃ τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ χέρια.

—Γιατί ὄχι; τοῦ εἶπα ἤρθε ἡ σειρά σου.

—Ἡ σειρά μου γιὰ ταξίδι ἀποκρίθηκε μὲ τὸ ἴδιο χαμόγελο.

«Γιὰ ταξίδι! Γιὰ ποῦ;»

—«Ξαίρω κι ἐγώ;» μοῦ εἶπε ἀνόρεξα.

Δὲν ὑποψιάστηκα τίποτε καὶ ἄρχισα νὰ τὸν πειράζω. Ἡ μαστίχα μοῦ κέντησε γιὰ καλὰ τὴν ὀρεξη καὶ μυριζόμουν λιμασμένος τὴν τσίχνα τοῦ μαγερειοῦ. Ἐκεῖ ἔβραζε τὸ ἀθάνατο φαγί μας. Καὶ φαίνεται δὲν ἤμουν ἐγὼ μονάχα ποὺ πεινοῦσα· ἦταν ὅλο τὸ πλήρωμα. Τί τὰ θέλεις! Ὁ ναύτης δὲν εἶναι πλασμένος γιὰ τὸ καθησιό. Ζωὴ του εἶναι ἡ φουρτούνα, τὸ πέλαγο· θάνατός του ἡ γαλήνη. Μὴν τὸν ἀφήνης νὰ συλλογιέται, γιατί τὸν ἔχασες. Τοὺς ἔβλεπα ὅλους τώρα νευρικούς, ἀνήσυχους, μὲ κατεβασμένα μούτρα νὰ γυρίζουν στὸ μαγερεῖο. Ἡθελαν νὰ βροῦν δουλειὰ μὲ τὸ φαγί. Μερικοὶ καθισμένοι στὴν κουπαστὴ ἔπαιζαν πέρα—δῶθε τὰ γυμνὰ ποδάρια τους μὲ τόση δύναμη, λές κι ἤθελαν νὰ τὰ ξεκλειδώσουν. Ἄλλοι

ἀγκαλιασμένοι στὸ κατάρτι ἔσφιγγαν ζουλώντας ἄπονα τὸ στῆθος τους. "Ενας ἐρέθιζε τὸ μαῦρο καραβό-
σκυλο νὰ ριχτῇ στὴ γάτα. Ὁ ὑπονάυκληρος μὲ ἄλλους
δυό, μπάλωναν στὴν πλώρη ἓνα πανί· καὶ οἱ λοιποὶ
ὀρθοστεκόμενοι μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, τὴν πίπα
στο στόμα, σήκωναν τὰ μάτια στὰ πανιά μὲ ἀγωνία.
Τί τὰ κοίταζαν; Ψόφια ἔστεκαν στὴ θέση τους, ἀφού-
σκωτα, νυσταγμένα καὶ τοὺς ἰσκιους ἔρριχναν συγχι-
σμένους μὲ τοὺς ἰσκιους τῶν καταρτιῶν, τῶν μακα-
ράδων, τῶν σχοιनिῶν, ἓναν ἀπάνω στὸν ἄλλον, ὡς
κάτω στὸ πενταπάστρικο κατάστρωμα.

Γιὰ μένα, γιὰ τὴν πείνα μου, ἔβρεμα ἦταν ἡ κου-
βέντα τοῦ Μανολιοῦ καὶ ξακολουθοῦσα νὰ τὸν πειράζω
ἀλύπητα.

«Λοιπὸν δὲ θὰ παντρευτῇς;»

Καὶ ὁ Μανόλης ἀπάντησε: «Μοῦ μιλάς γιὰ παντρειά,
σὰ νὰ λές νὰ σηκώσω ἓνα σακὶ στὸν ὧμο. Καλὰ, τὸ
σήκωσα, κι ἐπειτα; Θὰ σοῦ ξεμολογηθῶ λοιπὸν σὰν
πατέρα μου· νέτα—σκέτα. "Ορεξὴ δὲν ἔχω νὰ ζήσω πιά.
Δὲν ξαίρω γιατί· μὰ δὲν ἔχω. Γνωρίζεις πῶς δούλεψα
ἀπὸ τὰ μικρά μου χρόνια. "Οσο εἶχα μπρὸς μου κεῖνα
τὰ κορίτσια ἤθελα νὰ ζήσω καὶ νὰ δουλέψω. "Οχι νὰ
ζήσω, μὰ καὶ τρομάρα εἶχα νὰ μὴ χάσω ἄξαφνα τὴ
ζωὴ καὶ τ' ἀφήσω ἔρημα στὸ ἔλεος καὶ τὴν κατα-
φρόνια τοῦ κόσμου. "Εκανα τὴ νύχτα μέρα. "Οσο στέ-
κει τ' ἀλόγου ἢ οὐρὰ καὶ γὼ στάθηκα. Σὲ πολλὰ ἡ
τύχη μοῦ ἤρθε κόντρα· κόντρα τῆς βγῆκα καὶ γὼ μὲ τὰ
ὄλα μου. Δὲν εἶχα σκοπὸ νὰ πισωπατήσω μηδὲ τρίχα.
"Εμοιαζα μ' ἓνα γερὸ βαπόρι ποὺ ἔχει τοὺς φούρ-
νους ἀναμμένους, τὰ λεβέτια ζεστά, γεμάτο τὸν ἀτμὸ
καὶ δὲν τολμᾷ μηδὲ κῦμα μηδ' ἀνεμὸς νὰ τοῦ κόψῃ τὸ

δρόμο. Ὡς τὰ προχτὲς πού ἔλαβα τὸ τελευταῖο γράμμα στὴν Πόλη. Μόλις διάβασα πὼς ἔγινε καὶ τῆς Ρούσας ὁ γάμος, λύθηκα τὰ ἥπατά μου. Θέλεις ἦταν ἀνέλπιστα χαρά, θέλεις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἅμα τέλειωσα, κάτι ἀνάλαφρο καὶ κάτι ζεστό ἐνίωσα νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὴν καρδιά μου κι ἔπεσα ἀναίσθητος. Ἀπὸ τότε δὲν ἔχω πιά ὀρεξὶ γιὰ δουλειά· οὔτε γιὰ ζωὴ. Μὲ φωνάζει ἀκαμάτῃ ὁ θεῖος μου, κι ἔχει δίκιο· τὸ καταλαβαίνω πὼς ἔχει δίκιο. Μὰ τί νὰ κάνω; Ὡς ἐδῶ ἦταν ἡ συμμῆ μου. Ἔσωσα, πές, τὸ κάρβουνό μου, ἔσβησαν οἱ φωτιές, κρύωσαν τὰ λεβέτια καὶ στάθῃκα. Καὶ καλὰ πού ἔφτασα ὡς ἐδῶ! Φαντάσου, ἂν ἔμενα καταμεσίς τοῦ δρόμου, ν' ἀφήσω τὴν ἀδερφοῦλα μου παραπονεμένη!... Τώρα—ὦρα μου· δὲ δίνω μιὰ πεντάρα».

Ἄν ἤθελε ὁ θεῖος του, ὁ καπετὰν Τραγούδας, μποροῦσε νὰ ἦταν λιγώτερο κουρασμένος ὁ Μανολιός. Ὅμως ὁ καπετὰν Τραγούδας ἤθελε νὰ εἶναι σκληρὸς καὶ ἄπρονος. Μόνο τὸ ἐγὼ του γνώρισε. Ὅταν τοῦ εἶπαν πολλοὶ γιὰ τὴν ἀδερφή του, τὴ μάνα τοῦ Μανολιοῦ, πού δυστυχοῦσε, νὰ τὴ βοηθήσῃ, ἔκανε τὸν κουφό.

«Καθένας, ἔλεγε, κάνει τὴν τύχῃ μοναχός του. Ἀλλ' σὲ κεῖνον πού περιμένει ἀπὸ ξένο χέρι. Ἐγὼ μόνος μου τὴ βρῆκα τὴ τύχῃ μου. Τὴν ἔπιασα ἀπὸ τὰ μαλλιά καὶ τὴν ἔσυρα ὑποταχτική μου. Ἄς τὸ κάμουν κι ἄλλοι. Ἐγὼ μὴ περιμένουν νὰ τοὺς δώσω τίποτα».

Εἶπα πὼς πῆγαν πολλοὶ καὶ τοῦ μίλησαν. Ἕνας μοναχὰ δὲν πῆγε· ὁ Μανολιός. Φιλότιμο παιδί. Δὲν πλησίασε τὸ θεῖο του, παρὰ ὅταν ἀρραβώνιασε τὴ Ρούσα. Καὶ τότε ὄχι σὰ συγγενῆς, ἀλλὰ σὰ ναύτης. Καὶ ὁ καπετὰν Τραγούδας τὸν εἶχε ὅπως καὶ τοὺς ἄλλους

ναῦτες του τίποτε περισσότερο. "Αν θέλῃς μάλιστα, κάτι λιγώτερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Αὐτὰ τὰ ἥξαιρα, καὶ τώρα ποὺ εἶδα τὸ Μανολιὸ νάχῃ χάσει τὴν ὁρεξὴ γιὰ τὴ ζωὴ, θέλησα μὲ τὰ σωστά μου νὰ τοῦ δώσω θάρρος, νὰ τοῦ ἀλλάξω τὸ νοῦ.

Ἄλλὰ μόλις πῆγα ν' ἀρχίσω, βλέπω τὸν καπετὰν Τραγοῦδα νὰ πηδάῃ ἀπάνω καὶ νὰ δίνη προσταγές. Τρέχουν οἱ ναῦτες ἀπάνω-κάτω.

«Στὴ βάρκα σου, καπετὰν Βασίλη! γυρίζει σὲ μένα· στὴ βάρκα σου καὶ μᾶς σήκωσε. Τὸ φαγὶ τὸ φυλάω γι' ἄλλη φορὰ, σὰν ξανανταμωθοῦμε μὲ τὸ καλόν».

Ἄνεμο μᾶς ἔβγαλε ὁ Καράμπαμπας. Σφύριζε ἄγριος κι ἀνατάραζε ἀπ' ἄκρῃ σὲ ἄκρῃ τὴ θάλασσα. Τὰ ξύλα ξένιαστα, τ' ἄρπαξε στὴν τρελή του δύναμη καὶ τὰ σκόρπισε φτερά σὲ ὅλο τὸ πέλαγο. Ἄλλα ἔρριξε στὸν ἄμμο τῆς Τρωάδας, ἄλλα ἄλλοῦ. Ἄλλο δρόμο εἶχαν, ἄλλοῦ τᾶστειλε.

Πηδάω στὴ βάρκα καὶ τρέχω στὸ μπρίκι. Ὁ γραμματικὸς μου κατάφερε νὰ κρατήσῃ τὸν «Ταξιάρχῃ» κι ἔπεσα μέσα. Πέρασα δίπλα ἀπὸ τὸ μπαρκομπέστια τοῦ καπετὰν-Τραγοῦδα Ἄλλὰ βλέπω ἐκεῖ μεγάλη τα-ραχὴ. Ναῦτες ἔτρεχαν, βάρκες ἔρριχναν στὴ θάλασσα, φωνές, κακὸ σὰν νὰ βούλιαζε ἄξαφνα τὸ πλεούμενο. Ὁ καπετάνιος ὀρθόστον κάσαρο, ξεσκούφωτος, κατακκό-κινος, φώναζε κινώντας τὰ χέρια σὰ φτερωτές.

Ὁρθοπλωρίζω δύσκολα καὶ ρωτάω:

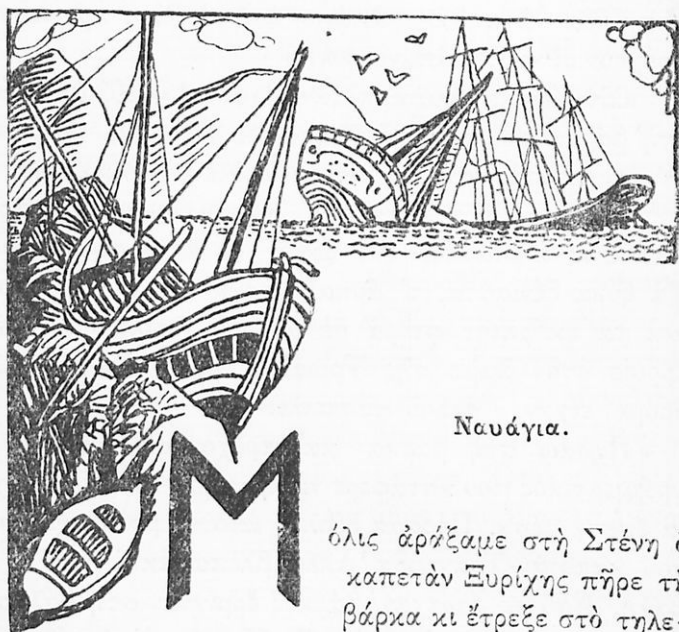
«Τί εἶναι, τί πάθατε; βοήθεια θέλτε;»

—«Ὁ Μανολιὸς μας πνίγηκε!..... Ὁ Μανολιὸς μας χάθηκε!..... θρηνολογεῖ ὁ καπετὰν Τραγοῦδας.

Ἡ καταστροφὴ ἔλιωσε τὸ χιόνι τῆς καρδιάς του.... Κακόμοιρο παιδί! Νερὸ πῆγε νὰ σύρῃ μὲ τὸν κουβά,

παραπάτησε στο ξύλο, έπεσε, πάει. "Όσο κι αν γύρεψαν οί βάρκες, πουθενά δέν τόν βρήκαν. Τò κύμα ζηλιάρικο τόν σφιχτόδεσε στην άγκαλιά του, για πάντα τόν κράτησε. "Έτσι ó βιοπαλαιστής αναπαύτηκε.

Α. Καρκαβίσας

Ναυάγια.

όλις αράξαμε στη Στένη ó καπετάν Ευρίχης πήρε τη βάρκα κι έτρεξε στο τηλεγραφεΐο. Δυò ήμέρες από τώρα δέν έβρισκε ήσυχία. Τριάντα μίλια έξω από τò Μπουγάζι αντάμωσε τόν «'Αρχάγγελο», τò μπάρκο του, πού ήταν μέσα κυβερνήτης και γραμματικòς τὰ δυò του αδέρφια. Δέν πρόφτασαν νά καλοχαιρετηθοῦν, νά είποῦν για τò φορτίο και τò ναῦλο τους και τούς χώρισε ó χιονιάς. Κατόρθωσε τέλος νά όρθοπλωρίση τò δικό μας και όλάκερο ήμερονύχτι θαλασσοδαρθήκαμε στ' άνοιχτά. "Όταν όμως μπήκε στο

Βόσπορο, ρώτησε όλους τούς βαρκάρηδες, τούς πιλότους, ακόμη τούς κουμπάρους, όσους γνώριζε και όσους συναντούσε, αλλά τίποτα δέν έμαθε για τόν «Αρχάγγελο».

Τί νά έγινε; Φυλάχτηκε πουθενά; Πρόφτασε νά όρθοπλωρίση και κείνος ή έπεσε άπάνω στους βράχους; Κι άν τσακίστηκε τó μπάρκο, σώθηκαν τουλάχιστον τ' άδέρφια του; "Όλο τέτοια συλλογίζεται κι έχει συγνεφωμένο τó μέτωπο, τρέμουλο έχει στήν καρδιά.

"Όταν έφτασε στο τηλεγραφείο, ξέχασε μιá στιγμή τόν πόνο του έμπρός στον πόνο τών άλλων. Κάτω στήν αύλή, άπάνω στίς σαρακιωμένες σκάλες και παραπάνω στ' άσάρωτα πατώματα, κόσμος σάν αύτόν άνήσυχος γυναίκες, άντρες, πικιδιά πρόσμεναν νά μάθουν άπό τó σύρμα τήν τύχη τών δικών τους. Και κείνο σώριαζε μέ τήν ταρναριστή φωνή του άκατάπαυτα θλίψη. "Ονόμαζε πνιγμούς, μετρούσε θανάτους, έλεγε ναυάγια, περιουσίας χαμούς, συνέπαιρνε χαρές κι έλπίδες σά δρόλαπας. Και κάθε λίγο άπάνω στα πατώματα, στίς σκάλες κάτω, και παρακάτω στήν αύλή, θρῆνοι άκούονταν, κορμιά έπεφταν λιπόθυμα, φωτιά κυλούσε τó δάκρυ.

Ό καπετάν Ευρίχης δέν μπορούσε νά υποφέρη περισσότερο τó βάσανο. Βιαζότανε νά μάθη και τή δική του μοῖρα. Έσπρωξε τόν κόσμο ζερβόδεξα, άνέβηκε δυό δυό τά σκαλιά, μέ κόπο έφτασε στή θυρίδα και ρώτησε μέ όλόθερμη φωνή:

«Γιά τόν 'Αρχάγγελο.... τó μπάρκο..... μήν άκούσατε τίποτα;»

—«Τίποτα!» του άπαντᾷ ξερά ό τηλεγραφετής.

—«Τίποτα! πώς είναι δυνατόν;» Ξαναρωτάει.

«Ἀρχάγγελο τὸ λέν' ἔχει φιγούρα δέλφινα..... ἔχει στὸ μεσανὸ κατάρτι κόφα. Σπετσιώτικο χτίσιμον».

Καὶ κολλάει περίεργα τὰ μάτια στοῦ ὑπαλλήλου τὸ πρόσωπο, ἀκούει τοὺς κρότους ποὺ βγάζει, ξερούς, συγκρατητοὺς σὰ δοντοχτύπημα κρυωμένου, ἢ μηχανή. Τὰ σωθικά του λαχταροῦν, φεύγουν τὰ σανίδια ἀπὸ τὰ πόδια του· ἔτοιμος νὰ λιποθυμήσῃ. Μὰ δὲν τὴν παρατᾷ τῇ θέσῃ του. Τέλος σηκώνει ἐκεῖνος τὰ μάτια, τὸν καλοκοιτάζει μιὰ στιγμή καὶ λέει μὲ φωνὴ ἀδιάφορη:

«Ναί..... Ἀρχάγγελος. Χάθηκε στὸ τάδε μέρος τῆς Ρούμελης· κόπηκε στὰ δυό· ἡ πρύμη του ρίχτηκε στοὺς βράχους μὲ δυὸ παιδιὰ μέσα..... Τὰ παιδιὰ εἶνε ζωντανά».

«Ζωντανά!» Ἀστηλώνεται ὁ καπετάνιος στὰ πόδια του.

—«Τὰ ὀνόματα; λέει μὲ φωνὴ σὰ χάδι· δὲν μποροῦμε τάχα νὰ μάθωμε τὰ ὀνόματα;»

—«Πέτρος καὶ Γιάννης».

—«Δόξα νᾶχῃ ὁ Θεός!»

Πέτρος καὶ Γιάννης εἶναι τ' ἀδέρφια μου. Ζωντανὰ λοιπὸν καὶ τὰ δυό. Ζωντανὰ ἐκεῖνα· θρίμματα τὸ ὀλοκαίνουργο σκαφίδι. Πάλι δόξα νᾶχῃ ὁ Θεός! Φτιάχνουν ἄλλο μεγαλύτερο κι ὁμορφότερο. Φιλεῦει ἀνοιχτόκαρδος πέντε ποῦρα τὸν ὑπάλληλο· δίνει ἓνα μετζίτι κέρασμα στὸν ὑπηρέτη, παρηγορεῖ γλυκομιλίητος τὰ θλιμμένα πρόσωπα: «Δὲν εἶναι τίποτα· ὅλοι καλὰ εἶναι ὅλα καλὰ!»

«Ποιᾶς ἡλικίας τάχα νὰ εἶνε τὰ παιδιὰ;» ρωτᾷ πάλι.

Ὁ ὑπάλληλος σκουντουφλιάζει: Μὰ τὸν παρασκώτισε. Γύρω ἀκούονται φωνές ἀνυπόμονες· σπρώχνει ὁ

Ένας τὸν ἄλλον θέλουν νὰ τὸν βγάλουν ἀπὸ τὴ θυρίδα.

Ἔμαθε πὼς ζοῦν τ' ἀδέρφια τοῦ δὲν τὸν φτάνει;
Εἶναι κι ἄλλοι ποὺ λαχταροῦν γιὰ τοὺς δικούς των.
Ἄς μάθουν καὶ κεῖνοι κατιτί! Ἐκεῖνος ὅμως δὲν
ἀφήνει τὴν θέση του:

«Ποιᾶς ἡλικίας τάχα;» ξαναρωτᾷ.

— «Δέκα—δώδεκα χρονῶν».

Πάλι ἀπελπισία. Τ' ἀδέρφια τοῦ δὲν εἶναι τόσο
μικρά. Εἶναι ἀπὸ εἰκοσιπέντε κι ἀπάνω. Σκουνοτούφλης
κατεβαίνει εἰς σκάλες, βγαίνει ἀπὸ τὴν αὐλή, παίρ-
νει τὸ βαποράκι καὶ φτάνει στὰ Θεραπειά. Ἀποκεῖ
μ' ἐν' ἄλογο φτάνει στὸν Ἀἰ-Γιώργη παίρνει τὴν ἀκρο-
γιαλιά. Τὰ μάτια τοῦ ὀμπρίζουν.* Ὁ ἥλιος παιγνιδί-
ζει ἀκόμη σὲ ζαφειρένιο οὐρανό. Ἡ θάλασσα λίμνη
ἀπλώνεται ὡς τὰ οὐρανοθέμελα. Ἡ γῆ ἀνθοσπαρμένη
μοσχοβολᾷ. Μὰ ἡ ἀκρογιαλιά μοιάζει μὲ νεκροτα-
φεῖο. Κάθε βράχος καὶ νεκροκρέβατο. Καράβια κομ-
ματιασμένα, βαρκοῦλες μισοσπασμένες, σχοινιά, κα-
τάρτια, φιγοῦρες, πανιά, εἰκονίσματα, πιάτα, λιβανι-
στήρια, χρυσόξυλα. Ἐνα τρεχαντηράκι ὁμορφοφκια-
σμένο, ἄγγελος, πρόβαινε μὲ πανιά καὶ ξάρτια, λὲς κι
ἀρμένιζε ἀνάερα. Καὶ ὅμως ἦταν καρφωμένο στὸ βρά-
χο, σφιλισμένο τόσο καλὰ στὴν πέτρα ποὺ οὐδὲ νερὸ
οὐδ' ἄνεμος μποροῦσε νὰ περάσῃ. Καὶ ἓνα σκυλὶ στὴν
πρῶμῃ δεμένο, γύριζε μάτια φωτιές, δάγκωνε τὴν ἀλυ-
σίδα, καὶ τὸ νερὸ κοιτάζοντας ἀλύχταγε κι ἀλύχταγε,
σὰν νὰ τὸ ἔβριζε ποὺ χάλασε τ' ὁμορφοκάραβο.

Ἔκαμε ἀκόμη μερικὰ βήματα ὁ καπετὰν Ευρίχης,
καὶ ἄξαφνα βρέθηκε μπρὸς στὸ μπάρο του. Ἐπρεπε

* δακρύζουν

νά εἶνε δικό του ξύλο, γιὰ νά τὸ γνωρίσῃ. Οὔτε κατάρτια, οὔτε πανιά, οὔτε σκαφίδι ἀπόμενε πιά. Μονάχα ἡ πρύμη του, καὶ κείνη ξεσκλησμένη, κρατιόταν ἀνάμεσα σὲ δυὸ βραχάκια.

Παγώνει τὸ αἷμα στὶς φλέβες του ποὺ βλέπει τοὺς νεκροὺς, ἄλλους σκορπισμένους πέρα-δῶθε, ἄλλους μισοσκέπαστους μὲ τὸν ἄμμο, ἄλλους παγγίνδι τοῦ νεροῦ. Τὰ μάτια του στερεοῦν, οὔτε δάκρυα βγάζουν, οὔτε σπαρταροῦν. "Αμορφα, κι ἀγνώριστα καὶ τ' ἀδέρφια του κοίτονται. "Ομως ἡ ψυχὴ του τὸν ὠδήγησε καὶ τὰ γνώρισε, ὅπως καὶ τὸ μπάрко.

Σὲ λίγο κι ἄλλοι ἔφταναν καὶ ζητοῦσε ὁ καθένας τοὺς δικούς του. Τάφοι ἀνοιγαν, νεκρώσιμες ψαλμωδίες ἀκούονται καὶ θρῆνοι καὶ δαρμοὶ καὶ μαλλιῶν τραβήγματα ἀπὸ τίς χαροκαμένες.

Ὁ καπετὰν Ευρίχης μόνος του ἀνοίξε τοὺς τάφους τῶν ἀδερφιῶν του καὶ μόνος του τὰ ἔβαλε μέσα ἀγκυριασμένα καὶ τὰ ἔχωσε. Τὰ χεῖλη του κινιοῦνται καὶ τοὺς μιλεῖ μυστικά. Ποιὸς ξαίρει τί τοὺς ἔλεγε!

"Ἐπειτα πῆρε πάλι τὸ δρόμο του κι ἔφτασε στὰ Θεραπειά. Βρῆκε τὸ βαπόρι καὶ φτάνει πάλι στὸ μπάрко του.

«Ἔτοιμα;» ρωτᾷ τὸ γραμματικό.

—«Ἔτοιμα!»

—«Σηκῶστε τὴν ἄγκυρα!»

Ὁ καπετὰν Ευρίχης ἀμίλητος, ἔπιασε τὴ θέση του στὸ κάσαρο κι ἐξακολούθησαμε τὸ ταξίδι.

Α. Καρκαβίτσας.

Πλοῦτος καὶ Εὐτυχία..

ιαγιά, ἀλήθεια ἀπόψε ἀνοίγει ὁ οὐρανός;»

—«Ναί, παιδάκι μου, γιατί

ξημερώνουν τ' ἅγια Θεοφάνεια. Καὶ ὅποιος ἀγρυπνήσῃ καὶ προφτάσῃ σ' ἐκείνη τὴν ἀπόκρυφῃ ὥρα.....»

—«Τὸ ξαίρω, γιαγιά μου, τὸ ξαίρω! μπορεῖ νὰ ζητήσῃ ὅ,τι θέλει ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ τοῦ γίνεται».

—«Ναί, μὰ φτάνει νὰ ζητήσῃ ἓνα πρᾶμα μονάχα»..

Τὸ παιδάκι ἀποφάσισε ν' ἀγρυπνήσῃ. Κοντὰ στὴν κάμαρά του, ἀπάνω ψηλὰ ἦταν ἡ πόρτα, ποὺ ἔβγαине στὸ ἥλιακωτό. Χωρὶς νὰ τὸ ἰδῇ κανεὶς, κουκουλώθηκε μὲ τὸ παπλωματάκι του, πῆρε τὸ προσκέφαλό του, καὶ πῆγε νὰ ξαπλωθῇ ἐκεῖ ἔξω. Δὲν εἶχε φόβο κανένα. Ὁ παπὰς εἶχε βγῆ ἐκείνη τὴν ἡμέρα μὲ τὴν ἀγιαστούρα του κι εἶχε διώξει ὅλους τοὺς καλικαντζάρους, ποὺ περπατοῦσαν στὴ χώρα κι ἔπαιρναν τὰ παιδιὰ. Στὴ χειμωνιάτικη νύχτα τὸ ζέσταινε τὸ πάπλωμα καὶ ἡ ἐλπίδα.

Ἦταν ἀργά..... Σκοτάδι καὶ σιωπὴ ἀπλωνόταν

κάτω σ' ὅλη τὴν κοιμισμένη πόλη. Ἐδῶ καὶ κεῖ μονάχα τρεμόκαιγε κανένα φανάρι, σὰ μάτι νυσταγμένο, καὶ τ' ἁγιασμένα νερὰ τῆς λίμνης ἐκεῖ πέρα λαμπύριζαν στὴ μυστικὴ ἀστροφεγγιά. Ἀπέραντος θόλος, σὰ μαῦρο βελουδο, καρφωτὸ μὲ διαμαντένια καρφιά τὸ σκέπαζε ὁ οὐρανός.

Καὶ τὸ κοίταζε μὲ ἀνήσυχα μάτια τὸ παιδάκι καὶ περίμενε ἥσυχα ν' ἀνοίξη. Ὅ,τι ζητοῦσε τότε θὰ γινόταν. Μὰ φτάνει νὰ ζητοῦσε ἓνα μονάχα, καὶ τὸ παιδάκι εἶχε τὸ σκοπὸ του....

Οἱ ὥρες περνοῦσαν ἔτσι καὶ οἱ πετεινοί, ζωντανὰ ρολόγια, τὶς ἔλεγαν μὲ τὴ βραχνή τους φωνή, ὁ ἓνας στὸν ἄλλον.

Ἦρθε τέλος πάντων καὶ ἡ ἀπόκρυφὴ ὥρα ποὺ ἀνοίξε ὁ οὐρανός. Μὲς στὴν ἀστροσπαρμένη μαυρίλα πρόβαλε ἑξαφνα μιὰ λάμπη ζωηρή, ποὺ ἔσβηνε ὅλα τ' ἀστέρια. Ἐνα φῶς γλυκὸ χύθηκε τότε στὴ χτίση καὶ τ' ἁγιασμένα νερὰ τῆς λίμνης ἐκεῖ πέρα ἔλαμψαν σὰν ἀναμμένα.

Στὸ θέαμα αὐτὸ τὸ παιδάκι τὰ σάστισε. Τοῦ φάνηκε σὰν νὰ εἶδε ἀγγέλους νὰ πετοῦν ἐκεῖ ψηλὰ μὲς στὸ φωτεινὸ ἀνοιγμα καὶ ἓναν ὀλόχρυσο ποταμὸ νὰ τρέχη στὸν οὐρανό, καθὼς λένε: τὸν Ἰορδάνη..... Στὸν τρόπο, στὴ θάμπωσή του, στὴ σαστιμάρα του, λησμόνησε τί εἶχε νὰ ζητήσῃ καὶ ἔβλεπε βουβό..... Μονάχα τὴν τελευταία στιγμή, ποὺ συνῆρθε λιγάκι, πρόφτασε νὰ πῇ ἓνα λόγο. Καὶ σβηνόταν πιά ἡ θεία λάμπη, σὰν ἀκούστηκε στὸν ἀέρα τῆς νύχτας ἡ φιλὴ φωνούλα τοῦ παιδιοῦ:

«Πλοῦτο:»

Γύρισε τρέμοντας στὸ κρεβατάκι του.

Σκεπάστηκε από τὸ κεφάλι καὶ προσπάθησε νὰ κοιμηθῇ. Μὰ τὸν ἄφησε γιὰ πολλή ὥρα ἄγρυπνο τὸ ἐκπληκτικὸ θέαμα ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, ποὺ βασάνιζε ἀκόμα τὰ μάτια του, καὶ μιὰ ἀνήσυχη σκέψη ἀπὸ τ' ἄλλο ποὺ βασάνιζε τὸ μυαλό του....

Τί λαμπρὸ καὶ ἀπίστευτο θέαμα! Νὰ τὸν ἄκουσε τάχα ὁ Θεός; Πρόφτασε νὰ μιλήσῃ σὲ κατάλληλη στιγμή; "Αὐ καὶ θ' ἀποχτοῦσε τὸν πλοῦτο, τὸ ἓνα πρᾶμα ποὺ ζήτησε μὲ τὴν καρδιά του τὸ φτωχὸ παιδάκι;

Σὰν ἀποκοιμήθηκε κατὰ τὸ πρωὶ εἶδε ἓνα παράξενο ὄνειρο τόσο ζωηρό, ποὺ ἀκόμη τώρα δὲν ξαίρει, ἂν κοιμότανε στ' ἀληθινὰ ἢ ἂν ἄγρυπνοῦσε μὲ πυρετό.

Τοῦ φάνηκε πὼς μπῆκε στὴν κάμαρά του ἑνὸς ἀνθρώπου. Ἦταν νέος, παιδὶ μάλιστα ἀμούστακο. Τὸ πρόσωπό του ἔλαμπε ἀπὸ τὴν ὁμορφιά καὶ ἡ φορεσιά του ἀπὸ τὴν πολυτέλεια. Ἀπὸ πάνω ὡς κάτω ἦταν πνιγμένος στὸ χρυσάφι, στὸ μετάξι, στὰ πετράδια. Ἐνα σύννεφο κάτασπρο ὑποστήριζε τὰ πόδια του. Στὰ χέρια του κρατοῦσε ἓνα χρυσὸ ραβδί. Εἶχε φτερούγια χιονάτα καὶ χαμόγελο γλυκὸ.

— «Νά με! Τί μὲ θέλεις.» Εἶπε μὲ φωνὴ. Διεφάνη.

— «Ἄγγελος....» ψιθύρισε τὸ παιδάκι τρομαγμένο.

— «Δὲν εἶμαι ἄγγελος, ἀποκρίθηκε ὁ νέος, εἶμαι ὁ Πλοῦτος ποὺ ζήτησες ἀπόψε. Ἐκεῖνος ποὺ ὁδηγεῖ τὰ βήματά σου, εἶδε τὴ φωτιὰ τῆς καρδιάς σου καὶ μ' ἔστειλε. Μιὰ στιγμή πρωτύτερα ἂν πρόφταινες νὰ πῆς τ' ὄνομά μου, θάρχόμουν νὰ σὲ φορτωθῶ ἀνερώτητα. Μὰ τώρα ποὺ ἄργησες νὰ μιλήσῃς καὶ ἔγινε ζήτημα, ἂν ἔπρεπε νὰ σοῦ γίνῃ ἡ χάρη ἢ ὄχι, ἀποφασίστηκε νὰ ἔρθω μονάχα νὰ σὲ ξαναρωτήσω.... καὶ

Ὅ,τι μοῦ πῆς θὰ κάνω· ἐπιμένεις ἀκόμα στὸ λόγο σου;
Ἐμένα ζητεῖς κι ἐπιθυμεῖς ἀληθινά, ἀφοῦ ξέρεις ὅτι
μονάχα ἓνα πράμα ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσης;

Ἄν εἶν' ἔτσι, πές μου το καὶ μένω μαζί σου γιὰ πάντα».

Τὸ παιδάκι πῆρε θάρρος, βγῆκε περισσότερο ἀπὸ τὸ σκέπασμά του καὶ εἶπε: «Σένα θέλω, Πλοῦτέ μου, σὲ θέλω νὰ μείνης πάντα μαζί μου. Εἶδα πὼς ὅλη ἡ εὐτυχία βρίσκεται πάντα σὲ σένα, καὶ ἀπὸ πολὺν καιρὸ σὺ εἶσαι τὸ ὄνειρό μου».

—«Βλέπω ὅτι μ' ἀγαπᾷς ἀληθινὰ καὶ ἤθελα νὰ μένω μαζί σου.... Ἀλήθεια! Τί ὁμορφὴ ζωὴ ποὺ θὰ περνοῦμε! Παντοῦ ὁ κόσμος στὸ διάβα μας θὰ σκύφτῃ, ἅμα βγαίνουμε συντροφιασμένοι. Θὰ κατοικοῦμε σὲ παλάτι ὅλο μάρμαρα, θὰ κοιμόμαστε σὲ ὀλόχρυσο κρεβάτι, θὰ σκεπαζώμαστε σὲ σεντόνια μεταξωτά. Τὸ γυαλιστερό ἀτλάζι καὶ τὸ χνουδωτὸ βελούδο θὰ μᾶς τριγυρίζουν παντοῦ, στὸ πάτωμα, στοὺς τοίχους, στὸ ταβάνι, στὰ καθίσματα, παντοῦ ὅπου θ' ἀκουμπᾷ τὸ κορμί, θ' ἀναπαύεται τὸ βλέμμα. Θὰ φοροῦμε λαμπρὰ φορέματα καὶ στολίδια. Θᾶχουμε δούλους καὶ δοῦλες καὶ γνώριμους πολλοὺς. Βαλσαμωμένος θὰ εἶναι ὁ ἀέρας, ποὺ θὰ ἀναπνέωμε ἀπὸ τ' ἄνθη καὶ τὰ μυρωδικά. Τὸ τραπέζι μας θὰ λάμπῃ στὸ χρυσάφι καὶ στὸ κρύσταλλο. Θὰ πηγαίνωμε στὸν περίπατο μὲ ἀμάξια καταστόλιστα, θὰ πηγαίνωμε στὰ θέατρα, στοὺς χοροὺς, στὰ ἵπποδρόμια, πάντα στὴν καλύτερὴ θέσῃ. Θὰ ταξιθεύωμε μὲ κάθε ἄνεση τὸ καλοκαίρι ἢ τὸ χειμῶνα. Καὶ θὰ ἔχωμε μέσα σὲ μιὰ κάμαρα, ζεστὴ σὰ φωλιά, ἓνα ντουλάπι λουστραρισμένο, μὲ πολλὰ κλειδιά, γεμάτο χρυσὰ φλωριά, τόσα, ὥστε νὰμποροῦμε νὰ κάνωμε κάθε ἐπιθυμία ποὺ ἤθελε μᾶς γεννηθῇ.....»

—«Ἄ! τί καλὰ, φώναξε τὸ παιδάκι. Καὶ τὸ γέλιο δὲ θὰ λείπῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη μας καὶ ἡ χαρὰ ἀπὸ τὴν καρ-

διά μας. Κάθησε, Πλοῦτε μου. Θέλω νά εἶμαι μαζί σου δοξασμένος καὶ εὐτυχής».

Ὁ νέος ἔχασε μὲ μιᾶς τὸ γέλιο του, ἀκούμπησε ἀπάνω στὸ ραβδί του καὶ εἶπε μὲ περίλυπη φωνή:

«Αὐτὸ εἶναι ἴσα—ἴσα ποὺ θέλω νά σοῦ πῶ
Ἐγὼ δὲν μπορῶ νά σοῦ ἐγγυηθῶ ὅτι δὲ θὰ λείπη ἀπὸ τὰ χεῖλή σου τὸ γέλιο καὶ ἀπὸ τὴν καρδιά σου ἡ χαρά....
ἂ, ὅχι, ὅχι.....»

—«Μὰ γιατί;»

—«Γιατί;..... Δὲ σὲ ἄφησε λοιπὸν ἡ ἀγάπη ποὺ μοῦ ἔχεις νά τὸ σκεφτῆς ποτέ;..... Καὶ τί μπορῶ τάχα νά σοῦ κάνω ἐγώ, ὅταν θὰ ἔρχεται ὁ πόνος καὶ ἡ θλίψη;..... Ποιὸς ξαίρει, ἂν δὲ θὰ μὲ θέλῃς γιὰ νὰ πληρώνης πάντα γιатρούς καὶ γιатρικά; Ποιὸς σοῦ εἶπε πῶς μαζί μου δὲ θὰ δοκιμάσης ποτὲ ἀγωνία βασάνου σὲ δικαστήριον;..... Ποιὸς σοῦ εἶπε πῶς δὲ θὰ σὲ πληγώσῃ ὁ θάνατος σ' ὅ,τι ἔχεις πιὸ ἀγαπητὸ στὸν κόσμον καὶ πολὺτιμον;..... Ποιὸς σοῦ εἶπε, ἂν μ' ἐμένα θὰ βρῇς τὴν ἀληθινὴ ἀγάπην, τὴν ἀδερφικὴν φιλίαν ἐκεῖνη ποὺ θέλεις, καὶ τί θὰ σοῦ χρησιμεύω, ὅταν θὰ σὲ μαχαιρώνῃ ἡ ἀχαριστία, ἡ κακία, τὸ ψέμα, ὁ φθόνος, ἡ ἐπιβουλή;..... Ποιὸς σοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι μαζί μου θ' ἀπολαύσης τὴς χαρὲς τῆς καλῆς καὶ ἁδολογῆς καρδιάς, τοῦ φωτισμένου μυαλοῦ; Ποιὸς σὲ βεβαίωσε ὅτι στὸ σπίτι σου θὰ βασιλεύῃ ἡ τιμὴ, ἡ ἀγάπη, ἡ χαρά, ἡ ἀρμονία;..... Ἄ, πόσο στάθηκες, παιδάκι μου, ἀπατημένος! Γύρεφες ἀπὸ μένα ἐκεῖνο ποὺ ἔπρεπε νὰ γυρέψῃς ἀπὸ τὴν Εὐτυχία».

—«Ἀπὸ τὴν Εὐτυχία;.....» ψιθύρισε τὸ παιδάκι μὲ ἀπελπισμένη φωνή.

—«Μάλιστα ἀπὸ τὴν Εὐτυχία!»

—«Καὶ πῶς;»

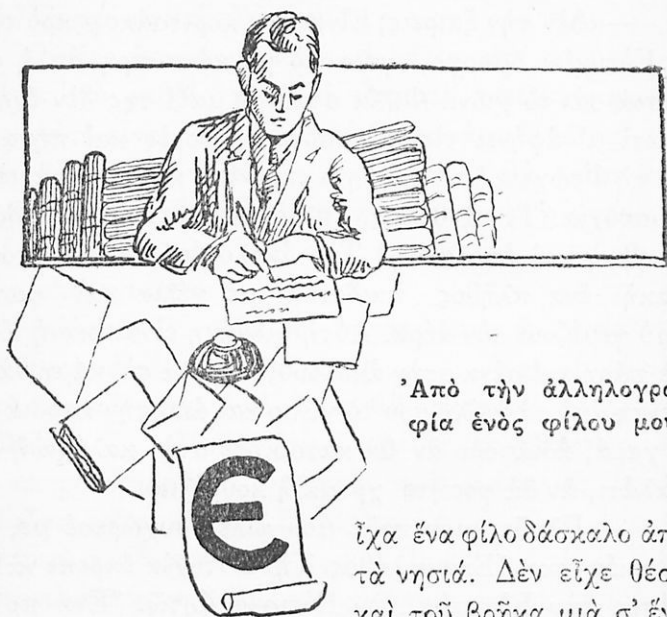
—«Δὲν τὴν ξαιρεις; Εἶναι ἓνα κοριτσάκι μικρὸ αὐτὴ ἢ Εὐτυχία ὁμορφο, γελαστὸ μὲ κάτασπρη ἀπλὴ φορεσιά σὰν τὸ χιόνι. Φιλία σταθερὴ μαζὶ τῆς δὲν ἔχομε, γιατίι μ' ἀφήνει τίς περισσότερες φορές καὶ πηγαίνει μὲ τὴ Φτώχεια ὅπως καὶ γὼ πηγαίνω καμιὰ φορὰ μὲ τὴ Δυστυχία. Τί τὰ θέλεις, παιδί μου, αὐτὴ εἶναι δῶρο ἀληθινὸ καὶ ἀπόλαυση! Τὴν ἀκολουθεῖ σὰ σωματοφυλακὴ ἓνα πλῆθος παιδάκια μὲ γέλια καὶ φωνές, ποὺ γεμίζουν τὸν ἀέρα. Αὐτὴ μονάχη εἶναι ἱκανή, ὅταν σὲ πάρῃ καὶ σένα στὴν ἀκολουθία τῆς νὰ σὲ κάμῃ νὰ μὴ λείπῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη σου τὸ γέλιο καὶ ἀπὸ τὴν καρδιά σου ἡ χαρά, ἀδιάφορο ἂν θὰ κατοικῇτε στὴν καλύβα ἢ στὸ παλάτι, ἂν θὰ φορῇτε χρυσὰ ἢ κουρέλια».

—«Πλοῦτε μου καλέ μου φίλε, συχώρεσέ με, δὲν τὸ σκέφτηκα. Ἐκανα λάθος. Τὴν Εὐτυχία ἔπρεπε νὰ ζητήσω, τὴν Εὐτυχία, τὴν Εὐτυχία ζητῶ. Ἐνα πρᾶμα μονάχα, βλέπεις, μοῦ εἶναι συχωρεμένο νὰ ἔχω καὶ ἄλλο καλύτερο ἀπὸ τὴν Εὐτυχία δὲν ὑπάρχει..... Ἄχ, οὔτε σύ, καλέ μου Πλοῦτε! Τώρα τὸ βλέπω, τὸ ἐννοῶ».

—«Θέλεις λοιπὸν τὴν Εὐτυχία; Καλά, ἐγὼ φεύγω. Καὶ φεύγω, ἄκουσε, ὅχι γιατίι δὲ μὲ θέλεις, ἀλλὰ γιατίι δὲν ἐπρόφτασες νὰ μὲ ζητήσης τὴν κατάλληλη ὥρα. Τί τυχερὸς ποὺ στάθηκες! Ἀλλιῶτικα δὲ θὰ ἔφευγα ἀπὸ κοντά σου καὶ θὰ ἦταν περιττὴ κάθε σου μετάνοια.. Χαῖρε», εἶπε ὁ Πλοῦτος, καὶ ἐξαφανίστηκε.

Τὸ παιδάκι δόξασε τὸ Θεό. Ἔτσι εἶχε καιρὸ πάλι τοῦ χρόνου, πιὸ φωτισμένο καὶ πιὸ ἥσυχο, νὰ ἀγρυπνήσῃ τὴν ἴδια νύχτα καὶ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τὴν Εὐτυχία, μονάχα τὴν Εὐτυχία.

Γρ. Ξενόπουλος

Ἀπὸ τὴν ἀλληλογρα-
φία ἑνὸς φίλου μου.

Ἰχα ἓνα φίλο δάσκαλο ἀπὸ
τὰ νησιά. Δὲν εἶχε θέση
καὶ τοῦ βρῆκα μιὰ σ' ἓνα
ὄρεινὸ χωριό. Δυσκολευόταν στὴν ἀρχὴ νὰ πάη, μὰ στὸ
τέλος δέχτηκε.

Τοῦ εἶπα νὰ μοῦ γράψῃ, ἂν δὲν μπορῇ νὰ μείνῃ
ἐκεῖ νὰ προσπαθήσω νὰ τοῦ βρῶ ἄλλῃ θέση.

Ὁ φίλος μου σ' ἓνα του γράμμα ἔγραφε:

Γιὰ τὴν ὥρα ἔχω ἀπάνω ἀπὸ πενήντα παιδιά. Τὰ
εἴκοσι εἶναι κορίτσια καὶ τ' ἄλλα ἀγόρια. Μὲ πολλὰ
εἵμαστε συνομήλικοι σχεδόν. Χρόνια εἶχαν νὰ ἰδοῦν
δάσκαλο. Κι ἔρχονται κι ἀπὸ τὰ γειτονικά χωριά, πὺ
δὲν ἔχουν κι ἐκεῖνα δάσκαλο. Τὸ χειμῶνα θὰ ἔχω, μοῦ
λένε, ἀπάνω ἀπὸ ὀγδόντα..... Καλά, μὰ τί θὰ γίνῃ στὸ
χάνι, πὺ ἔχουν γιὰ σχολεῖο! Οἱ τέσσερες τοῖχοι, χωρὶς
θρανία, χωρὶς πίνακα. Λεῖπουν καὶ τὰ θυρόφυλλα ἀκόμη.
Καὶ ὁ χειμῶνας ἐδῶ δὲ χωρατεύει, μοῦ λένε. Πρώτη

φορὰ στὴ ζωὴ μου θὰ πατήσω χιόνι..... Στὸ νησί μας βασιλεύει αἰώνια ἀνοιξη.

Βάλθηκα νὰ φτιάσω μὲ τὰ χέρια μου θρανία καὶ νὰ διορθώσω ὅπως ὅπως τὸ δωμάτιό μου, γιατί δὲν εἶναι καὶ τοῦτο καλύτερο ἀπὸ τὸ σχολεῖο.

Καλὰ ποὺ ἔκανε ὁ καθηγητὴς μας νὰ μᾶς συνηθίσῃ νὰ δουλεύωμε τὸ ξύλο, εἰδεμὴ τί θὰ ἔκανα;

Σὲ ἄλλο γράμμα μοῦ ἔγραφε:

Βρῆκα τὸν πρῶτο βοηθό. Μιὰ μέρα, ποὺ ἰδρωμένος δούλευα, νὰ σου ἔνα σεβόσμι γεροντάκι. Ὑποφέρει ἀπὸ ρευματισμοὺς καὶ σπάνια βγαίνει. Εἶχε μάθει, πὼς ἤρθε δάσκαλος στὸ χωριό του, κι εἶχε μεγάλη ἐπιθυμία νὰ μὲ ἰδῇ, ὅπως μοῦ ἐξηγήθηκε ὑστερώτερα.

«Τί κάνεις ἐδῶ, παιδί μου;» μὲ ρώτησε.

—«Δουλεύω, γεροντά μου. Φτιάνω θρανία, ὅ,τι μπορέσω θὰ φτιάσω.....»

—«Μαραγκὸς εἶσαι;»

—«Ὁχι, δάσκαλος».

—«Μὰ οἱ δασκάλοι μαθαίνουν τὰ παιδιὰ γράμματα, μοῦ φαίνεται».

—«Ναί, μὰ τὴν ὥρα αὐτὴ τὰ παιδιὰ δὲν ἔχουν μάθημα. Ἐπειτα πρῶτα πρέπει νὰ τοὺς ἐτοιμάσωμε τὰ θρανία. Εἶναι κρῖμα νὰ κάθωνται στὸ χῶμα».

—«Καὶ ποῖος σὲ πληρώνει γιὰ τὴ δουλειά, ποὺ κάνεις;» μὲ ξαναρώτησε.....

—«Κανένας, ἀπάντησα. Ποῖος νὰ μὲ πληρώνη;»

—«Δὲν κάνεις καλά, παιδί μου. Εἶναι κακὸ αὐτὸ ποὺ κάνεις.....» μοῦ εἶπε.

Ἐγὼ ξαφνιαστήκα. «Τί παράξενο γεροντάκι!» εἶπα μέσα μου κι ἔμεινα συλλογισμένος.

Σὲ λίγο ρώτησα:

«Γιατί δὲν κάνω καλά, γέροντά μου;»

—«Γιατί, παιδί μου, κακοσυνηθίζεις τὸν τόπο μου.
"Αν τὸ μάθουν, τί κάνεις ἐδῶ, δὲν τὸ ἔχουν γιὰ τίποτα
νά σέ καλέσουν νά δουλέψης καὶ στὰ σπίτια τους».

—«Αὐτὸ δὲν πιστεύω νὰ τὸ κάνουν».

—«Νὰ τὸ πιστέψης. Δὲ μοῦ λές, σὲ ρώτησε κανεὶς ἄλλος, γιατί τὸ κάνουν αὐτό;»

—«Ὅχι δὲ μὲ ρώτησε».

—«Τὰ παιδιὰ δὲν τὸ εἶπαν στοὺς γονεῖς τους;»

—«Θὰ τὸ εἶπαν, ἔτσι πιστεύω», ἀπάντησα.

—«Ἄ! θὰ τὸ εἶπαν, μ' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ σὲ κάνη νὰ σκεφτῆς διαφορετικώτερα!»

—«Τί νὰ σκεφτῶ;»

—«Τί νὰ σκεφτῆς; Νὰ σηκωθῆς νὰ φύγης ἀπὸ δῶ, παιδί μου. Νὰ πᾶς σὲ κάποιον ἄλλο μέρος, ὅπου οἱ γονεῖς νὰ μάζωνται πιὸ πολὺ γιὰ τὰ παιδιὰ τους», μοῦ εἶπε.

—«Μά, εἶπα στενοχωρημένος, γι' αὐτὸ κι ἐγὼ προσπαθῶ... Μὲ τὸν καιρὸ νὰ τὸ καταλάβουν...» εἶπα.

—«Τὸ καταλαβαίνουν καὶ τώρα δὲν εἶναι κουτοί. Μὰ τοὺς ἀρέσει νὰ τοὺς τὰ δίνουν ὅλα. Κι αὐτό, παιδί μου, εἶναι τὸ κακό· πολὺ κακό. Μὴ δώσης ποτὲ σὲ κανένα ὅ,τι μπορεῖ νὰ τὸ ἔχη μόνος του. Νὰ βοηθᾷς ναί, μὰ σκλάβος νὰ μὴν εἶσαι».

—«Καὶ τί φταῖνε τὰ παιδιὰ;» ρώτησα.

—«Τὰ παιδιὰ δὲ φταῖνε, μὰ τὰ κακοσυνηθίζεις. Κάλλιο ἀγράμματα, παρὰ νὰ κακοσυνηθίσουν νὰ δουλεύουν ἄλλοι γι' αὐτά. Δὲ λέω νὰ παραιτήσης τῇ δουλειᾷ. Κάνει καλὸ σὲ σένα. Ὅμως πρέπει νὰ καταλάβης, πὼς εἶναι ἀνάγκη νὰ ὠφελήσῃ καὶ ἄλλους· κι αὐτὸ εἶναι δική μου δουλειά. Μόνο θέλω νὰ μὲ βοηθήσης.....»

—«Προθυμότητος σὲ ὅ,τι θέλετε, γέροντά μου», τὸν ἐβεβαίωσα.

—«Καλά», μοῦ εἶπε. «Τὴν Κυριακὴ νὰ εἶσαι ἐδῶ ν' ἀκούσης».

Τὴν Κυριακὴ τοὺς μάζεψε ὁ γέροντας τοὺς χωρια-

νούς του στο σχολειό. Είχα φτιάξει στο μεταξύ τρία θρανία με ένα μαυροπίνακα. "Ορθιοι και στηριγμένοι όλοι στα ραβδιά τους, έβαλαν αυτί ν' ακούσουν.

«Σας εκάλεσα, άρχισε ό γέροντας, σά γεροντότερος πού είμαι νά σας μαλώσω. Δέ μου λέτε, πατριώτες, είναι σχολειό αυτό για νά μένουν τά παιδιά μας;»

"Ολοι έρριξαν γύρω τους βιαστικές ματιές και χαμήλωσαν ύστερα τό κεφάλι από ντροπή.

Ό γέροντας εξακολούθησε:

«Θυμούμαι τίς φωνές σας: Πληρώνομε φόρους, πού είναι ό δάσκαλος, πού μάς έστειλε ή Κυβέρνηση; Και τώρα, ή Κυβέρνηση θά μάς ρωτούσε: Γιατί αναγκάσατε τό δάσκαλο, πού σας έστειλα, ν' αλλάξει επάγγελμα;»

"Ενας πετάχτηκε: «νά φτιάση ή Κυβέρνηση και τό σχολειό».

—«Ωραϊα!» εξακολούθησε ό γέροντας. «Μά είναι από κεϊνα, πού δέ μπορούμε έμεϊς νά κάμουμε; Είμαστε μέσα στα δάση και ξυλεία έχομε. Έχομε μαραγκούς και μπορούμε νά τους πληρώσωμε."Αν δέν έχομε πρόχειρα χρήματα, έχει τό ταμείο τής εκκλησίας μας. Θά ήταν κακό νά μάς βοηθήση ή Κυβέρνηση σέ ό,τι μπορούμε νά κάνομε μόνοι μας».

Και γυρίζοντας σέ κεϊνον πού είχε μιλήσει, τού ειπε ό γέροντας: «Μά τό ξαίρω, γιατί τό ειπες, 'Αντώνη Μουρμούρη. Έσύ τά παιδιά σου τά στέλνεις στήν πόλη. Έχεις νά τους ανοίξης τά μάτια. Για τους άλλους δέ σέ μέλει. Και όταν ήρθε ό δάσκαλος, σου κακοφάνηκε. Δέ σέ συμφέρει νά μαθαίνουν γράμματα οί χωριανοί μας. Θέλεις μόνο τά παιδιά σου νά ξαίρουν. Μά νά δοϋμε δέ θά ξυπνήσουν λίγο και οί χωριανοί μας νά μήν αφήνουν τά παιδιά τους δίχως γράμματα;»

Ὁ Ἀντώνης Μουρμούρης εἶπε πολλά. Τὸν βοήθησαν καὶ μερικοὶ ἄλλοι. Στὸ τέλος ἔφυγε μαζί με αὐτούς. Εὐτυχῶς ἔμειναν οἱ περισσότεροι.

«Αὐτοὶ εἶναι οἱ Μουρμούρηδες, ἔξακολούθησε ὁ γέροντας. Καλὸ δὲ χρωστοῦν νὰ κάνουν. Καὶ ὅμως τόσα χρόνια δὲν ἀκοῦτε ἐμένα. Αὐτοὺς ἀκοῦτε ἂν καὶ ξαίρετε πῶς ἐγὼ ποτέ μου δὲ ζήτησα τίποτε γιὰ τὸ δικό μου συμφέρον. Ὅλο γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ σᾶς μίλησα.

»Ἡμουν παιδί, ὅταν ὁ πατέρας μου σᾶς ἔχτισε τὸ σχολεῖο καὶ τὸ στόλισε ὅσο κανένα ἄλλο.

»Ὅλα τὰ χωριά εἶχαν νὰ κάνουν γιὰ τὸ καλὸ, ποῦ ἔκανε στὸν τόπο του. Καὶ τὸ ἔκαμε, γιατί ὁ πατέρας τοῦ Ἀντώνη τοῦ Μουρμούρη ἀντιστάθηκε γιὰ νὰ χτίσῃ τὸ χωριὸ τὸ σχολεῖο του. Ἐγὼ ὅμως τοῦ εἶπα:

«Πατέρα, κακὸ τοὺς κάνουν. Ἔργο κοινὸ, ποῦ δὲ βάζει ὁ καθένας ὅ,τι μπορεῖ, γρήγορα θὰ χαλάσῃ».

»Καὶ νὰ το! οἱ τέσσερες τοῖχοι ἔμειναν. Κι ἐγὼ τώρα μπορῶ νὰ τὸ ξαναφτιάσω, μὰ δὲ θὰ τὸ κάμω. Θὰ τὸ κάμωμε, ἂν θέλετε, ὅλοι μαζί. Εἶδεμὴ ὁ δάσκαλος πρέπει νὰ ζητήσῃ ἄλλη κοινότητα, ποῦ θὰ τὸν συνδράμῃ στὸ ἔργο του. Καὶ σᾶς τὸ λέω φανερά, πῶς τοῦ τὸ σύστησα κι ἐγὼ αὐτό.....»

—«Ὅλα κι ὅλα», φώναξε κάποιος ἄλλος γέρος. «Αὐτὸ μόνο δὲν πρέπει νὰ γίνη. Ὁ δάσκαλος θὰ μείνῃ κι ὅ,τι μπορούμε καὶ χρειάζεται θὰ τὸ κάμωμε».

—«Ναί, ναί», ἀκούστηκαν κι ἄλλες φωνές.

Αὐτὸ ἤθελε κι ὁ γέροντας ὁ Πάνος ὁ Σφήμας. Καὶ εἶπε: «Ὁ δάσκαλος θὰ κρατήσῃ σημείωση, τί θὰ δώσῃ ὁ καθένας μας σὲ χρῆμα, ὕλικα καὶ ἐργασία. » Κιῆγινε. Ἐργάζονται ὅλοι καὶ τὰ παιδιὰ ἀκόμη, νὰ γίνη τὸ σχολεῖο, κι ἐγὼ ἐργάζομαι πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλους.

‘Ο Γεροσφήκας εἶναι ἀκούραστος.

«Νὰ δῆς, πού δὲ θὰ μὲ πιάσουν οἱ ρεματισμοὶ φέτος», μοῦ λέει συχνά. ‘Ο πόνος ὅμως φαίνεται στὸ πρόσωπό του, ὅσο κι ἂν προσπαθῇ νὰ τὸν κρύψῃ.....

Σὲ ἄλλο γράμμα ὁ φίλος μου ἔγραφε:

Πρώτη φορά βλέπω χιόνια. Στὴν ἀρχὴ τὰ φοβήθηκα. Μὰ τώρα παίζω τὶς χιονιές καλύτερα ἀπ’ ὅλους. “Αν μ’ ἔβλεπες, δὲ θὰ μὲ γνώριζες. Εἶμαι γεμάτος ὑγεία καὶ χαρά.

Τώρα πού οἱ χωρικοὶ δὲν ἔχουν ἐργασίες, ἔχω καὶ τὸ νυχτερινὸ σχολεῖο μου. Βάλθηκαν ὅλοι ὡς καὶ οἱ γέροι νὰ μάθουν γράμματα.

Τὸν Ἀντώνη τὸ Μουρμούρη ὅλο καὶ τὸν ἀφήνουν οἱ φίλοι του. Τὴν ὥρα πού ἐμεῖς διαβάζουμε ἢ λέμε ἱστορίες καὶ χίλια δύο ἄλλα ὠφέλιμα πράματα, ὁ Ἀντώνης ὁ Μουρμούρης καὶ οἱ φίλοι πού τοῦ ἀπόμειναν, μαζεύονται στὸ μαγαζάκι τοῦ Βασίλη τοῦ Μουντζούρη. Γύρω ἀπὸ ἓνα μαγκαλάκι καθισμένοι λένε γιὰ τὴ συμφορὰ πού τοὺς βρῆκε, νὰ μὴν περνᾷ πιά ὁ λόγος τους.

Πιὸ ἀπαρηγόρητος εἶναι ὁ γερο-Βασίλης ὁ Μουντζούρης. Δὲν κλαίει, πού θὰ μείνῃ τὸ κρασί του ἀπούλητο, μὰ γιὰτὶ δὲ θὰ μπορῇ νὰ μουντζουρώνῃ τοὺς πελάτες του, ὅπως μᾶς λέει ὁ γερο-Σφήκας καὶ τὸ παραδέχονται καὶ οἱ ἄλλοι. Νὰ τοὺς μουντζουρώνῃ θὰ εἰπῇ νὰ τοὺς γράφῃ περισσότερα ἀπὸ ὅσα πίνουν καὶ ψωνίζουν. Κι ὅταν κανένας τολμοῦσε νὰ φέρῃ ἀντίρηση, πῶς δὲ θυμᾶται, ἂν κέρασε τόσα πού γράφει ὁ Μουντζούρης αὐτὸς λέει:

«Ἐτσι νομίζεις πῶς μουντζουρώνω τὰ κατάστιχά μου; Τὸ κρασί τὸ ἔπιες μ’ ἐμένα καὶ τὸ Μουρμούρη. Νά, ἰδὲς τί γράφω: «Μ’ ἐμένα καὶ τὸ Μουρμούρη μισή

ὀκά. Μὲ τοὺς ἴδιους ἓνα κατοσταράκι. Μ' ἐμένα πάλι καὶ τὸ Μουρμούρη καὶ τὸ Μαντούβαλο ἄλλημισή ὀκά. .»

Καὶ νὰ μὴν ἔμπαινε κανεὶς στὸ μαγαζί τοῦ Μουντζούρη, μόνο νὰ περνοῦσε ἀπέξω, θὰ βρισκόταν γραμμένος στὰ κατὰστιχά του. Καὶ ὁ Μουντζούρης ἔγραφε ἔτσι: «Στὶς δέκα τοῦ Γενάρη, πού ἦταν μπροστὰ ὁ Μουρμούρης, ὁ Μαντούβαλος κι ὁ Ζαρόγιαννης, ὁ δεῖνα ψώνισε ἓνα κεφάλι τυρὶ ἢ ὅ,τι ἄλλο».

Στὸ τέλος τοῦ χρόνου λογαριαζόταν μὲ τὸν καθένα χωρὶκὸ ὁ Μουντζούρης. Ποῦ νὰ θυμηθοῦν πότε καὶ τί ψώνισαν;

Ἔτσι ἀναγκάζονταν οἱ δυστυχισμένοι νὰ δίνουν τὰ προϊόντα τους καὶ τοὺς ἔβανε νὰ τοῦ κάνουν ὁμολογα. Νὰ ὑπογράφουν οἱ πιὸ πολλοὶ δὲν ἤξαιραν. Γιὰ μάρτυρες ὑπόγραφαν πάντοτε: Ὁ Μουρμούρης, ὁ Μαντούβαλος καὶ ὁ Ζαρόγιαννης.

Ὁ Γεροσφήκας ἔλεγε, πὼς τὰ ἄδικα τὰ μοίραζαν οἱ τέσσερες αὐτοὶ ἀλιθῆριοι: Μουτζούρης, Μουρμούρης, Μαντούβαλος καὶ Ζαρόγιαννης.

Καὶ νὰ τοὺς ἔβλεπες, θὰ ἦσουν ἕτοιμος νὰ πάρης ὄρκο, πὼς αὐτοὶ ἦταν ἀνίκανοι καὶ νερὸ ἀκόμη νὰ θολώσουν. Τόσο ὑποκριτὲς εἶναι!

Τώρα ὅμως πού ὁ Σφήκας κέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν χωριανῶν του, ἄλλαξαν τὰ πράματα. Τοὺς ἔβαλε νὰ λογαριαστοῦν μιὰ γιὰ πάντα μὲ τὸ Μουντζούρη κι ἂν ἀναγκάζονταν κάποτε νὰ ψωνίσουν κάτι, τώρα πού ἔμαθαν ὅλοι νὰ γράφουν καὶ νὰ διαβάζουν, νὰ τὸ γράφουν μὲ τὸ ἴδιο τους τὸ χέρι.

Καὶ ὁ Μουντζούρης εἶναι ἀπαρηγόρητος, πού κατάντησαν τὰ κατὰστιχά του νὰ μουντζουρώνονται ἀπὸ ξένα χέρια.....

N. Ἑλατος

Οἱ σφουγγαράδες.

οτὲ δὲ ζήλεψα τὴ τέχνη τοῦ
σφουγγαρά· ποτὲ στὴ ζωὴ
μου! Ἀγάπησα τὴ θάλασ-

σα, τοὺς κόρφους, τὰ νησιά, τοὺς θυμοὺς καὶ τὴ
γαλήνη της· μὰ τοὺς θησαυροὺς της ὄχι, ποτέ!
Ἀπὸ μικρὸς αἰσθανόμουν ἀηδία ἐμπρὸς σὲ μιὰ
μηχανή. Δὲν ξαίρω πῶς μοῦ φαινόταν, δὲ θυμοῦ-
μαι πῶς τὴν παρόμοιαζα· ὄχι ὅμως ποτὲ μὲ πλεού-
μενο, εὐχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ καμάρι τῆς θάλασσας. Κάτι
συχαιμερό, τοῦ Σατανᾶ χειροτέχνημα, φάνταζε πάντα
στὰ μάτια μου. "Ὅταν κάθε χρόνο, τὴ βδομάδα τοῦ
Θωμᾶ, τὸ νησί μας βούρκωνε ἀπὸ τὸ καρδιοχτύπι
μανάδων ἢ στεφανωτικῶν ἢ βούϊζε ἀπὸ τὸ γλέντι τῶν
βουτηχτάδων, ἐγὼ δὲν ἔβλεπα μπρὸς μου παρὰ Λάμια
τὴ Μπαρμπαριά, νὰ στρώνη τὰ κρυσταλλένια κρεβάτια
της γιὰ νὰ πλαγιάσῃ ἀξύπνητα ἐκείνους, ποὺ ζηλεύουν
τὰ πλούτη της. Καὶ ὅταν πάλι τὸ φθινόπωρο ἔγβαιναν

ὅλοι στὸ ἀκρωτήρι νὰ χαιρετήσουν τὸ γυρισμό τους, ἐγὼ μὲ κακὴ περιέργεια ἔτρεχα νὰ μετρήσω πόσοι γύριζαν παράλυτοι, κουρέλια τῆς ζωῆς καὶ πόσοι ἀπόμειναν στὸ Ἀσπρονήσι, τῶν ἀραπάδων βρώση καὶ μπαίγνιο.

Τὴν ἐποχὴ ἀκοῦς, ποὺ κατεβαίνουν οἱ ναῦτες μας, κατεβαίνουν καὶ οἱ Ἀράπηδες ἀπὸ τὰ χειμαδιά τους. Ἡ θάλασσα γεμίζει ἄρμενα· γεμίζει καὶ ἡ στεριά κουδούνια, ἀγκλίτσες, πρόβατα καὶ καλύβες. Ναῦτες ἡλιοκαμένοι ἐδῶ· τσοπαναρέοι ἐκεῖ χαλκοπρόσωποι. Ὁ ἀρχιτσέλιγγας ἀσπροφλοκάτος, ἄρματοζωσμένος, μὲ τὸ καριοφίλι στὸν ὄμο καὶ τὸ τσιμπούκι στὸ χέρι, κάθεται σταυροπόδι στὸν ἄμμο καὶ δὲν ἀφήνει νὰ γεμίση νεροβάρελο· θὰ πληρωθῇ πρῶτα.

«Μπισμάτ!... μπισμάτ!...» φωνάζει ἀγριόθυμος, ζητώντας μελιμασμένα μάτια ψωμι ἀπὸ τοὺς ναῦτες μας.

Πόσα καὶ πόσα δὲ γίνονται γιὰ τὸ νερὸ ἐκεῖ κάτω! Πολλές φορές, ἀκοῦς! ἀνοίγει πόλεμος κι ἔρχονται μὲ τίς βάρκες νὰ πάρουν τὴν πηγὴ καὶ τρέχουν οἱ ἀσπροφλόκατοι, παίζοντας τὰ γιαταγάνια καὶ χτυπώντας τὰ σκουροντούφεκα, νὰ τοὺς ρίξουν πάλι στὴ θάλασσα. Ὅχι μιά, ὄχι δύο, μὰ δέκα, εἴκοσι φορές τὸ χρόνο, τὸ νερὸ στολίζεται μὲ τὸ αἷμα τῶν παιδιῶν μας καὶ ἡ πύρινη ἀμμουδιὰ δαγκώνεται ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν Ἀραπάδων καὶ τὸ ἀκρογιαλὶ ἀναστατώνεται ἀπὸ πατήματα καὶ ἄρματα σπαρμένα καὶ κορμιὰ, σὰν νὰ πάλαιψαν δράκοι.

Μὰ τί δὲν κάνει ἡ φτώχεια; Μιὰ φορὰ κι ἐγὼ ἀναγκάστηκα νὰ μπῶ βουτηχτῆς σ' ἓνα σφουγγαράδικο πλοῖο. Λίγο ἔλειψε νὰ μὲ φάῃ τὸ σκυλόφαρο.

Αὕτῃ τὴν ἱστορίᾳ θὰ σᾶς διηγηθῶ τώρα. Φτάσαμε στὴν Μπαρμπαριά, καὶ ἀνοιχτήκανε στὸ πέλαγος.

Μ' ἔντυσαν οἱ ἄλλοι σὰ γαμπρό. Σὰ γαμπρό καὶ
μαζὶ σὰ λείψανο. Ζωντανὸς ἔμπαινα μὰ ποιὸς ξαίρει
ἂν θάβγαίνα ζωντανός! Ὁ βουτηχτὴς παίζει τὴ ζωὴ
του. Τὸ γνωρίζουν, τὸ καλογνωρίζει πρῶτος αὐτός.
Γιὰ τοῦτο μεταλαβαίνουν πρὶν φύγουν ἀπὸ τὸ νησί·
γιὰ τοῦτο οἱ καπετάνοι παίρνουν σάβανα, κερὰ καὶ
λιβάνι μαζὶ μὲ τὴ γαλέτα καὶ τ' ἄλλα χρειαζόμενα.
Τέλος μ' ἔντυσαν τὸ λάστιχο, μοῦ φόρεσαν τὴν ἀτσα-
λένια περικεφαλαία, μοῦ ἔζωσαν τὴ ζώνη μὲ τὰ γα-
τζούδια, κρέμασαν τὰ μολύβια στὴν τραχηλιά, λαστι-
χένια βραχιόλια στὰ χέρια, παπούτσια μολυβοπάτωτα
στὰ πόδια. Μόλις κατῶρθωνα νὰ κινηθῶ ἀπὸ τὸ βάρος.
Πάτησα τέλος στὴ σκάλα, κλείσανε καλὰ τὸ φεγγίτη
κι ἐγὼ ἄμορφος κι ἀγνώριστος, ἄπλωσα ἀπάνω στὰ
νερὰ σὰν ν' ἄπλωνα στὰ βαμπάκια. Ἀμέσως φοῦσκες
πρασινόγλαυκες πῆδησαν μιὰ κατόπιν τῆς ἄλλης, λές
καὶ νεράϊδα κάτω ἔπαιζε χρυσταλλένια πεντόβολα.
Τέλος δენტρὶ ψήλωσε σὰ κυπαρίσσι λυγρό, συμμα-
ζωχτό, μὲ συντεφένιες* χάντρες κινούμενες ἀπὸ τὴ
ρίζα ὡς τὴν κορφή. Στάθηκα στὸ βυθὸ σὰ νὰ μπῆκα
σπίτι μου. Γύρισα τὰ μάτια ζερβόδεξα κι ἀναγάλ-
λιασα. Ὁ γεωργὸς ἔτσι δὲ χαίρεται πού βλέπει πο-
λύκαρπο τὸ χωράφι του. Τώρα, συλλογιέμαι, θὰ ψα-
ρέψω γιὰ καλὰ. "Ὅχι τὸ δῖχτο μου, μὰ κι ἀπόχη θὰ
γεμίσω! Καὶ ἀρχίζω τὸ θέρισμα.

Ἀπάνω μαῦρο σύγνεφο τοῦ καϊκιοῦ ἢ καρίνα. Ὁ-
λόγυρα τὸ νερὸ πηχτό, σταχτοπράσινο σὰ θαμπὸ κρύ-
σταλλο, μὲ ψηλαφοῦσε ἀπὸ παντοῦ μ' ἔδενε σὲ μετα-
ξένια βρόχια καὶ σύγκαιρα μοῦ ἔδειχνε χιλιόμορφον
κόσμο. Κοπαδιαστὰ τὰ ψάρια χρυσόφτερα, ἀσημω-

* συντέφι=δοστραχο ἄσπρο καὶ λαμπερό,

μένα, διάβαιναν ὁλόγυρά μου μὲ φουσκωμένα τὰ λαιμά, τὰ σπάραχνα κατακκόκινα, ψιλὸ μαργαριτάρι τὰ δόντια στὶς δυνατὲς σαγωνίτσες τους, τιμόνι τὴν ψαλιδωτὴ οὐρά τους. Πολλὰ ἔπεφταν ἀπάνω μου, τυφλὰ προσόχτιζαν σὰν ἀκυβέρνητα ξύλα στὴν περικεφαλαία μου, ἄλλα διάβαιναν σαγίτες ἀργυρὲς ἀπὸ τὰ σκέλια μου.

Κάτω φυκοστρωμένος ὁ βυθὸς ἀνοίγε πλατὺς καὶ μαλακὸς σὰ βελουδο. Ἐδῶ ἀνεμῶνες* βαθυλάγαζες ἔβγαιναν ἀπὸ τὴν ἀμμουδιά, ἄλλες ἀνοιχτὲς σὰν κοῦπες καὶ σὰν ἀρχαῖα κύπελλα μερίκεις σὰν κρίνα μεγάλα κι ἄλλες ἔφευγαν ψηλά. Παρέκει τερηδόνες** ντυμένες στὸ καστανὸ χνούδι τους ἀνάδευαν ἀνυπόμονες νὰ κολλήσουν στὸ πλεούμενο. Καὶ παντοῦ περίγυρα ξανθοπράσινα μαρούλια, τρανὰ χρυσόμηλα, χαμόκλαδα τριχοφορτωμένα, μούσκλια σγουρά, φυτὰ χιλιόπλουμα κι αἰσθαντικὰ ἔκαμαν κῆπο ὄνειροφάνταχτο. Καὶ κόσμος μυστικὸς, ὀστρακοφόρος καὶ λεπιδοντυμένος καὶ ἀγκαθόφραχτος γύριζε ἀπάνω κάτω, ἄλλος μέγας καὶ ἀρειμάνιος σὰ Γολιάθ καὶ ἄλλος ταπεινός, φοβιτσαρής, τροφή ὁ ἓνας τ' ἄλλουνοῦ. Κάπου ἀνοίγε σὰν ἀντένες τὰ πόδια του κι ἔτρεχε νὰ συλλάβῃ τὴ σουπιά ὁ ἀσταχὸς, πνιγμένος στὸ μελάνι της. Κάπου μιὰ καβουρομάνα ἔπαιζε λόγχες τὰ πόδια της, γιὰ νὰ προφυλάξῃ τ' αὐγά της. Καὶ πέρα-δῶθε βράχοι καὶ ἄβυσσοι, λαγκαδιὲς καὶ ὄρη μὲ κάλλη μύρια, μὲ θησαυροὺς ἀμάλαγους, μὲ κατοίκους καὶ πετρώματα ἄγνωστα. Ἀλλὰ γιὰ κεῖνα δὲ φρόντιζα. Ὁ σπόγγος ἦταν ἐμπρὸς μου κι ἔρριχνα ἀδιάκοπα στὸ δίχτυ μου.

Ἀξαφνα σηκώνω γύρω τὰ μάτια μου καὶ βλέπω μα-

* Ζῶα ποὺ μοιάζουν μὲ τὰ λουλούδια ποὺ λέμε ἀνεμῶνες.

** Ἀλλὰ ζῶα ποὺ κολλοῦν στὸ ξύλο τοῦ καραβιοῦ καὶ τὸ τρυποῦν.

κριά μου ένα βράχο ψηλό, με δύο δεντράκια μονόκλαδα στην κορφή. Φάνταζε μέσα στο νερό σαν δράκος με ανοιχτά χέρια. Και κοντά στη ρίζα του, ^{πάνω}πάνω στην ξανθή αμμουδιά είδα μια τούφα μελάτι* διαλεχτό. Μαύριζε σαν κατακαίνουργος κατηφές. Δεν ^{ήταν}χάνω καιρό και τρέχω να το αδράξω.

Έσκυφα κι άρχισα να ξεριζώνω το σφουγγάρι. Δεν ήταν και μικρό πράμα. "Όλο το γάλα του να ^{έ-}στιβες, να ^{έ-}βγαζες όλη του την πέτσα, πάλι θα ζυγιζε τις δυο οκάδες. Δεν πρόφτασα όμως να το ξεριζώσω και σηκώθηκα όρθός, σαν να με κέντησε δράκαινα. Απόμακρα έρχόταν όγκος θεότρομος, μαύρος και γυαλιστερός, ένα σκυλόψαρο. Σαν πλώρη καραβιοῦ αναποδογυρισμένη σφήνωνε ή σαγῶνα του κι από κάτω έχασκε κατακόκκινος ο φάρυγγάς του και τὰ τριγωνικά δόντια του άσπριζαν φοβερά. Στα πλάγια του λαιμοῦ πέντε γραμμές μεγάλες κατάμαυρες, χόχλαζαν το νερό αδιάκοπα. Και πίσω το κορμί, μελαψό, με τὰ φτερούγια του ανοιχτά πέρα—δῶθε, με την οῦρά γοργογύριστη σαν ^{έ-}λικας βαποριοῦ, έφευγε μπρός κι άφροκοποῦσαν τὰ νερά δαρτά και σκοτωμένα στο διάβα του. Τὰ ψάρια ^{έ-}τρεχαν κοπάδι, με τρελά πηδήματα, γιατί ^{έ-}νιωθαν τὸν κίνδυνο. "Όσα όμως τύχαιναν μπροστά του, πήγαιναν ^{έ-}σια στο ^{έ-}χόρταγο στομάχι του.

"Όταν το σκυλόψαρο με είδε, ή παράξενη φορεσιά μου φαίνεται πῶς το τρόμαξε· στάθηκε δίβουλο. Ποιὸς ^{έ-}ξάιρει για τί με πῆρε! Τὰ μάτια του στηλώθηκαν ^{έ-}πάνω μου, ^{έ-}κίνητα. "Επειτα ^{έ-}ρχισε να ^{έ-}κάνη βόλτες γύρω μου να ^{έ-}θέλη μια να ^{έ-}πλησιάση και πάλι να ^{έ-}πισωδρομή. "Εγὼ σκυφτός ^{έ-}ακολουθοῦσα τὰ κλωθογυρίσματά του,

* μελάτι=τὸ καλύτερο σφουγγάρι.

γύριζα σάν ξόανο στὴ θέση μου, ἀπάνω στὸ μελάτι,
καὶ τὸ κοίταζα κατάρματα.

ΕΡΧ
ΕΙΣ

Ἀποπάνω τσιμποῦσαν τὸ σχοινὶ κάθε λίγο.

Διγενὴς Ἀκρίτας

«Έλα! τί κάνεις τόση ώρα; καιρός νά βγῆς ἑτοιμος!»

—«Περιμένετε!» τοὺς τσιμποῦσα ἐγώ.

Ποῦ νά βγῶ! Μόλις ἔκανα νά τραβήξω ἀπάνω, θὰ μ' ἔκοβε στὰ δυό. Τέλος σὰν νά κουράστηκε τὸ θηρίο, ἀργὰ πῆγε, πλάγιασε στὸ βράχο κι ἄρχισε νά ξυέται. Ἐξυνη τὴν κοιλιά γιὰ νά κοιμήσῃ τὴν πεῖνα του. Ὁ βράχος μὲ τὰ δοντράκια ἔτρεμε συθέμελα, σὰ νά τὸν ἔπιασε σύγκρουο.

«Τώρα κακὰ τὰ μπλέξαμε! σκέφτηκα. Ἐδῶ θὰ μᾶς πάρῃ ἡ νύχτα.»

Ἀλλὰ μὲ τὸ σκοτάδι θὰ κινδύνευα περισσότερο. Πῆρα θάρρος κι ἀποφάσισα μὲ κάθε τρόπο νά τὸ διώξω ἀπὸ κοντά μου.

«Τὸ ψάρι κοντά μου τσιμπᾶω ἀπάνω: Ἐτοιμοι;»

«Ἐτοιμοι».

Τραβῶ τότε καταπάνω του μὲ τὸ καμάκι ψηλά, μὲ τὴν ξανθοκόκκινη περικεφαλαία μου θυσσανοσκέπαστη ἀπὸ τὸ χοχλαστὸ νερὸ τῆς βαλβίδας. Τὸ μολυβοφορτωμένο στῆθος μου ἀστράφτει τὰ γατζούδια τῆς πλατειᾶς ζώνης τρεμολάμπουν ἀπάνω στὸ σκοτεινὸ μου λάστιχο. Τὸ θηρίο σάστισε· «μωρὲ τ' εἶναι τοῦτο!» κουτοσυλλογίστηκε. Ἐκαμε δυὸ-τρεῖς φορές νά σταθῇ καὶ ν' ἀντικρύσῃ τὸν ἐχθρό του μὰ δὲν τὸ κατάφερε. Μιὰ ἔδωσε μὲ τὴν οὐρά του ἀφροκοπώντας τὰ νερά καὶ χάθηκε πίσω τους. Ἐγὼ ἔμεινα στὴ θέση ὥσπου καθάρισαν τὰ νερά. Τότε ψαχοῦλεψα τὸ βράχο· εἶδα πέρα-δῶθε νά μὴ λούφαζε πουθενὰ τὸ ψάρι. Τίποτε. Τ' ἀπονέρια του ἔδειχναν ἀκόμα τὸ διάβα του.

«Πάει στὸν ἄνεμο τὸ κουτόπραμα» συλλογίστηκα γελώντας ἀπὸ τὸ φόβο μου.

Ἄδραξα εὐθὺς τὸ μελάτι, μιὰ στὸ σχοινὶ κι ἔφτασα ἀπάνω. Βρόντοι, φωνές, σφυρίγματα, πέτρες καὶ ξύλα πλαταγιστὰ στὴ θάλασσα μὲ δέχτηκαν σὰ νὰ μὲ χαιρετοῦσαν γιὰ τὸ σφουγγάρι ποὺ ἔφερνα. Δὲν ἦταν γιὰ τὸ σφουγγάρι. Ἦθελαν νὰ τρομάξουν τὸν καρχαρία γιὰ νὰ φτάσω στὸ καῖκι ἄβλαβος. Τέλος μ' ἄρπαξαν τὰ παιδιὰ, μοῦ βγάλανε τὴν περικεφαλαία, μὲ ξάπλωσαν στὸ κατάστρωμα κι ἄρχισαν νὰ μὲ γδύνουν. Πρώτη φορά σφουγγαράς καὶ τελευταία. Θέλεις τυχερὸς ἤμουν, θέλεις ἐπιδέξιος, εἶχα γίνει ὁ πρῶτος βουτηχτής. Πάντοτε ἔφερνα ἀπάνω τὸ καλύτερο, τὸ λεπτότερο κι ἀκριβώτερο σφουγγάρι, τὸ μελάτι. Ὁ ἀφεντικός μου ἦταν ὅλος χαρά. Μοῦ ἔταξε διπλά, τριπλά νὰ μὲ ξαναπάρη, μὰ δὲν τὸ κατόρθωσε. Πῆγα μὲ τὴ γνώμη τῆς μάνας μου καὶ μπῆκα ναυτόπουλο στὰ καράβια.

Α. Καρκαβίτσας

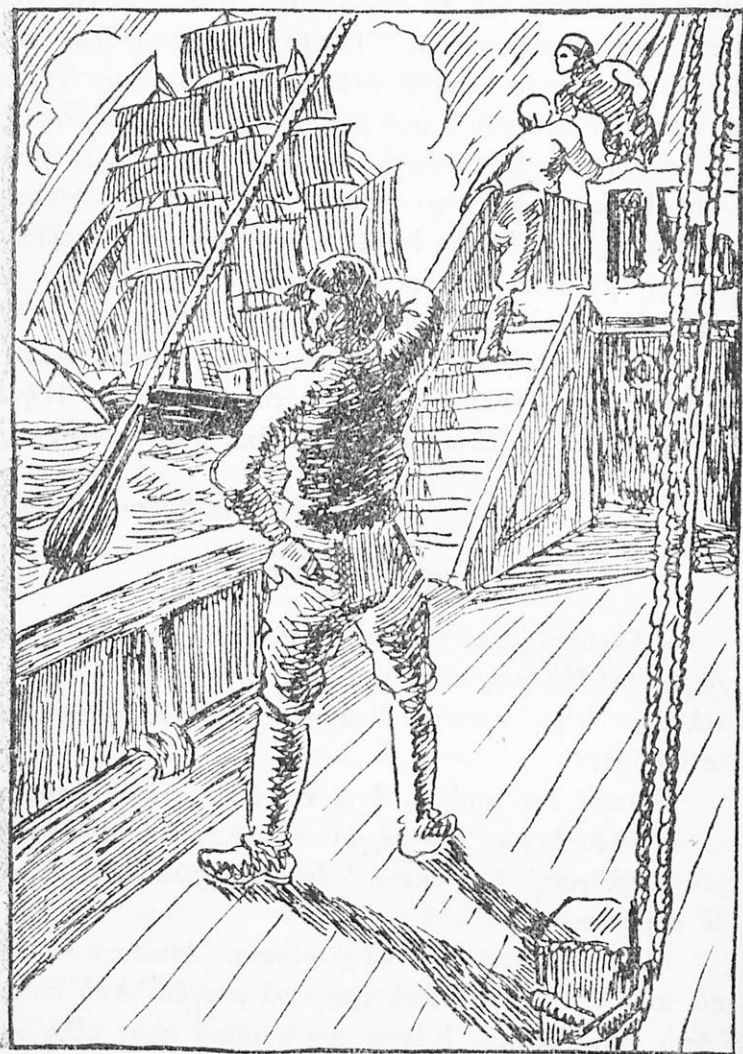
Ὁ κακὸς σύντροφος.

«Ἀκοῦτε μένα ποὺ σᾶς λέω· δὲ συμφωνᾶτε νὰ χωρίσετε; Νὰ χωρίσετε μιὰ ὥρα ἀρχύτερα», μᾶς εἶπε μιὰ μέρα ὁ γεροκαπετάν Τράχηλας ποὺ μᾶς εἶδε νὰ φιλονικοῦμε.

Εἶχαμε ἓνα μπάρκο ἐγὼ καὶ ὁ καπετάν-Πισμάνης κι οἱ δουλειές μας δὲν πήγαιναν καλά. Καὶ δὲν πήγαιναν καλά γιατί, ὅ,τι ἔκανε ὁ ἓνας τὸ χαλοῦσε ὁ ἄλλος δὲ συμφωνοῦσαμε.

«Ἔτσι νᾶχετε καλὸ νὰ χωρίσετε. Ἀκοῦστε νὰ σᾶς πῶ πῶς τὴ γλίτωσα ἀπὸ τρίχα νὰ πνιγῶ. Ἀπὸ ποιόν; Ἀπὸ τὸν Λάμπρο Κάργα τὸν παιδικό μου φίλο καὶ σύντροφο στὴ σκούνα.

Ἡ μάνα του πέθανε πρὶν νὰ τὸν ἀποκόψῃ. Ὁ πατέρας του πνίγηκε, πρὶν νὰ τὸν χαρῇ παλικάρι. Ἀπόμεινε ὀρφανὸς καὶ πεντάφτωχος. Ὁ δικός

«**■**, ἀπὸ τὸ μᾶρκο!..... Ποιὸς καπετάνιος;»

μου πατέρας τὸν πῆρε στὸ σπίτι, μᾶς ἀδέρφωσε. Μαζί
στὸ σχολειό, μαζί στὰ παιγνίδια.

Ἐξαφνα ὅμως μᾶς ἄδραξε ὁ πατέρας καὶ μᾶς ἔρ-
ριξε στὴν «Ἀγία Μαύρα». Μᾶς μάγεψε ἡ θάλασσα.
Ὅλες οἱ κουβέντες μας γιὰ τὰ πλεούμενα. Ὅνειρό μας
ἦταν νὰ μποῦμε σὲ μεγάλο καράβι, ἓνα μπάρκο, μιὰ
νάβα, σὲ μεγαλύτερο ἀκόμη! Νὰ βάνη μέσα χίλια κοιλά-
πέντε, δέκα, ἑκατὸ χιλιάδες κοιλά. Καὶ νὰ ἔχη καλὰ
πανιὰ δάσος κατάρτια, σχοινιά, σύρματα! Καὶ νὰ τα-
ξιδεύωμε μακριά, πολὺ μακριά, σὲ ἀπέραντα πέλαγα.
Καπετάνιος ἐγώ, καπετάνιος ἐκεῖνος, νὰ σμίγουμε στὴ
βόλτα καὶ νὰ χαιρετιόμαστε :

— «Ε, ἀπὸ τὸ μπάρκο!..... ποιὸς καπετάνιος;»

— «Ὁ Μῆτρος τοῦ Τράχηλα!»

— «Ἐ, ἀπὸ τὴ νάβα!..... ποιός;»

— «Ὁ φίλος τοῦ Μῆτρον ὁ Λάμπρος Κάργας!»

— «Καὶ γιὰ ποῦ μὲ τὸ καλό;»

— «Γιὰ τὴν Ἀμέρিকা..... Καὶ σεῖς;»

— «Γιὰ τὴν Αὐστράλια.»

— «Τί φόρτωμα;»

— «Μοσχοκάρυδα, μπανάνες, καφέδες, ζαχαροκά-
λαμο Καὶ σεῖς;»

— «Διαμαντόπετρες, μπιρλάντια, μεταξωτά, κεχριμ-
πάρι, φίλντισι!

Τέλος, ὅταν πέθανε ὁ καπετάν Τράχηλας, ὁ πατέ-
ρας μου, ἔγινε σύντροφος στὴ σκούνα ὁ Κάργας. Ἀλλὰ
μόλις κλείσαμε τὰ συμβόλαια, μπῆκε μέσα διαφορε-
τικός.

— «Τὸ δοιάκι, λέει, δὲ μ' ἀρέσει.»

— «Γιατί;»

— «Ἔτσι ἔχει κεφάλι φιδιοῦ. Νὰ τὸ κάνωμε σκυλιοῦ».

—«Μὰ τί σέ πειράζει φίδι-σκυλί; Τῇ δουλειά του τὴν κάνει».

—«Δὲν τὴν κάνει.»

Καὶ φράπ! στὴ φωτιά τὸ δοιάκι. Ἔκαμε κεφάλι σκυλιοῦ. Ἐπειτα ἄρχισε γιὰ ὅλα τοῦ καραβιοῦ. Εἵχαμε φιγούρα μιὰ Γοργόνα δὲν τοῦ ἄρесе.

—«Νὰ βάλουμε, λέει, δέλφινά.»

Ἔβαλε δέλφινά.

Τὸν ἀργάτη τὸν ἔβαψε πράσινο, τὴν κάμαρη κόκκινη· τὸ μαγειρεῖο κατάμαυρο· τὰ κατάρτια κίτρινα. Ἐπειτα ἤθελε νὰ βάψῃ καὶ τὸ σκαφίδι. Ἦταν γαλάζιο, φρεσκοβαμμένο.

«Ὁχι γαλάζιο, λέει κάτασπρο εἶναι ὁμορφότερο».

«Μὰ τὸ ἄσπρο λερώνει εὐκόλα. Ἐπειτα δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀκόμη».

—«Ἐχει δὲν ἔχει θὰ τὸ βάψω. Δὲν μπορῶ νὰ τὸ βλέπω μὲ τέτοιο χρῶμα. Στὸ στομάχι μου κάθεται».

Τί νὰ τοῦ εἰπῶ; εἶχε μανία στὸ ἀλλαγμα. Τὸ κεφάλι του ἴδιος μπούσουλας· οὔτε στιγμή δὲν ἔμενε στὴ θέση του. Ἀπὸ τ' ἄψυχα ρίχτηκε σὲ λίγο καὶ στοὺς ἀνθρώπους. Ἐδιωχνε τὸν ἕνα, ἔπαιρνε τὸν ἄλλο, ἔβριζε τὸν τρίτο. Ἐπειτα ρίχτηκε στὸν καραβόσκυλο, τὸ Ζέπο μας, πού τὸν εἶχε ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου μιὰ ζωὴ μαζί του! Τὸν ἔδερνε, τὸν κλωτσοῦσε, τὸν ἄφηνε νηστικό. Τέλος μιὰ νύχτα τὸν ἐπνίξε κι ἔφερε ἕνα παλιόσκυλο, πού βαριόταν καὶ ν' ἀλυχτήσῃ.

«Μὰ γιατί τὰ κάνεις αὐτά;» τὸν ρωτῶ.

—«Ἔτσι δὲν τὰ θέλω τέτοια στὸ καράβι μου».

Στὸ καράβι του! Δὲν κρατήθηκα περισσότερο.

«Ἀκουσε, Λάμπρο· τοῦ λέω. Ἐγὼ δὲ σ' ἔβαλα ἀφέντη ἐδῶ μέσα· σ' ἔβαλα σύντροφον».

—«Σύντροφο, μοῦ ἀπαντάει μὲ θυμό, γιὰ νὰ σοῦ ἀνοίξω τὰ μάτια».

Τώρα κατάλαβα! Δὲν εἶχε μονάχα μανία στὸν ἄλλαγμα, παρὰ κάτι περισσότερο. "Ἦθελε νὰ φαίνεται στὴ σκούνα μοναχὸς καραβοκύρης. Τὸν ἔτρωγε τὸ ἐγώ του. Τόσο ξιπάστηκε μὲ τὸ καπετανλίκι ὁ χοντροναύτης, ποὺ πίστεψε πὼς ἦταν πορφυρογέννητος. "Ολα τὰ ἤξαιρε καὶ ὅλα τὰ ὥριζε. Γῆ, θάλασσα, οὐρανός, πλεούμενα ὅλα δικά του. Κι ἂν δὲν ἦταν δικά του, δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ ἀλλουνοῦ! Μοναδικὸς στὸ εἶδος του, μοναδικὸς στὴν τέχνη του.

Ἀπελπισία μ' ἔπιασε. Πέταξε ἡ ὄρεξη γιὰ τὴ δουλειά, πέταξαν καὶ τὰ ὄνειρα. Ὁ αἰτὸς ἔχασε τὰ φτερά του κι ἔμεινε χεροδούλης καὶ ψωμοζήτητης στὴ γῆ. Ψωμοζήτητης μὰ πονόψυχος. Ἡξαιρα ποιοὺς μοῦ ψαλίδισε τὰ φτερά καὶ ὅμως λυπόμουν νὰ τὸν διώξω. Μᾶς ἤρθαν δύσκολες χρονιές. Πάθαμε ζημιές στὰ ταξίδια. "Αν ἤθελα νὰ χαλάσω τὴ συντροφιά, δὲ θὰ ἔπαιρνε ὁ Κάργας οὔτε τὸ ἀπόθεμα. "Ας κάνω ὑπομονή, εἶπα. Ὁ πατέρας μου τὸν ἔκανε ἄνθρωπο· δὲν πρέπει ἐγὼ νὰ τὸν καταστρέψω.

Κι ἀλήθεια ἔκαμα ὑπομονή, ὥσπου εἶχαμε κερδίσει ἄρκετὰ καὶ μποροῦσαμε νὰ χωρίσωμε.

Τὸ τελευταῖο ταξίδι τοῦ εἶχα πεῖ:

—«Λάμπρο, ἄρκετὰ βασανίστηκα δὲν μπορῶ νὰ ὑποφέρω πιά. Πρέπει νὰ χωρίσωμε. "Αν θέλεις κρατεῖς ἐσὺ τὴν «Ἀγία Μαύρα» ἢ μοῦ τὴν ἀφήνης σὲ μένα καὶ θὰ σοῦ τὸ χρωστῶ γιὰ μεγάλη χάρη».

Καὶ ἡ ἀπάντησή του:

«Καλὸ πνίξιμο!»

—«Τί θὰ εἰπῇ αὐτό; τὸν ξαναρωτῶ. Δὲ σοῦ ἀρέσει

νὰ εἶσαι μονάχος σου; Ἐσὺ θέλεις νὰ σοῦ περνᾷ πάντα ὁ λόγος, δὲν εἶναι καλύτερα νὰ μείνης μόνος;»

—«Εἶπα: καλὸ πνίξιμο! Θέλεις ἄλλο;» μοῦ εἶπε καὶ προχώρησε κατὰ τὴν πρύμη.

Στὸ μεταξὺ ἡ θάλασσα ἄρχισε νὰ δείχνῃ κακὰ προμηνύματα. Εἶπα στὸν τιμονιέρη νὰ προσέχῃ τὸν Κάργα. Νὰ μὴν τὰ πολυλογῶ ξαφνικὰ εἶδα—κι ἦταν νύχτα—νὰ προβάλῃ μπροστά μας ἓνας μαῦρος ὄγκος μιὰ ξέρα. Γυρίζω καὶ βλέπω τὸν τιμονιέρη.

«Ποῦ ἄφησες τὸ τιμόνι;» τὸν ρωτῶ.

—«Τὸ πῆρε ὁ καπετὰν Κάργας καὶ μοῦ εἶπε νὰ πάω νὰ ξεκουραστῶ λιγάκι», μοῦ ἀπαντᾷ.

—«Τρέχα, γιατί χαθήκαμε. Γρήγορα νὰ πάρῃς τὸ τιμόνι· δὲ βλέπεις;»

Τρέξαμε κι οἱ δυὸ κι ἀρπάξαμε μὲ βία τὸ τιμόνι ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ καπετὰν Κάργα. Μὲ τὴν παρατιμονιὰ πού ἔκαμε, τρίχα ἔλειψε νὰ πέσωμε ἀπάνω στὴν ξέρα.

—«Δέστε τον!» φώναξα στοὺς ναῦτες.

Πρόθυμα τὸ ἔκαμαν γιατί σ' ὅλους ἦταν σκληρὸς καὶ ἄπονος· τοὺς εἶχε ψήσει τὸ ψάρι στὰ χεῖλη, πού λείει λόγος.

—«Μοῦ γλίτωσες, μοῦ εἶπε, μὰ ποῦ θὰ μοῦ πᾶς;»

Ὅταν γυρίσαμε στὴν πατρίδα πάλι τὸν λυπήθηκα. Ἄν τὸν κατάγγελνα γιὰ τὸ ἔγκλημα πού πῆγε νὰ κάμῃ, θὰ ἦταν χαμένος. Δὲν τὸν κατάγγειλα, ἀλλὰ μὲ μιὰ συμφωνία, νὰ χωρίσωμε καὶ νὰ μείνῃ σὲ μένα ἡ «Ἁγία Μαύρα». Τὸ δέχτηκε, πῆρε τὸ μερίδιό του σὲ χρῆμα κι ἔφυγε. Τί ἀπόγινε δὲν ἔμαθα.

Α. ΚΑ:ΚΑΒΙΤΣΑΣ

Τ' ἀγνάντεμα.

ἡ γυναῖκες τῶν θαλασ-
σινῶν ἀγνάντευαν.

Νά, τὸ βρίκι τοῦ κα-
πετάν-Λιμπέριου τοῦ

Λημνιοῦ εἶχε σηκώσει τὰ πανιά ἀργά τὴ νύχτα· μὲ τὸ
ἀπόγειο τῆς νυκτὸς βρῆκε τὸ ρέμα, ἀλάργεψε καὶ
χώνεψε.

Κατευόδιο καλό! Ἡ προσευχή τῶν μικρῶν παι-
διῶν τοῦ ἄς εἶναι ὡς πνοή στὰ πανιά, στὰ ξάρτια τοῦ
καραβιοῦ σας· στὸ καλό, στὸ καλό!

Νά τὸ καράβι τοῦ καπετάν-Σταμάτη τοῦ Σύραχου.
Περήφανα, καμαρωμένα, ἀδελφωμένα τὰ δυό, πᾶνε νὰ
μᾶς φέρουν καλά, νὰ μᾶς φέρουν στολίδια. Στὸ καλό,
πουλί μου, στὸ καλό!

Νά, καὶ ἡ γολέτα τοῦ καπετάν Μανόλη τοῦ Χα-
τζηχάνου.

Ἡ ψυχὴ μου, ἡ πνοή μου νὰ εἶναι πάντα στὰ πα-
νιά σου, ὡσὰν λαμπάδα τοῦ ἐπιταφίου, νὰ διώχνη τὰ

μαῦρα, τὰ κατακόκκινα τελώνια, πρὶν προφτάσουν
νὰ κατακαθίσουν στὰ πανιά σου. Σύρε πουλί μου, στὸ
καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα! Στὸ καλὸ!

Νά, ἡ σκούνα τοῦ καπετάν-Ἀποστόλη τοῦ Βι-
δελνῆ, καινούριο σκαρί, ἡ τέταρτη, ἡ πέμπτη, ποὺ
κατορθώνει σὲ μιὰ δεκαετία νὰ σκαρώσῃ μ' ὅλον τῆς
τύχης τὸν κατατρεγμὸ. Ἔπεσε πολὺ γιαλὸ, δὲν τὴ
βρῆκε καλὰ τὸ ἀπόγειο κι ἄργησε. Διακρίνεται τὸ πλή-
ρωμα, οἱ ἄνθρωποι ποὺ πηδοῦν ἐμπρὸς καὶ πίσω στὴν
κουβέρτα. Δούλευέ τα, καπετάνιο μου! Παναγιὰ μπρο-
στά σας! Στὸ καλὸ, στὸ καλὸ!

«Παιδιά μου, κορίτσια μου», ἀρχίζει νὰ μιλῇ ἡ
γρια - Συραχίνα, παλαιὰ καπετάνισσα μὲ τὸ ραβδάκι
τῆς καὶ μὲ τὸ καλαθάκι τῆς στὸ χέρι, μὲ τὰ ὀγδόντα
χρόνια στὴν πλάτη τῆς, ποὺ μπόρεσε κι ἀνέβηκε τὸν
ἀνήφορο γιὰ νὰ καμαρώσῃ ἴσως γιὰ τελευταία φορά,
τὸ καράβι τοῦ γιοῦ τῆς ποὺ ἔφευγε. «Ξαίρετε τί μεγάλη
χάρη ἔχει, καὶ πόσο καλὸ ἔκαμε στοὺς θαλασσινοὺς
αὐτὸ τὸ ἐκκλησιδάκι τῆς Μεγαλόχαρης;»

—«Πῶς δὲν τὸ ξαίρομε, εἶπαν οἱ ἄλλες, ὅς ἔχη
δόξα τὸ ὄνομά τῆς».

—«Τὸ ἐξωκλήσι αὐτὸ ἅγιασε καὶ μέρωσε ὅλο τὸ
ἄγριο κῦμα· πρωτύτερα εἶχε κατάρρα ὅλος αὐτὸς ὁ
γιαλός».

—«Γιατί;»

—«Βλέπετε ἐκεῖνον τὸ βράχο, κάτω στὸ κῦμα, ποὺ
ξεχωρίζει ἀπ' τὸ γιαλὸ; ποὺ φαίνεται σὰν ἄνθρωπος
μὲ κεφάλι καὶ μὲ στήθια;... ποὺ μοιάζει σὰ γυναῖκα;
Ἐκεῖνη εἶναι τὸ Φλαντρώ».

—«Ναὶ τὸ Φλαντρώ» εἶπε ἡ Χατζηχάναϊνα.

—«Κάτι ἔχω ἀκουστά. Ἐσὺ θὰ τὸ ξαίρης καλύτερα, θειὰ Φλωροῦ».

—«Τὸ βλέπετε κι εἶναι ξέρα», εἶπε ἡ Φλωροῦ ἡ Συραχίνα, «μιά φορά κι ἓναν καιρὸ ἦταν ἄνθρωπος».

—«Ἄνθρωπος;»

—«Ἄνθρωπος καθὼς ἐμεῖς. Γυναῖκα».

Οἱ ἄλλες ἄκουαν μὲ ἀπορία. Ἡ γριὰ Συραχίνα ἄρχισε νὰ διηγῆται:

«Στὸν καιρὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἦταν μία κόρη ἀρχοντοπούλα ποὺ τὴν ἔλεγαν Φλάντρα ἢ Φλαντρώ. Ἡ Φλαντρώ εἶχε ὀνομαστῇ ἔτσι, καθὼς μοῦπε ὁ πνευματικὸς ἀπάνω στὸν Ἀἰ-Χαραλάμπη, ὅσο τὸν θυμοῦμαι μακαρία ἡ ψυχὴ του.

»Τὸν καιρὸ ἐκεῖνον ἦταν ἓνας караβοκύρης ὁμοφο παλικάρι καὶ τὴ γύρεψε, καὶ τῆς ἔδωσε ἀρραβῶνα. Σὰν τῆς ἔδωσε ἀρραβῶνα, σκάρωσε καινούργιο καράβι, ἔγινε κι ὁ γάμος καὶ σὰν ἔγινε ὁ γάμος ἔρριξε τὸ καράβι στὸ γιαλὸ κι ἐμπαρκάρισε καὶ πῆγε νὰ ταξιδέψη.

»Τότε ἡ Φλαντρώ ἦρθε ν' ἀγναντέψη σὰν καλὴ ὥρα ἐμεῖς, σ' αὐτὸν τὸν ἔρμο τὸ γιαλὸ. Ξεκολλοῦσε ἡ ψυχὴ της ποὺ ἔφευγε ὁ ἄντρας της, δὲν μποροῦσε νὰ βαστάξῃ, νὰ στηλώσῃ τὴν καρδιά της. Ἀγνάντεψε τὸ καράβι ποὺ ἔφευγε, κι ἔκλαψε κι ἔπεσαν τὰ δάκρυά της στὰ κύματα, καὶ τὰ κύματα πικράθηκαν καὶ φαρμακώθηκαν, καὶ θύμωσαν κι ἀγρίεψαν καὶ θέριεψαν καὶ στὸ δρόμο τους, ποὺ ἤβραν τὸ καράβι, ἐπνιξαν τὸν ἄντρα τῆς Φλαντρώς, κι ἔγεινε ἀγύρισιά του Καὶ τὸ Φλαντρώ ἦρθε καὶ ξαναἦρθε σ' αὐτὸν τὸν ἔρμο γιαλὸ καὶ κοίταζε κι ἀγνάντευε..... καὶ περίμενε καὶ καρτεροῦσε κι ἀπάντεχε. Πέρασαν μῆνες, πέρασε

χρόνος, πέρασαν δυὸ χρόνια, πέρασαν τρία καὶ τὸ καράβι πουθενὰ δὲ φάνηκε..... καὶ τὸ Φλαντρῶ ἔκλαψε καὶ καταράστηκε τῇ θάλασσᾳ, καὶ τὰ μάτια τῆς στέγνωσαν, καὶ δὲν εἶχε πιά δάκρυα νὰ χύσῃ..... καὶ παρακάλεσε τοὺς θεοὺς τῆς, ποὺ ἦταν εἰδωλα, πέτρες, νὰ τῆς κάμουν τὴ χάρη νὰ γίνῃ κι αὐτὴ εἰδωλο, βράχος, πέτρα..... καὶ τὸ ζήτημά τῆς ἔγινε καὶ τὴν ἔκαναν βράχο, ξέρα..... μὲ τὸ σχῆμα τ' ἀνθρώπινου ποὺ τρίφτηκε καὶ φθάρτηκε ἀπ' τὰ κύματα ὕστερ' ἀπὸ χιλιάδες χρόνια· καὶ τὸ ἀνθρωπινὸ σχῆμα φαίνεται ἀκόμα, καὶ νὰ ὁ βράχος ἐκεῖ, ἡ πέτρα ποὺ θαλασσοδέρνεται καὶ χτυπᾷ καὶ βογγᾷ ἀπάνω τῆς τὸ κύμα.... κι ἡ φωνὴ τῆς, τὸ βογγητό τῆς, γίνεται ἓνα μὲ τὸ βογγητὸ τῆς θάλασσας..... Νά, ἡ ξέρα κεῖ. Αὐτὴ εἶναι τὸ Φλαντρῶ.

»Ὑστερα μὲ χρόνια πολλά, σὰν ἦρθε ὁ Χριστὸς ν' ἀγιάσῃ τὰ νερὰ γιὰ νὰ βαπτιστῇ ἡ πλάση, μιὰ χριστιανὴ ἀρχόντισσα, ἡ Χατζηγιάνναινα, ποὺ εἶχαν σκάρῳσει τὰ παιδιὰ τῆς δυὸ καράβια, ἔταξε στὴν Παναγία, καὶ ἔχτισε αὐτὸ τὸ παρεκκλήσι, γιὰ τὸ καλὸ κατευόδιο τῶν παιδιῶν τῆς..... Ἄς δώσ' ἡ Παναγία καὶ σήμερα νᾶναι καλὸ κατευόδιο στοὺς ἄντρες σας, στ' ἀδέρφια σας, στοὺς γονιοὺς σας».

—«Εὐχαριστοῦμε. Ὅμοίως καὶ στὰ παιδάκια σου, θειὰ Φλωροῦ».

Α. Παπαδιαμάντης.

Ἄνοιξη.

Ἐνα πρωὶ πῆρα τὸ δρόμο γιὰ τὸ χωριὸ ἐνὸς φίλου μου μὲ τὰ πόδια.

Ἦταν ἀνοιξή· ὁ καιρὸς θαυμάσιος.

Ὁ ἀέρας ἦταν μυρωμένος ἀπὸ τὶς ἄπειρες μυρουδιές, ποὺ σκόρπιζαν στὸν ἀέρα τ' ἀγριολούλουδα. Ὅμιχλη πυκνὴ σὰν ἄσπρος καπνὸς εἶχε σκεπάσει τὰ πόδια τῶν λόφων καὶ εἶχε μισοκρύψει τὰ σπαρτά. Ἐδῶ καὶ κεῖ σπιτάκια. Φαινόταν σὰ νὰ γινόταν κάποια μάχη σιωπηλὴ, χωρὶς κρότους καὶ φωνές. Καὶ ψηλὰ ὁ ἥλιος σὰ νὰ ἔρριχνε κι αὐτὸς ἄπειρα πύρινα βέλη στὴ γῆ ποὺ ἄχνιζε σὰ νὰ καιόταν.

Ὅσο πλησίαζα στὸ χωριό, τόσο ὁ τόπος ἦταν πιὸ καλλιεργημένος, καὶ στὰ χέρσα καὶ στὰ πλάγια τοῦ δρόμου κυριαρχοῦσε τὸ ἄγριο τριφύλλι. Καὶ στὰ λουλούδια, ποὺ γύριζαν μέλισσες καὶ ἄλλα ἔντομα, στὰ φύλλα, στὴ χλόη λαμποκοποῦσαν ἀπὸ τὶς ἀχτῖδες τοῦ ἡλίου σὰν ἄπειρα διαμάντια, οἱ δροσοσταλίδες.

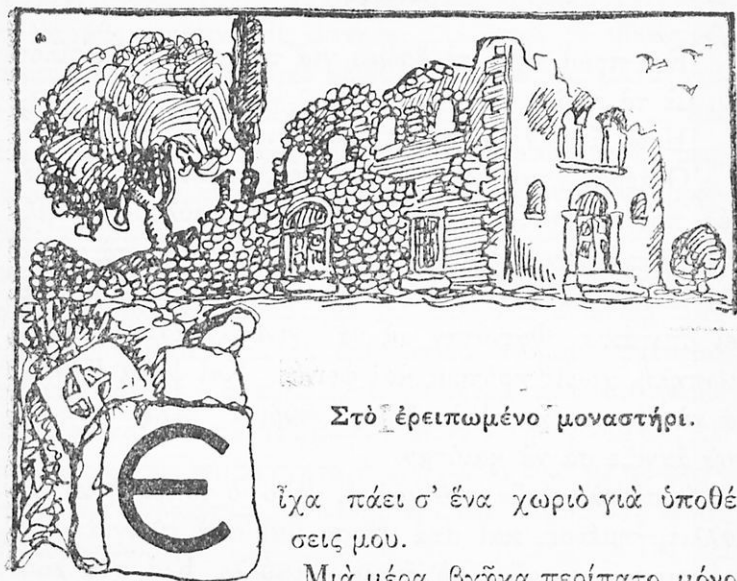
Στὸ νοῦ μου ἦρθαν οἱ στίχοι:

Τ' ἄγριο τριφύλλι χύθηκε στὸν κάμπο καταρράχτης.
Δὲν τὸ ἀντικόβει ἀνηφοριά, κι οὐδὲ τ' ὀρίζει φράχτης.
Θεριεύει, ἀντρίεύει, ἀπλώνεται τρομαχτικὴ πλημμύρα
στὸ πέρασμά του πνίγοντας ὅ,τι τοῦ φέρνει ἡ μοῦρα.
Στ' ἄνθη του-σάλπιγγες χρυσές-πετώντας τὸ μελίσσι,
τὸν ἐρχομὸ τῆς ἀνοιξῆς ζητᾷ νὰ διαλαλήσῃ.

Τῇ νύχτα κάθε φύλλο του σφαλώντας σὰ χεράκι,
κρατᾷ μὲς στὶς παλάμες του σταλαματιὰ νεράκι,
καὶ τὴν αὐγὴ, ὅταν ξέκορφος ὁ ἥλιος τὸ φῶς του ρίχνῃ
κάθε χεράκι ἀνοίγεται κι ἓνα διαμάντι δείχνει.

Ν. Ἐλατος

Στίχοι Γ. Δροσίνη.

Στὸ ἔρειπωμένο μοναστήρι.

Ἰχα πάει σ' ἓνα χωριὸ γιὰ ὑποθέσεις μου.

Μιὰ μέρα βγῆκα περίπατο μόνος σὲ μιὰν ἐξοχή του.

"Όταν κουράστηκα, προχώρησα κοιτάζοντας νὰ βρῶ μέρος κατάλληλο νὰ κοιμηθῶ. Ξαφνικά, καθὼς βγῆκα ἀπὸ ἓνα βράχο, πὺ μοῦ ἔκλεινε τὴ θεά, στάθηκα. Πιὸ πέρα εἶδα ἓνα ἔρειπωμένο χτίριο μεγάλο, ἓνα μοναστήρι παλιό, γκρεμισμένο. Τὸ ὅλον του, ἡ κατασκευή του, οἱ σταυροὶ πὺ σώζονταν στοὺς τοίχους, πὺ ἀκόμη ἔμεναν ὄρθιοι, μαρτυροῦσαν πὼς ἦταν μοναστήρι. Στὴν αὐλή του μιὰ μεγάλη καρυδιὰ ὕψωνόταν καὶ κυπαρίσσια. Τὰ κελλιά του ἔρείπια κι αὐτά· τὸ ἴδιο καὶ ἡ ἐκκλησοῦλα του.

Στεκόταν ὄρθος μόνος ὁ βορινὸς τοῖχος καὶ ὁ ἀνατολικός. Οἱ ἄλλοι ἦταν μισογκρεμισμένοι.

Στὶς ρωγμὲς τοῦ ἀνατολικοῦ τοῖχου εἶχαν φυτρώσει χορτάρια καὶ λουλούδια καὶ φαίνονταν σὰν εἰκό-

νες ζωγραφισμένες με πεταχτά χρώματα. "Ολο τὸ μοναστήρι ἦταν τριγυρισμένο ἀπὸ βελανιδιές βαθύσκιωτες καὶ πουρνάρια.

Ἀφοῦ κοίταξα ἀρκετὴν ὥρα τὸ γκρεμισμένο μοναστήρι καὶ μελαγχόλησα, γύρισα τὸ βλέμμα νὰ βρῶ μέρος νὰ πλαγιάσω. Καλύτερο ἀπὸ κεῖ ποὺ στεκόμουν, δὲ βρῆκα. Δίπλα μου φουντώνουν πυκνὲς δάφνες δεντροκορμες καὶ μυρτιὲς ἀνθισμένες. Τὰ ἄνθη τους μοσκοβολοῦσαν. Ὑπῆρχε καὶ ρίγανη καὶ θυμάρι καὶ θρούμπη. Ἐκεῖ ἄπλωσα τὴν κουβέρτα καὶ ἔρριξα τὸ προσκέφαλο. Θὰ βρισκόμουν σὰ μέσα σὲ μυρωμένη φωλιά.

Ἐκλεισα τὰ μάτια μου καὶ σιγὰ μὲ πῆρε ὁ ὕπνος, καθὼς ἄκουγα τοὺς κελαηδισμοὺς τῶν πουλιῶν, τὸ βουῖσμα τῶν ἐντόμων, ἓνα κελάρισμα νεροῦ, ποὺ κάπου ἐκεῖ ἔτρεχε, καὶ τὶς χαρούμενες φωνὲς τῶν παιδιῶν ποὺ παίζανε στὸ δάσος.

Εἶδα καὶ ἓνα ὄνειρο παράξενο. Εἶδα ὅτι κοιμόμουν σὲ κεῖνο τὸ ὁμορφο μέρος, ποὺ μὲ εἶχε πάρει ὁ ὕπνος, καὶ ξύπνησα. Σηκώθηκα νὰ φύγω καὶ ἔβλεπα ὅπως ἦταν, τὸ βράχο, τὰ πλατάνια, τὶς μυρτιὲς καὶ τὶς δάφνες. "Όταν ὅμως κοίταξα πρὸς τὸ μέρος τοῦ χαλασμένου μοναστηριοῦ, τὸ εἶδα νὰ μὴν εἶναι ἔτσι πιά, νὰ εἶναι ἓνα γερὸ χτίριο, ὅπως θὰ ἦταν μιὰ φορά, φρεσκοβαμμένο, καὶ στολισμένο μὲ σημαῖες, σὰ νὰ εἶχε πανηγύρι. Καὶ ἡ ἐκκλησοῦλα του δὲν ἦταν πιά ἔρειπωμένη, ἦταν ἀκέρια, γερὴ καὶ νέα, σὰ νὰ τὴν εἶχαν ξαναχτίσει, τὴν ὥρα ποὺ κοιμόμουν, χτίστες ὑπερφυσικοί, χτίστες τῶν παραμυθιῶν.

Προχώρησα τότε πρὸς τὸ μοναστήρι. Ἡ πύλη του ἦταν διάπλατα ἀνοιχτὴ καὶ μπῆκα. Κανεὶς ὅμως στὴν

πύλη ἄνθρωπος, κανεῖς στήν αὐλή. Καί στὰ μέσα τῆς αὐλῆς, πού δὲν ὑπῆρχαν πιά δέντρα, ἀλλὰ ἦταν πλακοστρωμένη, μιὰ βρύση μαρμαρένια μὲ πολλὰ στόματα, στόματα λιονταριῶν, ἔρριχνε ἄφθονο καὶ κατακάθαρο νερό.

Βλέπω τὴν ἐκκλησούλα κατάφωτη καὶ προχωρῶ σ' αὐτή. Ἐλαμπε ὅλη ἀπὸ τοὺς ἀναμμένους πολυελαίους καὶ ἀπὸ τὰ ἀναμμένα κεριά. Μπαίνω μέσα. Ἦταν λιγοστοὶ ἄνθρωποι, καὶ ὅλοι ὄρθιοι ἄκουαν μὲ σκυμμένο κεφάλι ἓνα γέρο παπά, πού ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ ἱερὸ μιλοῦσε.

Πλησιάζω. Ὁ λόγος τοῦ γέρου παπᾶ κόβεται καὶ τὰ μάτια του στηλώνονται πάνω μου. Ἐγὼ τότε τὸν γνωρίζω. Βλέπω ποιὸς ἦταν.

«Παππού μου!» φωνάζω.

Ἀλλὰ μὲ τὴ φωνή μου, σὰ νὰ γίνηκε τρομαχτικὸς σεισμός, τὰ πάντα ταράχτηκαν κι ἔσβησαν μὲ μιᾶς. Οἱ ἄνθρωποι, οἱ εἰκόνες, οἱ τοῖχοι, τὸ ἱερό, ὅλα καί..... ξύπνησα.

Σηκώθηκα. Εἶδα τὸ μοναστήρι γκρεμισμένο, τὴν ἐκκλησούλα του, τὰ κελλιά του. Μιὰ ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου, πού ἔδυε, περνοῦσε μέσα ἀπὸ ἓνα παραθυράκι σὰν ξῖφος, κοντάρι χρυσοῦ φωτεινό.

Τὰ πουλιά στὰ δέντρα ἀκούονταν νὰ κελαηδοῦν, στὸ ἐκκλησάκι ἀπάνω τὰ χελιδόνια σὰ νὰ ἔψελναν τὸν ἑσπερινὸ καὶ ἡ μοσκοβολιὰ τῆς ἀνοιξῆς ὑψωνόταν σὰ θυμίαμα.

«Ὁ παππούς, ὁ παππούς μου!» πῆγα νὰ φωνάξω. Τὸ ὄνειρο, σὰ νὰ δυνάμωσε τὴ θύμησή μου, ἔκανε νὰ

τὸν ἰδῶ καλὰ, νὰ ἰδῶ τὴ μορφὴ του, ἓνα σημάδι ποὺ εἶχε
στὸ μέτωπο, μιὰ ἐλιά πάνω ἀπὸ τὸ μουστάκι του.

Καὶ σὰ νὰ ἄκουσα τὴ φωνή του.

Θερμὴ ἀνάβρυσε ἀπὸ τὴν καρδιά μου τότε μιὰ προ-
σευχὴ καὶ ὁ νοῦς μου πέταξε στὰ περασμένα καὶ ἀξέ-
χαστα.

Πάνω σ' αὐτὸ ἀκούω πίσω ἀπ' τὶς μυρτιὲς μιὰ
φωνὴ παιδιοῦ ν' ἀπαγγέλλῃ κάποιον ποίημα· τὸ ἥξιρα καὶ
ἐγώ, ὅμως μοῦ ἔκαμε τέτοια ἐντύπωση ποὺ ἀκίνητος στά-
θηκα καὶ τ' ἄκουσα. Καὶ τὸ παιδί τὸ ἀπάγγειλε θαυ-
μάσια:

Στὸ ρημαγμένο παρεκκλήσι,
τῆς ἀνοιξῆς τὸ θεῖο κοντύλι
εἰχόνες ἔχει ζωγραφίσει
μὲ τ' ἀγριολούλουδα τ' Ἀπρίλη.

Ὁ ἥλιος γέρνοντας στὴ δύση
μπροστὰ στοῦ Ἱεροῦ τὴν Πύλη,
μπαίνει δειλὰ νὰ προσκυνήσῃ
κι ἀνάφτει ὑπέρλαμπρο καντήλι.

Σκορπάει γλυκιὰ μοσκοβολιὰ
δάφνη στὸν τοῖχο ριζωμένη
—θυμίαμα ποὺ καίει ἡ Πίστις.

Καὶ μιὰ χελιδονοφωλιά
ψηλὰ στὸν νάρθηκα χτισμένη
φέλνει τό: Δόξα ἐν Ὑψίστοις.....

Ν. Ἑλατος
Στίχοι Γ. Δροσίνη

Τὸ βοσκόπουλο.

ὁ μέρος ὅπου ἦταν χτισμένο τὸ
 ξωκλήσι τοῦ "Αγίου Τρύφω-
 να δὲν ἦταν καὶ μέρος πού νά
 πῆς τ'όβλεπες καὶ τρελαινόσουν. Μήτε δέντρα τριγύρω,
 μήτε νερά, μήτε καὶ χωράφια! Στοιβιές* ὅσες ἤθελες
 παραπάνω, κατὰ τὸ βουνό, καὶ κοντὰ στ' ἀκρογιαλί,
 γύρω στοὺς ξεροὺς τοίχους τοῦ ρημοκκλησιοῦ, ἀμέ-
 τρητες λυγαριές. Καταστάλαζαν, ὡς φαίνεται, ἐκεῖ
 κάτω τὰ νερά τοῦ βουνοῦ, κρυμμένα μέσα στὸ χῶμα,
 καὶ τὶς θέριευαν ἐκεῖνες τὶς λυγαριές. Ὑστερα ἦταν
 ἡ χαριτωμένη ἀκρογιαλιά, ὅλο χαλίγια, καὶ κατόπι
 ἡ θάλασσα.

Τίποτις ἀσυνήθιστο. Λυγαριές, βουνό, θάλασσα.
 Κι ὥστόσο, ὅταν ὅλο τὸ χωριὸ μαζευτόταν ἐδῶ νά λει-
 τουργηθῇ μιὰ φορὰ τὸ χρόνο, τί ὁμορφιά, καὶ τί γλύ-
 κα! Συνήθιζα ν' ἀνεβαίνω καὶ νά στέκωμαι ἀπὸ λίγο
 μακριά, καὶ νά βλέπω τὴν ἀξέχαστη ἐκείνη τὴ ζωγρα-
 φιά, τὰ χίλια χρώματα τῶν στολισμένων μας χωριανῶν,

* Στοιβιές πού λέγονται καὶ ἀφάνες=φρύγανα γιὰ προσάναμμα.

μέσα στο ἄστεγο ρημοκλήσι ὅσοι χωροῦσαν καὶ οἱ ἄλλοι ὀλοτρόγυρα. Ἄκουγα καὶ τὶς ψαλμωδίες ἀπὸ μακριά, ἔβλεπα καὶ τὸν καπνὸ τοῦ θυριατοῦ ν' ἀνεβαίνει καὶ νὰ σκορπιέται σιγὰ σιγὰ ἀνάμεσα στὰ κλωνιά τοῦ μόνου δέντρο πού μισοσκέπαζε τὸ ξωκλήσι,—ἄς τὸ ποῦμε δέντρο κι αὐτό! μιὰ ἀγριλιά, ἡ μισὴ ξερή, κι ἡ ἄλλη μισὴ σὲ ἀδιάκοπο ψυχομαχητό, ἀπὸ τὴν ἀρμύρα τῆς θάλασσας καὶ τοὺς ἀγέρες πού τ'ὄδερναν. Κοντὰ μου εἶχα κι ἄλλη μουσική, τῶν κορυδαλλῶν τὰ τραγούδια.

Ὁ ἥλιος δὲν κατέβαινε στὴν παράμερη αὐτὴ κώχη ὡς τ' ἀπολείτουργο. Εἶχε κι αὐτὸ τὴ γλύκα του, νὰ βλέπης μιὰ ὀλόκληρη ὥρα χρυσιωμένα τὰ κορφοβούνια, καὶ νὰ προσκυνᾷς μέσα στὴν πρωινὴ τὴ δροσιά.

Καθὼς στέκομουν ἐκεῖ, καὶ μάζευα μὲ τὰ μάτια μου, μ' ὅλη μου τὴν ὑπαρξή, τὶς παρθένες ἐκεῖνες ὁμορφιές, κοιτάζω ἓνα παιδάκι καὶ κατεβαίνει ἀπὸ τὸ βουνό, καὶ στέκεται κι αὐτὸ ἀπὸ λίγο μακριά, ν' ἀκούσῃ τὴ λειτουργία. Στήλωσα τὰ μάτια μου σ' αὐτὸ τὸ παιδί χωρὶς νὰ θέλω. Ἦταν ὅσο θέλετε φτωχικὰ ντυμένο, ὡς καὶ ξυπόλυτο ἦταν, καὶ ξεσκούφωτο. Ἦταν ὅμως πολὺ ὠραῖο, μὲ ξανθὰ μαλλιά καὶ ζωηρὰ μάτια.

Πῆγα κοντὰ στὸ παιδί, καὶ τὸ ρώτησα ποῦθε ἔρχεται, τίνος ἦταν. Ἦταν κάποιας γῆρας ἀγόρι, ἀπὸ τὸ χωριουδάκι στὴν πίσω ράχη τοῦ βουνοῦ, καὶ φύλαγε τὰ γίδια, δὲ θυμοῦμαι τίνος ἀφέντη.

Ἀπόλυσε ἡ ἐκκλησιά, κατεβήκαμε στ' ἀκρογιάλι, ἔσμιξα μὲ τοὺς δικούς μου, πήγαμε κάτω ἀπὸ ἓνα βράχο, μαζέψαμε ξυλαράκια, ἀνάψαμε φωτιά, ψήσαμε καφέ, βγάλαμε τὰ φταζυμίτικα τὰ παξιμάδια, προγεματίσαμε. Ὅστερα, ἐκεῖ πού ρίχταμε χαλίκια στὴ θάλασσα καὶ μιλούσαμε, λέω ἐνὸς φίλου μου πού ἦταν

κατιτὶ στὸ δικό μας χωριό: «Εἶδα ἓν' ἀγοράκι σήμερα ἐκεῖ στοῦ βουνοῦ τῇ ραχούλα, ποὺ πρέπει νὰ τὸ πάρης ἀπὸ τὰ γίδια. Εἶναι κρῖμα ἓνα τέτοιο παιδί νὰ χαθῇ στὰ βουνά. Θὰ τὸ βρῇς λίγο ντροπαλό, μὰ εἶναι ἔξυπνο, πάρε το καὶ δὲ θὰ μετανιώσης. Βάλ' το στὸ σχολεῖο δυὸ τρία χρόνια, κι ὕστερα πάρ' το στὸ μαγαζί. Θὰ πιάσῃ τόπο».

Μ' ἄκουσε ὁ φίλος, βρῆκε τρόπο καὶ τὸ πῆρε τὸ παιδί.

Ὑστερ' ἀπὸ χρόνια πολλά, γυρίζοντας ἀπὸ τὴν ξενιτιὰ στὸ χωριό μου, στάθηκα μερικὲς ὥρες στὴ χώρα νὰ ἡσυχάσω, καὶ νὰ βρῶ καλὸ ἄλογο. Ἐκεῖ ποὺ καθόμουν μέσα στὸ μαγαζί ἑνὸς φίλου, ἔρχεται μπρὸς μου ἓνα παλικάρι, ὡς ἐκεῖ ἀπάνω, ποὺ ἡ ὁμορφιά του κι ἡ πρόσχαρή του ὄψη μὲ ξάφνισε.

«Ἐγὼ εἶμαι τὸ βοσκόπουλο ἐκεῖνο, μοῦ λέει, ποὺ ἀντάμωσες στὸν Ἀγιο Τρύφωνα».

Ἄν κι εἶχα ξεχασμένη τὴν ἱστορία, ξαναγύρισε ἀμέσως στὸ νοῦ μου, καὶ σφίγγοντας τὸ χέρι του ρωτῶ πῶς ἔτυχε νὰ εἶναι στὴ χώρα.

«Ἐδῶ μένω τώρα, μοῦ κάνει, εἶναι ὡς πέντε χρόνια. Ἦρθα νὰ καλυτερέψω τὴν τύχη μου. Δόξα νὰ ἔχῃ ὁ Θεός, δὲν ἀπότυχα. Ἐκεῖνο τὸ μαγαζί ἀντικρὺ εἶναι δικό μου. Ἰσια ἀπὸ τὴν Ἀγγλία τὰ φέρνω τ' ἀμερικανικά μου».

— «Ἐ, καὶ τώρα ποὺ πλούτισες, γιατί δὲν ἔρχεσαι νὰ πᾶμε στὸ χωριό μας; Βλέπεις, καὶ γὼ ἐκεῖ πηγαίνω, μ' ὅλη τὴ φτώχεια μου. Πᾶμε, πᾶμε, νὰ σὲ χαρῇ κι ἡ μανούλα σου».

— «Ἄχ, συχωρέθηκε ἡ μανούλα!» μοῦ λέει πικρογελώντας.

—«Έλα, παιδί μου, ἐκεῖ ποὺ κοιμᾶται ἡ μάνα σου, κι ἄφησέ τα τὰ ξένα πρὶν νὰ μπλέξης!» τοῦ λέω σοβαρά.

—«Εἶναι ἀργὰ τώρα πιά, μοῦ ἀποκρίνεται. Δὲν τὸ θέλουν οἱ δικοί μου, ἡ γυναῖκα μου καὶ ἡ πεθερά μου. Δὲν τὸ καταδέχονται τὸ χωριό μου».

Καὶ στάθηκε δῶ, γιατί κόμπωσε ὁ λαιμός του, καὶ τὰ μάτια του δάκρυσαν.

Ἄργ. Ἑφταλιώτης.

Τῆς φτώχειας τὰ στερνά.

Μ

ορφούλα, ἔ! Μορφούλα, ποῦ εἶσαι, κυρά μου;

Ψίνα, ψιψίνα μου; Τί θὰ φᾶμε σήμερα;»

Ἡ γριὰ Λασκαροῦ ἔκραζε τῇ γάτα της βραχνά, ἂν καὶ δὲν τὴν ἔβλεπε στὸ σπίτι. Μόλις ἔφεγγε ἄδειο, παγωμένο ἦτανε τὸ σπίτι· ἰσόγειο, ὅλο ἓνα χώρισμα, μὲ τὰ φτωχικά του τὰ συγύρια ἀραδιαστὰ τριγύρω. Κι ἡ Λασκαροῦ διπλωμένη μὲς στὰ παλιοσκούτια της, πλάι στὴ σβυστὴ γωνιά, δὲ σπάραζε. Τὸ ξέθωρό της πρόσωπο, μὲ τὴν τριπλοτυλιγμένη μαντίλα στὸ κεφάλι, καθὼς τὸ εἶχε γυρμένο κατὰ τὴ γωνιά, κι ἔβλεπε μὲ

μάτια ἀκίνητα τῇ στάχτῃ τῇ σβυσμένη, φάνταζε παρά-
ξενα καὶ τρόμαζε μὲς στῆς αὐγῆς τὸ μισόθαμπο.

Μὰ κάποτε σείστηκε ἡ γριὰ σιγὰ σιγὰ. Σείστηκε
κι ἀνασηκώθηκε· καὶ γύρισε τὸ πρόσωπο, μὲ τὸ στα-
νιό, κι εἶδε κατὰ τὴν κλεισμένη πόρτα.

«Μορφούλα, κόρη μου καλή, ποῦ εἶσαι;» ρώτησε πάλι.

Καὶ πιάστηκε ἀπὸ τῆς γωνιάς τὸ γῦρο κι ἔβαλε
δύναμη, χέρια, γόνατα, καὶ στάθηκε στὰ πόδια της.
Καὶ κίνησε ὕστερα, σκυφτή, κατὰ τὴν πόρτα.

Πῆγε, ἀνοιξε τὴν πόρτα κι ἔκραξε· πάλι. Τῆς γά-
τας τὸ νιαούρισμα, ποῦ ἦτανε γριὰ κι αὐτὴ καὶ μα-
δημένη, ἔφτασε μὲς' ἀπὸ τὸ περιβόλι καὶ τὰ ξερόδε-
τρα τοῦ περιβολιοῦ, τὰ λίγα ποῦ ἀπομένανε, γιὰ τὴ
φωτιά κι αὐτὰ καὶ τῆς γριᾶς τὴ ζέστα· κι ἦρθε ἡ
γατούλα κλαίοντας παραπονιάρικα καὶ στάθηκε κοντὰ
στὰ πόδια τῆς κυρᾶς της, στὸ μοναχικὸ σκαλὶ τῆς
πόρτας, τὸ λιωμένο ἀπὸ τὰ χρόνια.

«Μορφούλα, τί θὰ φᾶμε σήμερα; Τί ἔφερες;»

Ἡ γάτα ἀπάντησε μὲ τὸ παράπονό της κι ἔσκυ-
ψε πιὸ πολὺ ἢ γριὰ κι εἶδε στὴν πέτρα ἀπάνω ἓνα
ψάρι ἀποθεμένο. Τὸ εἶχε φέρει ἡ γάτα ἡ Μορφούλα.
Ἦταν ἓνας γωβιὸς μεγάλος, καὶ τὸν πῆρε ἡ Λασκα-
ροῦ καὶ μπῆκε σπίτι, μὲ τὴ γάτα μπρὸς κι ὀλόρθη
τὴν οὐρά της παίζοντας. Αὐτὸ θὰ ἦτανε τῆς μέρας
τὸ φαῖ καὶ γιὰ τοὺς δυό τους· ἦτανε κι ἡ Μορφούλα
γέρικη πολὺ, δὲ χρειαζότανε μεγάλα πράματα γιὰ τὸ
φαῖ της· λίγα φαροκόκκαλα τῆς φτάνανε. Τὸ κυνήγι
της τὸ καθημερινὸ ἦτανε πάντα ἀπὸ ἓνα ψάρι. Ψάρι
ὅμως πάντα πετρόψαρο. Καὶ ἡ γριὰ Λασκαροῦ τὸ περί-
μενε πιά ταχτικιό, κι ἀπ' αὐτὸ κρεμοῦσε τὴν ἐλπίδα
τῆς τροφῆς της τὴν καθημερινή.

Βράδυ νωρίς, πρὶν πέση στὸ ξερόστρωμα καὶ πρὶν κλείσῃ τὴν παλιόπορτά της, συνήθιζε ἡ γριά Λασκαροῦ, μ' ὅλη τὴν ἀγάπη ποὺ εἶχε τῆς Μορφούλας, καὶ εἶχε τὴν ἀνάγκη νὰ τὴ ζεσταίνῃ στὸν ὕπνο ἢ συντροφιά της κιόλας, ἀνοίγε καὶ τὴν ἔβγαζε ὄξω, ἦταν ἀπονο αὐτὸ ποὺ ἔκανε, μὰ πάλι πῶς θὰ ζούσανε; Τὴν ἔσπρωχνε ἔξω μαλακὰ μὲ τὸ πόδι τῇ Μορφούλα καὶ τῆς ἔλεγε:

«Σύρε, Μορφούλα, σύρ' ἐσύ, καλή μου, ψίνα μου, κυρά μου, σύρε νὰ φέρῃς τίποτα. Δὲν ἔχομε αὐριο νὰ φᾶμε, καψερούλα, καὶ θὰ μείνῃς νηστική καὶ ἐσύ μαζί μου».

Ἡ γάτα ἀπέξω ἔμενε καὶ παρακαλοῦσε κάμποσο. Ὑστερα ξεμάκραινε σιγὰ σιγὰ ἡ φωνὴ της καὶ χανόταν μὲς στὰ σκοτάδια, ἡ μὲς στῆς θάλασσας τὰ μουγκρητά. Καὶ τὴν αὐγὴ, νὰ το ἓνα ψάρι στὸ σκαλὶ ἀφημένο πάλι! Καὶ δὲν τὸ ἔτρωγε ἡ Μορφούλα, δὲν τὸ πείραζε καθόλου· ἴσως ἔτρωγε ἄλλο, πρὶν τὸ φέρῃ τὸ κυνήγι της αὐτὸ στὸ σπίτι. Μὰ πάλι μπορεῖ νὰ ἦταν τὸ μόνο αὐτό, καὶ τὸ ἔφερνε ἴσα στὴν κυρά της, ἄγγιχτο.

Πῶς γινόταν τέτοιο πρᾶμα τ' ἀποροῦσε ἡ γειτονιά κι ἡ χώρα ἡ μισογκρεμισμένη. Ὅμως ἡ γριά Λασκαροῦ διόλου δὲν τὸ ρωτοῦσε. Νόμιζαν οἱ ἄλλοι στὴν ἀρχὴ πῶς ἡ γάτα, ἡ Μορφούλα, πῆγαινε στὴν ἀγορὰ καὶ τὰ ἔκλεβε τὰ ψάρια.

Ἡ Ἀμέρσα ὅμως ἡ πιὸ κοντινὴ γειτόνισσα, μαλωμένη μὲ τὴ Λασκαροῦ ἀπὸ χρόνια, παραφύλαγε τὴ γάτα κι ἔβλεπε πῶς τὰ ἔφερνε τὰ ψάρια ἀπὸ τὸ γιालό. Τὴν ἀκολουθοῦσε ἴσαμε τὰ σκόρπια βράχια, πλάι στὸ παλιὸ λιμάνι, ποὺ ἔκαναν ἓνα πλῆθος ἡσυχὰ κορφάκια ἐκεῖ, κι ὅλα μαζί ἔκαναν ἓνα ξερονήσι ἀπότομο. Κι ἐκεῖ τὴν ἔχανε τὴ Μορφούλα. Στὸ τέλος

τὴν παράτησε, βέβαιη πιά πὼς ἡ γάτα τὰ ἔβγαζε τὰ ψάρια ἀπὸ τῆ θάλασσα.

Τότε ἡ Ἀμέρσα ἔφερε γύρω τὶς γειτόνισσες καὶ τὰ παράστησε ὅλα μὲ τὸ νῖ καὶ μὲ τὸ σίγμα, καὶ μὲ θάμασμα τρανό! Καὶ τὸ ἔμαθε ὅλη ἡ χώρα, τί καὶ πὼς ἡ γάτα ἡ Μορφούλα τῆς γριὰ Λασκαροῦς πήγαινε καὶ ψάρευε τὴ νύχτα στὸ γιालό.

Ἐπιανε μιὰ θέση κοντὰ στὸ γιालό, καὶ στεκόταν ἄσειστη σὰν πέτρα, ἀνάμεσα στὶς ἄλλες πέτρες τὶς ἀκίνητες ἐκεῖ, καὶ περίμενε ὥρες, ἄσειστη. Καὶ ἡ πεῖνα βέβαια τὴν ὠδήγησε κεῖ πέρα καὶ τῆς ἔδειξε τὸν τρόπο αὐτό. Καὶ καθὼς πλησίαζαν οἱ γωβιοί, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πετρόψαρα, καὶ φέρνανε τὴ μούρη τους ὡς τὴν κορφή, καὶ γυρεύανε νὰ βροῦνε τὸ πιὸ πολὺ χορτάρι ἐκεῖ πού τὸ νερὸ πάει ἀνάλαφρο καὶ παιγνιδίζει μὲ τὶς πέτρες, χράπ! τὸ νύχι τῆς Μορφούλας τ' ἄρπαζε.

Ἡ ἴδια ἡ γριὰ Λασκαροῦ θὰ μπορούσε νὰ τὸ πῇ καὶ νὰ τὸ μαρτυρήσῃ, πὼς τὰ ψάρια πού τῆς ἔφερνε ἡ Μορφούλα δὲν ἦταν κλεμένα, τόσο φρέσκα, μισοζώντανά, καμιά φορὰ καὶ ζωντανά. Ὅμως ἡ Λασκαροῦ δὲ συλλογιόταν τίποτα κακὸ γιὰ τὴ Μορφούλα. Οὔτε καὶ συλλογιόταν τίποτ' ἄλλο. Εἶχε ἀλλαλογήσει κιόλα λίγο. Ἐμοιαζε λωλή, καθὼς ἔβγαινε στὸ περιβόλι κι ἔστηνε ψιλὴ κουβέντα μὲ τὴ γάτα της.

Γιατὶ ὅπως γύριζε στὸ περιβόλι, καὶ προσπαθοῦσε νὰ κόψῃ κανένα ξεροκλάδι ἀπὸ τὰ παλιόδεντρα, χειμῶνας πού ἦταν τώρα, καὶ νὰ σκίσῃ κανένα σανίδι ἀπὸ σεντούκι σάπιο, ἀχρείαστο, ἢ νὰ βγάλῃ λαχανάκια ἀπὸ τὸ κῆπο τὸ λιγόσπαρτο, ἡ γάτα ἐκεῖ κοντὰ της, ἡ Μορφούλα, τὴ συντρόφευε καὶ τῆς ἀπο-

κρινόταν μὲ τὸ νιαούρισμά της σ' ὅσα ἐκείνη τῆς ἔλεγε λόγια ἀνόητα, λόγια λωλά. Ὑστερα τὴν ἀκολουθοῦσε στὴ γωνιά, ποὺ ἀναβε τὴ φωτίτσα κι ἔβαζε νὰ ψῆσῃ τὸ φαί, τῆς Μορφούλας τὸ κυνήγι. Καὶ τὸ μοιράζονταν ὕστερα οἱ δύο τους σὰ δὲ υφίλοι ἀγαπημένοι ποὺ ἦταν, χωρὶς μαλώματα, χωρὶς ψωμάκι κιόλα τὸ συχνότερο.

Χωρὶς ψωμάκι, ἀλήθειά, τώρα τελευταῖα. Ἀφοῦ ὁ ἄχαρος ὁ γέροντας τῆς Λασκαροῦς, ἔπαψε νὰ τῆς στέλνῃ τὸ ταχτικὸ μηνιάτικο στὸ ξερονήσι, γιατί τὸν ἔφαγε κι αὐτὸν ἡ θάλασσα στερνόν, ἡ Λασκαροῦ ἦταν πολὺ περήφανη, καὶ δὲ ζητοῦσε, οὔτε καταδεχόταν. Θὰ πέθαινε νηστικιά, τὸ ἥξιαιραν ὅλοι, ἀλλὰ δὲ θὰ ἔβγαινε ἔξω τὸν πόνο καὶ τὴν πεῖνα της νὰ πῇ.

Τὸ ἥξιαιρε αὐτὸ κι ἡ Ἀμέρσα πιὸ καλὰ ἀπὸ κάθε ἄλλον. Ἦταν ἡ πιὸ κοντινὴ γειτόνισσα, ἀν καὶ πληθὺς ἄλλα σπίτια κατάκλειστα, ρημάδια πιά, χῶριζαν τὸ δικό της ἀπ' τῆς Λασκαροῦς τὸ σπίτι. Ἔτσι ἦταν ὅλη ἡ χώρα ἀριὰ κατοικημένη, μ' ὅλα τὰ σπίτια τὰ πολλὰ καὶ τ' ἀρχοντόσπιστα.

Ἦταν ἀπὸ χρόνια ἡ Ἀμέρσα μαλωμένη μὲ τὴ Λασκαροῦ. Μίσση οἰκογενειακά, συμφέροντα παλιά.... μὰ τώρα τί χρειάζονταν τὰ μίσση, ἀφοῦ ἔσβησαν καὶ τὰ συμφέροντα καὶ πᾶνε..... Πάλι, νὰ πάῃ στὴ Λασκαροῦ καὶ νὰ φιλιώσουν αὐτὸ δὲν τ' ἀποφάσιζε ἡ Ἀμέρσα. Τὴν ἥξιαιρε καλὰ τὴ Λασκαροῦ, κι ἥξιαιρε καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ της.

Ὅμως ἡ συμφορὰ τῆς Λασκαροῦς τὴ λύγισε, τῆς γλύκανε τὸ περασμένο της φαρμάκι. Ὅμως-καὶ πάλι δὲν ἤθελε νὰ δείξῃ τὴν ἀδυναμία της. Ἦταν ψυχὴ κλειστή ἡ Ἀμέρσα, ὅπως ὅλες οἱ νησιώτισσες κι ὅλοι οἱ νησιῶτες ἐκεῖ πέρα.

Τί νά κάμη; Ἐπαιρνε ἄλλη μιὰ γειτόνισσα, μιὰ πονηρούλα ἀπὸ τὸ πάρα πέρα σπίτι, τὴν Κατερινιώ, καὶ πήγαιναν καὶ παραφύλαγαν ἔξω ἀπὸ τῆς Λασκαροῦς τὸ περιβόλι.

Τὰ Χριστοῦγενίνα ἦταν κοντά· ξεροβόρι φουοῦσε ἄγριο τίς τελευταῖες μέρες. Ἡ χώρα ἔβλεπε βορινά, καὶ τὴν ἔπιανε τὸ κῦμα ἄσκημα. Ὁ Μορφούλα ἔφτασε μιὰν αὐγὴ ἀπὸ τὸ γιαλὸ μὲ χωρὶς τίποτα στὸ στόμα, καὶ νιαούριζε στὴν πόρτα τῆς κυρᾶς της.

«Κοίταξε, εἶπε ἡ Ἀμέρσα, σήμερα δὲν ψάρεψε ἡ Μορφούλα μὲ τέτοιον ἀγριόκαιρῳ».

— «Τί θὰ φᾶνε σήμερα οἱ δυό τους, οἱ κακόμοιρες.... νάχουν τάχα τίποτα;» εἶπε ἡ Κατερινιώ.

— «Καρτέρα μιὰ στιγμὴ!» εἶπε ἡ Ἀμέρσα. Ἐφυγε, καὶ γύρισε μ' ἓνα φελὶ ψωμί σπιτίσιο.

— «Ψίνα, Μορφούλα!» ἔκραξε σιγὰ ἡ Ἀμέρσα.

Πῆγε ἡ Μορφούλα καὶ στάθηκε στὴ ρίζα τοῦ τοίχου, κάτω ἀπὸ τίς γυναῖκες, καὶ νιαούρισε γλυκά. Οἱ δυὸ αὐτές, ἀφοῦ τῆς ἔρριξαν ἓνα κομματάκι καὶ τὴν καλόπιασαν, ὕστερα τῆς πέταξαν ὅλο τὸ φελί. Τὶς κοίταξε καλὰ καλὰ ἡ Μορφούλα, κοίταξε καὶ τὸ ψωμί, τὸ μύρισε, τὸ πῆρε μὲ τὰ δόντια της καὶ πῆγε καὶ τὸ ἀπόθεσε μὲ προσοχὴ στὸ σκαλὶ ἐπάνω, καὶ νιαούρισε. Οἱ δυὸ γυναῖκες κρυφοκοίταζαν ἄλαλες.

Ἄνοιξε ἡ πόρτα καὶ πρόβαλε ἡ γριὰ Λασκαροῦ.

«Ποῦ εἶσαι, Μορφούλα, ψίνα.... μπά, ἐδῶ εἶσαι, καλή μου;.... Σήμερα τίποτα δὲν ἔφερες; Ποῦ εἶναι τὸ κυνήγι σου; Ξαίρω, φουοῦσε ἀπόψε..... μὰ τώρα τί θὰ φᾶς; Ἐμένα δὲ μὲ μέλει, κακομοίρα, μὰ γιὰ σένα λέω.. σύρε, φεύγα ἀπὸ κοντά μου, δὲ θέλω νὰ σὲ βλέπω, παλιόγατα, θὰ μείνης νηστική..... Μά, τ' εἶν'

αυτό; Ψωμί ἔφερεις, ψιψίνα μου; "Εκαμες καλύτερα.... εἴχαμε τρεῖς μέρες ν' ἀγγίξωμε ψωμί στὸ στόμα..... "Ετσι, νὰ φέρνης, ψίνα μου, καμιὰ φορὰ λίγο ψωμάκι, ὅχι μονάχα ψάρια..... καὶ χωρὶς ἀλάτι κιόλα, τὰ βαρέθηκα. Καμιὰ φορὰ καὶ λίγο τυράκι..... ὅχι, ἀκόμα εἶνε σαρακοστή.... "Ελα, πᾶμε μέσα τώρα. Μόρφω μου, καλὴ νοικοκυρά μου».

Οὐτε καὶ ρώτησε ποῦ τὸ βρῆκε τὸ ψωμί ἡ Μορφούλα.

Τὴν ἄλλη μέρα πῆγε ἡ Κατερινιώ κι ἄφησε ἄλλο ἓνα κομμάτι ψωμί στὴν πόρτα τῆς γριᾶς. "Αφησε καὶ λίγο τυρί.

«Μή, τῆς εἶπε ἡ Ἀμέρσα, θὰ μᾶς καταλάβῃ, καὶ ὕστερα θὰ τὰ πετάξῃ ὅλα, ἅμα νιώσῃ πῶς τὰ βάνομεν».

Ἡ Ἀμέρσα φύλαγε τὴ θέση της ἐκεῖ συχνά, πίσω ἀπὸ τὸν τοῖχο. Μιὰ μέρα πέρασε ἡ Μορφούλα κρατώντας ἓνα ὀλάκερο χταπόδι ζωντανό. Τὴν ἔσκιαξε τὴ γάτα, καὶ τὴν ἔκαμε νὰ τ' ἀφήσῃ ἀπὸ τὸ στόμα της. "Εκοψε τὸ μισό, τὸ χτύπησε, τ' ἀλάτισε καὶ τὸ ξανάδωσε τῆς γάτας πάλι. Τᾶλεγε αὐτὰ στὴν Κατερινιώ, κι ἀποροῦσε ἡ ἴδια.

«'Ακοῦς παράξενο;» ἔλεγε. «Πῶς μπόρεσε καὶ τὸ ἔπιασε; Ποῦ τὸ βρῆκε;»

—«Θὰ τὸ πέτυχε στὴ ράχη, εἶπε ἡ Κατερινιώ, καὶ τὸ θαλάμι του θὰ ἦταν ψηλά.... "Υστερα πῶς νὰ τὴν τσακώσῃ τὴ Μορφούλα; Οἱ πλόκαμοί του δὲν κολλοῦνε στὸ μαλλί της. 'Ακοῦς ἀλήθεια κεῖ!»

—«'Απίστευτο πρᾶμα!»

—«Ναί, καημένη, μὰ πῶς θὰ τὸ φάῃ; "Εχει καὶ φωτιά;»

—«Καλὰ λές! εἶπε ἡ Ἀμέρσα. Στάσου νὰ ἰδῆς.... αὐριο τί θὰ κάμω».

Τὴν ἄλλη μέρα, ἀπόγιομα, φύλαγαν πάλι οἱ δυὸ γυναῖκες ὥσπου εἶδαν τὴ γριὰ νὰ βγαίνει καὶ νὰ γυρίζῃ στὸ περιβόλι μὲ τὴ γάτα της, καὶ νὰ μιλῇ.

— «Σήμερα τὸ κατάλαβες, Μορφούλα μου, πὼς δὲν ἔχω πιά ξύλα, μήτε σπέρτα, καὶ μοῦ τῶφες ψημένο τὸ χταπόδι, ἔ, Πονηρή.... καλὴ μου, ψίνα μου, νοικοκυρά μου ἐσύ, ὅλα τὰ φροντίζεις.. Ξαίρεις πὼς εἶναι καὶ σαρακοστή· μεθαύριο ἔχομε Χριστούγεννα, κυρά μου..... Πᾶμε μέσα τώρα, θὰ μοῦ πείνασες λιγάκι, πᾶμε.... κρὺο κάνει. Ἔχομε λίγο χταπόδι.... καὶ ψωμί..... καὶ τὸ τυρὶ θὰ τὸ φυλάξωμε γιὰ τὴ γιορτὴ μεθαύριο..... πᾶμε!»

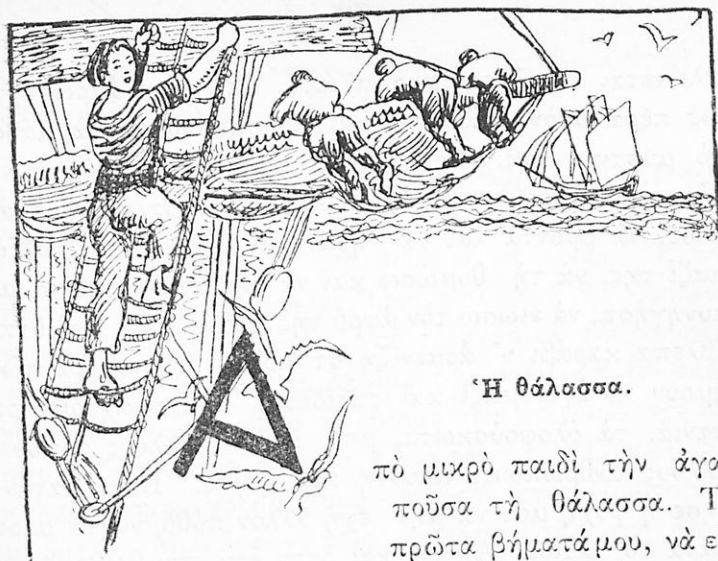
Δάκρυσαν οἱ γυναῖκες καὶ ἀποτραβήχτηκαν ἡσυχά.

Τὴν παραμονὴ λησμόνησαν τὴ Λασκαροῦ, δοσμένες στὶς δουλειές καὶ τὶς ἐτοιμασίες τοῦ σπιτιοῦ τους. Τὸ πρωὶ ὅμως τὴ θυμήθηκε ἡ Ἀμέρσα. Μπῆκε σὰν κλέφτρα, πρώτη φορὰ ὕστερα ἀπὸ χρόνια, στὸ περιβόλι καὶ πῆγε κι ἄφησε στὴν πόρτα της ἓνα κομμάτι ψωμί, καὶ τόλμησε, κι ἓνα κοψίδι ψητὸ κρέας. Μὰ ὅλη μέρα, τὰ Χριστούγεννα, ἡ Μορφούλα ἀνήσυχη θρηνοῦσε ἀπόξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Τ' ἀπομεινάρια τοῦ φαγιοῦ ἦταν ἐκεῖ, σημάδι πὼς τὰ εἶχε φάει ἡ γάτα. Τότε ἀνησύχησε ἡ Ἀμέρσα. Κάλεσε τὴν Κατερινιώ κι ἄλλες γειτόνισσες, κι ἀποφάσισαν καὶ χτυπήσανε στῆς Λασκαροῦς τὴν πόρτα.

Ὅμως κανένας δὲν τοὺς ἀποκρίθηκε

Ἔσπασαν τὴν πόρτα καὶ τὴ γριὰ Λασκαροῦ τὴ βρῆκαν κοκκαλιασμένη, πεθαμένη....

Ι. Βλαχογιάννης.

Ἡ θάλασσα.

τὸ μικρὸ παιδί τὴν ἀγα-
ποῦσα τὴ θάλασσα. Τὰ
πρῶτα βήματά μου, νὰ εἰ-
πῆς, στὸ νερὸ τὰ ἔκαμα. Τὸ

πρῶτο μου παιγνίδι ἦταν ἓνα κουτὶ ἀπὸ λουμίνια, μὲ
ἓνα ξυλάκι ὀρθὸ στὴ μέση γιὰ κατάρτι, κι ἓνα φύλλο
χαρτί γιὰ πανάκι. Γιὰ μένα δὲν ἦταν παιγνίδι, ἦταν
μεγάλο καράβι. Πῆγα καὶ τὸ ἔρριξα στὴ θάλασσα μὲ
καρδιοχτύπι. Μόλις ὅμως τὸ ἔρριξα, βούλιαξε. Μὰ δὲν
ἄργησα νὰ κάμω ἄλλο μεγαλύτερο ἀπὸ σανίδια. Τὸ
ναυπηγεῖο γιὰ τοῦτο ἦταν στὸ λιμανάκι τοῦ "Αἰ-
Νικόλα.

Τὸ ἄφησα στὴ θάλασσα καὶ τὸ ἀκολούθησα κο-
λυμπώντας ὡς τὴν εἴσοδο τοῦ λιμανιοῦ, ποῦ τὸ πῆρε
τὸ ρέμα μακριά. Ἀργότερα ἔγινα πρῶτος στὸ κουπί,
στὸ κολύμπι πρῶτος τὰ λέπια μου ἔλειπαν.

«Ἐσὺ θὰ μᾶς ντροπιάσῃς ὅλους» μοῦ ἔλεγαν οἱ
γεροναῦτες, ὅταν μ'ἔβλεπαν νὰ κολυμπῶ σὰν τὸ δελφίνι.

Ἐγὼ καμάρωνα. Τὰ βιβλία τὰ ἔκλεισα γιὰ πάντα.
Τίποτα δὲν τοὺς ἔβρισκα νὰ συμφωνῇ μὲ τὸν πόθο μου.

Ναί, τὴν ἀγαποῦσα τὴ θάλασσα! Τὴν ἔβλεπα ν'ἀ-

πλώνεται σὰ ζαφειρένια πλάκα, ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο
ὡς πέρα στὸν ὀρίζοντα, καὶ προσπαθοῦσα νὰ μάθω
τὸ μυστικό της. Τὴν ἔβλεπα ὠργισμένη, ἄλλοτε νὰ
δέρνη μὲ ἀφρούς τὸ ἀκρογιάλι, νὰ καβαλικεύη βρά-
χους, νὰ βροντᾷ καὶ νὰ ἠγάη, κι ἔτρεχα νὰ παίξω
μαζί της, νὰ τὴ θυμώσω καὶ νὰ τὴν ἀναγκάσω νὰ μὲ
κυνηγήσῃ, νὰ νιώσω τὸν ἀφρό της ἀπάνω-μου. Καὶ ὅταν
ἔβλεπα καράβι ν' ἀρμενίζῃ στ' ἀνοιχτά, νόμιζα πὼς
ἦμουν κι ἐγὼ μαζί καὶ ταξίδευα. Τὰ σταχτόμαυρα
πανιά, τὰ ὀλοφούσκωτα, μοῦ ἔταζαν ἄλλους τόπους,
ἄλλους ἀνθρώπους, πλούτη καὶ χαρές. Ἔτσι κατάν-
τησε ἡ ψυχὴ μου νὰ μὴν ἔχῃ ἄλλον πόθο νύχτα μέρα
παρὰ τὸ ταξίδι. Ἀκόμη καὶ ὅταν ἐρχόταν θλιβερὴ εἰ-
δηση στὸ νησί, καὶ ὅταν ἔβλεπα τὰ ὀρφανὰ στοὺς δρό-
μους καὶ τὶς γυναῖκες μαυροφόρες, ὅταν ἄκουα νὰ διη-
γοῦνται ναυαγοὶ τὸ μαρτύριό τους, πεῖσμα μ' ἔπιανε,
ποῦ δὲν ἦμουν κι ἐγὼ μαζί τους.

Μοῦ ἄρεσε νὰ τραγουδῶ συχνά:

Θάλασσα πικροθάλασσα καὶ πικροκυματοῦσα
ὅλοι σὲ λένε θάλασσα κι ἐγὼ σὲ λέω ἀνθοῦσα.

Ὁ πατέρας μου ἔλειπε μὲ τὸ καράβι μας στὸ τα-
ξίδι. Ὁ θεῖος μου, ὁ καπετὰν Καλιγέρης, θὰ ἔφευγε
μὲ τὸ δικό του γιὰ τὴ Μαύρη θάλασσα. Κατάφερα
τὴ μάνα μου καὶ πῆγαμε νὰ τὸν βροῦμε.

«Πάρε τον, τοῦ εἶπε, γιατί θὰ μοῦ ἀρρωστήσῃ».

— «Θὰ σὲ πάρω, μοῦ λέει, μὰ θὰ δουλέψῃς τὸ κα-
ράβι θέλει δουλειά. Δὲν εἶνε ψαρότρατα, νάχῃς φαῖ
καὶ ὕπνο».

Τὸν ἐφοβόμουν πάντα τὸ θεῖο μου. Ἦταν ἄγριος
καὶ κακὸς σὲ μένα, ὅπως καὶ στοὺς ναῦτες του. «Κάλ-

λιο σκλάβος στο 'Αλγέρι, παρά με τὸν Καλιγέρη» ἔ-
λεγαν γιὰ νὰ δείξουν τὴν ἀπονιά του.

Τώρα τὰ λησμόνησα ὅλα.

«Νὰ πατήσω μιὰ στο καράβι, τοῦ εἶπα, καὶ δου-
λειὰ ὅση θέλεις».

Ἀληθινὰ ρίχτηκα στὴ δουλειὰ με ὄρεξη. Ἔκανα
παιγνίδι τὶς ἀνεμόσκαλες. Ὅσο ψηλότερα ἢ δουλειά,
τόσο πιὸ πρόθυμος ἐγώ. Ἀπὸ τὸ πλύσιμο τῆς κουβέρ-
τας στο ξύσιμο, ἀπὸ τὸ ράψιμο τῶν πανιῶν στῶν σκoi-
νιῶν τὸ πλέξιμο, ἀπὸ τὸ λύσιμο τῶν ἀρμένων στο δέ-
σιμο. Τώρα στὴν τρόμπα, τώρα φόρτωμα, ξεφόρτωμα,
καλαφάτισμα, χρωμάτισμα—πρῶτος ἐγώ. Πρῶτος τί
μ' ἔμελε; Μοῦ ἔφτανε πὼς ἀνέβαινα ψηλὰ στὴ σταύ-
ρωση, κι ἔβλεπα κάτω τὴ θάλασσα νὰ σκίζεται καὶ νὰ
φεύγη ὑποταχτικὴ μου. Τὸν ἄλλο κόσμον, τοὺς στερια-
νοὺς, με θλίψη τοὺς ἔβλεπα. «Ζοῦνε κι ἐκεῖνοι!» ἔλεγα.

Μιὰ μέρα ἀκούω τὴ φωνὴ τοῦ καπετάνιου νὰ βρον-
τᾷ δίπλα μου:

«Μάϊνα πανιά!..... Μάϊνα πανιά!»

Τρόμαξα καὶ τρέχω πίσω ἀπὸ τοὺς ναῦτες. Πη-
δοῦν στοὺς φλόκους, κοντὰ κι ἐγώ. Σκαρφαλώνουν
στὶς σταύρωσες, ἀπάνω κι ἐγώ. Σὲ πέντε λεπτὰ τὸ
καράβι ἔμεινε ξυλάρμενο.

«Τί τρέχει;» ρωτῶ τὸ διπλανό μου.

—«Ἡ τρόμπα, δὲ βλέπεις; ὁ σίφουνας!.....» Σί-
φουνας! Ἀκουστὰ εἶχα τὰ θαύματά του πὼς σαρώ-
νει ὅ,τι τύχη στο δρόμο του, σκίζει πανιά, ρίχνει κα-
τάρτια, γονατίζει πλεούμενα. Τώρα τὸν ἔβλεπα με
τὰ μάτια μου· δὲν ἦταν ἓνας, ἦταν τρεῖς τέσσερες.
Οἱ δυὸ κατὰ τὸ Βατούμ, οἱ ἄλλοι στ' ἀνοιχτά. Καὶ ἐμ-
πρὸς μας ὁ Καύκασος ἔδειχνε σὰ σκυλόδοντα τ' ἀπό-

κρημνα περιγιάλια του. 'Ο οὐρανὸς συννεφιασμένος, ἡ θάλασσα μαυριδερὴ μ' ἓνα ἑλαφρὸ τρεμουλιασμα, σὰ νὰ εἶχε ἀνατριχίλα. Πρώτη φορὰ τὴν εἶδα φοβισμένη τὴ φιλενάδα μου.

'Ο ἓνας σίφουνας λιγνός, σὰν προβοσκίδα ἐλέφαντα, κρεμόταν στὰ νερὰ μαῦρος καὶ ἀκίνητος. 'Ο ἄλλος χοντρός, ὁλόσιος, κόπηκε ἔξαφνα στὴ μέση σὰν κολόνα καπνοῦ, σκόρπισε ἡ βάση του κι ἀπόμεινε σὰ γλωσσίδι κρεμασμένο ἀπὸ τὰ σύννεφα. Εἶδα νὰ τεντώνῃ τὸ λαιμὸ του ἐδῶ κι ἐκεῖ, νὰ κινῇ τίς φουῖντες του σὰ γλωσσες φιδιοῦ, λές καὶ ζητοῦσε κάτι στὰ νερὰ κι ἔξαφνα νὰ κουλουριάζεται καὶ νὰ φωλιάζῃ στὸ θαμπὸ οὐρανό. 'Ο τρίτος ὅμως, σταχτόμαυρος σὰν κορμὸς λεύκας, ἀφοῦ ρούφηξε καὶ πρήστηκε καλὰ, κλονίστηκε καὶ βάδισε καταπάνω μας.

«Κάτω!» ἀκούω μιὰ φωνή.

Γλίστρησα κοντὰ στὸν καπετάνιο. Εἶδα τὸ ναύκληρο, μὲ τὸ τρομπόνι στὰ χέρια, νὰ κοιτάζῃ πότε τὸν οὐρανό, πότε τὴ θάλασσα.

'Ο σίφουνας ὥστόσο πλάκωσε φτεροπόδαρος, ρουφοῦσε τὸ νερὸ καὶ τίναζε στὸν οὐρανὸ μαύρη καταχνιά καὶ ἀντάρα. Τώρα, ἔλεγες, θὰ μᾶς γδύσῃ τὸ καράβι ἢ θὰ τὸ σηκώσῃ στὸν ἀέρα. "Εφτασε δύο ὀργιές μακριὰ μας. "Εφεγγε ξανθοπράσινος σὰν καπνισμένο κρύσταλλο καὶ μέσα του ἀνεβοκατέβαινε κάτι σὰν ἔμβολο βιαστικά, λές καὶ σήκωνε τὸ νερὸ γιὰ νὰ σβήσῃ μεγάλη πυρκαγιὰ στὰ ἐπουράνια.

«Ρίξε» προστάζει ὁ καπετάνιος. 'Ο ναύκληρος ἀδειάζει ἀπάνω στὸ σίφουνα τὸ τρομπόνι. Παλιόκαρφα, μολύβια, στουπιά, ὅλα χώνεψαν στὰ πλευράτου. Φάνηκε νὰ τρεμουλιάζῃ καὶ σταμάτησε. Δοκίμασε πάλι

νά κινηθῇ, ἔκαμε δύο κλωθογυρίσματα στὸν τόπο καὶ στάθηκε πάλι, σμίγοντας τὴ θάλασσα μὲ τὸν οὐρανό.

Ἐξαφνα βρόντος ἀκούστηκε, σὰ νὰ εἶχε σκάσει κανόνι, καὶ μεγάλο κύμα κύλησε ἀπάνω στὸ κατὰστροφμα. Τὴν ἴδια στιγμή ὁ Καύκασος ἄστραψε καὶ βρυχήθηκε, δρόλαπας ξέσπασε, καὶ ἡ θάλασσα ἡ φοβισμένη ἄφρισε τώρα καὶ μάνιασε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τοῦ πόντου.

«Ἴσια πανιά! τοὺς φλόκους!» πρόσταξε ὁ καπετάνιος βιαστικά.

Ἀνοίξαμε τὰ πανιά καὶ τὸ καράβι ἔπιασε πάλι τὴ γραμμὴ του.

Τρεῖς ἐβδομάδες ἀργότερα κατεβήκαμε στὴν Πόλη φορτωμένοι. Ἐκεῖ ἔλαβα τὸ πρῶτο γράμμα τῆς μάνας μου. Πρῶτο γράμμα, πρῶτο μαχαίρι στὴν καρδιά μου.

«Παιδί μου, Γιάννη μου» ἔγραφε ἡ μητέρα μου. «Ὅταν γυρίσης πάλι στὸ νησί μας μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἀϊ-Νικόλα καὶ τὴν εὐχή μου, δὲ θὰ εἶσαι πιά καπετάνιου παιδί. Πάει ὁ πατέρας σου, τ' ὁμορφο τρεχαντήρι πάει, πᾶνε οἱ δόξες μας! Τὰ ρούφηξε ὅλα ἡ θάλασσα! Τώρα δὲν ἔχεις τίποτα παρὰ τὸ χαμόσπιτο, ἐμένα τὴν ἄτυχη καὶ τὸ Θεό. Γειά στὰ χέρια σου. Δούλεψε, παιδί μου, καὶ τίμα τὸ θεῖο σου. Ἄν σοῦ μένη κάποτε τίποτα, στέλνε μου, ν' ἀνάβω τὸ καντήλι γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ πατέρα σου».

Ἀνταμώσαμε τελευταία φορὰ μὲ τὸν πατέρα μου στὴ Θεοδόσια. Καθὼς μὲ εἶδε ψηλὰ νὰ μαζεύω τὸ πανί, ἔκαμε τὸ σταυρό του κι ἔμεινε ἄφωνος.

«Τί τὸν κοιτᾷς, καπετὰν Ἀγγελή» τοῦ φωνάζει ὁ Καλιγέρης «δὲν τὸν ἀλλάζω μὲ τὸν καλύτερο ναύτη σου».

Ἐγὼ διπλοπαρακαλοῦσα ν' ἀνοίξῃ ἡ θάλασσα νὰ μὲ καταπιῇ. Ὅσο ἐνιωθα ἀπάνω μου τὸ βλέμμα του, ἡσυχία δὲν ἔβρισκα. Ἐτρεχα βιαστικὸς ἀπὸ τῇ μιᾷ ἄκρῃ στὴν ἄλλῃ, καὶ τάχα κάτι ἔκανα. Ἐκεῖνος κατὰλαβε πὼς εἶχα σαστίσει καὶ δὲ σηκώθηκε ἀπὸ τῇ θέσῃ του, μόνον μὲ ἀκολουθοῦσε μὲ παραπονιάρικο βλέμμα, σὰ νὰ μ' ἔβλεπε στὸ νεκροκρέβατο.

Τὴν ἄλλῃ μέρα μ' ἔμπλεξε, ποὺ πήγαινα στὴν πόλῃ. Μόλις τὸν εἶδα ἀπὸ μακριὰ θέλησα νὰ κρυφτῶ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μακριὰ τόσο προσταχτικὸ ἦταν τὸ βλέμμα του, ποὺ τὰ πόδια μου κόπηκαν.

«Παιδί μου, τί ἔπαθες;» μοῦ λέει. «Τὸ συλλογίστηκες καλὰ τί θὰ κάμῃς;» Πρώτῃ φορὰ γνῶριζα τὴ γλύκα τῆς φωνῆς του. Δὲ σάστισα ὅμως.

— «Πατέρα, τοῦ εἶπα, τὸ σκέφτηκα, δὲν μπορῶ νὰ ζήσω ἀλλιῶτικα. Μὲ κράζει ἡ θάλασσα. Μὴ θέλεις νὰ μ' ἐμποδίσῃς».

Ἐκαμε τὸ σταυρό του· στάθηκε λίγο, μὲ κοίταξε κατὰματα, κούνησε τὸ κεφάλι του.

«Καλὰ, παιδί μου» εἶπε· «κάμε ὅ,τι σὲ φωτίσῃ ὁ Θεός· ἐγὼ ἔκανα τὸ χρέος μου. Πήγαινε στὴν εὐχή μου».

Καὶ τώρα ἔπρεπε νὰ δουλέψω νὰ ζήσω ἐγὼ, νὰ ζήσω καὶ τῇ μάνα μου. Ἀλλὰ μὲ τὸ θεῖο μου δὲν μποροῦσα πιά νὰ κάμω. Στὸ πρῶτο λιμάνι ποὺ πιάσαμε ζήτησα τὸ λογαριασμὸ κι ἔφυγα· μπῆκα σ' ἄλλο καράβι!

Ἀπάνω στὸ χρόνο πέθανε καὶ ἡ μάνα μου κι ἔτσι ἔμεινα μοναχὸς στὸν κόσμον. Ἀπὸ καράβι σὲ καράβι ἀπὸ καπετάνιο σὲ καπετάνιο, ἀπὸ ταξίδι σὲ ταξίδι, δέκα χρόνια τὰ ἔκλεια στὴ θάλασσα. Δουλειὰ πολλή, μὰ κέρδος κανένα. Τέλος ἀποφάσισα νὰ γυρίσω στὴν πατρίδα. Ἀπὸ τότε ποὺ ἔφυγα μὲ τὸν καπετάν Καλι-

γέρη δὲ γύρισα ποτέ. Πάλεψα τόσες φορές μὲ τὰ κύματα, ἄλλες τόσες ἀντίκρυσα τὸ θάνατο, μὰ βαρέθηκα.

Συλλογίστηκα: «ἂς πάω γιὰ λίγες μέρες καὶ βλέπομε πάλιν».

Πῆγα καὶ βρῆκα τὸ σπίτι ἐρείπιο καὶ τὸν τάφο τῆς μητέρας μου χορταριασμένο. Ἔκαμα τρισάγιο τῆς μάνας μου καὶ ἄναψα κερί στὴν ψυχὴ τοῦ πατέρα μου.

Τὶς μέρες ποὺ ἐτοιμαζόμουν νὰ ξαναφύγω, μὲ πλησίασε ὁ καπετὰν Πάραρης, παλιὸς καραβοκύρης, καὶ συνομήλικος τοῦ πατέρα μου. Στάθηκε τυχερὸς στὴ θάλασσα, τὴν τρύγησε καλὰ, βρῆκε τὴν περίστασι, πούλησε τὸ καράβι του, ἀγόρασε χωράφια καὶ τὰ ἔκαμε περιβόλια.

«Θέλω νὰ σὲ κάμω γαμπρό» μοῦ εἶπε «μὰ μὲ τὴ συμφωνία νὰ μὴν ξαναπατήσης στὴ θάλασσα».

— «Λοιπὸν θὰ πάρω γυναῖκα νὰ μὲ τρέφῃ;» ρώτησα.

— «Ὅχι, δὲ θὰ σὲ τρέφῃ, μὴ θυμώνεις· θὰ δουλέψῃς, θὰ δουλέψετε κι οἱ δύο. Εἶναι τὸ περιβόλι, εἶναι τὸ ἀμπέλι, εἶναι τὸ χωράφι. Δουλευτάδες καρτεροῦν».

— «Σύμφωνοι, τοῦ εἶπα, ἔχεις τὸ λόγο μου».

Τρία χρόνια ἔζησα μὲ τὴ γυναῖκα μου στὸ χωριὸ τοῦ πεθεροῦ μου. Ἔμαθα τὴν ἀξίνα καὶ δούλευα μὲ τὴ γυναῖκα μου τὸ περιβόλι, τὸ ἀμπέλι, τὸ χωράφι. Ἔμαθα νὰ σκαλίζω τὶς κιτριές, νὰ κλαδεύω τὸ ἀμπέλι, νὰ ὀργώνω τὸ χωράφι. Εἶχα πενήντα τάληρα τὸ χρόνο ἀπὸ τὸ κίτρο, εἴκοσι ἀπὸ τὸ κρασί, ἀπὸ τὸ σιτάρι σαράντα, καὶ χωριστὰ ὁ σπόρος κι ὅσο χρειαζόταν γιὰ τὸ σπίτι. Πρώτῃ φορὰ εἶδα ζωντανὴ στὰ χέρια τὴν πληρωμὴ. Τὸ ἄλαλο χῶμα ἔκανε χίλιους τρόπους, χρώματα, σχήματα, μυρουδιές, καρποὺς καὶ ἄνθη γιὰ νὰ λαλήσῃ νὰ εἰπῇ «εὐχαριστῶ», ποὺ τὸ δού-

λευα. "Ανοιγα τὸ ὄργωμα, καὶ τ' ὄργωμα ἔμενε στὴ θέσῃ του· δεχόταν τὸ σπόρο, τὸν ἔκρυβε ἀπὸ τὰ πουλιά, τὸν ἐξέστεινε καὶ τὸν νότιζε, ὥσπου τὸν ἔδειχνε πάλι στὰ μάτια μου ὁλόδροσο, χλωροπράσινο, χρυσαφένιο, σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε: «κοίτα πῶς τὸ ἀνάστησα!»

'Αλάφρωνα τὸ κλῆμα, καὶ τὸ κλῆμα δακρύζοντας τιναζόταν χαρούμενο, ἀνοιγε τὰ μάτια του σὰν πεταλούδα καὶ στὸν καιρὸ του πρόβαινε φορτωμένο σταφύλια. Καθάριζα τὴν κιτριὰ, κι ἐκεῖνη λυγερὴ καὶ ὠραία ψήλωνε φουντωτὴ, καμαρωτὴ καὶ μοῦ χάριζε ἴσκιό τὰ μεσημέρια καὶ ὕπνο ἀρωματισμένο τὶς νύχτες· μὲ δρόσιζε μὲ τὸ χρυσόξανθο καρπὸ της.

Κάθε ἡλιοβασίλεμα ἀνεβαίναμε στὸ χωριό. Ἐμπρὸς ἡ γυναῖκα μου μὲ τὰ παιγνιδιάρικα κατσιάκια, στολισμένα μὲ κουδούνια· πίσω ἐγὼ μὲ τὴν ἀξίνα στὸν ὄμο καὶ τὸ μουλάρι φορτωμένο ξύλα γιὰ τὴ φωτιά. "Αναβε τὴ φωτιά ἡ γυναῖκα μου νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ δεῖπνο. "Αναβα κι ἐγὼ τὴν πίπα μου στὸ κατώφλι ξαπλωμένος ἀνάμεσα στὸ γιασεμὶ ποῦ σκάλωνε στοὺς τοίχους, δίπλα στοὺς βασιλικούς, στοὺς δυόσμους, τὶς μαντζουράνες, ποῦ δὲ ζητοῦσαν παρὰ λίγο σκάλισμα, κόμπο νεράκι, γιὰ νὰ μᾶς λούσουν μὲ μόσκους.

«Καλησπέρα».

—«Καλὴ σου σπέρα».

—«Καλὴ νύχτα».

—«Καλὸ ξημέρωμα».

Τέτοιες εὐχὲς ἄλλαζα μὲ τοὺς χωριανούς μου. Δὲν κοίταζα πιά τὸν οὐρανό, δὲν ἐξέταζα τοῦ φεγγαριοῦ τὴ θέσῃ, τὸ τρεμολάμπισμα τῶν ἄστρον, τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου, τῆς πούλιας τὴν ἀνατολή.

Ἔτσι πέρασε ὁ δεύτερος χρόνος καὶ μπήκαμε
στὸν τρίτο. Μιὰ Κυριακὴ κατέβηκα μὲ τὴ γυναῖκα
μου στὸν Ἀϊ-Νικόλα. Ὁ ξάδερφός της, ὁ καπετάν

Μαλάμος, βάφτιζε τὸ καράβι του καὶ μᾶς εἶχε καλεσμένους στὴ χαρά.

Ἦταν ὥραία μέρα· τὸ ναυπηγεῖο γεμάτο ξύλα κατάρτια, σανίδες, ροκανίδια. Ὁ ἀέρας γεμάτος ἀπὸ τὴν ἄρμη τοῦ νεροῦ, τὴ μυρουδιά τοῦ κατραμιοῦ, τῆς πίσσας καὶ τῶν σκοινιῶν. Λόφοι τὰ στουπιά, σωροὶ τὰ σίδερα. Καὶ ἀπ' ἄκρη σὲ ἄκρη τῆς ἀκρογιαλιᾶς βαρκοῦλες ὁμορφοβαμμένες καὶ καράβια, ἄλλα ἀναποδογυρισμένα καὶ ἄλλα ξαρμάτωτα. Οἱ καλεσμένοι—ὅλο τὸ νησί μας—ντυμένοι γιορτινὰ γυρίζαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, πηδοῦσαν μέσα στὰ μισοχτισμένα πλοῖα τὰ παιδιά, τὰ ψηλαφοῦσαν οἱ ἄντρες, τὰ καμάρωναν, τοὺς μιλοῦσαν πολλές φορές, ἔλεγαν τὴν ἀξία τους, λογάριαζαν τὴ γοργάδα τους, συμβούλευαν τὸν πρωτομάστορα γιὰ τὸ καθετί.

Τὸ καράβι τοῦ καπετὰν Μαλάμου ἀπάνω στὴ σκάρα του, μὲ τὴν πλώρη τὴ σπαθωτὴ, στεφανωμένη τὴν πρύμη, μὲ τὰ ξύλινα στηρίγματα δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἔμοιαζε σαρανταποδαροῦσα κοιμισμένη στὴν ἀμμουδιά. Ὁλογάλαζη ἢ θάλασσα ἄστραφτε καὶ παιγνίδιζε κι ἔφτανε γλῶσσες γλωσσίτσες στὰ πόδια του· τὸ ράντιζε μὲ τὸν ἀφρό της, τοῦ κελαηδοῦσε μυστικά:

«Ἐλα στὴν ἀγκαλιά μου νὰ σ' ἀναστήσω. Τί κάθεσαι ἄψυχο ξύλο; Δὲ βαρέθηκες τοῦ δάσους τὴ νάρκη καὶ τὴν ἀβουλή ζωῆ; Ντροπὴ σου! "Εβγα νὰ παλέψης μὲ τὸ κύμα· ὄρμησε στηθάτο νὰ κουρελιάσης τὸν ἄνεμο. "Ελα νὰ γίνῃς ζήλεια τῆς φάλαινας, σύντροφος στὸ δελφίνι, τοῦ γλάρου ἀνάπαψη, τραγοῦδι τῶν ναυτῶν, καύχημα τοῦ καπετάνιου σου. "Ελα, χρυσό μου, ἔλα!» Κι ἐκεῖνο τὸ ἄπραγο ἄρχισε νὰ τριζοβολῇ, ἔτοιμο ν' ἀφήσῃ τὴν κλίνη του.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος φρεσκοξουρισμένος, γελαστός, μὲ τὴν τσόχινη βράκα καὶ τὸ πλατὺ ζουνάρι. Δίπλα του ἡ καπετάνισσα ντυμένη στὰ μεταξωτά. Καὶ τὰ βιολιά λαλοῦσαν τὴ χαρὰ στὰ τετραπέρατα.

Ἐγὼ δὲ χαιρόμουν. Νόμιζα πὼς ἡ θάλασσα μοῦ ἔλεγε παραπονιάρικα:

«Ἀπιστε, δειλέ!»

Θέλησα νὰ φύγω, ἀλλὰ δὲ βαστοῦσαν τὰ πόδια μου. Μολύβι τὸ σῶμα κόλλησε στὴ θέση του καὶ τὰ μάτια μου, τ' αὐτιά μου, ἡ ψυχὴ μου ὅλη παραδομένη στὸ κύμα, ἄκουε τὸ παράπονο.

«Ἀπιστε, δειλέ!»

—«Τί ἔχεις κι εἶσαι συλλογισμένος;» μὲ ρώτησε ἡ γυναῖκα μου.

—«Τίποτα.....» εἶπα· «πιάσε με νὰ σηκωθῶ».

Ὁ παπὰς ντυμένος τ' ἄμφια διάβαζε τὴν εὐχὴ στὸ καράβι. Ὁ πρωτομάστορας ἄρχισε τὰ προστάγματα.

Τότε ἓνα μὲ τ' ἄλλο τὰ στηρίγματα ἔφευγαν ἀπὸ τὴ σκάρα καὶ τὸ καράβι ἄρχισε νὰ τραμπαλίζεται μουνδιασμένο, θαρρεῖς, ἀπὸ τὸ κάθισμα, ἄτολμο ἀκόμη στὴ νέα του ζωὴ. Τὰ παιδιὰ, πού ἦταν ἀνεβασμένα στὸ κατάστρωμα, ἔτρεχαν ἀπὸ πρύμνη σὲ πλώρη, ἀπὸ πλευρὸ σὲ πλευρὸ μαζί ὅλα, μὲ τὴν κουφὴ ποδοβολή κοπαδιοῦ.

«Ἐμπρός» ἔκραξε ὁ πρωτομάστορας καὶ μὲ τὸ σπρώξιμο τῶν καλεσμένων τὸ πλοῖο στέναξε καὶ γλίστρησε στὰ νερά σὰν πάπια, μαζί μὲ τὸ ἀμούστακο πλήρωμά του.

«Καλοτάξιδο, καπετὰν Μαλάμο, καλοτάξιδο, καὶ τὸ καρφί του μάλαμα!» φώναζε ὁ ναυτόκοσμος βρέχοντας τὸ ἀνδρόγυνο μὲ θάλασσα.

Ἐκείνη τὴν ὥρα ἓνα παιδὶ ἔπεσε στὸ νερό. Δὲ χάνω καιρό, πηδῶ μέσα μὲ τὰ ροῦχα μου. Δυὸ βουτιές καὶ ἔσυρα τὸ παιδὶ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἔσυρα ἐκεῖνο, μὰ μπλέχτηκα ἐγὼ στὰ δίχτυα της. Ἀπὸ τότε ἔφυγε ὁ ὕπνος ἀπὸ κοντά μου. Ἐκεῖνο τὸ βούτημα στὸ χλιαρὸ νερό ποὺ ἀγκάλιασε τὸ κορμὶ μου, ἔσυρε τὴν ψυχὴ σκλάβα κατόπι του.

Δὲν ἔπιασα πιά δουλειά. Δοκίμασά νὰ πάω στὸ περιβόλι, στὸ χωράφι, στὸ ἀμπέλι—ὅλα στενόχωρα. Γύριζα τὴν ἡμέρα στὸ ἀκρογιάλι, βουτοῦσα στὸ νερό, κυλιόμουν στὰ φύκια, κυνηγοῦσα ἀχινοὺς καὶ καβούρια. Συχνὰ κατέβαινα στὸ λιμάνι καὶ δειλὰ πλησίαζα τοὺς ναυτικούς, ν' ἀκούσω νὰ μιλοῦν γιὰ τ' ἄρμενα, γιὰ ταξίδια, γιὰ τρικυμίες καὶ ναυάγια. Ἐκεῖνοι δὲ γύριζαν καθόλου νὰ μὲ δοῦν. Χωριάτης, βλέπεις, ἐγὼ παλιογεωργός! Ἐκεῖνοι ναυτικοί, ἀγριοδέλφινι.

«Ἐσύ, Γιάννη, καλὰ τὰ κατάφερες» μοῦ ἔλεγαν κάποτε «οὐδ' ἄνεμο, οὐδὲ θάλασσα φοβᾶσαι πιά· ἄραξεις».

Μὲ αὐτὰ ἤθελαν νὰ εἰποῦν: «Πάει, πέθανες, δὲ ζῆς στὸν κόσμο!»

Ἐφευγα πάλι στὸ ἀκρογιάλι νὰ εἰπῶ τὴ θλίψη μου στὰ κύματα. Τέλος ἔκανα караβάκια καὶ караβάκια περίτεχνα, μὲ κατάρτια πριναρίσια, μὲ παλαμάρια καὶ πανιὰ καὶ ἡ πύρινη φαντασία μου τὰ ἔκανε καράβια τρικούβερτα.

Ἡ γυναῖκα μου, ἡ Μαριώ, μ' ἔβλεπε κι ἔκανε τὸ σταυρό της.

«Παναγία μου, τρελάθηκε ὁ ἄντρας μου!» ἔλεγε. Καὶ ἔταζε λαμπάδες στὴ Μεγαλόχαρη, πήγαινε ξυπόλυτη στὰ ξωκλήσια, διάβαζε τὰ ροῦχα μου καὶ στη-

θοχτυπιόταν μέρα νύχτα για να πείση τους άγιους να με φέρουν στα λογικά μου.

«Τί τὰ πᾶς, τί τὰ γυρεύεις, Μαριώ» τῆς λέω μιὰ μέρα. «Οὔτε τάματα, οὔτε ἅγιοι ὠφελοῦν στήν ἀρρώστια μου. Ἐγὼ εἶμαι παιδί τῆς θάλασσας με κράζει καὶ θὰ πάω. Θέλεις τώρα, θέλεις ἀργότερα, θὰ γυρίσω πάλι στήν τέχνη μου».

Καθὼς τὸ ἄκουσε ντύθηκε στὰ μαῦρα. «Τὴν τέχνη σου! λέει, ναύτης θὰ πᾶς νὰ γίνης! Θὰ καταντήσης ναύτης πάλι!»

—«Ναί, ναύτης δὲν μπορῶ. Μὲ κράζει ἡ θάλασσα».

Μὰ ποῦ ἐκείνη! Νὰ μὴν τὸ δῇ, νὰ μὴν τ' ἀκούσῃ ἔβριζε τὴ θάλασσα, τὴν κατηγοροῦσε, τὴν καταριόταν. Τοῦ κάκου!

Ἕνα ἀπόγευμα ποὺ καθόμουν στὸ ἀκρωτήριο, βλέπω μιὰ φρεγάδα με γεμάτα πανιά· θεόρατη πέτρα ἔμοιαζε στὴ θάλασσα. Ὅλα τῆς τὰ ξάρτια ξεχώριζαν.

Ἡ ψυχὴ μου, σὰ λυπημένο πουλάκι, κάθισε ἀπάνω τῆς. Ἀκουσα τὸν ἀέρα νὰ σκίζεται στὰ ξάρτια καὶ νὰ τραγουδῇ τοῦ ναύτη τὴ ζωὴ. Μοῦ φάνηκε τέλος πὼς ἓνας ναύτης με ἔδειξε στοὺς συντρόφους του καὶ εἶπε:

«Νά κι ἓνας ποὺ ἀρνήθηκε τὰ καλὰ τῆς θάλασσας ἀπὸ φόβο!»

Τινάχτηκα ἀπάνω. Ὅχι ἀπὸ φόβο, ποτέ! Τρέχω στὸ σπίτι· ἡ Μαριώ ἔλειπε στὸ ρέμα. Παίρνω τὰ ροῦχα μου στὸν ὄμο καὶ χάνομαι σὰν κλέφτης. Σκοτεινὰ ἔφτασα στὸν Ἀϊ-Νικόλα, λύνω μιὰ βάρκα καὶ φτάνω στὴ φρεγάδα.

Ἀπὸ τότε ταξιδεύω τὴ θάλασσα.... Θὰ μοῦ εἰπῆς δὲ μετάνιωσα; Κι ἐγὼ δὲν ξέρω. Ἀλλὰ καὶ νὰ γυρίσω τώρα στὸ νησί, πάλι δὲ θὰ ἡσυχάσω.

Μὲ κράζει ἡ θάλασσα.

Α. Καρκαβίτσας

Τὸ γιούσουρι.

“Όταν τὸ πρωτάκουσα ἤμουν παιδὶ στὰ σπάργανα. Καὶ σὰν ἔφτασα εἰκοσάχρονο παλικάρι, ἔλεγαν ἀκόμη γιὰ κεῖνο, μὲ τὸν ἴδιο θαυμασμὸ καὶ περισσότερη φρίκη. Τὸ γιούσουρι, τὸ ἀντρειωμένο γιούσουρι, ποὺ βρίσκεται στὸν κόρφο τοῦ Βόλου! Τὸ γιούσουρι ποὺ ὄρες ψηλώνει καὶ θεριεύει ὡς τὸ πρόσωπο τῆς θάλασσας· ὄρες χαμηλώνει καὶ γίνεται κάστρο ἀγύριστο μὲ τοὺς ρόζους καὶ τὰ κλαδιά, μὲ τὶς ρίζες καὶ τ’ ἀντιρίματα! Κάτω στὸ νησί μας τὸ ἔχουν μόλογο! Γενιὰ σὲ γενιὰ τὸ παραδίνουν οἱ ναῦτες καὶ πάει ἀπὸ πατέρα σὲ παιδί, ἀπὸ παιδὶ σὲ ἀγγόνι πάντα μεγάλο, θαμαστὸ πάντα, σκληρὸ σὰ σίδερο, δυνατὸ σὰ λέοντας, ψυχωμένο κι ἀθάνατο σὰ στοιχειό.

Ἐκεῖνοι ποὺ τὸ πρωτόειδαν ἔσβησαν ἀπὸ τὴ θύμηση τῶν ἀνθρώπων τώρα. Ἐκεῖνοι ποὺ ὄνειρεύτη-

καν νά τὸ κόψουν, κοιμοῦνται ἀξύπνητα στὴ γῆ ἢ καὶ στὰ βάθη τῆς θάλασσας. Ἐκεῖνοι ποὺ πῆγαν γυρεύοντάς το, δὲ δευτέρωσαν τὸ σκοπὸ τους. Ἔχει σουλένε, κατιτὶ πλάνο κι ἐπίβουλο καὶ ἀλλάζει χρώματα καὶ ἀλλάζει σχήματα καὶ γλυστρᾷ σὰ χέλι καὶ θεμελιώνεται σὰν πύργος καὶ φωσφορίζει σὰν ὠκεανόψαρο, ποὺ λύνεται τὸ σῶμα μὲ τὸ πρῶτο ἀντίκρυσμα.

Ἐγώ, ἀπὸ μικρὸς ποὺ τὸ ἄκουα μ' ἔπιανε κατιτὶ παράξενο. Φόβος καὶ μαζὶ πείσμα. Καλὰ, ἔλεγα, ὁ διπίθαμος Ἀράπης ποὺ ρουφᾷ τὰ πέλαγα καὶ φράζει τὰ ποτάμια μονάχα μὲ τὰ γένεια του. Καλὰ ἡ ἀθάνατη Γοργόνα, τοῦ Ἀλέξαντρου ἡ ἀδερφή, ποὺ γυρίζει τὴ θάλασσα καὶ στὸ πικρὸ ἄκουσμα βουλιάζει τὰ πλεούμενα σύψυχα μὲ τὴν οὐρά της. Μὰ ἓνα δέντρο ἐκεῖ, τοῦ νεροῦ πλάσμα, θρέμα τοῦ ἄμμου καὶ νὰ κάνη τόσα θάματα! Μπά, ντροπὴ μας! Ντροπὴ στοὺς ἄντρες τοὺς λεβεντοθερμμένους ποὺ μιὰ φορὰ ἔβαλαν τὰ στήθη τους ἐμπρὸς στὸ κανόνι τοῦ Τούρκου! πῆδησαν μὲ ἀναμμένο δαυλὶ στὶς μπαρουταποθῆκες του! εἶδαν τὸ θάνατο χίλιες φορὲς καὶ δὲν τόλμησαν νὰ ξεριζώσουν ἓνα δεντρί! Δὲν μπορούσα νὰ τὸ χωνέψω.

«Δὲ μοῦ λές, πατέρα, κάνω κάποτε τοῦ γέροντά μου τί εἶνε αὐτὸ τὸ γιούσουρι;»

— «Ἐύλο, παιδί μου, σὰν καὶ τ' ἄλλα θαλασσόξυλα. Ἄν θέλῃς νὰ τὸ μάθῃς, σύρε νὰ ἰδῇς τὴν πίπα μου».

Πάω, μέσα, ἀνοίγω τὸ ἐρμάρι, βρίσκω τὴν πίπα του. Μιὰ πίπα χοντρή καὶ μεγάλη, μὲ ρόζους μαύρη-κατάμαυρη σὰν ἔβενος.

— «Μπά! τοῦτο εἶνε τὸ γιούσουρι; τὸ κόβουν λοιπόν;»

— «Τὸ κόβουν, λέει; Ἀφοῦ τόχεις στὰ χέρια σου! Ἐκοψα πῆχες, ὅταν ἤμουν σφουγγαράς».

—«Γιατί δὲν πᾶς λοιπὸν νὰ κόψῃς καὶ τὸ γιούσουρι τοῦ Βόλου;»

Πέτρωσε εὐθὺς τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη του· σοβαρεύτηκε τὸ πρόσωπό του. Γύρισε καὶ μὲ κοίταξε ἀφαιρεμένα, σὰν νὰ ἔλειπε ὁ νοῦς ἀπὸ τὸ κεφάλι του.

«Ἄ! εἶπε. Τὸ γιούσουρι τοῦ Βόλου δὲν εἶναι τὸ ἴδιο. Πῆγα μιὰ φορὰ καὶ γώ. Μὰ λίγο ἔλειψε ν' ἀφῶσω δίχως ἄντρα τὴ μάνα σου».

—«Ἀφοῦ κόβεται!...»

—«Κόβεται, ὅταν εἶνε μικρό. Κάτω στὴ Μπαρμπάρια εἶνε δάση ὁλάκερα. Ἐκεῖ ποὺ φαρεύουν τὸ σφουγγάρι ἀρπάζουν καὶ κανένα κλαρί. Ἔτσι κλεφτά, στὴν ὥρα ποὺ κοιμᾶται. Ἀμα ὅμως ξυπνήσῃ, δὲν τὸ κόβει κανεὶς, ὅσο κι ἂν εἶναι ἀντρειωμένος».

—«Τὸ γιούσουρι τοῦ Βόλου δὲν κοιμᾶται;»

—«Κοιμᾶται· μπορεῖ νὰ κάμῃ δίχως ὕπνο; Μὰ ἐκεῖνο στοίχειωσε πιά! ζῇ μὲ τοὺς αἰῶνες. Ποιὸς ξαίρει ἀπὸ πότε! Νὰ ἰδῇς τῶν παλαβῶν τὰ κόκκαλα πὼς κρέμονται πολυέλαιοι ἀπάνω του!...»

Καὶ τὸ βλέμμα του κάπως δειλὸ στυλώθηκε ἀπάνω σὲ μιὰ στάμνα, ποὺ ἔστεκε σπασμένη στὴν αὐλή· τὸ μέτωπό του σούφρωσε, λές κι ἔβλεπε ὅχι νὰ προβάλλῃ ἀποκεῖ.

«Ἐσύ, πατέρα, πὼς πῆγες; Μὲ τὴ μηχανή;» ξαναρώτησα.

—«Ὅχι, μὲ τὴν πέτρα, σὰν τοὺς Καλυμνιῶτες. Ποῦ μηχανὲς στὸν καιρὸ μας!»

—«Ἐγὼ σὰ μεγαλώσω θὰ πάω νὰ τὸ κόψω» εἶπα μὲ πεῖσμα.

Ἐνόμιζα πὼς θὰ ἔλεγε ὅχι· πὼς θὰ φρόντιζε μὲ χίλια δυὸ νὰ μ' ἐμποδίσῃ· πὼς θὰ μοῦ διηγόταν ἱστο-

ρίες τρομερές για ν' ἀπελπιστῶ. Τίποτε! Μιά στιγμή μὲ κοίταξε συλλογισμένος ἀπὸ τὰ πόδια ὡς τὴν κορφή, σὰν νὰ μετροῦσε τὸ ἀνάστημά μου· χαμογέλασε:

— «Καλὰ· σὰ μεγαλώσης νὰ πᾶς, εἶπε μὲ τὴν πρώτη του ἀπάθεια. Τώρα ποὺ εἶσαι μικρὸς σύρε νὰ μάθης τὴ θάλασσα».

Πῆγα κι ἔμαθα τὴ θάλασσα. Ναυτόπουλο ἔγινα, ἔπειτα ναύτης. Εἶδα φουρτοῦνες, χιονιές, ἀγριοκαίρια. Πῆγα καὶ μὲ τὰ σφουγγαράδικα στὴ Μπαρμπαριά. Μὰ καὶ ναυτόπουλο καὶ ναύτης καὶ σφουγγαράς, δὲν ξέχανα τὸ στοιχειωμένο γιούσουρι καὶ τὸ λόγο ποὺ ἔδωσα στὸν πατέρα μου. Μαζί μὲ τὸ κορμὶ μεγάλωνε κι ὁ πόθος μέσα μου, σὰ νὰ τὸν εἶχα στὸ αἷμα μου. Ἐγὼ ἤθελα νὰ κόψω τὸ γιούσουρι, στὴν ἀνάγκη νὰ τὸ ξεριζώσω καὶ νὰ τὸ σύρω πίσω ἀπὸ τὸ καῖκι στὸ νησί μας. Θὰ τὸ ξάπλωνα στὴν ἀμμουδιὰ νεκρὸ καὶ θὰ ἔβανα διαλαλητὴ νὰ διαλαλήσῃ σὲ ὅλη τὴ χώρα: «Ἐβγάτε, χωριάτες, νὰ ἰδῇτε τὸ μέγα θάμα! Τὸ στεῖχειο τῆς θάλασσας νικῆθηκε ἀπὸ τοῦ νησιοῦ μας τὸ στοιχειό, τὸν Γιάννο Γκάμαρο. Τρέμουν-τρίζουν τὰ βουνά! Ἐβγάτε, χωριανοί, νὰ ἰδῇτε καὶ νὰ εἰπῇτε!...»

Θὰ ἔτρεχε ἀμέσως μελίσσι ὁ λαός· θὰ ἔβλεπαν οἱ θαλασσογέννητοι καὶ θὰ σταυροκοπιοῦνταν, θὰ ἔβλεπαν οἱ γυναῖκες καὶ θὰ τρόμαζαν τὰ παλικάρια καὶ θὰ ζηλοφθονοῦσαν. Κι ἓνας τρόμος μυστικός, μιὰ λαχτάρα βασάνιζε κάθε τόσο τὴν ψυχὴ μου, μὴν προλάβῃ ἄλλος καὶ ἀρπάξῃ τὴ δόξα μου. Γυρεύεις τί γίνεται; Ὅμως πάλι ἡσύχαζα μὲ τὴν ιδέα πὼς ἄλλος ἀξιώτερός μου δὲν ἦταν δυνατόν νὰ γεννηθῇ. Καὶ ἀκόμη πίστεψα πὼς τὸ δεντρὶ ἐκεῖνο, δὲν καθόταν τόσους αἰῶνες ἐκεῖ στὸν ἀνήλιαστο θρόνο του, παρὰ γιὰ νὰ γίνῃ μιὰ μέρα δικό

μου παίνεμα. Κι ἔτσι ἔκλεισα τὰ εἴκοσι χρόνια μου
Ψάρευα τὸ σφουγγάρι μὲ τὴ μηχανὴ τοῦ καπετάν
Στραπάτσου στὴν Εὐβοία. Δῶσε ἀπάνω - δῶσε κάτω
φτάσαμε καὶ στὸν κόρφο τοῦ Βόλου. "Αρπαξά τὸν καιρὸ.

«Τί λές, καπετάνιε, κάνουμε τὴν ἀπόπειρα;»

—«Ποιά;»

—«Πᾶμε νὰ κόψωμε τὸ γιούσουρι;»

Γέλασε ὁ καπετάν Στραπάτσος γέλασαν καὶ οἱ
ἄλλοι γέλασα τέλος καὶ γώ. Δὲν τολμοῦσα νὰ κάνω
τὸ σοβαρό.

«Τί λές; μοῦ κάνει εἶσαι στὰ σύγκαλά σου ἢ
νὰ στείλω γιὰ τὸν παπά; "Ε! πῆγαν τόσοι καὶ τόσοι
καὶ δὲν ἔκαμαν τίποτα, καὶ μεῖς; τί μπορούμε νὰ κά-
νωμε ἐμεῖς;»

—«Γιατί ὄχι; Εἴμαστ' ἀδέξοι ἐμεῖς; "Επειτα—ἄκου
νὰ σοῦ εἰπῶ—ἐκεῖνοι πῆγαν μὲ τὴν πέτρα. Μιὰ βουτιά
κι ἀπάνω. Τί θέλεις νὰ κάμουν μὲ μιὰ βουτιά;»

—«Γιάννο, κοίτα νὰ βγάλωμε τὸ καρβέλι καὶ ἄ-
φησε τὰ ὄνειρα!» Μοῦ λέει τέλος ὁ καπετάνιος.

Δὲν ἀπελπίστηκα. Θὰ τὸν καταφέρω στὸ ὕστερο,
σκέφτηκα. Καὶ ἀλήθεια ἔδωκα—πῆρα τὸν κατάφερα
μιὰ Κυριακὴ ποὺ δὲν ψαρεύαμε.

«Τί λές, πᾶμε;» τοῦ κάνω.

—«Ποῦ νὰ πᾶμε;»

—«Γιὰ τὸ γιούσουρι».

—«Καὶ ποιὸς θὰ βουτήξει;»

—«Ἐγὼ βουτάω γι' αὐτὸ ρωτᾷς;»

Πήγαμε τέλος. Κοιτάζω μὲ τὸ γυαλὶ στὸ βυθό·
πυθενὰ γιούσουρι! Φέρνω μιὰ βόλτα, δυό, τρεῖς
τίποτα! "Αρχισα ν' ἀπελπίζωμαι. Μιὰν ἀπελπισία πα-
ράξενη. Τόσα χρόνια τὸ ἀνάσταινα στὴ φαντασία μου,

τὸ ἔβλεπα μπροστά μου, πάλεβα μαζί του, τὸ νικοῦσα, καὶ τώρα νὰ βγαίνουν ὅλα ψέματα! Δὲν μποροῦσα νὰ τὸ ὑποφέρω. Κάπου ἔπρεπε νὰ ὑπάρχη, κάπου νὰ τὸ συναντήσω, κάτω στοὺς βυθοὺς, πέρα στὸ ἀκρογιάλι, μὰ μπορεῖ κι ἀπάνω στὰ σύγνεφα! Νὰ τὸ συναντήσω, νὰ μετρηθῶ μαζί του κι ἄς κρεμαστοῦν καὶ τὰ δικὰ μου κόκαλα ἀπάνω του, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων παλαβῶν. "Ὅχι ὅμως νὰ μὴν τὸ γνωρίσω ποτὲ στὴ ζωὴ μου! Τότε γιατί ἔζησα τόσον καιρό, γιατί ἔγινα εἰκοσάχρονος, γιατί ἔμαθα τὴ θάλασσα, γιατί ἀνασκάλισα τοὺς βυθοὺς; Μονάχα γιὰ τὸ καρβέλι;

«Τραβᾶτε γιὰ τὸ λιμάνι, εἶπε ὁ καπετάνιος βαριεστισμένος. Οἱ γερόντοι λένε κάποτε παραμῦθια».

Κρύος ἰδρωτας μὲ πῆρε. "Αρχισαν νὰ θολώνουν τὰ μάτια μου.

«Κάνε μου τὴ χάρη, καπετάνιε, τοῦ λέω ἔχε ὑπομονή. Νὰ φέρωμε μιὰ βόλτα πάλι».

Οὔτε κεῖνος ὅμως, οὔτε οἱ λαμνοκῶποι μὲ ἄκουαν. Τὸ καῖκι γύρισε κι ἔφυγε γιὰ τὸ λιμάνι βαριεστισμένο καὶ κεῖνο. 'Εγὼ κρεμασμένος στὴν κουπαστὴ δὲν ἔπαυα νὰ κοιτάζω ζερβόδεξα μὲ καρδιοχτύπι μεγάλο, σὰ νὰ ζητοῦσα τῆς μάνας μου τὰ κόκαλα. Μάταια ὅμως! Τὸ νερὸ πρασινογάλαζο ἔφτανε ὡς κάτω στὸ βυθὸ καὶ μοῦ ἔδειχνε ξερὰ τὰ φύκια, ὄχτους ἐδῶ ἀπόκρημνους, ἐκεῖ ἀμμόστρωτες ἀπλωσιές σουφρωμένες, ζεστές. Τὸ γιούσουρι ὅμως ὄχι κανένα σημάδι γιὰ τ' ὄνειρεμένο μου δεντρί. "Ἐλεγα ν' ἀφήσω τὸ γυαλί καὶ νὰ ξαπλωθῶ στὸ κατάστρωμα. 'Αλλὰ τὴν ἴδια στιγμὴ θολὸ σύγνεφο ἴσκιωσε μπροστά μου πίσω ἔμεινε σὰ νὰ διάβηκε φάλαйна.

«Στόπ! φωνάζω σταθῆτε!»

Στάθηκε τὸ καίκι πίσω στὰ νερά του καὶ εἶδαμε ὅλοι σὰν χιλιόχρονη βελανιδιὰ νὰ κάθεται στὸν πάγκο. Δὲν ἦταν λοιπὸν ψέμα, δὲν ἦταν παραμύθι! Ντύνομαι γοργά, παίρνω τὸ λάζο στὴ ζώση μου, ἓνα τσεκούρι στὸ χέρι καὶ βουτῶ κάτω. Καθὼς ὅμως σήκωσα τὰ μάτια ἀνατρίχιασα. Καλὰ τὸ ἔλεγαν οἱ γέροντές μας. Τί ὁ διπίθαμος Ἀράπης! Τί Γοργόνια! Τοῦτο εἶναι τὸ ἀσύγκριτο θαῦμα! Οἱ ρίζες του μελαφές, λεπιδοντυμένες βύζαιναν τὸ μάρμαρο, ἔμπαιναν στὶς σχισμές, ἀγκάλιαζαν τ' ἀγκωνάρια, γάτζωναν τὶς ποδιές του, ἓνα σῶμα θαρρεῖς καὶ μιὰ δύναμη. Ἀπάνω ὀρθοκάθεδρος ὁ κορμός, ἀρκουδοντυμένος, μὲ ρόζους ἐδῶ καὶ κεῖ κλειστοὺς στὸ πολυτρίχι μέσα, ὀργιές ψήλωνε. Καὶ ἀποκεῖ κλαδιὰ καὶ ἀντικλάδια μυριόροζα, καμαρωτὰ κι ὁλόϊσια ἔφευγαν περαδῶθε, ψηλά καὶ χαμηλά, λὲς καὶ προσπαθοῦσαν ν' ἀποκλείσουν ὅλον τὸν πλατύχωρο κόρφο μὲ τὸ δίχτυ τους. Ὀλόγυρα τὸ νερὸ διάφανο, σὰ γυάλα τὸ σκέπαζε καὶ τὸ ἔλουζε τροφή μαζὶ καὶ ταίρι, ἀνάσα καὶ κλίνη του. Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ μαρμαρένιο βάθρο σκοτεινὴ ἔχασκε ἡ ἄβυσσο, κρύα καὶ ἄπατη.

Βρῆκα τὸ δέντρο στὸν ὕπνο του. Μὰ καὶ στὸν ξύπνο νὰ τὸ ἔβρισκα τὸ ἴδιο ἔκανε. "Αν ἦταν ν' ἀρπάξω ἓνα κλαδὶ καὶ νὰ βγῶ ἀπάνω, καλὰ. "Ὅμως ἐγὼ ἤθελα νὰ τὸ κόψω σύριζα. Γιὰ τοῦτο κατέβηκα ἐκεῖ. Ἐκαμα τὸ σταυρό μου, ξάμωσα τὸ τσεκούρι καὶ γκόπ! τοῦ κατάφερα τὴν πρώτη. Εὐπνήσε ὄφης. Καὶ ἀρχίζει ἀμέσως ἓνας σίφουνας, ἓνας χτύπος, ἓνα κακό, λὲς καὶ χύθηκαν ὅλα τὰ ρέματα ἀπάνω μου. Τὸ νερὸ χόχλασε, δάρθηκε κλωθογύριστα, σκότος πήδησε ἀπὸ τὴν ἄβυσσο κι ἔχασα ὅλα τὰ πάντα. Κάθησα χαμηλά, ἀρπάχτηκα σ' ἓνα ρίζωμα νὰ μὴ μὲ σύρουν. Καὶ εἶδα ἔξαφνα, τοὺς

ρόζους τοὺς κλειστοὺς σὰ νὰ γλαυκοπαΐζουν σὰ μάτια ἀράπικα καὶ νὰ χύνεται σὰν ἀστρίτης ἡ φλόγα ἀπάνω μου. Καὶ στὰ κλαδιὰ τὰ λευκοπράσινα εἶδα νὰ κρέμονται τὰ σκέλεθρα, πομπὴ καὶ γάνα τῶν παλαβῶν ποὺ πόλημψαν νὰ τὰ βάλουν μαζί του. Στὸ βρούχημά του ἄκουσα χτύπο ξεχωριστό. Καὶ δὲν ἦταν ἄλλος παρὰ τὰ κόκαλα ποὺ δέρνονταν μεταξύ τους καὶ τὰ γυμνά ποδάρια λάχτιζαν μὲ πείσμα τ' ἄσαρκα μέτωπα, σὰν νὰ τοὺς ἔλεγαν: Γιατί μᾶς φέρατε ἐδῶ!

Ἀποπάνω μοῦ τσίμπας ὁ καπετάνιος.

«Ἐλα τώρα. Ἐλα καὶ δὲ θὰ κάμης τίποτα».

Δὲ θὰ κάμω τίποτα! Καὶ γὼ τὸ κατάλαβα. Μὰ καὶ μὲ τί μοῦτρα ν' ἀνέβω ἀπάνω; Ἄ, ὅχι· ἂν δὲν κατέβαινα, καλὰ μὰ τώρα πάει! Μόλις ἔπεσε ὁ σίφουνας, σηκώνω τὸ τσεκούρι καὶ τοῦ καταφέρνω δεύτερη μὲ ὅλη μου τὴ δύναμη. Πέτρα νὰ χτυποῦσα, τὸ λιγώτερο θὰ ράγιζε· ἐκεῖνο τίποτε. Οὔτε σκληθρα δὲν ἄνοιξε. Ἀντὶ νὰ πάη μέσα τὸ τσεκούρι, ἔφυγε πίσω δύο πιθαμές, τρεῖς, τέσσαρες σὰ νὰ χτυποῦσα σὲ λάστιχο. Πρέπει νὰ τὸ ξεριζώσω· πικροσυλλογίστηκα. Τσιμπάω ἐπάνω.

«Ρίχτε μου τὸ λοστό».

Μοῦ κατεβάζουν τὸ σύνεργο. Ρίχνω πέρα τὸ τσεκούρι καὶ ἀδράχνω τὸ λοστό. Ἀρχίζω στὶς ρίζες. Τυραννήθηκα καὶ γὼ δὲν ξαίρω πόσο. Ὡρες ἔρχονταν, ὦρες περνοῦσαν, καὶ γὼ μὲ τὸ λοστό στὸ χέρι. Μόνο στεκόμουν κάποτε νὰ πάρω ἀνάσα ἢ καὶ νὰ ρίξω γύρω καμιά ματιά. Μποροῦσε τὸ σκουλόψαρο νὰ ριχτῇ ἀπάνω μου. Τέλος τσιμπάω πάλι:

«Ρίχτε μου τὴ γούμενα».*

— «Ἐλα πάνω· τσιμπάει ὁ καπετάνιος ἀνυπόμο-

* γούμενα = χοντρὸ σκοινί.
Διγενῆς Ἀκρίτας

νος. Για σένα τὴ θέλεις τὴ γούμενα; "Εχουμε καὶ φιλότερο σχοινί. "Ελα πάνω θὰ σοῦ κόψω τὸν ἀέρα!»

—«Κόβεις τὸν ἀέρα, μὰ σχίζω τὸ λάστιχο τοῦ ἀπαντῶ θυμωμένα." Ἡ ξέχασες πὼς ἔχω τὸ λάζο μαζί μου».

Τὰ χρειάστηκε ὁ καπετὰν Στραπάτσος μοῦ ἔρριξε τὴ γούμενα. Πιάνω ἀπὸ μακριὰ καὶ θηλυκῶνω καλὰ τὸν κορμό. "Επειτα πηγαίνω στὸ ἄλλο πλευρὸ καὶ ἀρχίζω πάλι μὲ τὸ λαστὸ τὶς ρίζες. "Εκεῖνο δὸς του καὶ γλυκόπαιζε τὰ μάτια, σὰ νὰ ἤθελε νὰ μὲ μαγνητίση. "Εσειόταν καὶ τάραζε σὰν ψάρι τὰ κλαδιά του, χταποδιοῦ ἀποκλαμοὶ λάγκευαν δῶθε-κεῖθε, κουλουριάζονταν, τίναζαν καταπάνω μου τ' ἀκροδάχτυλά τους νὰ μὲ συλλάβουν. Μὰ ποῦ νὰ μὲ συλλάβουν! Καὶ ἂν δὲν ἤξαιρα καθόλου τὰ δολερὰ παιγνίδια του, κι ἂν δὲν εἶχα ἀκούσει τὰ καμώματά του, τὰ σκέλεθρα ποὺ ἔβλεπα σφηνωμένα ψηλά, ἦταν ἀρκετὰ νὰ μοῦ δείξουν τὸν κίνδυνο. Σὲ κάθε του ἀνακλάδισμα στρεῖδι κολλοῦσα στὰ πλευρὰ τοῦ μαρμάρου. Πόδια, χέρια, μάτια, ὅλα δούλευαν σύγκαιρα. Καὶ ὁ λαστὸς ἀψύς, ξεκόλωνε ἓνα μὲ τὸ ἄλλο τ' ἀντιρίματα, τὰ ἔβγαζε ἀπὸ τὰ θαλάμια τους, τὰ χῶριζε ἀπὸ τὴν πέτρα ξεφλουδισμένα πολλές φορὲς κι ἄλλες φορὲς μὲ σκληῆθρες ἀπὸ βότσαλα μὲ φόρτωμα ἀπὸ κοχύλια.

Τέλος κατάλαβα πὼς ἄρχισε νὰ λασκάρη, νὰ ξεριζώνεται. "Εχανε τὸ στήριγμά του.

«Ἀπάνω!» τσιμπάω.

Μὲ ἀνεβάζουν ἀπάνω. Γδύνομαι γοργά, παίρνω τὴν πρώτη ἀνάσα. Μπρέ! Πῆρε καὶ σουρούπωνε. "Αντίκρυ τὸ Πήλιο ψήλωνε βαθυγάλαζο σὰν ἀπὸ λουλάκι. Τὰ χωριά του ἄσπριζαν στὶς πλαγιὲς σκόρπια μάρμαρα. Στὸ Βόλο ἀναβαν τὰ φῶτα καὶ ὁ οὐρανὸς ὀλοπόρφυρος

ἀπὸ τὸ ἡλιοβασίλεμα, ἔβγαζε ἓνα ἓνα τρεμόφεγγα τ'ἀστέρια του. Μοῦ φάνηκε πὼς ξανάζησα, ὅταν εἶδα μπρὸς μου γνῶριμα πρόσωπα. Ξέχασα μιὰ στιγμή καὶ τὸ γιούσουρι καὶ τοὺς κόπους μου, καὶ τὴ δόξα μου ἀκόμη.

«Τί ἀπόκαμες;» ρωτᾷ ὁ καπετὰν Στραπάτσος.

—«Τώρα θὰ ἰδῇς, τοῦ λέω πηδώντας ἀπάνω.» Ἐλα παιδιά! τὰ κουπιὰ σας. Τὸ δέντρο θὰ τὸ σύρουμε στὸ νησὶ ἀπόψε».

—«Τί λές! Δὲν ἔπαθες τίποτα; Δὲ σ' ἄγγιξε τὸ στοιχειό;»

Καὶ ρίχνονται ὅλοι ἀπάνω μου, μὲ ψηλαφοῦν, σφίγγουν τὰ κρέατά μου, κινοῦν τὰ μπράτσα μου καὶ ἀκόμη δὲν πιστεύουν πὼς εἶμαι γερός.

«Μὰ τραβᾶτε παιδιά, λέω τὸ δέντρο κόπηκε.»

Ρίχνονται στὰ κουπιὰ τραβοῦν μὲ δύναμη. Ναί! Ἀντὶ νὰ σύρῃ μπροστά, πίσω πῆγαινε τὸ καῖκι μας.

«Μὴ μᾶς γελᾶς, Γιάννο, λέει ὁ καπετάνιος ἀγαναχτισμένος. Τί μολογᾶς πὼς ἔκοψες τὸ γιούσουρι;»

—«Μὰ τὸν Ἀἰ-Νικόλα, τῶκοφα, τοῦ κάνω τράβα! Τί ἤθελες νὰ τ'ἀποκόψω γιὰ νὰ μὲ πλακώσῃ ἀπὸ κάτω. Δυὸ τραβήγματα θέλει καὶ θάρθῃ μὲ τίς ρίζες του».

Ἀρχίζομε πάλι τὸ τράβημα. Κάπου μιὰ ὥρα ἔτσι παιδευτήκαμε. Ἀκουες τοὺς σκαρμούς καὶ τριζοβολοῦσαν. Πεῖσμα ἔπιασε τοὺς ναῦτες καὶ ἀντρειεύονταν σὰν ξωτικά. Ὁ καπετὰν Στραπάτσος ξετρελαμένος ἀπὸ χαρὰ καὶ περηφάνεια, ψυχὴ ἔδινε σὲ ὅλους μὲ τίς φωνές του.

«ὦ-ὦ!.....ὦ-ὦ..... Γειά σας, παλικάρια!.... Ἴσα, λιοντάρια μου!..... Ντροπὴ μας! Μωρέ, ἴσα τίγριδες!....»

Καὶ τὰ παλικάρια, τὰ λιοντάρια, οἱ τίγριδες ἔχωναν βαθιά τὸ κουπί καὶ τὸ ἔπαιρναν πίσω μὲ τόση δύναμη, ποὺ ἔλεγεσ τώρα θὰ γίνη σύψαλα. Τέλος βαθὺ μούγγρισμα ἀντήχησε κι ἡ θάλασσα σήκωσε τρανὸ κύμα καταπάνω μας. Τὸ καΐκι πέταξε γοργόφτερο ἐμπρός. Ἀμέσως μέγα κῆτος φάνηκε νὰ πιάνη ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τὸν κόρφο. Ἦταν τῇ γιούσουρι.

«Νὰ ἰδῶ! καὶ γὼ νὰ ἰδῶ!...»

Τρέχουν ὅλοι στὴν πρύμη νὰ γνωρίσουν τὸ στοιχειό. Τὸ βλέπουν καὶ σταυροκοπιοῦνται φοβισμένοι.

«Ἐμπρός! λέω στὸν καπετὰν Στραπάτσο. Νὰ τὸ βγάλωμε ἔξω τώρα ποὺ νύχτωσε, πρὶν τὸ νιώσουν καὶ μᾶς τὸ πάρουν οἱ Βολιῶτες».

Μόλις βγήκαμε ἀπὸ τὸν κόρφο Γοργόνα ὀργισμένη μᾶς ἀπάντησε ἡ Νοτιά. Ὁ οὐρανὸς ἔσβησε, τ' ἀστέρια του ἔκρυψε τὰ σύνορά του. Ἀδῆς τὸ σκότος ἀπλώθηκε ἀπάνω μας. Τὸ κύμα ψήλωνε βουνό, ἀνέμιζε φωσφορούχους τοὺς ἀφρούς κι ἔχυνε φῶς κατάσπρο, θαμπό καὶ ἄχαρο περίγυρα. Τί ἄλογα καὶ τί ἄτια! Τί φῶκες καὶ φάλαινες! κλωθογύριζαν κοπαδιαστά, βρουχιόνταν καὶ ἀλάλαζαν στὸ σύσκοτο ἐκεῖνο χάος. Ν' ἀνησυχῶ ἄρχισα. Δὲν ἦταν θάλασσα ἐκεῖνη; ἦταν θυμὸς καὶ σεισμὸς, κατάρρα καὶ χολή, φαρμάκι τῆς ἄβυσσος.

Ὅμως τίποτε. Τὸ γιούσουρι σφιχτοδεμένο ἀκοκουθοῦσε τ' ἀπονέρια, ποὺ ἔστρωνε ἡ πρύμη τῆς σκάφης μας. Τὸ ἄκουα νὰ δέρνεται κάποτε καὶ νὰ ρουχνίζη, σὰ ζωντανὸ ποὺ παίρνει ἀνήφορο. Ντροπὴ τὸ εἶχε πὼς νικήθηκε καὶ πάσχιζε μὲ κάθε τρόπο ν' ἀπαλλαγῇ. Μὰ ποιὸς τὸ ἄφηνε; Μέσα στὸ ἄγριο πέλαγο μιὰ ξεχώριζα ταρναριστὴ φωνή, τὴ φωνὴ τοῦ διαλαλητή. ἓνα ἐγνώριζα αἰσθημα, τὸ θάμασμα τῶν γερόντων μας.

Μὲ τὸ χάραμα εἶδα κατάπλωρα συγνεφοσκεπασμένο τὸ νησί μας. Τρία μίλια θέλαμε ἀκόμη. Μὰ τρία γερά. Τὰ μπράτσα λύθηκαν ὅλη νύχτα ἀπάνω στὸ κουπί. Τὰ πρόσωπα σούρωσαν τὰ μάτια θόλωσαν. Ζάρες ἔκαμε τὸ μέτωπο ἄσπρισαν τὰ κατάμαυρα μαλλιά, σὰ νὰ περάσαμε μεμιᾶς γιὰ μιὰ νύχτα ἀπὸ τὰ νιάτα στὰ γεράματα. Ὁ καπετάνιος ξαπλωμένος τ' ἀνάσκελα στὸν πάγκο ἔμοιαζε πτώμα. Οἱ λαμνοκῶποι ἀμίλητοι κινούσαν ράθυμα τὰ κουπιά, σὰ μηχανές ποὺ κάνουν ἀναίσθητα τὸ ἔργο τους. Μόνος ἐγὼ ἐξακολουθοῦσα νὰ λάμνω σωστά. Ἦρθε μάλιστα πολλές φορές ποὺ τοὺς πῆρα. Μὰ τί νὰ κάμω καὶ γώ; Περισσότερος ἦταν ὁ πόθος, παρὰ ἡ δύναμή μου. Τὸ κῦμα ἐπείμενε νὰ ψηλώνη ἀκόμα, νὰ λιχνίζη καὶ νὰ μᾶς βρέχη καὶ νὰ μᾶς κλυδωνίζη φοβερά.

Τέλος ρόδισε ἡ ἀνατολή, φάνηκε ὁ ἥλιος. Φάνηκαν βουρκωμένες οἱ στεριές, θολὸ τὸ πέλαγο, φιλόξενο τὸ νησί μας ἀντίκρυ.

«Ἐμπρός, παιδιά, καὶ φτάσαμε!» φώναξα.

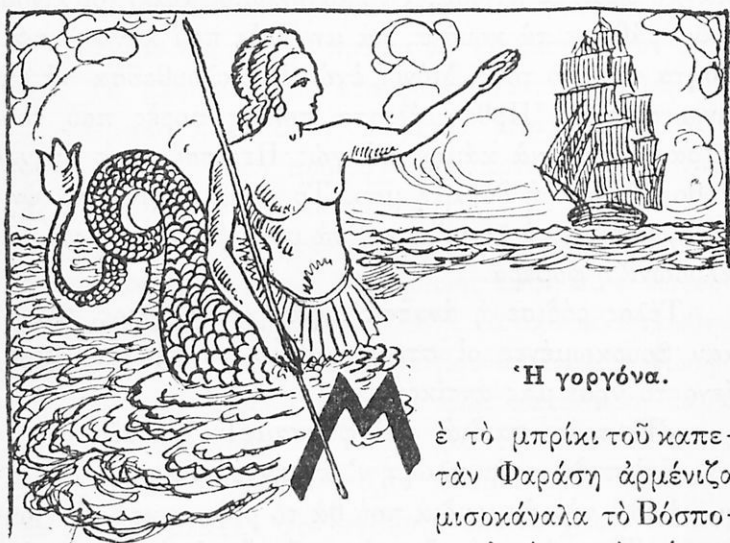
Καὶ πηδῶ στὴν πλώρη ν' ἀγναντέψω καλὰ τὸ λιμάνι, νὰ ἰδῶ τὴν ἀμμουδιά ποὺ θὰ τὸ ρίξω νεκρὸ τὸ γιούσουρι. Τὸ καϊκι πέταξε μέσα, ἄραξε ἀπάνω στὸν ἄμμο. Τρέχω στὴν πρύμη καὶ ἀδράζω τὴ γούμενα. Ὅϊμέ! Σχοινὶ κομματιασμένο κρατῶ μόνο στὰ χέρια μου!

Τί ἔγινε τὸ ἄκαρπο δεντρί; Κάτω βρίσκεται στὸν κόρφο τοῦ Βόλου, ἀπάνω στὸ θεόχτιστο πάγκο του, μὲ τίς λεπιδωτὲς ρίζες, ἀρκουδοντυμένο τὸν κορμό, κλαδιὰ καὶ παρακλάδια του περαδῶθε, λὲς καὶ πάσχει νὰ κλείσῃ ὅλα στὸ δίχτυ του. Ἀκόμη τὸ παραδίνουν γενιὰ σὲ γενιὰ οἱ ναῦτες καὶ πάει ἀπὸ πατέρα σὲ παιδί, ἀπὸ παιδί σὲ ἀγγόνι πάντα μεγάλο θαυμαστὸ πάντα,

σκληρὸ σὰ σίδερο, δυνατό σὰν λέοντας, ψυχωμένο καὶ ἀθάνατο σὰ στοιχειό.

Καὶ γὰρ ὁ Γιάννος ὁ Γκάμαρος, ποῦ ὀνειρεύτηκα νὰ γίνω ἥρωας τῶν παραμυθιῶν, τὸ καμάρι τοῦ νησιοῦ μας, ἐβδομηντάρης καὶ ἐτοιμόροπος τώρα, δὲ θαλασσοδέρνομαι, παρὰ γιὰ τὸ καρβέλι.

— Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ.

Ἡ γοργόνα.

ἔ τὸ μπρίκι τοῦ καπετάν Φαράση ἀρμένιζα μισοκάναλα τὸ Βόσπορο ἐκείνη τῇ νύχτα.

Σπάνια νύχτα! πρώτη καὶ τελευταία, θαρρῶ, στὴ ζωή μου. Τί εἶχαμε φορτωμένο; Τί ἄλλο ἀπὸ σιτάρι. Ποῦ πηγαίναμε; Ποῦ ἄλλοῦ, παρὰ στὸν Πειραιᾶ. Πράγματα καὶ τὰ δυὸ ποὺ τὰ ἔκαμα τὸ λιγότερο εἴκοσι φορές. Μὰ ἐκείνη τῇ βραδιᾷ ἐνιωθα τέτοιο πλάκωμα στὴν ψυχή, ποὺ κινδύνευα νὰ λιγοθυμήσω. Δὲν ξέρω τί μοῦ ἔφταιγε· θέλεις ἢ γαληνεμένη θάλασσα, θέλεις ὁ ξάστερος οὐρανός, ἢ τὸ τσουχτετὸ λιοπύρι· δὲν μπορῶ νὰ εἰπῶ. Μὰ εἶχα τόσο βαριά τὴν ψυχή, ἔβρισκα τόσο σαχλοπλημ-

μυρισμένη τῇ ζωῇ, πού ἂν μὲ ἄρπαζε κανεὶς νὰ μὲ ρίξῃ στὸ νερό, «ὄχι!» δὲ θάλεγα.

Ὁ ἥλιος ἦταν ὥρα βασιλευμένος. Τὰ χρυσοπόρφυρα συννεφάκια, πού συντρόφευαν τὸ βασίλειμά του, σκάλωσαν κάπου, μαῦρα, σὰ μεγάλες καπνιές. Ὁ Ἀποσπερίτης ἔλαμψε κρυσταλλόχιονο μέσα στὰ σκοῦρα. Φάνηκαν ψηλὰ οἱ ἀστερισμοὶ ἓνας κι ἓνας. Τὰ νερὰ κάτω πῆραν ἐκεῖνο τὸ λευκοσκότεινο χρῶμα, τὸ κρύο καὶ λαχταριστὸ τοῦ ἀτσαλιοῦ. Τὸ ναυτόπουλο ἀναψε τὰ φανάρια· ὁ καπετάνιος κατέβηκε νὰ κοιμηθῇ· ὁ Μπούλμπερης κάθισε στὸ τιμόνι. Ὁ Μπραχάμης, ὁ σκύλος μας, κουλουριάστηκε στὴ ρίζα τοῦ ἀργάτη νὰ ἡσυχάσῃ καὶ κεῖνος.

Ἐγὼ οὔτε νὰ ἡσυχάσω μποροῦσα. Οὔτε ὕπνο οὔτε ξύπνο. Δοκίμασα νὰ πιάσω κουβέντα μὲ τὸν τιμονιέρη· μὰ εἶχε τόση ἀνοστιὰ, πού ἔσβησε σὰν τὴ φωτιά τὴν ἀναμμένη μὲ χλωρόξυλα. Πῆγα νὰ παίξω μὲ τὸ Μπραχάμη· ἀλλὰ καὶ κεῖνος τρύπωσε ἀκόμῃ περισσότερο τὸ μουςούδι στὰ πόδια του καὶ βαριεστημένος γρίνιασε σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε: "Ἀφησέ με καὶ δὲν ἔχω τὴν ὀρεξή σου! Τότε βαριεστημένος καὶ γὰρ πῆγα καὶ ξαπλώθηκα προύμυτα καταμεσίς κι ἔκλεισα στὴ χούφτα τὰ μάτια μου. "Ἦθελα νὰ μὴ βλέπω τίποτα, νὰ μὴν αἰσθάνομαι πὼς ζῶ. Καὶ λίγο—λίγο σχεδὸν τὸ κατόρθωσα. Κάτι ἐλάχιστο σὰν ἓνα θαμπὸ καντιλάκι, ἐνιωθα νὰ ζῇ μέσα μου καὶ γύρω τὸ κορμί μου νὰ σμίγῃ καὶ νὰ χωνεύῃ μέσα στὰ ἀναίσθητα σανίδια τῆς κουβέρτας.

Πόσο ἔμεινα ἔτσι, δὲν ξαίρω. Τί μοῦ ἦρθε στὸ νοῦ, κι ἂν μοῦ ἦρθε, δὲ θυμοῦμαι. Ἐξαφνα ὅμως ἄρχισα ν' ἀνατριχιάζω· σὰν κάποιος μαγνήτης νὰ ἐρε-

θίζη τὰ νεῦρα μου, ὅπως ἡ ὑγρασία ἀναγκάζει τὰ πουλιά νὰ φλυαροῦν. Καὶ στὴ στιγμὴ ἐκείνη πορφυρὸ κῦμα χύθηκε ἀπάνω μου. Ὅπως ὁ κοιμισμένος σὲ σκοτεινὸ δωμάτιο, αὐτόματα ξυπνᾷ στὸ λαμπρὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἄνοιξα κι ἐγὼ τὰ μάτια μου. Τ' ἄνοιξα εἶπα; Μπορεῖ νὰ τ'ἄνοιξα μπορεῖ καὶ νὰ τ'ἀγκλῆσαι, ποιὸς ξαίρει. Θυμοῦμαι μόνο πὼς ἔμεινα ἀκίνητος. Πρώτη μου σκέψη ἦταν πὼς ξύπνησα στὸ στομάχι κάποιου ψαριοῦ ποὺ ρούφηξε τὸ καράβι μας. Καὶ ὅμως δὲν ἦταν στομάχι ψαριοῦ. Ἦταν ὁ οὐρανὸς ψηλὰ καὶ κάτω ἡ θάλασσα, ὅμως ὅλα, ψηλὰ καὶ χαμηλὰ ἦταν στρωμένα μὲ ροῦχο κατακόκκινο, κυματιστό, ποὺ ἔβαφε μὲ ἄβρὸ φεγγοβόλημα ὡς καὶ τὸ σωτρόπι τῆς σκάφης μας. Κάπου στὰ πέρατα τῆς γῆς πυρκαγιὰ τίναζε τὴ λαμπάδα τῆς ψηλὰ κι ἔρριχνε φοβεροὺς ἀποκλαμοὺς περαδῶθε. Μὰ ποῦ τὸ κάμα καὶ ποῦ ἡ ἀθάλη* τῆς; Καὶ τὰ δυὸ ἔλειπαν.

Κάτω στὰ βάθη τοῦ βοριᾶ κάποιο μενεξεδένιο σύννεφο ἄπλωσε καὶ τύλιξε γαλαζόχρωμα τ' ἀστέρια, τὰ ἔκρυψε κάτω ἀπὸ τὸ πυκνὸ μαγνάδι του.** Καὶ παραπάνω τόξο ἀπλώθηκε λευκοκίτρινο κι ἔχυσε μεσοῦρανα ποτάμια σκοτεινὰ καὶ ποτάμια πράσινα, χρυσορόδινα καὶ γλαυκά, λὲς καὶ ἤθελε νὰ βάψῃ τὸ στερέωμα.

Καὶ τὸ τόξο κινητὸ σὰν ἀνεμόδαρτο παραπέτασμα κουνοῦσε τὰ κρόσσα ἐμπρός, ἄπλωνε τὶς ἀραχνοῦφαντες δαντέλες του, καὶ πρόβαινε, ὅπως ἡ πλημμύρα προβαίνει καὶ σκεπάζει μὲ ἀφροὺς καὶ γλῶσσες τὴν ἀμμουδιά. Τ' ἀέρινα ποτάμια ἔτρεχαν γοργὰ καὶ φούσκωναν καὶ κυλοῦσαν πάντα σκοτεινὰ ἢ πράσινα,, χρυσορόδι-

* ἀθάλη = καπνιά

** μαγνάδι = λεπτὸ πηνὶ ἀραχνοῦφαντο

να ἦ γλαυκὰ καὶ σκόρπιζαν ἀντιφεγγίσματα ὁλοῦθε σὰν ἤλεκτρικοῦ προβολῆς χοντρές καὶ ἀδαπάνητες. Ἡ θάλασσα ἀκίνητη ἀντανακλοῦσε τὰ τόσα χρώματα καὶ φαίνονταν ὅλα ξαφνισμένα μέσα στὴν τόση λάμψη. Μὰ περισσότερο ξαφνισμένος ἦμουν ἐγώ. Δὲν ἤξαιρα τί νὰ κάμω καὶ τί νὰ συλλογιστῶ. Ἐφτασε, εἶπα, τοῦ κόσμου ἡ συντέλεια. Τέτοια ὅμως συντέλεια μποροῦσε νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν καθένα. Ἡ Γῆ βούλεται νὰ πεθάνῃ μέσα στὰ ροδοκύματα!....

Ἐξαφνα ἀνατρώμαξα. Κάτω βαθιά, μέσ' ἀπὸ τὸ μενεξεδένιο σύννεφο, εἶδα νὰ προβαίνει ἴσκιος πελώριος. Ἡ χοντρή κορμοστασιά, τὸ πυργογύριστο κεφάλι του φάνταζαν σὰν ψηλὸ καὶ μεγάλο ὄρος. Τὰ δύο του μάτια γύριζαν φωτεινοὺς κύκλους καὶ ἔβλεπαν περήφανα τὸν Κόσμο πρὶν τὸν κλωτσήσουν στὴν καταστροφή. Νάτος εἶπα, ὁ θεόσταλτος ἄγγελος ὁ χαλαστής καὶ σωτῆρας! Τὸν ἔβλεπα καὶ ἐνιωθα ἀνατριχίλα σ' ὅλο τὸ κορμὶ καὶ ἡ ψυχὴ μου ἦταν ταραγμένη. Ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή πρόσμενα σφυρὶ νὰ πέσῃ τὸ φριχτὸ χτύπημα. Πάει τώρα ἡ Γῆ μὲ τοὺς καρπούς, πάει καὶ ἡ θάλασσα μὲ τὰ ξύλα της! Οὔτε ταξίδια, οὔτε χαρὲς καὶ τραγούδια.

Ἀλλὰ δὲν ἄκουσα τὸ χτύπημα. Ὁ ἴσκιος πρόβαινε στὰ νερὰ μὲ ἄλματα πύρινα. Κι ὅσο γρηγορώτερα πρόβαινε, τόσο μίκραινε ἡ κορμοστασιά του. Καὶ ξαφνικὰ ὁ θεότρομος ὄγκος, χιλιόμορφη κόρη στάθηκε ἀντικρὺ μου. Διαμαντοστόλιστη κορόνα φοροῦσε στὸ κεφάλι καὶ τὰ πλούσια μαλλιά σὰ γαλάζια χαίτη ἀπλώνονταν στὶς πλάτες ὡς κάτω στὰ κύματα. Τὸ πλατὺ μέτωπο, τ' ἀμυγδαλωτὰ μάτια, τὰ χεῖλη της τὰ κοραλλένια, ἔχυναν περίγυρα κάποια λάμψη θεϊκὴ καὶ κάποια

περηφάνεια ασύγκριτη. Ἀπὸ τὰ κρυσταλλένια λαιμο-
τράχηλα κατέβαινε κι ἔσφιγγε τὸ κορμὶ ὁλόχρυσος
θώρακας λεπιδωτὸς καὶ πρόβαλλε στὸ ἀριστερὸ τὴν
ἀσπίδα κι ἔπαιζε στὸ δεξιὶ τῇ Μακεδονικῇ σάρισα.*

Δὲν εἶχα συνέρθει ἀπὸ τὴν ἀπορία καὶ φωνὴ γλυ-
κιά, ἡμερη καὶ μαλακὴ, ἄκουσα νὰ μοῦ λέη:

«Ναύτη-καλὲ ναύτη· ζῇ ὁ βασιλιάς· Ἀλέξαντρος;»

—«Ὁ βασιλιάς Ἀλέξαντρος!» ψιθύρισα μὲ περισσό-
τερη ἀπορία. Δὲν ἤξαιρα τί ρώτημα ἦταν ἐκεῖνο καὶ
τί νὰ τῆς ἀποκριθῶ, ὅταν ἡ φωνὴ ξαναδευτέρωνε:

«Ναύτη—καλεναύτη· ζῇ ὁ βασιλιάς Ἀλέξαντρος;»

—«Τώρα, κυρά μου! ἀπάντησα χωρὶς νὰ σκεφτῶ.
Τώρα βασιλιάς Ἀλέξαντρος! οὔτε τὸ χῶμά του δὲ
βρίσκεται στὴ γῆ».

Ὅϊμέ! κακὸ ποῦ τόπαθα! Ἡ χιλιόμορφη κόρη
ἔγινε μὲ μιᾶς φοβερὸ σύχαμα. Κύκλωπας βγῆκε ἀπὸ τὸ
κῦμα κι ἔδειξε λεπιδοντυμένο τὸ μισὸ κορμί. Ζων-
τανὰ φίδια γίνηκαν τὰ μεταξόμαλλα, σηκώθηκαν περα-
δῶθε, ἔβγαλαν γλῶσσες καὶ κεντριά φαρμακερὰ καὶ
ἔχυσαν φοβεριστικὸ ἀνεμοφύσημα. Τὸ θωρακωτὸ στῆ-
θος καὶ τὸ παρθενικὸ πρόσωπο ἄλλαξαν ἀμέσως σὰ νὰ
ἦταν κάποιο τέρας τῶν παραμυθιῶν. Τώρα καλογνώ-
ρισα μὲ ποιὸν εἶχα νὰ κάμω! Δὲν ἦταν ὁ Χάρος τῆς
γῆς, ὁ χαλαστής καὶ σωτῆρας ἄγγελος. Ἦταν ἡ Γορ-
γόνα, τ' Ἀλέξαντρου ἡ ἀδερφή, ποῦ ἔκλεψε τὸ ἀθά-
νατο νερὸ καὶ γυρίζει ζωντανὴ καὶ παντοδύναμη. Δέ-
ρωτοῦσε βέβαια γιὰ τὸ φθαρτὸ σῶμα, ἀλλὰ γιὰ τὴ μνή-
μη τοῦ ἀδερφοῦ κι ἀφέντη της. Καὶ τώρα στὴν ἄκρι-
τῇ μου ἀπόκριση μανιασμένη ἔρριξε τὸ χέρι, ἓνα δασο-
τριχωμένο καὶ βαρὺ χέρι στὴν κουπαστὴ, ἔπαιξε ζερβό-

* σάρισα=μακρὸ κοντάρι.

δεξατὴν οὐράτης κιᾷδειξε Ὁκεανὸ τὸ μαλακὸ Πόντο.

«Ὁχι, Κυρά, ψέματα!...» τρανοφώναξα μὲ λυμένα γόνατα.

Ἐκείνη μὲ κοίταξε αὐστηρὰ καὶ μὲ φωνὴν τρεμάμενη ξαναρώτησε:

«Ναύτη—καλὲ ναύτη; Ζῇ ὁ βασιλιάς Ἀλέξαντρος;»

—«Ζῇ καὶ βασιλεύει· ἀπάντησα στὴ στιγμή. Ζῇ καὶ βασιλεύει καὶ τὸν κόσμον κυριεύει».

Ἄκουσε τὰ λόγια μου καλὰ. Σὰ νὰ χύθηκε ἀθάνατο νερὸ ἡ φωνή μου στὶς φλέβες της, ἄλλαξε ἀμέσως τὸ τέρας κι ἔλαμψε παρθένα· πάλι χιλιόμορφη. Σήκωσε τὸ κρινάτο χέρι της ἀπὸ τὴν κουπαστή, χαμογέλασε ροδόφυλλα σκορπώντας ἀπὸ τὰ χεῖλη της. Καὶ τὴ στιγμή ἐκείνη χύθηκε ξαφνικὰ στὸν ὀλοπόρφυρον ἀέρα τραγούδι πολεμικὸ, λὲς καὶ γύριζε τώρα ὁ Μακεδονικὸς στρατὸς ἀπὸ τίς χῶρες τοῦ Γάγγη καὶ τοῦ Εὐφράτη.

Σήκωσα τὰ μάτια ψηλὰ καὶ εἶδα τ' ἀέρινα ποτάμια, τὰ σκοτεινὰ καὶ τὰ πράσινα, τὰ χρυσορόδινα καὶ τὰ γλαυκὰ νὰ σμίγουν στὸν οὐρανὸ καὶ νὰ κάνουν οὐράνιο τόξο γιγάντιο. Ἦταν κάωμα τοῦ καιροῦ ἢ μὴν ἦταν ἀπόκριση στὸ ρώτημα τῆς ἀθάνατης; Ποιὸς ξαίρει! Μὰ σιγὰ-σιγὰ οἱ ἀχτῖνες ἄρχισαν νὰ θαμπώνουν καὶ νὰ σβήνουν μιὰ μὲ τὴν ἄλλη, λὲς κι ἔπαιρνε τὰ κάλλη μαζί της ἡ Γοργόνα στὴν ἄβυσσο.

Τώρα τὸ οὐράνιο τόξο δὲ φαινόταν πουθενά. Κάπου κάπου σκόρπια σύγνεφα ἔμεναν σταχτιά καὶ κάτωχρα· καὶ μέσα στὴν ψυχὴ μου θαμπή καὶ ξέθωρη ἡ πορφύρα τῆς πατρίδας μου.

Μὲ τὸ μπρίκι τοῦ καπετάν Φαράση ἀρμένιζα μισοκάλα στὸ Βόσπορο ἐκείνη τὴ νύχτα.

Α. Καρκαβίτσας

Ὁ Μπαρμπα-Γιάννης
καὶ ὁ γαῖδαρός του.

ν ἔχῃ ἱστορία ὁ Μπαρμπα-
γιάννης, τὴ χρωστάει στὸ
γαῖδαρό του. Ἐπειδὴ ὁ

γαῖδαρός του—Ψαρό τὸν ἔλεγε, ἅς τὸν ποῦμε καὶ ἐμεῖς
Ψαρό—δούλεψε καλὰ στὴ ζωὴ του, ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ σή-
κωσε σαμάρη ἢ ράχη του. Ἐπειδὴ στάθηκε καλότυχος γαῖ-
δαρος ὁ Ψαρός, μ' ὅλη τὴ βαριά δουλειά, ποὺ ἔκαμε στὴ
ζωὴ του. Ἐπειδὴ ἦταν γαῖδαρος μὲ χαρακτῆρα ὁ Ψαρός,
καὶ τὸν ἔδειξε τὸ χαρακτῆρα του τότες ποὺ τὸν εἶχε ὁ
Μπαρμπαγιάννης ἕξι μῆνες δεμένον στὸ μαγκανοπήγαδόν
του, ἕξι ζεστοὺς καλοκαιρινοὺς μῆνες, ποὺ μπορούσαν καὶ
λιοντάρι νὰ δαμάσουν· κι ὥστόσο ὁ Ψαρός μήτε τὴ δύ-
ναμή του ἔχασε στὸ ζυγὸ ἐκεῖνο, μήτε τὴ μεγάλη του
φωνή, μήτε τὴ σβελτάδα του, ὅταν ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ
τὸν ἄφηνε ὁ ἀφέντης του στὸ χωράφι νὰ πάρῃ λιγάκι
ἀέρα, νὰ δροσιστῇ μὲ χορτάρη χλωρό.

Ὅταν ὁ Μπαρμπαγιάννης ἔχασε τὸ περιβόλι του,
ἄλλο δὲν τοῦ ἔμενε παρὰ ὁ Ψαρός. Αὐτὸς ἦταν ὁ φίλος
του, ἡ σερμαγιά του, τὴ στήριγμά του. Μ' αὐτόνα δού-

λευε, μ' αὐτόνα μιλοῦσε. Ἀνεβοκατέβαινε τὸ βου-
ναλάκι τοῦ χωριοῦ του μὲ τὸν Ψαρό, καὶ δὲν ἦταν πρα-
μάτεια, δὲν ἦτανε λαχανικά, πωρικά, ξύλο, ποὺ δὲν
περνοῦσαν ἀπὸ τοῦ Ψαροῦ τῇ σταυρωτῇ ράχῃ πρὶν νάρ-
θουνε στοῦ Μπαρμπαγιάνη τῇ γειτονιά.

Κατάντησε ὁ Μπαρμπαγιάνης καὶ ὁ Ψαρὸς νὰ εἶναι
ένα πρᾶμα. Μαζὶ τρώγανε, μαζὶ περπατοῦσανε, μαζὶ
κοιμοῦνταν. Ἐξω ἔξω, στὴν ἄκρῃ τοῦ χωριοῦ, ὁ Μπαρ-
μπαγιάνης στὸ καλύβι ὁλομόναχος, ὁ Ψαρὸς στὴν αὐλή.

Ἐβγαίνει ὁ Μπαρμπαγιάνης στὴν πόρτα του πρῶι
πρῶι, κι ἡ πρώτη του καλημέρα ἦτανε στὸν Ψαρό. Γύ-
ριζε τότες ὁ Ψαρὸς τὸ κεφάλι κατὰ τὸν ἀφέντη του, σά-
λευε τ' αὐτιά του μὲ λαχτάρα κι ἀγάπη καὶ τὸν κοίταζε.

Ἄλλοτε πάλι, στὴ δουλειὰ ἀπάνω, ἂν ἦτανε με-
γάλη ζέστη, παραπολὺ βαρὺ τὸ γομάρι καὶ τύχαινε ὁ
Ψαρὸς νὰ εἶναι κακοδιάθετος ἢ παρακυρασμένος καὶ
δὲν ἀνέβαινε τὸν ἀνήφορο μὲ μεγάλη προθυμία, ἔχα-
νε τὴν ὑπομονή του ὁ Μπαρμπαγιάνης, καὶ τοῦ μι-
λοῦσε σὲ γλῶσσα ποὺ ἄνθρωπος νὰ τὴν ὑποφέρῃ ἦταν
ἀδύνατο, κι ὥστόσο ὁ Ψαρὸς τὴν ὑπόφερνε, κι ἔκανε
τὸ καλὰ του μάλιστα, ἐπειδὴ τὸ ἐγνώριζε πὼς ἔχει
καὶ ξύλο, ἂν καὶ τὸ ξύλο ὁ Μπαρμπαγιάνης δὲν τοῦ
τόδινε παρὰ σὰν ἔβλεπε πὼς δὲν περνοῦσαν τὰ λόγια.
Γαῖδαρος γνωστικώτερος ἀπὸ ἀνθρώπους πολλούς, ποὺ
δὲν ἐννοοῦν τίποτις νὰ σοῦ δώσουν, μὲ τίποτις νὰ συμ-
φωνήσουν, ὅσο λογικὸ καὶ νὰ εἶναι, παρὰ σὰ δοῦνε, σὰ
νιώσουν τὴ βία, εἴτε στὴ ράχῃ τους εἴτε καὶ ἄλλιῶς.

Ἡρωικὸς γαῖδαρος ὁ Ψαρὸς, διακριτικὸς ἀφέντης
ὁ Μπαρμπαγιάνης. Γι' αὐτὸ ἔζησε ὁ Ψαρὸς καὶ χρό-
νια πολλὰ, καὶ τὸν ὠφέλησε τὸν ἀφέντη του, ὅσο γαῖ-
δαρος ἄνθρωπο ποτές δὲν ὠφέλησε.

Μὰ ὅλα τὰ πράματα αὐτουνοῦ τοῦ κόσμου ἔχουν ἓνα τέλος κι εἶχε καὶ τοῦ Μπαρμπαγιάννη καὶ τοῦ Ψαροῦ ἡ ἀχώριστη φιλία τὸ τέλος της.

Ἀνέβαινε τ' ἀγαπημένο ζευγάρι ἀπὸ τὸν κάμπο, μέρα μεσημέρι. Αὐγουστο μῆνα, μὲ γομάρι σταφύλια. Ἦταν τρυγητός, καιρὸ δὲν εἶχανε νὰ χάνουν, τὰ σταφύλια περίμεναν στ' ἀμπέλι κομμένα νὰ κοιβαληθοῦνε, νὰ ζουλιχτοῦνε, νὰ γίνουν πετμέζι, μουστος, κραοί. Ἦταν τὸ τρίτο ταξίδι τοῦτο. Ἐπρεπε νὰ γίνουν ἄλλα τρία ταξίδια, καὶ μήτε νὰ σταθοῦνε στὸ μισὸ τὸ δρόμο νὰ ξεκουραστοῦν δὲν εἶχαν καιρό. Ἦταν τώρα γέρος ὁ Μπαρμπαγιάννης, μὰ κι ὁ Ψαρὸς ἀκόμα πιὸ γέρος. Δὲν εἶχε ὁ Ψαρὸς τὴν πρώτη σβελτάδα του.

«Τρέχα, κακόμοιρε, τοῦ ἔλεγε ὁ Μπαρμπαγιάννης βραχνά-βραχνά, τρέχα, γιατί ἔχουμε ἄλλα τρία. Καὶ τότε πιά θάχης χειμωνικόφλουδα * ἀπόψε στὸ φαῖ σου. Ἀἶντε καὶ φτάσαμε, κακορίζικε.

Κι ἔκανε ὁ Ψαρὸς νὰ τρέξη γληγορώτερα, μὰ τὰ πόδια του ἔτρεμαν, ἦταν κατεβασμένα τ' αὐτιά του, καὶ γόγγυζε. Ἐκεῖ πού γόγγυζε, κοντοστέκεται, λυγίζουν τὰ γόνατά του, πέφτει κάτω, ἡ ἄσπρη κοιλιὰ του στὸν ἥλιο, τὰ πόδια του στὸν ἀέρα, τὰ κοφίνια μὲ τὰ σταφύλια ἀπὸ πίσω του.

Ἐτρεξε ὁ Μπαρμπαγιάννης πρώτη φορὰ πού πάθαινε τέτοιο κακὸ πρᾶμα ὁ Ψαρὸς. Ἀρχισε νὰ ξελύνη τοῦ σαμαριοῦ τὸ λουρί, πού τοῦ παράσφιγγε τὴ κοιλιὰ τοῦ Ψαροῦ καὶ τοῦκοβε τὴν ἀναπνοή. Τῶσκισε τὸ λουρί μὲ τὸ μαχαίρι του, παραμέρισε τὸ σαμάρι ὅσο

* Φλοῦδες ἀπὸ πεπόνι πού βαστάει καὶ τὸ χειμῶνα καὶ τὸ λένε γι' αὐτὸ χειμωνικό.

μποροῦσε, ὕστερα παίρνει τὸ καπίστρι καὶ τραβάει τὸν Ψαρό νὰ τὸν σηκώσῃ.

«Ἐλα, γέρο μου, σήκω, καημένε, σήκω κι ἔχομε τρία ταξίδια ἀκόμα. Σήκω καὶ θάχῃ καὶ κριθάρι ἀπόψε. Σ' ἀξίζει, καημένε. Σήκω, Ψαρέ μου!»

Μὰ ποῦ νὰ σηκωθῇ ὁ Ψαρός!

Σκύβει ὁ Μπαρμπαγιάννης καὶ χαϊδεύει τὴ ράχη του, τὸ λαιμό του, τὸ μέτωπό του, τραβάει ἔπειτα πάλι, τοῦ κάκου! Δὲ σηκώνεται ὁ Ψαρός!

Τοῦ πέρασε τότε ἀπὸ τὸ νοῦ του σὰν ἀστραπὴ ὁ φόβος μήπως ἔπαθε τίποτες ὁ Ψαρός, κι ὁ φόβος μονάχα τὸν ἔκανε νὰ καθίσῃ, ν' ἀκουμπήσῃ κάπου νὰ συνεφέρῃ, νὰ πάρῃ δύναμη γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ κοιτάξῃ τὰ μάτια του, νὰ προσέξῃ τὴν ἀναπνοή του, νὰ καταλάβῃ, ἂν ζῇ ὁ Ψαρός του.

Κάθισε λαχανιασμένος, ἀφανισμένος ἀπὸ τὴν κούραση, ἀπὸ τὴ βιάση του νὰ ξελύσῃ τὸ σαμάρι, νὰ παραμερίσῃ τὰ κοφίνια, ἀπὸ τὸ τράβα-τράβα τὸ καπίστρι νὰ σηκωθῇ ὁ Ψαρός ἀπὸ τὸν ἥλιο τὸν φοβερό, πού τὸν ἔδερνε καθὼς ἔπεφτε στὴν κορφή του.

Κάθισε καὶ σηκωμὸ πιά δὲν εἶχε. Μόν' ἔγειρε σ' ἓνα βράχο πλαγινό, στὸ μισὸ δρόμο τοῦ βουνοῦ, πού ψυχὴ δὲ φαινόταν ἀπὸ πουθενὰ νάρθη καὶ νὰ τοῦ χύσῃ μιὰ στάλα νερὸ καὶ νὰ τόνε συνεφέρῃ.

Ξανασυλλογίστηκε ἄξαφνα τὸ δόλιο τὸν Ψαρό καὶ πάσκισε νὰ συρθῇ κατακεῖ πού ἦταν πλαγιασμένος, νὰ τόνε χαϊδέψῃ, νὰ τὸν κάμῃ νὰ σηκωθῇ, νὰ τὸν καβαλιέψῃ ἔπειτα καὶ νὰ πάῃ στὸ καλύβι του, νὰ συχάσουν κι οἱ δύο τους κι ἄς πᾶνε στὸ καλὸ τὰ σταφύλια.

Μὰ ποῦ νὰ σηκωθῇ πιά ὁ Μπαρμπαγιάννης! Ὅσο

συλλογιότανε νὰ σηκωθῇ, ἄλλο τόσο βούλιαζε μέσα στὴ λιγοθυμιά, πού τὸν πῆρε, βούλιαζε, ὅλο βούλιαζε καὶ τώρα πιά ἄλλο δὲν ἔμενε μέσα στὸ νοῦ του παρὰ νὰ μπορέσῃ ν' ἀπλώσῃ τὸ χέρι του ἀπάνω στὸν Ψαρό, νὰ τοῦ δώσῃ νὰ καταλάβῃ πὼς εἶναι κοντά του, πὼς παρακουράστηκε κι αὐτὸς καὶ θὰ μείνῃ πλαγιασμένος ὥσπου νὰ συνεφέρῃ.

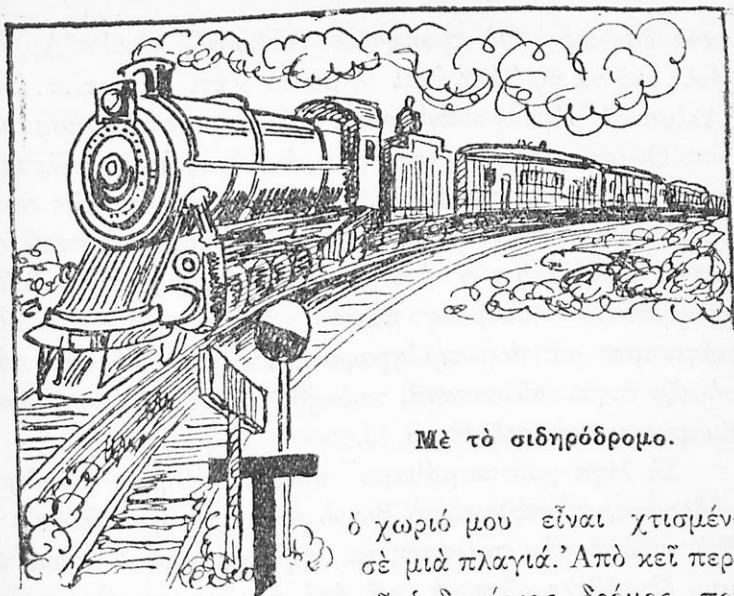
Μάζεψε τὴ στερνὴ του δύναμη, κι ἄπλωσε ὁ γέρος τὸ χέρι του.

Ἐπεσε βαριά τὸ χέρι πάνω στὸν ἄψυχον τὸ λαιμὸ τοῦ Ψαροῦ. Ἐμεινε καθὼς ἔπεσε τὸ χέρι, ἔμεινε καὶ ὁ γέρος ἀσάλευτος, ἀμίλητος, ἀξύπνητος. Τίποτε δὲν ἔφεγγε πιά μέσα στὸ σβησμένο τὸ νοῦ του, καὶ μήτε τὰ μερμήγκια κι οἱ μῦγες, μήτ' αὐτὰ δὲν τὸν πείραζαν πιά. Μόνον τὸν ἔπαιρνε ὁ ἥλιος κι αὐτὸς κοιμόταν τὸν αἰῶνιον τὸν ὕπνον κοντὰ στὸν Ψαρό του, τὸν ἥρωα τὸν Ψαρό, πού ἀπόθανε στὴ δουλειά του ἀπάνω, σὰν πολεμιστὴς ἀπάνω στὸ κάστρο του.

Τὴν ἄλλη μέρα σὲ κεῖνο τὸ μέρος τίποτις ἄλλο δὲν ἔβλεπες παρὰ μερικὲς ρῶγες σκόρπιες ἐδῶ καὶ κεῖ. Ὁ Μπαρμπαγιάννης ἦτανε θαμμένος στὴν Ἀγία Μαρίνα, λίγο παραπάνω, ὁ δύστηχος ὁ Ψαρὸς ἦταν γκρεμισμένος μέσα σὲ μιὰ χαράδρα βαθιὰ παρακάτω.

Δὲν τὸν ἔθαψαν τὸν Ψαρό κι ἄς δούλεψε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ. Τὸν ἐλυπήθηκαν ὅμως τὰ ὄρνια, καὶ τοῦ ξεγύμνωσαν τ' ἄσπρα τὰ κόκαλά του, καὶ τοῦ τὰ ζέστανε ὁ ἥλιος, καὶ τοῦ τάπλεναν οἱ βροχές, ὥσπου ἀφανίστηκαν καὶ κεῖνα, κι ἄλλο τώρα δὲν τοῦ μένει τοῦ κακὸμοιρου τοῦ Ψαροῦ παρὰ αὐτὴ ἡ μικρὴ ἱστορία.

Ἄργ. Ἐφταλιώτης

Με τὸ σιδηρόδρομο.

ὁ χωριό μου εἶναι χτισμένο
σὲ μιὰ πλαγιά. Ἀπὸ κεῖ περ-
νᾷ ὁ δημόσιος δρόμος, ποὺ
πηγαίνει ἀπὸ τὴν "Ἀμφισσα" στὴ Γραβιά.

Μιὰ μέρα στὸ χωριουδάκι μας ἀκούστηκε μιὰ
μεγάλη εἶδηση. Στὸν κάμπο τὸ μεγάλο ἦρθαν χιλιάδες
ἐργάτες νὰ κάμουν τὴ γραμμὴ γιὰ τὸ σιδηρόδρομο.
Θὰ προχωρήσῃ, ἔλεγαν, στὴ Λάρισα, κι ἀπὸ κεῖ, ἂν
δεχόταν ἡ Τουρκία—ἡ Μακεδονία ἦταν ἀκόμη σκλά-
βα—θὰ ἐνωθῇ μὲ τὸ σιδηρόδρομο τῆς Εὐρώπης.

«Καὶ πῶς θὰ περάσῃ τὶς Καταβόθρες, γιὰ νὰ κα-
τεβῇ στὸν κάμπο τῆς Λαμίας;» ρώτησε κάποιος.

—«Θὰ τὸ τρυπήσουν τὸ βουνό, ἐξήγησε ἄλλος,
καὶ ὁ σιδηρόδρομος θὰ περνάῃ ἀπὸ μέσα».

—«Πάει, χάλασε ἡ πλάση!» εἶπε ὁ νουνός μου. «Ἄν
μποροῦσα δὲ θὰ τοὺς ἄφηναι ποτὲ δὲ θὰ τοὺς ἄφηναι».

—«Γιατί, γεροπατέρα;» τὸν ἐρώτησε ἓνα παλι-
κάρι χαμογελώντας.

—«Γιατί, λέει; Γιατί..... αὐτὰ εἶναι τοῦ σα-

τανᾷ δουλειές. Θὰ τρυπήσουν τὸ βουνό, λέει! Ἄμ ὁ Θεὸς γιὰ νὰ τὸ βάλη ἐκεῖ τὸ βουνὸ κάτι ἤξαιρε..... Ἀλίμονο! Ἦρθαν οἱ ἄνθρωποι ν' ἀλλάξουνε τὸν κόσμον».

Ὁ μακαρίτης ὁ νουνός μου, ὁ Νάσος ὁ Πουρνάρας, πίστευε ὅλα τὰ παράξενα. Πῶς τὸ κοκαλάκι τῆς νυχτερίδας τοῦ φέρνει καλὴ τύχη· πῶς μπορεῖ νὰ πετύχη μὲ τὸ σιδερόχορτο ν' ἀνοίξη σιδερόπρτες καὶ νὰ βρῇ κρυμμένους θησαυρούς· πίστευε τὶς νεράϊδες καὶ τὰ μάτιασμα· μὰ τὸν τηλέγραφο καὶ τὸ σιδερόδρομο, τὰ νόμιζε ἔργα τοῦ σατανᾶ, ποὺ ἤθελαν νὰ χαλάσουν τὸ ὁμορφο κόσμον τοῦ Θεοῦ.....

Σὲ λίγα χρόνια μάθαμε πῶς στρώθηκε ὁ σιδηρόδρομος, τρυπήθηκε τὸ βουνὸ καὶ οἱ ἄνθρωποι ταξιδεύουν ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα στὴ Λάρισα. Ὁ νουνός μου δὲν ἤθελε οὔτε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸν κάμπο τὸ μεγάλο. Κάθε χρόνο πήγαινε νὰ ἐξομολογηθῇ σ' ἓνα μοναστηράκι ποὺ εἶναι στὴν πλαγιά τῆς Οἴτης, ἀντίκρου στὸν κάμπο τῆς Λαμίας. Ἀπὸ τότε ποὺ ἔμαθε πῶς ὁ σατανὰς ἐτελείωσε τὸ ἔργο του, ἄλλαξε δρόμον. Δὲν ἤθελε νὰ δῇ τὸ σιδηρόδρομον.

Μιὰ χρονιά θέλησε νὰ μὲ πάρῃ καὶ μένα στὸ μοναστήρι.

«Ἀπὸ κεῖ ποὺ πᾶς, τοῦ εἶπε ὁ πατέρας μου, εἶναι πολὺ μακριά. Νὰ βγῇτε στὸ σταθμὸ καὶ νὰ μπῆτε στὸ σιδηρόδρομον. Βγαίνετε στὸ Λιανοκλάδι, κι ἀπὸ κεῖ εἶναι κοντὰ τὸ μοναστήρι».

— «Ὅλα κι ὅλα, κουμπάρε· αὐτὸ μόνο δὲ γίνεται».

— «Τότε πηγαίνετε ἀπὸ τὸ συντομώτερο δρόμον. Ἄν τύχη νὰ περνᾷ ἡ ἀμαξοστοιχία θὰ τῇ δῆτε ἀπὸ ψηλά. Δὲν πιστεύω νὰ πᾶς στὴν κόλαση ποὺ θὰ τῇ δῆς».

—«'Ας εἶναι» παραδέχτηκε ὁ νουνός. «Ξαίρω τί θὰ κάμω».

Ἔτσι ξεκινήσαμε. Πηγαίναμε πάντα στὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ κι ὁ νουνός δὲν ἤθελε νὰ κατεβοῦμε στὸν κάμπο, πού, ὅπως ἔλεγε ὁ κόσμος, πηγαινοερχόταν ὁ σιδηρόδρομος. Ἐξαφνα βλέπομε νὰ προβάλλη μέσ' ἀπὸ τὴ γῆ καπνός, καὶ σὲ λίγο ἓνα παράξενο πρᾶμα νὰ σέρνῃ κάτι κουτιὰ πίσω του. Φαινόταν σὰν ἓνα μεγάλο φίδι καὶ κατέβαινε μὲ ὀρμὴ στὸν κάμπο, νὰ καταπιῇ, ὅ,τι κι ἂν ἔβρισκε μπροστά του.

«Χριστὸς καὶ Παναγιά! παιδί μου!» φώναξε ὁ νουνός μου.

«Νά ὁ διάβολος!..... Τρέξε, παιδί μου!» Καὶ ὥσπου ν' ἀνοικοκλείσω τὰ μάτια μου, βρέθηκε στὴν πίσω ράχη.

Ἐγὼ κάθισα νὰ δῶ τί θὰ γίνῃ. Σὲ λίγο ἄκουσα σφυριγματιῆς καὶ εἶδα τὸ παράξενο φίδι νὰ σταματήσῃ κοντὰ σ' ἓνα σπιτάκι.

Εἶδα νὰ βγαίνουν ἄνθρωποι, νὰ μπαίνουν ἄλλοι, κι ὕστερα, ἀφοῦ ἔβγαλε κάμποσες τουλοῦπες καπνὸ καὶ σφύριξε, πῆρε πάλι τὸν κάμπο ὥσπου χάθηκε.

Ἐτρεξα γιὰ τὸ νουνό μου. Τὸν ἤβρα νὰ κάθεταί κοντὰ σὲ μιὰ βρυσούλα συλλογισμένος.

«Τί ἔγινες, παιδίμου;» μερώτησε. Τοῦ εἶπα ὅ,τι εἶδα.

—«Ἐμένα, παιδί μου, εἶπε, μοῦ κόπηκαν τὰ πόδια, δὲν μπορῶ νὰ προχωρήσω. Δὲν εἶναι πράματα αὐτά πάει, χάλασε ὁ κόσμος! Ἐλα νὰ κατεβοῦμε στὴ Γραβιά. Θὰ μείνωμε σὲ κάποιον κουμπάρο μου. Αὔριο βλέπομε».

Τὸ βράδυ κάτι εἶπε μυστικὰ μὲ τὸν κουμπάρο του.

«Λές, κουμπάρε, νά τ' ἀποφασίσω; Τὸ κρῖμα στὸ λαιμό σου!»

—«Τὸ παίρνω, κουμπάρε» τοῦ εἶπε.

Ὑστερα ἀπὸ τὸ φαγὶ μᾶς ἔβαλαν σὲ μιὰ κάμαρα νὰ κοιμηθοῦμε. Εἶχε περάσει πολλή ὥρα κι ὥστόσο δὲ μ' ἔπαιρνε ὕπνος, θέλεις ἀπὸ τὴν ταραχή μου, θέλεις πὺ κοιμόμουν πρώτη φορὰ σὲ ξένο σπίτι.

Νόμιζα πὺς ὁ νουνός μου κοιμόταν βαθιά. Ἐξαφνα ἄκουσα:

«Κοιμήθηκες, παιδί μου;»

—«Ὁχι, νουνέ».

—«Ἐμένα δὲ μὲ ἀφήνει ἡσυχον ὁ σατανάς».

—«Τί ἔχεις, νουνέ;»

—«Δὲ θὰ τοῦ περάσῃ ὅχι, δὲ θὰ τοῦ περάσῃ! Ἐαίρω ἐγὼ τί θὰ κάμω».

—«Σὲ πονεῖ τίποτα, νουνέ;»

—«Σὲ καλό σου! μὲ πονεῖ!.....Τί νὰ μὲ πονῇ; Τί λὲς κι ἐσύ, δοκιμάζουμε τώρα πὺ εἵμαστε κοντά;»

Δὲν κατάλαβα τί ἤθελε νὰ πῇ. «Παραμιλεῖ ὁ καημένος ὁ νουνός» συλλογίστηκα.

—«Καὶ τί θὰ πάθωμε στὸ κάτω τῆς γραφῆς;» ἐξακολούθησε. «Ἀφοῦ τὸ κάνουν τόσοι ἄλλοι, γιατί ὅχι κι ἐμεῖς;..... Ἔ, καὶ τί θὰ λένε στὸ χωριό μου, ἅμα θὰ μάθουν πὺς ταξίδεψα μὲ τὸ σιδηρόδρομο!»

Εὐπνήσαμε πρῶι καὶ πῆγαμε στὴν ἐκκλησία. Ἀνάψαμε κεριά καὶ προσευχηθήκαμε.

«Συχώρα με, Θεέ μου!» εἶπε ὁ νουνός καὶ βγήκαμε καὶ πῆραμε τὸ δρόμο κατὰ τὸν Μπράλο, πὺ ἦταν ὁ σταθμός. Ὅταν φτάσαμε, ὁ νουνός ἔπιασε κουβέντα μὲ τὸ σταθμάρχη.

«Γιὰ νὰ πάω στὸ μοναστήρι, ποῦ θὰ σταματήσωμε;»

—«Στὸ Λιανοκλάδι».

—«Κοντὰ εἶναι» εἶπε ὁ νουνός. «Καὶ δὲ θὰ κο-
στίζη πολὺ, ἔ;..... Μιὰ δυὸ δεκάρες;»

Ὁ σταβμάρχης γέλασε. «Βάλε ἀκόμη» εἶπε.

—«Πενήντα λεπτὰ;»

—«Ἀκόμη».

—«Πᾶμε!..... Πᾶμε» μοῦ λέει. «Νὰ πέση κανεὶς
σὲ ἁμαρτία καὶ νὰ πληρώσῃ ἅπᾶνω ἀπὸ πενήντα εἶναι
πολύ!» Σὲ λίγο πρόσθεσε:

«Μὴ θὰ κουραστῇ ὁ σιδηρόδρομός σας, ποὺ θὰ
πάρῃ δυὸ ἀνθρώπους παραπάνω; Ἴσα οἱ μεγάλοι, ἴσα
κι ἐμεῖς, φτωχοὶ ἄνθρωποι, νὰ πληρώσωμε!»

Ὡστόσο πλήρωσε καὶ μᾶς ἔδωσαν δυὸ χαρτάκια.
Διάβασα: «Μπράλος—Λιανοκλάδιον»

Ἐξαφνα ἀκούστηκε βουητό, καὶ σὲ λίγο, ἀπὸ τὶς
δυὸ σιδερένιες σφαῖρες ποὺ ἦταν ἅπᾶνω σ' ἓνα κοντάρι,
σηκώθηκε ἡ μιὰ ψηλότερα ἀπὸ τὴν ἄλλη, σὰ νὰ τὴ σή-
κωσε κάποιος ἀόρατο χέρι. Σὲ λίγο ξεπρόβαλε καὶ τὸ τρένο.

Πέταξε τὸν καπνὸ δυὸ τρεῖς φορές ἡ μηχανὴ καὶ
ἄρχισε νὰ σφυρίζῃ δαιμονισμένα. Ὁ νουνὸς ἔκαμε
νὰ τρέξῃ, μὰ σταμάτησε σαστισμένος· κι ἐγὼ τὸ ἴδιο.
Ἡ μηχανὴ βοῦνιζε, κυλοῦσε τὶς ρόδες της, ξανασφύριξε
καὶ σταμάτησε. Ἐμεῖς τὰ εἴχαμε χάσει. Ἄν δὲ μᾶς
ἔσπρωχνε ὁ ὑπάλληλος σ' ἓνα βαγόνι, ποῖος ξαίρει πόσον
καιρὸ θὰ καθόμαστε ἔτσι. Δὲν εἴχαμε ἀκόμη καταλάβει
πὼς εἴμαστε μέσα στὴν κοιλιά τοῦ θηρίου, ὅταν ἄρχισε
νὰ χτυπᾷ ἓνα μικρὸ καμπανάκι. «Ἐχομε κι ἐκκλησία,
λέω;» ρώτησε ὁ νουνός μου. Κι ἔκαμε τὸ σταυρό του.

Καθίσαμε στὸ βαγόνι καὶ κάναμε νὰ κοιτάξωμε
ἔξω. Πάλι σφύριξε ἡ μηχανή, ἔτριξε τὸ βαγόνι, χτύ-
πησε ἀπότομα καί..... Χριστέ μου! ὁ κάμπος ἄρχισε

νά κινιέται ολόγυρα καὶ νὰ φεύγῃ πρὸς τὰ πίσω.....
Δὲν πέρασε ὥρα καὶ βρεθήκαμε στὸ σκοτάδι. Μιὰ λαμ-
πίτσα ἄναψε ψηλὰ καὶ φώτισε μὲ θλιμμένο φῶς τὸ
βαγόνι. Ἐξω ὅμως σκοτάδι πυκνό. «Νύχτωσε κιόλας!»
εἶπε ὁ νουνός μου μὲ κάποιο φόβο. «Τώρα δὰ εἴχαμε
μεσημέρι!»

—«Μπήκαμε στὴ σήραγγα τοῦ Μπράλου» εἶπε κά-
ποιος ἀπὸ τοὺς ἐπιβάτες.

—«Περνοῦμε μέσ' ἀπὸ τὸ βουνό, τὴν Καταβόθρα»
εἶπα ἐγώ.

—«Ὁχ, ὁ μαῦρος!» ἀναστέναξε ὁ γέρος. «Στὴν
κοιλιά τῆς Καταβόθρας βρέθηκα! Ἄμ δὲν ἔμπαινα κα-
λύτερα στὴν κόλαση!.....»

Σηκώθηκε καὶ πρόβαλε στὸ παράθυρο, μὰ γύρισε
πίσω τρομαγμένος. Κρίταξε δῶθε, κεῖθε, σὰν τὸ ἀγρίμι
ποὺ τὸ ζώνουν τὰ σκυλιὰ καὶ ζητᾷ μέρος νὰ ξεφύγῃ.
Ἡ ἀμαξοστοιχία ἔτρεχε λὲς καὶ βιαζόταν νὰ γλιτώσῃ
κι ἐκεῖνη ἀπὸ τὸ φοβερὸ σκοτάδι. Τὸ βαγόνι ἔγερνε,
πότε δεξιὰ, πότε ἀριστερά· τὰ γυαλιὰ ἔτριζαν, τὰ σί-
δερα βροντοῦσαν καὶ οἱ ἐπιβάτες ἔγερναν ἕνας ἀπάνω στὸν
ἄλλο μὲ γέλια. Μὰ ὁ γερο-νουνός μου ἦταν ἀξιολύπητος.

«Παναγία βόηθα! Παναγία βόηθα!» ἔλεγε κάθε
τόσο κάνοντας τὸ σταυρό του.

Κι ἐκεῖ ποὺ προσπαθοῦσε νὰ καλοκαθίσῃ ἔπεφτε,
πότε στὸν ἕνα πότε στὸν ἄλλο ἐπιβάτῃ. Κι ἐκεῖνοι γε-
λώνοντας τὸν ἔπαιζαν σὰν τόπι.

«Βουλιάζομε λέω!» φώναξε μιὰ στιγμὴ, ποὺ ἡ ἀμα-
ξοστοιχία κατηφόριζε καὶ τὸ βαγόνι φαινόταν πῶς
γλιστροῦσε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας. Θέλησε νὰ πιαστῇ
ἀπὸ πάνω μου μὰ σ' ἕνα τράνταγμα τοῦ βαγονιοῦ κυ-
λίσσαμε κι οἱ δυὸ κάτω. Ἐβαλαν οἱ ἐπιβάτες τὰ γέλια.

ὁ νουνὸς ντράπηκε. Πιάστηκε ἀπὸ τὸ κάθισμα, σηκώθηκε ὅπως ὅπως καὶ μαζεύτηκε σὰν κουβάρι στὴ γωνιά. Μὲ τὸ ἓνα χέρι κρατήθηκε σφιχτὰ ἀπὸ τὰ σανίδια, καὶ μὲ τὸ ἄλλο σκέπασε τὰ μάτια του καὶ δὲν ἔβγαλε μιλιὰ ὅσο πού βγήκαμε ἀπὸ τὴ σήραγγα.

«Εὐπνα, γέρο! ξύπνα καὶ ξημέρωσε!» τοῦ φώναζαν οἱ ἐπιβάτες.

Καθὼς ἔνιωσε τὸ φῶς ἔβγαλε τὸ χέρι του καὶ δειλά πλησίασε στὸ παράθυρο καὶ κοίταξε ἔξω. Περνούσαμε μιὰ μεγάλη σιδερένια γέφυρα, πού κρεμόταν στὴν ἄβυσσος. Ἡ Οἶτη κατέβαινε κοφτὴ στὴν κοιλάδα τοῦ Σπερχειοῦ.

«Μέγας εἶσαι, Κύριε!» εἶπε ὁ νουνός μου κάνοντας τὸ σταυρό του. «Γεράκια γίναμε καὶ πετοῦμε στὸν ἀέρα!»

Ἐγὼ δὲν ἤξαιρα τί νὰ πρωτοκοιτάξω. Τὸν κάμπο μὲ τὰ χωριά καὶ τὴν πρασινάδα του, ἢ τὸ Σπερχεῖο πού τὸν ἔσκιζε στὴ μέση, σὰν πλατὺς ἀσημόστρωτος δρόμος ὡς τὴ θάλασσα.

Καὶ ὅλα χόρευαν γύρω μας: δέντρα, τοῦχοι, στῦλοι τοῦ τηλεγράφου, βράχοι στριφογύριζαν κι ἔφευγαν πίσω, σὰ νὰ τρόμαζαν κι ἐκεῖνα τὸ θηρίο πού περνοῦσε ἀνάμεσά τους.

Τέλος ἡ ἀμαξοστοιχία κατέβηκε στὸν κάμπο, πέραςε ἀπάνω ἀπὸ μιὰ πολύτοξη γέφυρα τοῦ ποταμοῦ, καὶ σταμάτησε στὸ Λιανοκλάδι.

«Μπά! σὲ σαμάρωσαν καὶ σένα οἱ φράγκοι!» ἄκουσα τὸ νουνό μου νὰ ψιθυρίζη μὲ θλίψη, κοιτάζοντας τὴ γέφυρα τοῦ Σπερχειοῦ.

Ὅταν φτάσαμε στὸ Λιανοκλάδι, ὁ νουνὸς δὲν ἤθελε νὰ βγῇ.

«Τί πειράζει! μοῦ εἶπε, ἐμεῖς πληρώσαμε πού πληρώσαμε· ἄς πᾶμε λίγο πάρα πέρα».

Ὁ ὑπάλληλος ὅμως μᾶς κατέβασε· «ὡς ἐδῶ, εἶπε, εἶναι τὰ εἰσιτήριά σας».

Ὁ νουνός κατέβηκε δυσανεσθημένος.

«Καταντροπιάστηκα σήμερα» μοῦ εἶπε. «Κοίτα καλὰ μὴν πῆς τίποτα στὸ χωριὸ καὶ μὲ γελάσουν».

Ἀφοῦ ἔφυγε τὸ τρένο γιὰ τὴ Λάρισα, ἐτοιμάστηκε ἄλλο γιὰ τὴ Λαμία. Ὁ νουνός μοῦ εἶπε:

«Ἐδῶσα τόσα λεπτὰ· ἔλα νὰ μποῦμε, νὰ πᾶμε στὴ Λαμία».

Μπήκαμε. Ὄταν ἦρθε ὁ ὑπάλληλος καὶ μᾶς ζήτησε τὰ εἰσιτήρια, ὁ νουνός εἶπε πῶς τὰ πῆρε ὁ ἄλλος. Ὁ ὑπάλληλος δὲν μποροῦσε νὰ καταλάβῃ. Μὲ ρώτησε ποῦ μπήκαμε.

Ἐγὼ τὰ εἶπα ὅλα.

«Ἐδῶ θὰ πληρώσετε ἄλλα εἰσιτήρια» εἶπε ὁ ὑπάλληλος.

— «Δὲν ἔχω νὰ πληρώσω» λέει ὁ νουνός.

— «Τώρα πού θὰ φτάσωμε, θὰ δῆς πῶς θὰ πληρώσης».

Φτάσαμε στὴ Λαμία καὶ ὁ ὑπάλληλος μᾶς ὠδήγησε στὸ σταθμάρχῃ. Ὁ νουνός, καθὼς εἶδε τὰ χρυσὰ γαλόνια του, τρόμαξε.

«Δὲν ἔχω, κύριε ἀξιωματικέ» εἶπε «τί νὰ σοῦ κάμω; Ἄφησε καὶ σοῦ τὰ στέλνω».

— «Γιὰ νὰ ἰδῶ» εἶπε ὁ σταθμάρχης, καὶ ἄρχισε νὰ τὸν ψάχνῃ.

Στὸ σελάχι του δὲν ἦβρε ἄλλο ἀπὸ τὸ σουγιά καὶ ἓνα καθρεφτάκι. Στὰ ταγάρια μας, τὸ ψωμί μας καὶ λίγες ἐλιές. Μᾶς ἄφησε.

“Όταν βγήκαμε έξω ό νουνός κοίταζε στο καθρεφτάκι, έστριψε τό μουστάκι του καί εἶπε:

«Ξαίρετε καί σεις, μά κι ἐγώ δέν ξαίρω λιγώτερα»· καί μοῦ ἔδειξε τό κομπόδεμα, πού εἶχε κρυμμένο κάτω ἀπό τή φουστανέλα του. «Γιά μιὰ δρασκειλιά τόπο δέ σᾶς πληρώνω καί λίγα» πρόσθεσε ἱκανοποιημένος.

—«Δέν ἦταν σωστό» εἶπα ντροπιασμένος. «Αὐτό εἶναι κλοπή».

“Όταν γυρίσαμε πεζοί, κάθε ἄλλο παρὰ μιὰ δρασκειλιά τόπος ἦταν. Φτάσαμε νύχτα κατακουρασμένοι στοῦ μοναστήρι. Τήν ἄλλη μέρα πήγαμε στήν ἐκκλησία. Ὁ νουνός ἔκανε τό σταυρό του καί στρωτές μετάνοιες. Στό τέλος πλησίασε τόν ἡγούμενο.

«Άγιε ἡγούμενε, τοῦ εἶπε, ἦρθα νά ξεμολογηθῶ».

“Όταν βγήκε ἀπό τήν ἐκκλησιά, φαινόταν πολὺ εὐχαριστημένος.

«Κι ἐγώ τόσα χρόνια ἔλεγα ἀνοησίες» ψιθύρισε. Τοῦ “Αι-Γιωργιοῦ θά πουλήσω τ’ ἄρνια καί θά ἔχω χρήματα. Σοῦ τό τάζω ἀπό τώρα, βαφτιστικέ. Μὲ τὸ σιδηρόδρομο θά ἔρθωμε στοῦ πανηγύρι καί μὲ τὸ σιδηρόδρομο θά φύγωμε».

Α. Καρκαβίτσας

Τοῦ λινARIOῦ τὰ πάθη.

Ἀπὸ μικρὸς τήν ἄκουσα καί τή θυμοῦμαι αὐτὴ τὴ φράση. Γιά καθένα πού ὑποφέρει πολλὰ στή ζωὴ του ἔλεγαν: “Ἐπαθε τοῦ λινARIOῦ τὰ πάθη! Μὰ ποτὲ δέν κατόρθωσα νά μάθω ποιά εἶναι αὐτὰ τὰ πάθη τοῦ λινARIOῦ. “Όσο πού τίς προάλλες, μεγάλος πιά, μοῦ πό-νεσε τὸ στομάχι μου.

Ἡ μητέρα μου ἔβρασε λίγο λινARόσπορο, τὸν ἄ-

πλωσε άπάνω σέ λευκό πανί κι άφου τó δίπλωσε στις τέσσερες άκρες τó πανί, ζεστό όπως ήταν, τó έφερε καί τó άπίθωσε στο στομάχι μου.

«Αμα ξυπνήσης τó πρωί, θά είσαι καλά», μου είπε μέ χαμόγελο.

Δέν ήθελα νά τή δυσανεστήσω καί τó δέχτηκα. «Όταν όμως μέ καληνύχτισε σκέφτηκα νά τó πετάξω τó κατάπλασμα. Ή ζέστα του μου ήταν ευχάριστη καί μάλιστα γρήγορα μου λιγόστεψε τόν πόνο καί μου έφερε νάρκη. Ή λίγδα του όμως καί κάποια άποφορά του μέ δυσανεστούσαν πολύ. Μά τήν ίδια στιγμή θυμήθηκα τήν παλιά μου τήν άπορία.

«Τάχα γιατί νά λένε: του λιναριού τά πάθη;» ρώτησα μέ τó νοῦ μου.

«Γιατί τó λένε; μου ήρθε άμέσως μιá φωνή φιλή κάτω άπό τά σκεπάσματα. Γιατί είναι πολλά κι έρχονται τó ένα πίσω άπό τó άλλο. Δέ λέω πώς τά ξαίρω άπό δικού μου. Γιατί βλέπεις, δέ μέ άφησαν νά ζήσω καί πολύ. Αμα σου βγάλω τόν πόνο άπό τó στομάχι, τó πρωί θά μέ ρίξουν στις κότες καί οὔτε ήμουν οὔτε φάνηκα..... Τ' άκουσα όμως πού τó έλεγε ή γιαγιά μου στή μάνα μου, τήν ώρα πού μέ κρατούσε ακόμη στήν άγκαλιά της. Τής έλεγε λοιπόν ή γιαγιά μου κι άν έχης ὄρεξη μέτρα:

Τό Μάρτη θά μάς σπείρη—δέν εἶν' έτσι;—θά μάς σπείρη ό γεωργός στο χωράφι του. Πρώτα θά τó ὀργώση πολλές φορές κι έπειτα θά μάς σπείρη δασά-δασά. Καί γιατί λές θά μάς σπείρη δασά-δασά; Για νά φυτρώσωμε ένα κοντά στο άλλο πολλά μαζί, πού νά μὴν μπορῇ ό ήλιος νά φτάση-κάτω στή μάνα μας

τῇ γῇ καὶ νὰ ρουφήξῃ τὴν ὑγρασία. Νὰ τὸ ξαίρετε, γιὰ μᾶς ἡ ὑγρασία εἶναι ἡ καλύτερη τροφή μας.

Σὲ λίγο θὰ φυτρώσωμε. Καὶ ἐπειδὴ δὲ θὰ ἔχωμε ἀρκετὸ ἀέρα καὶ ἥλιο θὰ βιαστοῦμε νὰ πάρουμε γρήγορα τοῦ ψήλου. Σ' ἓνα μῆνα θὰ φτάσωμε τὸ μέτρο κι ἀκόμη ψηλότερα! Τότε θ' ἀπλώσωμε τὰ κλαδάκια μας καὶ θὰ στολιστοῦμε μὲ ἄνθη. Τὰ ξαίρεις τὰ ἄνθη μας; Ποῦ νὰ νὰ τὰ ξαίρης! Εἶναι κάτι πεντάφυλλα γαλάζια λουλουδάκια χαριτωμένα. Ἀπὸ τὸ Μάη ἀρχίζει γιὰ μᾶς ἡ ἡλιόχαρη ζωὴ τοῦ φυτοῦ. Πρῶι-πρῶι στὶς πέντε ἡ ὥρα θὰ ξυπνήσωμε. Ἀνοίγουμε τὰ λουλουδάκια μας καὶ ροφοῦμε ἀχόρταγα τὴ δροσιὰ καὶ τὸ φῶς. Τὰ πουλιά κελαηδοῦν γιὰ μᾶς χίλια γλυκόφωνα τραγούδια καὶ τὰ λουλούδια τῆς γῆς χύνουν γιὰ μᾶς τ' ἀρώματά τους. Ἀφησε τίς μέλισσες καὶ τ' ἄλλα ἔντομα ποὺ πετοῦν ἀπάνω μας μὲ μιὰ βοή ποὺ μᾶς ρίχνει σὲ νύστα. Ἔτσι ὡς τὸ μεσημέρι. Ἀπὸ τὸ μεσημέρι καὶ κεῖ σφαλοῦμε τὰ φυλλαράκια μας καὶ τὸ ρίχνουμε πάλι στὸν ὕπνο».

«Χὰ χὰ χὰ!» Ἔβαλα ἐγὼ τὰ γέλια. Ἐνιωθα μιὰ γλυκιὰ νάρκη σὲ ὅλα τὰ μέλη μου. Πολλὰ εἶναι τὰ πάθη σας ἀλήθεια! Ἀπορῶ πῶς τὰ ὑποφέρετε!»

— «Κοροϊδεύεις; μοῦ ἀπάντησε ἡ φωνὴ κάτω ἀπὸ τὸ σκέπασμα. Κάμε λίγη ὑπομονή. Τὸν ἀνθὸ μας δὲν τὸν βαστοῦμε καὶ πολὺ. Γρήγορα πέφτουν τὰ πέταλά του καὶ στὴ θέσῃ του φτιάνομε τὸ σπιτάκι μας μὲ δέκα χωρίσματα. Σὲ κάθε χωρίσμα βάνομε ἀπὸ ἓνα παιδί μας—τὸ σπόρο μας. Τὸ σπιτάκι μας εἶναι μικρὸ ὡς ἓνα μπιζέλι καὶ φαίνεται καταπράσινο. Μὰ δὲ θὰ περάσῃ πολὺς καιρὸς ποὺ τὰ φύλλα μας θὰ κιτρινίσουν καὶ τὰ σπιτάκια μας θὰ γίνουν σταχτοπράσινα. Ἦρθε ὁ

Ἰούνιος. "Αχ, ἀπὸ δῶ κι ἐμπρὸς ἀρχίζουν τὰ πάθη μας!

Ὁ γεωργὸς παίρνει γυναῖκες καὶ παιδιά, τὰ ρίχνει στὸ χωράφι καὶ ἀρχίζουν νὰ μᾶς ξεριζώνουν ἀσπλαχνα. Καθὼς μᾶς ξεριζώνουν μᾶς κάνουν δερμάτια καὶ μᾶς ἀπλώνουν καταγῆς. Ἀπὸ τότε πιά δὲν εἵμαστε παρὰ ἄψυχα κορμιά. Ὁ ἥλιος μᾶς ψήνει ὅλη τὴν ἡμέρα. Ἐπειτα μᾶς χτυποῦν κατακέφαλα, ἀνοίγουν τὰ σπίτια μας καὶ παίρνουν τὰ παιδιά μας νὰ τὰ κάμουν ὅ,τι θέλουν. Ἀλλὰ θὰ σπείρουν στὴ γῆ γιὰ νὰ φυτρώσῃ ἄλλο λινάρι. Ἀλλὰ θὰ σφίξουν στίς μηχανές γιὰ νὰ βγάλουν τὸ λινόλαδο, ποὺ τὸ μεταχειρίζονται σὲ φαγὶ καὶ σὲ μπογιές. Ἀλλὰ θὰ βγάλουν καθαρτικὸ γιὰ τὰ μικρὰ παιδιά κι ἄλλα, τὰ πιὸ ἄτυχα, θὰ κάμουν κατάπλασμα στ' ἀφεντικό, ὅταν τοῦ πονῇ τὸ στομάχι».

«Κατεργάρη, μὲ κοροϊδεύεις!» μουρμύρισα.....

—«Ὅχι, ἀφεντικό. λέω τὴν καθαρὴ ἀλήθεια».

—«Καλά, παρακάτω».

—«Ἀφοῦ ἔτσι πάρουν τὸ λινόκοκι, τὰ δέματα τὰ βάνουν στὸ λινόβροχιό. Τὸ ξέρεις τὸ λινόβροχιό; Εἶναι κάτι γοῦρνες γεμάτες νερό. Ἐκεῖ μέσα τὰ βάνουν τὰ δέματα καὶ τὰ πλακώνουν μὲ σανίδια καὶ πέτρες. Ἐδῶ εἶναι τὸ βάσανο! Δὲ λέω πὼς τὸ φοβοῦμαι τὸ νερό, ὅπως τὰ κακόπαιδα ποὺ δὲ θέλουν νὰ λουστοῦν. Ἐγὼ τὸ ἀγαπῶ τὸ νερό. Μὰ ὅχι νὰ κάθωμαι μέσα δεκαπέντε μερόνυχτα, χωρὶς νὰ πάρω καθόλου ἀνάσα! Τέτοιο ἦταν τὸ χάλι μας στίς δεκαπέντε, ποὺ μᾶς εἶδε ὁ γεωργὸς καὶ μᾶς λυπήθηκε. Ἐβαλε ἀμέσως ἐργάτες, μᾶς ἔβγαλαν ἀπὸ τὶς γοῦρνες καὶ μᾶς ἀπλώσαν στὸν ἥλιο.

«Τί καλός, τί πονόψυχος ἄνθρωπος ὁ ἀφέντης», εἶπα μέσα μου.

Μὰ δὲν πρόφτασε καλὰ νὰ ζεστάνῃ ὁ ἥλιος τὸ κορμί μας κι ἄλλη μετακόμιση. Μᾶς σήκωσαν ἀπὸ κεῖ καὶ μᾶς ἀπλώσαν σ' ἓνα πλακοστρωμένο ἀλώνι. Γύρω στ' ἀλώνι κάθονταν κορίτσια μὲ πρόσωπα χαρούμενα καὶ γελαστά.

«Θὰ μᾶς τραγουδήσουν, σκέφθηκα εὐχαριστημένα, θὰ μᾶς ἔχουν γιὰ γάμο...»

«Ὡσπου νὰ τὸ καλοσκεφτῶ, τὰ κορίτσια μαζί μὲ τὸ τραγούδι μᾶς ἀρχίζουν στὸ ξύλο. Κρατοῦσαν στὰ χέρια τους κάτι μακριὰ ροζιάρικα ξύλα καὶ τὰ κατὰ-φερναν ἀπάνω μας ἀλύπητα. Ποῦ σὲ πονεῖ καὶ ποῦ σὲ σφάζει.—«Καλὲ σεῖς κορίτσια! τραγουδᾶτε καὶ μὴ χτυπᾶτε!» ἤθελα νὰ τοὺς φωνάξω. Ποῦ ν' ἀκούσουν ἐκεῖνα! «Ὅσο πήγαιναν μούστωναν ἀπὸ τὸ χτύπημα κι ἀπὸ τὸ τραγούδι. Μᾶς ἔδωκαν μᾶς ἔδωκαν ὥσπου κατάντησε τὸ κορμάκι μας κλωστή. Ἐπειτα ἀρπάζουν τὰ λανάρια—ἐκεῖνα τὰ φοβερά σύνεργα ποὺ ἔχουν γιὰ δόντια δυὸ σειρὲς καρφιά—καὶ μᾶς βάζουν ἀνάμεσα. Κι ἀρχινᾷ, μάτια μου, χράστ! καὶ χροῦστ! τὸ λανάρισμα μ' ἓνα θυμό! μ' ἓνα θυμό! Σὰν νὰ ἤμαστε ὄρνια ποὺ τοὺς πήραμε τὰ κλωσποῦλια τους. Ἐτσι μᾶς ξέσκιζαν καὶ μᾶς κουτσομαδοῦσαν. Καὶ γιατί ὅλα αὐτά; Γιὰ νὰ χωρίσουν, λέει, τὶς ψιλὲς τρίχες ἀπὸ τὶς χοντρές. Ἀκοῦς ἐσύ!

—«Ἀκούω» εἶπα. Καὶ χαμογέλασα γιὰ τὴν ἀγανάκτησή της. «Πάρα κάτω».

—«Ὡσπου νὰ γίνουν αὐτὰ ὅλα ἔρχεται ὁ χειμῶνας ἐξακολούθησε ἡ φωνὴ χαρούμενη τώρα. Κάθε βράδυ κορίτσια καὶ γριὲς κάθονται γύρω στὴ φωτογωνιά καὶ κεῖ γνέθουν τὸ ξασμένο λινάρι. Τέτοιο ὄνομα μᾶς

δίνουν τώρα. Γνέθουν καὶ τραγουδοῦν, γνέθουν καὶ γελοῦν καὶ κάποτε ἡ προεστὴ ἀρχίζει τὸ παραμῦθι:

Κόκκινη κλωστή δεμένη
στὴν ἀνέμη τυλημένη
δῶς της μπάτσο νὰ γυρίση
καὶ τὴν καλή μας συντροφιά
νὰ τὴν καλησπερίση!

Ἄρχῃ τοῦ παραμυθιοῦ καλησπέρα σας.

—«Καλησπέρα σας» ἀπαντοῦν ὅλα τὰ κορίτσια μὲ μιὰ φωνή.

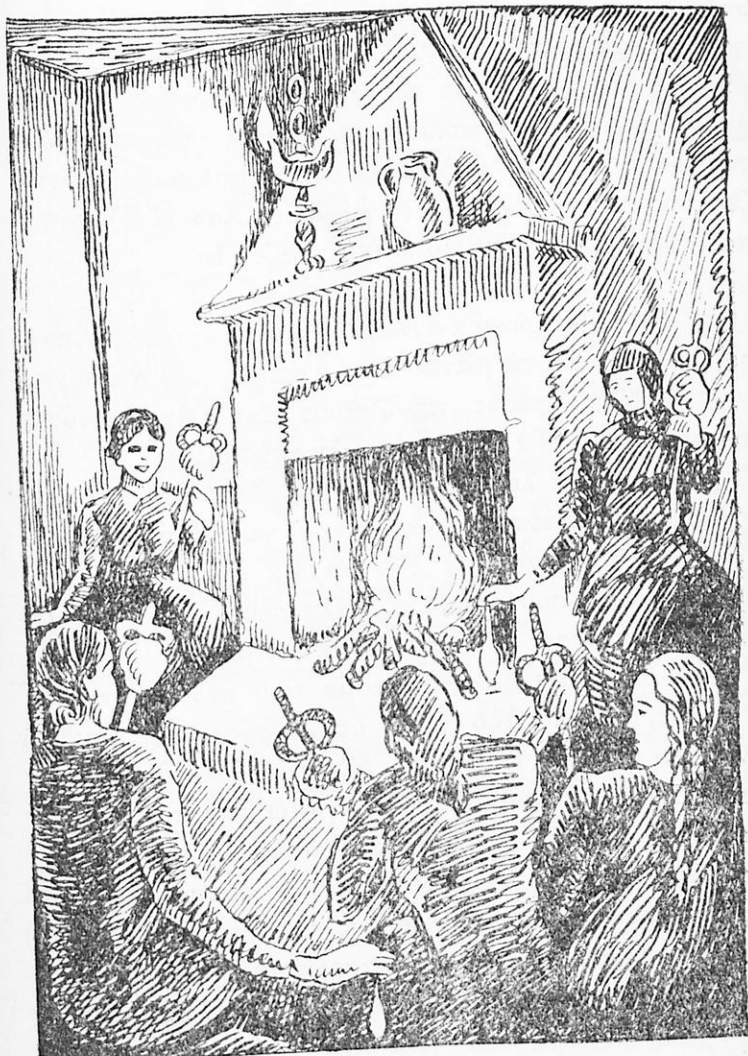
Ὅταν πλησιάσῃ ἡ Λαμπρὴ τὸ λινάρι εἶναι γνωστό καὶ ὑφασμένο. Τὸ πανὶ ἔχει σταχτὶ χρῶμα. Τὰ κορίτσια πηγαίνουν στὸ ποτάμι καὶ τὸ λευκαίνουν. Σὲ μιὰ γούρνα στρωμένη μὲ πλάκες, βάζουν μέσα τὸ πανὶ καὶ ὕστερα τὸ διπλώνουν καὶ τὸ χτυποῦν μὲ τὰ κοπάνια. Γκάπ! γκούπ! ἀκούεται στὸ ρέμα. Ὑστερα τὸ ἀπλώνουν ἀπάνω στὴ χλόη νὰ μισοστυγνώσῃ καὶ πάλι ἀρχίζουν νὰ τὸ βρέχουν καὶ νὰ τὸ κοπανίζουν. Αὐτὸ γιὰ πολλὰς ἡμέρας ὥσπου νὰ γίνη τὸ πανὶ κατάλευκο.

«Τώρα καταλαβαίνω, μουρμούρισα. Ἀπὸ σᾶς ἔχω τὰ λινά μου ποκάμισα, τὰ λινά μου μαντίλια, τὰ καλοκαιρινά μου ροῦχα».

—«Καὶ τὰ λινὰ σεντόνια ποὺ σὲ δροσίζουν τὸ καλοκαίρι, πρόσθεσε ἡ φωνή. Βάλε πῶς ἀπὸ τίς κοντὲς κλωστές μου γίνονται νήματα χοντρά. Μὲ κεῖνα κάνουν τὰ λινὰ σακκιά, τὰ σκοινιά καὶ τοὺς σπάγγους. Καὶ— ἀκοῦς τί λέω;—ὅταν γίνουν κουρέλια τὰ ποκάμισά σου, τί γίνονται νομίζεις; Βλέπεις κάποιο γέρο ποὺ γυρίζει

στις γειτονιές νά μαζεύη κουρέλια; "Ακουσε: εἴμαστε
στό τέλος τῆς ἱστορίας.

Ὁ γεροντάκος πωλεῖ τὰ κουρέλια στὸν ἔμπορο.

Κάθε βράδυ κορίτσια καὶ γριές κάθονται γύρω στὴ φωτογωνιά
κι ἐκεῖ γνέθουν τὸ ξασμένο λινάρι.

“Ο ἔμπορος βάνει καὶ τὰ πλένουν, τὰ μπαλάρει καὶ τὰ στέλνει στὴν Εὐρώπη. Ἐκεῖ σὲ μεγάλα ἐργοστάσια τὰ ξαναπλένουν καὶ τὰ κοπανίζει ἡ μηχανὴ μὲ κοπάνια καὶ μὲ μαχαίρια. Ἔτσι τὰ κουρέλια γίνονται πάλι κλωστές κορμένες ποὺ τὶς ζυμώνουν καὶ τὶς κάνουν ζυμάρι, ἴδιο μὲ τὸ ζυμάρι ποὺ σοῦ φτιάνει ἡ μητέρα σου τὶς χυλοπίτες. Στὸ ἐργοστάσιο τὸ ζυμάρι γίνεται φύλλα· τὰ φύλλα περνοῦν ἀπὸ μεγάλους σιδερένιους πλάστες ζεστοῦς καὶ καταντοῦν—τί νομίζεις; Χαρτί! Τὸ χαρτὶ ποὺ τυπώθηκε τὸ βιβλίο ποὺ διαβάζεις!»

—«Μπά!» φώναξα δυνατά. Καὶ μὲ τό: μπά! ξύπνησα. Ἀντίκρυσα τὰ μάτια τῆς μητέρας μου ἀνήσυχα.

—«Πῶς πέρασες, παιδί μου; λέει. Ὅλη τὴ νύχτα παραμιλοῦσες. Τὰ εἶχες μὲ τὸ λιναρόσπορο».

—«Θὰ εἶχα λίγο πυρετό», τῆς εἶπα. Καὶ τῆς διηγήθηκα τί μοῦ εἶπε ὁ λιναρόσπορος γιὰ τὰ πάθη του.

Ἐκεῖνη γέλασε μὲ τὴν καρδιά της.

«Πάω νὰ σοῦ φέρω τὸ γάλα σου, μοῦ εἶπε, καὶ νὰ σοῦ ἐτοιμάσω καὶ δεῦτερο κατάπλασμα».

Μὲ τὸ δεῦτερο κατάπλασμα μοῦ πέρασε ἐντελῶς ὁ πόνος. Ὅμως ἀπὸ τότε, ὅταν γράφω σὲ χαρτὶ ἢ διαβάζω βιβλίο, θυμοῦμαι ὅλη τὴν ἱστορία τοῦ λιναριοῦ. Καὶ τὸ συμπαθῶ, τὸ ἀγαπῶ ἀπὸ τότε τὸ ταπεινὸ καὶ λιγδερὸ λινοκόκκι ποὺ ὑποφέρει τόσα πολλὰ στὴ ζωὴ του γιὰ νὰ χαρίσῃ σὲ μᾶς τόσα καλὰ! Καὶ κάθε χρόνο σπέρνω λίγο σὲ μιὰ γλάστρα, ἢ στὴν ἄκρη τοῦ κήπου μου γιὰ νὰ τὸ καμαρώνω, ὅταν μεγαλώσῃ τὰ λουλούδια του, ποὺ μοιάζουν μὲ γαλάζια ἀστράκια. Μοῦ φαίνεται πῶς μοῦ διηγοῦνται τὰ πάθη τους.

N. Ἑλατος

Ἡ ἱστορία
τῆς δαχτυλήθρας.

Ηταν ἀνοιξη καὶ ἡ μέρα ἦταν πολὺ ζεστή. Ἡ Ρόδω κατέβηκε στὸν κῆπο καὶ κάθησε νὰ κεντήσῃ κάτω ἀπὸ μιὰν ἀνθισμένη νεραντζιά. Οἱ μέλισσες πετοῦσαν καὶ τρυγοῦσαν τὸ μέλι ἀπὸ τὸν ἀνθό τους. Ἡ Ρόδω σὲ λίγο, καθὼς κεντοῦσε καὶ συλλογιζόταν τὸ μάθημα πὺ εἶχε νὰ πῇ γιὰ τὸ σίδερο, ἀποκοιμήθηκε. Βελόνα, κέντημα, ψαλίδι καὶ δαχτυλήθρα ἔμειναν ἀπάνω στὴν ποδιά της. Στὸν ὕπνο της φαντάστηκε τὴ δαχτυλήθρα νὰ λέη τὴν ἱστορία της στὸ ψαλίδι καὶ στὴ βελόνα.

Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς πὺ ἤμουν φυλακισμένη βαθιὰ στὴ γῆ. Κι οἱ ἄλλες δαχτυλῆθρες καὶ σεῖς καὶ τ' ἀδέρφια σας, πὺ γυρίζουν τώρα σ' ὅλον τὸν κόσμον, ἤμαστε σύντροφοι. Μὰ δὲν μπορούσαμε νὰ πᾶμε ὁ ἓνας στὸν ἄλλο. Ὁ καθένας ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ

μένη στὴ θέση του. Ἦμαστε τότε ἀκίνητοι μέσα στοὺς ἀπέραντους τοίχους τῆς φυλακῆς, σωροὶ ἀκάθαρτο σίδηρο ὅπως οἱ πέτρες.

Ἐκεῖ μέσα θὰ μείναμε — ποιοὺς ξαίρει — πόσες χιλιάδες χρόνια. Κάποτε ἄκουσα χτύπο· ἓνα ρυθμικὸ χτύπο, πίκ πίκ, ὅπως τὸ τίκ τὰκ τοῦ ρολογιοῦ. Κάποτε σταμάτησε τὸ πίκ πίκ, καὶ ἀκούστηκε μιὰ βροντή, ποὺ σείστηκε ὁλόκληρη ἡ γῆ. Ἔτρεμα ἀπὸ τὸ φόβο μου. Πάλι ἀκούστηκε ὁ χτύπος καὶ πάλι βροντές, ὥσπου ἄκουσα τὸ χτύπο κοντά μου: πίκ πίκ! πίκ πίκ!..... Ἐξαφνα πάλι βρόντησε, κι ἓνα κομμάτι μεγάλο ἀπὸ τὸν τοῖχο τῆς φυλακῆς μας ἔπεσε κάτω.

Μερικοὶ ἀπὸ μᾶς χώρισαν σὲ κομμάτια καὶ πετάχτηκαν ἔξω. Μαζί τους πετάχτηκα κι ἐγώ· μὰ ἀπὸ τὸ φόβο μου λιγοθύμησα. Οὔτε ἔβλεπα, οὔτε ἄκουα πιά.

Ὅταν συνῆρθα, εἶδα νὰ στέκωνται κοντά μου ἄνθρωποι μὲ λαμπίτσες ντυμένοι μαῦρα. Στὸ κεφάλι τους φοροῦσαν κασκέτα, καὶ μερικοὶ κρατοῦσαν μυτερὰ σιδερένια ραβδιά καὶ σφυριά. Οἱ λαμπίτσες τους φώτιζαν ἀρκετὰ γιὰ νὰ δῶ πὼς βρισκόμουν μέσα σὲ θόλο μεγάλο.

Σὲ λίγο οἱ ἐργάτες στάθηκαν στὴ σειρὰ ἀντίκρου στοὺς τοίχους τοῦ θόλου μὲ τὰ μυτερὰ σίδηρα στὸ ἓνα χέρι καὶ μὲ τὰ σφυριά στὸ ἄλλο. Χτυποῦσαν τὸ σίδηρο μὲ τὸ σφυρὶ στὸν τοῖχο κι ἔκαναν τρυῖπες, κι ἔτσι ξανάρχισε τὸ πίκ πίκ. Ὅταν οἱ τρυῖπες γίνονταν ἀρκετὰ βαθιές, τὶς γέμιζαν μὲ δυναμίτιδα κι ἔτρεχαν νὰ κρυφτοῦν πίσω ἀπὸ κανένα βράχο φωνάζοντας: «φυλαχτῆτε!» Ἐξαφνα μιὰ λάμψη πηδοῦσε στὰ σκοτεινὰ κι ἀμέσως μιὰ βροντή, μπούμ! Τότε πάλι ἄλλο πλῆθος ἀπὸ φυλακισμένο σίδηρο πετιόταν ἔξω.

Αὐτὸ ἐξακολουθοῦσε γιὰ μέρες. Μιὰ μέρα ἕνας ἐργάτης μᾶς φόρτωσε στὸ κάρο καὶ μᾶς ἔσπρωχνε σὲ κάτι σκοτεινοὺς δρόμους. Ἦταν τόσο στενοὶ καὶ χαμηλοὶ οἱ δρόμοι, πὺν ὁ ἄνθρωπος ἀναγκαζόταν νὰ σκύβῃ. Ἐπειτα ἀπὸ πολλοὺς γύρους, τὸ κάρο βγῆκε σὲ ἄλλο δρόμο, πὺν πλατὺ, καὶ πὺν ψηλὸ.

Αὐτὸς ὁ δρόμος μᾶς ἔβγαλε σὲ μιὰ λίμνη, πὺν ἦταν μέσα μιὰ μεγάλη βάρκα. Μᾶς φόρτωσαν ἀπάνω στὴ βάρκα, κάθισε κι ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ φανάρι του καὶ ταξιδέψαμε ἀρκετὸν καιρὸ στὴν ὑπόγεια αὐτὴ λίμνη. Τί νὰ σᾶς πῶ· ἦταν ἕνα ἄχαρο ταξίδι καὶ γιὰ μᾶς ἀκόμη πὺν εἶχαμε συνηθίσει στὰ σκοτάδια. Ἐκεῖ μέσα οὔτε φύτρωναν λουλουδία, οὔτε κελαηδοῦσαν πουλιά, οὔτε ψάρια κολυμποῦσαν. Κουφὰ βουίξε τὸ νερὸ κάτω ἀπὸ τὴ βάρκα, κι ὅταν χτυποῦσε στοὺς βράχους νόμιζε κανεὶς πὺς χτυποῦσε σὲ ἀδειανοὺς τάφους. Δὲ θυμοῦμαι πόσον καιρὸ ταξίδεψα, μὰ μοῦ φάνηκε χρόνος. Τέλος σταμάτησε ἡ βάρκα. Ἐνας κουβάς κατέβηκε ἀπὸ πάνω καὶ ὁ ἐργάτης μᾶς ἔρριξε μέσα. Ἀμέσως ὁ κουβάς πῆρε τὸν ἀνήφορο. Τώρα ταξιδεύαμε στὰ ψηλά. Ἀνέβαινε κι ἀνέβαινε, κι ἀκόμη νὰ φτάσωμε ἀπάνω. Μιὰ στιγμή περάσαμε ἀπὸ κάποιο παραθύρι κι εἶδαμε λίγο φῶς. Σκύβω κάτω, τί νὰ ἰδῶ! Ἡμαστέ σ' ἕνα πηγάδι, καὶ ἡ βάρκα πὺν μᾶς ἔφερε φαινόταν κάτω βαθιά, σὰν παντόφλα μικροῦ παιδιοῦ. Μὰ σὲ λίγο καὶ κείνη καὶ μεῖς βρεθήκαμε πάλι στὸ φῶς, στὸ γλυκοχάραμα, σιγὰ σιγὰ ὅμως ἔφεγγε περισσότερο, ὥσπου τέλος φτάσαμε στὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Μὲ τὸ τελευταῖο αὐτὸ ταξίδι τελείωσε κι ἡ ζωὴ μου στὰ βάθη τῆς γῆς. Ὁ κουβάς μᾶς ἄδειασε ἀπάνω σ' ἕνα σωρὸ ἀπὸ παλιοὺς συντρόφους καὶ χαιρόμουν

τὴν ἡμέρα τὸν ἥλιο, καὶ τὴ νύχτα τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ ἄστρα του.

Μὰ τὰ ξένα ἔχουν καὶ βάσανα. Μᾶς ξάπλωσαν ὕστερα ἀπὸ λίγον καιρὸ ἀπάνω σὲ ξερὰ ξύλα ἀναμμένα. Μαζί μὲ τοὺς ἄλλους συντρόφους εἶχα καὶ τὸ θειάφι· ποιὸς ξέρει πόσες χιλιάδες χρόνια ἡμαστε μαζί. Τώρα τὸ θειάφι δὲν μποροῦσε νὰ ὑποφέρῃ τὴ ζέστη κι ἔσκασε· ἔγινε ἀτμός, χύθηκε στὸν ἀέρα κι ἀπὸ τότε δὲν ξέρω τί ἔγινε. "Αἷμα κἀκηκαν τὰ ξύλα ἔσβησε ἡ φωτιά. Ἐμεῖς μείναμε ἐκεῖ κάμποσο καιρὸ καὶ μᾶς σκέπασε ἡ σκουριά.

Δὲν ξαίρετε τί σιχαμένο πρᾶμα ποὺ εἶνε ἡ σκουριά. Μακάρι νὰ μὴ σκουριάσετε ποτέ. Οὔτε ἡ φλυαρία θὰ σὲ ὠφελήσῃ τότε, ψαλιδάκι μου, οὔτε ἡ ψιλὴ μύτη σου, ἀγαπημένο μου βελονάκι. Ἡ σκουριά εἶναι ἡ χειρότερη ἀρρώστια γιὰ μᾶς τὰ μέταλλα. Δὲν εἶναι μόνο ποὺ μᾶς σαπίζει τὸ κορμὶ καὶ μᾶς καταστρέφει κάθε ὁμορφιά, μὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι μᾶς περιφρονοῦν καὶ μᾶς ρίχνουν στὰ σκουπίδια. Γιὰ τοῦτο καὶ μεῖς τότε ἀρχίσαμε νὰ στενοχωριοῦμαστε, ποὺ δὲ μᾶς ἔβαζαν σὲ δουλειά.

Τέλος μᾶς πῆραν μιὰ μέρα, μᾶς ἀπλωσαν σὲ σιδεροστρωμένα ἀλώνια καὶ μᾶς ἀρχισαν μὲ σιδερένια σφυριά: γκάπ γκούπ! γκάπ γκούπ! Μᾶς ἔδωσαν, μᾶς ἔδωσαν, ὥσπου μᾶς ἔκαναν τρίμματα. Ἐπειτα μᾶς ἔβαλαν σὲ τετράγωνες κάσες καὶ μᾶς ἄδειασαν σ' ἓνα φοῦρνο ποὺ ἔμοιαζε μὲ στρογγυλὸ πύργο. Ἐβλεπες κι ἔβγαιναν ἀπὸ μέσα κάτι κιτρινογάλαζες φλόγες ἑτοιμες νὰ γλείψουν τὸν οὐρανό. Σφύριζαν μὲ θυμὸ σὰ δαιμονισμένες. Πρώτῃ φορὰ ποὺ φοβήθηκα στὴ

Ζωή μου! Μὰ οἱ ἐργάτες τῇ δουλειά τους! Ἄρπαζαν μιὰ κάσα ἀπὸ μᾶς καὶ μιὰ κάσα κάρβουνο καὶ τὰ ἔρριχναν μαζὶ στὸ ἀχόρταγο στόμα τοῦ θηριοῦ. Ὁ, τί ζέστη ἦταν ἐκεῖνη, ἀνυπόφορη! Καὶ μὴ θαρρεῖτε πῶς μᾶς ἔλειπε ὁ ἀέρας. Ὁ φοῦρνος ἀπὸ κάτω εἶχε δυὸ τρύπες, κι ἔμπαινε ἀπὸ κεῖ ὁ ἀέρας σὰν τὸ σίφουνα. Μὰ ἀπὸ πάνω μας ἔπεφταν ἀδιάκοπα ἄλλοι σύντροφοι καὶ κάρβουνα μαζὶ, κι ἔτσι ἡ φωτιά ὅλο μεγάλωνε. Θὰ ἔλιωνε κι ὁ ἴδιος ὁ φοῦρνος, ἀν δὲν ἦταν ἀπὸ τοῦβλα ποὺ ἀντέχουν στὴ φωτιά. Μὰ δὲν μπορῶ νὰ πῶ ἡ πολλὴ ζέστη μου ἔκανε κι ἓνα καλό. Ὁ, τι εἶχα ἀπάνω μου ἀκάθαρτο καὶ ξένο, τὸ πῆρε καὶ μὲ καθάρισε. Ἀληθινά, χρωστῶ εὐγνωμοσύνη στοὺς ἀνθρώπους ποὺ μ' ἔρριξαν στὸ φοῦρνο.

Ἄφοῦ περάσαμε τὸ φοῦρνο ἀπὸ πάνω ὡς κάτω ἄνοιξε μιὰ τρύπα, καὶ πρώτη πετάχτηκα ἔξω σὰν τρεχούμενο νερό, ροδοκόκκινη ἀπὸ τὴ ζέστη. Μπροστά στὴν τρύπα τοῦ φοῦρνου βρήκαμε αὐλάκια ἀπὸ ἄμμο καὶ χυθήκαμε μέσα. Ἐκεῖ σιγὰ σιγὰ ἔφυγε ἡ ζέστη, πῆξαμε καὶ γίναμε σιδερένια ραβδιά.

Τὰ ραβδιά τὰ ἔβαλαν πάλι σὲ καμίνι μὲ δυνατὴ φωτιά, μὰ δὲ μᾶς ἄφησαν οἱ ἐργάτες νὰ ξαναλιώσωμε. Μόνο ποὺ γίναμε πυροκόκκινοι καὶ μαλακοὶ σὰν τὸ κερί. Ἕνας ἐργάτης μὲ μιὰ μεγάλη τσιμπίδα ἄρπαζε τὰ ραβδιά, τὰ ἔβαζε στὸ ὅμονι κι ἀπάνω χτυποῦσαν μεγάλα σφυριά. Πετοῦσαν σπίθες γύρω καὶ τὰ ραβδιά ὅλο ἀπλωναν σὲ μάκρος καὶ σὲ πλάτος.

Ἐπειτα μᾶς ἀνάγκασαν νὰ περάσωμε μέσα ἀπὸ θεόρατος κυλίνδρους, ποὺ ἦταν ὁ ἓνας ἀπάνω στὸν

ἄλλο. Αὐτοὶ μᾶς ζουλοῦσαν τόσο δυνατά, πὺ ὅλοι μας γίναμε μιὰ λεπτὴ λαμαρίνα.

«Κι ἐγὼ λαμαρίνα εἶμαι» φώναξε ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ κήπου ἓνας παραπεταμένος καὶ σκουριασμένος τενεκές. «Χαίρομαι πὺ σᾶς ξαναβλέπω, σύντροφοι».

—«Μὴ μᾶς σκοτίζεις» εἶπε τὸ ψαλίδι. «Τώρα πὺ σοῦ ἔφυγε τὸ καλαῖ καὶ ξεγανώθηκες μᾶς χαιρετᾶς. Ἄλλοτε μᾶς ἔκανες τὸ μεγάλο. Τὴ λάμψη πὺ σοῦ ἔδινε τὸ καλαῖ τὴν ἔλεγες δική σου».

—«Ναί, γιατί ἐσύ τὴν ἔχεις ἀπὸ φυσικό σου!» ἀπάντησε μὲ θυμὸ ὁ τενεκές.

—«Ἀφῆστε τον, τὸν καημένο» εἶπε ἡ δαχτυλήθρα. «Ἀλήθεια, μερικὲς λαμαρίνες τὶς γάνωσαν μὲ καλαῖ κι ἔγιναν τενεκέδες. Τὶς ἄλλες τὶς ἔκοψαν λουρίδες καὶ ἀπὸ κάθε λουρίδα ἔφτιασαν κι ἓνα μακρὺ σωλῆνα, ἀπὸ μέσα κούφιο, ὅσο νὰ περνᾷ ἓνα δάχτυλο ἀνθρώπου. Κι ἐγὼ ἤμουν ἓνα κομμάτι ἀπ' αὐτοὺς τοὺς σωλῆνες. Χαίρόμουν πὺ πῆρα μορφὴ καὶ νόμιζα πὺς τέλειωσαν πιά τὰ βάσανά μου. Μὰ γελάστηκα· τὸ μακρὺ κύλινδρο τὸν ἔκοψαν κομματάκια κομματάκια· κι ἤμουν ἓνα κομμάτι ἐγὼ, κι ἀπάνω μου κόλλησαν ἓνα σκέπασμα θολωτό, σφιχτὰ πὺ νομίζεις πὺς εἵμαστε ἓνα. Μιὰ ρόδα μὲ μύτες μου κέντησε τὰ πολλὰ μάτια κι ἔτσι ὕστερα ἀπὸ τόσα βάσανα ἔγινε δαχτυλήθρα».

Ἄμα τελείωσε τὴν ἱστορία της ἡ δαχτυλήθρα εἶπε στὴ βελόνα νὰ τρυπήσῃ τὸ χέρι τῆς Ρόδως.

Ἡ Ρόδω τινάχτηκε ἔξαφνα κι ἔτριψε τὸ χέρι πὺ τῆς τρύπησε τόχα ἡ βελόνα.

«Τί ζωηρὸ ὄνειρο!» εἶπε. «Τὰ χέρια μου δὲ δούλεψαν, μὰ τὸ μυαλό μου τὴν ἔφτιασε ὁμορφα τὴν ἱστορία».

N. Ἑλατος

Ἡ σουσουράδα.

ουσουράδα μακρυ-
[νούρα,
πού πετᾷς στὰ κε-
[ραμίδια
καὶ φωνάζεις τὰ
[παιδιά σου,
γεια σου, σουσου-
[ράδα, γεια σου!

Ἔτσι τραγουδούσαμε στὴ σουσουράδα ὅταν ἤμαστε
παιδιά καὶ τὴ βλέπαμε στὰ κεραμίδια. Κι ἀλήθεια
ἔχει μακριὰ οὐρά ἡ σουσουράδα. Ὅσο εἶναι ὅλο τὸ
ἄλλο κορμί της εἶναι μοναχὰ ἡ οὐρά της. Καὶ τὴν
παίζει, γιὰ ἰδέτε, ἀπάνω κάτω, ὀπάνω κάτω, σὰ νὰ
θέλη νὰ χτυπήσῃ τὸ χῶμα καὶ ποτὲ δὲν τὸ χτυπᾷ. Τὰ
ψηλὰ καὶ λιγνά της πόδια φεύγουν τόσο γρήγορα κον-
τὰ στὸ ρυάκι, σὰ νὰ παραβγαίνουν στὸ τρέξιμο μὲ τὸ
νερὸ πού κυλᾷ καὶ πάει.

Τὴν καημένη τὴ σουσουράδα! πιὸ χαριτωμένο που-
λάκι δὲν εἶδα. Τὸ λιγνὸ κορμάκι της μὲ τὰ μαυρο-
πράσινα φτερά καὶ τὸ σταχτοκίτρινο στῆθος φεύγει
σὰ σαῖτα στὸν ἀργαλειό. Ἡ οὐρά της μαυρίζει μὰ
γύρω γύρω ἀσπρολογᾷ σὰ νὰ εἶναι κεντημένο μὲ
ἄσπρο μεταξωτὸ γαῖτανάκι. Ἡ μυτίτσα της εἶναι μα-
κριὰ καὶ σουβλερή. Γύρω στὰ μάτια της ἀσπρίζουν τὰ
πούπουλα σὰν πουδραρισμένα τὸ ἴδιο καὶ ἡ κοιλιὰ της.

Τὴν καημένη τὴν ὁμορφή, τὴ λυγερὴ σουσουράδα!
Τὴ συμπαθῶ ἀπὸ μικρός, πού μοῦ εἶπε ἡ κυρούλα πῶς

μιά γριά τῆς πῆρε τὴν οὐρά γιατί τῆς σκόρπισε τὰ σπουπιάδια. Κι ἡ σουσουράδα τῆς ἔλεγε μὲ παράπονο:

Δῶς μου, γριά, τὴν οὐρά μου,
γιὰ νὰ πάω στὰ παιδιά μου!

Κι ἡ γριά τὴν ἔστειλε στὸν τσοπάνη γιὰ τυρί, ὁ τσοπάνης στὰ πρόβατα γιὰ γάλα, τὰ πρόβατα στὴ γῆ γιὰ χορτάρι, κι ἡ γῆ στὸ Θεὸ γιὰ βροχή. Ἡ σουσουράδα ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ κι εἶπε:

«Θεέ μου, ρίξε βροχή, βροχή τῆς γῆς κι ἡ γῆ χορτάρι, χορτάρι τῶν προβάτων, καὶ τὰ πρόβατα γάλα, γάλα τοῦ τσοπάνη, κι ὁ τσοπάνης τυρί, τυρὶ τῆς γριάς κι ἡ γριά τὴν οὐρά μου, νὰ πάω στὰ παιδιά μου».

Ὁ Θεὸς τὴν ἐλέησε τὴν καημένη τὴ σουσουράδα κι ἔκαμε τὸ θέλημά της. Ἔτσι κατάρθωσε νὰ πάρῃ τὴν οὐρά της καὶ νὰ τρέξῃ χαρούμενη στὰ παιδιά της.

Τὴ συμπαθῶ τὴ σουσουράδα, κι ἅμα τὴ βλέπω τὴν καμαρώνω καὶ τῆς μιλῶ, καὶ μὲ τὸ κελάδημά της ξέρω τί θέλει νὰ μοῦ εἰπῇ.

«Λίγο μένεις, τῆς λέω, στὰ κεραμίδια καὶ στοὺς κήπους, καὶ πιὸ πολὺ σ' ἀρέσει τὸ λαμποκόπημα τοῦ νεροῦ γιὰ νὰ καθαρεφτίζεσαι»

—«Γιατὶ ὅχι;» μοῦ ἀποκρίνεται. «Νὰ βλέπῃ ὅλος ὁ κόσμος τὴν ὁμορφιά μου κι ἐγὼ νὰ μὴν τὴ βλέπω;»

—«Μὰ καὶ τὰ ἔντομα, ποὺ βρίσκεις στὰ νερά, δὲν τ' ἀφήνεις».

—«Κι αὐτὸ σωστό, μὰ ὅταν θέλω ἔντομα τὰ βρίσκω κι ἄλλοῦ. Νά, τσίτ!... τσίτ!...»

Ἀμέσως βρίσκεται στὰ οὐράνια. Τὰ μακριὰ φτε-

ρὰ κι ἡ πιὸ μακριὰ οὐρά της ἀνοίγουν καὶ τὴ σηκώ-
νουν ψηλά. Ἐκεῖ ἀρχίζει γύρους ἀνοιχτοὺς κι ἀδιά-
κοπους σὰ σβούρα. Τσίτ, τσίτ! κελαηδεῖ. Τὸ ράμφος
της ἀνοιχτὸ δὲν τὰ πιάνει τὰ ἔντομα, ἐκεῖνα πέφτουν
μοναχὰ τους μέσα, ὅπως μπαίνουν μὲ ὀλάνοιχτα πανιά
τὰ καράβια στὸ λιμάνι. Ἐξαφνα κάποιο δυνατὸ φτερο-
κόπημα ἀκούεται καὶ νά την κατεβαίνει μὲ ὀρμὴ στὸ
αὐλόκι. Καὶ τρέχει, τρέχει συναλλάζοντας τὰ λιγνὰ
πόδια της γοργά, πού θαμπώνεσαι νά τὴν κοιτάζης.
Κι ἐκεῖ πού τρέχει, τσιμπᾷ τὴν ἴδια ὥρα ἓνα σκουλη-
κάκι, μιὰ κάμπια, μιὰ μύγα, ὅ,τι βρεθῇ στὸ δρόμο της.

Τσίτ, τσίτ! κελαηδεῖ ἀδιάκοπα. Καὶ χορεύει, πότε
ἀπάνω στὸ ἓνα πόδι, πότε στὸ ἄλλο. Μιὰ γυρίζει
χαριτωμένα τὸ λαιμὸ μὲ τὸ κεφαλάκι της δεξιά, μιὰ
ἀριστερά. Τὰ ἔξυπνα ματάκια της γυρίζουν παντοῦ καὶ
ψάχνουν τὰ νερά καὶ τὶς λάσπες, κι ὅλα τὰ βλέπουν καὶ
δὲν ἀφήνουν τίποτα. Καὶ ἡ οὐρά της, ἡ μακριὰ οὐρά
μὲ τὸ ἄσπρο μεταξωτὸ σειρίτι γύρω, τραμπαλίζει
ἀπάνω κάτω ἀκούραστη.

«Ποῦ πᾶς, σουσουράδα, κι εἶσαι τόσο βιαστική;»

—«Πάω στὶς ἐρημιές, ἐκεῖ πού γέρνουν οἱ ἰτιές
στὸ νερό. Γέρνουν καὶ καθρεφτίζονται σὰν καὶ μένα.
Ἐκεῖ πάω νὰ χτίσω τὴ φωλιά μου καὶ νὰ κάμω τ'αὐ-
γά μου».

—«Ποῦ πᾶς, σουσουράδα, κι εἶσαι τόσο βιαστική;»

—«Πάω στὶς ἐρημιές, ἐκεῖ πού ἓνα παλιὸ μονα-
στήρι δείχνει στὸ νερὸ τοὺς μισογκρεμισμένους τοί-
χους του. Στὴν αὐλή του τὰ κυπαρίσσια ψηλώνουν καὶ
μοσκοβολοῦν. Στὸν κῆπο του τὰ ὀπωρικὰ ὠριμά-
ζουν καὶ σαπίζουν ἀτρύγητα, καὶ στὸ καμπαναριὸ του

ἡ καμπάνα κρέμεται βουβῇ ἀπὸ χρόνια. Ἐκεῖ πάω νὰ χτίσω τὴ φωλιά μου καὶ νὰ κάμω τ' αὐγά μου»

—«Ποῦ πᾶς, καημένη σουσουράδα, κι εἶσαι τόσο βιαστική;»

—«Πάω στὶς ἐρημιές, ἐκεῖ ποὺ ἓνα παλιὸ κάστρο καθρεφτίζει στὰ νερά τ' ἄγρια τοῦ θεμέλια καὶ τὶς περήφανες ἀψίδες τοῦ καὶ τὶς λυγρές μὰ φαγωμένες τουφεκῆθρες τοῦ. Ἐκεῖ ποὺ μιὰ φορὰ ἀκούóταν ἡ βοή τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἀρμάτων ἡ κλαγγή, στὸ κάστρο ποὺ τὸ φοβέριζαν θυμοὶ καὶ τὸ ἔδερναν μολύβια, τώρα βασιλεύει σιγή. Ἐκεῖ θὰ πάω νὰ χτίσω τὴ φωλιά μου καὶ νὰ γεννήσω τ' αὐγά μου. Πέντε ὡς ἕξι αὐγά θὰ γεννήσω καὶ θὰ τὰ κλωσήσω δεκαπέντε ἡμέρες. Στὸ μεταξὺ ὁ σύντροφός μου θὰ μοῦ φέρνῃ τροφή καὶ θὰ μοῦ κρατῇ γλυκιὰ συντροφιά μὲ τὸ κελάδημά του. Ὑστερα θὰ φροντίζωμε καὶ οἱ δύο, ὥσπου νὰ ξεπεταχτοῦν τὰ μικρά μας».

«Καὶ γιατί νὰ πᾶς στὶς ἐρημιές, μικρούλα σουσουράδα; Τόσο κακοὶ σοῦ φαίνονται οἱ ἄνθρωποι;»

—«Τσίτ... τσίτ... τσίτ...! Μὲ κάνουν νὰ γελῶ μὲ τὸ ἐρώτημά σου. Ἀκοῦς οἱ ἄνθρωποι κακοί!... Καλοὶ καὶ χρυσοὶ εἶναι οἱ ἄνθρωποι γιὰ μένα καὶ ποτὲ δὲ μὲ πειράζουν. Μὰ ἔχουν στὰ σπίτια τοὺς γάτες, κι ἐκεῖνες τὰ κυνηγοῦν τὰ μικρά μου. Κεὶ στὰ ρυάκια μοῦ ἀρέσει νὰ χτίζω τὴ φωλιά μου, μὰ δὲ μ' ἀφήνουν οἱ νυφίττες ἔρχονται κρυφὰ καὶ τὰ πνίγουν τὰ μικρά μου».

—«Καὶ τὸ γεράκι;»

—«Τὸ γεράκι; Ὁχι, δὲν τὸ φοβοῦμαι τὸ γεράκι. Ἀμα βρίσκομαι ψηλὰ καὶ θέλει νὰ μὲ κυνηγήσῃ ἐγὼ κατεβαίνω ἀμέσως στὴ γῆ κι ἐκεῖνο ἀναγκάζεται νὰ

μέ ἀφήσῃ. "Αν θελήσῃ νὰ κατεβῇ, μέ τὴν ὁρμὴ πού ἔχει θὰ σπάσῃ τὸ στῆθος τοῦ στοῦ χῶμα»).

—«Κι ἂν γλιτώσῃ δὲ θὰ σ' ἀρπάξῃ;»

—«Ὅχι, δὲ θὰ μ' ἀρπάξῃ· θὰ φωνάξω τσίτ... τσίτ... κι ἀμέσως θὰ τρέξουν οἱ ἄλλες σουσουράδες, θὰ τὸ βάλωμε στὴ μέση μέ φωνές καὶ φτεροκοπήματα, πού δὲ θὰ ξαίρει ποῦθε νὰ σωθῇ... Τσίτ... τσίτ!....»

Α. Καρκαβίτσας

Τὸ καραβάνι.

, σηκωθῆτε!... Τοῦ λύκου ἡ οὐρὰ φάνηκε. Σηκωθῆτε!» φώναξε ὁ βεδουῖνος, δείχνοντας στὴν ἀνατολὴ τὸ ροδοχάραμα.

Εἶναι περυσμένα μεσάνυχτα καὶ τ' ἄστρα ἀρχίζουν νὰ τρεμοσβήνουν. Ἡ μέρα γλυκοχαράζει. Χάμω μαυρολογοῦν κάτι σὰ χαλάσματα μεγάλου χωριοῦ. Δὲν εἶναι χαλάσματα χωριοῦ, εἶναι οἱ καμῆλες πεσμένες καταγῆς. Ἄλλες κοιμοῦνται κι ἄλλες ἀναχαράζουν. Εἶναι οἱ καμηλιέρηδες κι οἱ φύλακες τοῦ καρα-

βανιοῦ, πού κοιμοῦνται στήν ἄμμο μέ τὸ τουφέκι στὸ πλευρό. Εἶναι οἱ σκηνές ἄσπρες, πράσινες, κόκκινες σκηνές, πού κοιμοῦνται μέσα οἱ ἔμποροι μέ τὰ βαριά φορτώματα. Καὶ τίνα ἔχουν τάχα τὰ βαριά φορτώματα; "Ο,τι ἀκριβὸ βγάζει ἡ ἀνατολή καὶ τὸ χαίρεται ἡ δύση. Μετάξι ἀπὸ τίς Ἰνδίες, σεντόνια ἀπὸ τὴν Ἀγκυρα, βελουῖδα τῆς Προῦσας, μουσουλίνες τῆς Μουσούλης, δαμασκιὰ σπαθιά καμωμένα στὴ Δαμασκό, περσικὰ χαλιά, μαλακὰ σὰ μετάξι, ἀραβικὰ μαχαίρια, φτερὰ ἀπὸ στρουθοκαμήλα, ἐλεφαντοκόκκαλο, μπριλάντια, ἀρώματα, καουτσούκ, λιβάνι, μοσκοκάρυδα, κουρμάδες, καὶ ἄλλα καὶ ἄλλα!.. Καὶ καθὼς φαίνονται ἐδῶ κι ἐκεῖ ὀρθοὶ ἴσκιοι μέ τὸ τουφέκι στὸ χέρι, νομίζεις πὼς εἶναι στρατόπεδο πού κοιμᾶται καὶ τὸ φυλᾶνε οἱ σκοποὶ.

Τώρα στὴ φωνὴ τοῦ βεδουίνου ὅλο τὸ караβάνι ἀναταράχτηκε. Οἱ καμηλιέρηδες τρέχουν στὶς καμηλίες, τοὺς βάζουν σαμάρι κι ἀπάνω φορτώνουν τὰ δέματα—σὲ κάθε καμήλα ἀπάνω ἀπὸ διακόσιες πενήντα ὀκάδες. Ξεστήνουν τίς σκηνές, τὴ μιὰ μέ τὴν ἄλλη, τίς κάνουν δέματα καὶ τίς φορτώνουν. Ἀνάμεσα στὰ φορτώματα κάθεται ὁ ἔμπορος πού κυνηγᾷ τὸ κέρδος, ὁ προσκυνητὴς πού ξεκίνησε γιὰ νὰ πάη στὴ Μέκκα, κι ὁ Εὐρωπαῖος μέ τὴν ἀνήσυχη ψυχὴ. Κάποτε κάθονται γυναῖκες καὶ παιδιὰ, ὁλόκληρες οἰκογένειες, μέσα σὲ μακρουλὰ καλάθια στρωμένα μέ ἀναπαυτικὰ προσκέφαλα καὶ στολισμένα μέ χρωματιστὰ ὑφάσματα γιὰ τὸν ἥλιο.

«Ζούου!» ἀκούεται τὸ σύνθημα τοῦ ἀρχηγοῦ.

Τὰ τετράποδα πηδοῦν ἀπάλω, σὰ νὰ κινήθηκαν ἀπὸ σούστα. Φόρτωμα καὶ καβαλάρης βρίσκονται ψηλά, δύο μέτρα ψηλότερα ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ ὀδηγοῦ.

Οἱ καμηλίες δένονται μιὰ πίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη,

δέκα δέκα. Ἐμπρὸς πάει ὁ ὁδηγὸς καβάλα στὸ γαῖ-
δαράκο του, μὲ τὸ τουφέκι στὰ γόνατα. Πίσω ἀκο-
λουθοῦν οἱ καμηῆλες στὰ πατήματα ἢ μιὰ τῆς ἄλλης,
σὰ νὰ μὴν ἔχουν θέληση δική τους. Στὰ πλάγια πᾶνε
οἱ καμηλιέρηδες καὶ γύρω, γύρω, μὲ τὸ τουφέκι στὸν
ῶμο καὶ τὸ γιαταγάνι στὸ πλευρό, οἱ βεδουίνοι, ἔτοιμοι
νὰ χύσουν τὸ αἷμα τους γιὰ νὰ φυλάξουν ἀπὸ κάθε
κακὸ τὸ καραβάνι...

Ἔτσι ταξιδεύουν τὰ καραβάνια μέσα στὴ Σαχάρα,
τῇ μεγαλύτερῃ ἔρημῳ τῆς γῆς. Φανταστῆτε! Ἀρχίζει
ὅπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ καὶ φτάνει ὡς τὴ λεκάνη
τοῦ Νεῖλου. Τὸ μᾶκρος της ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὡς τὴν
Αἴγυπτο εἶναι πέντε χιλιάδες χιλιόμετρα καὶ τὸ πλάτος
της χίλια. Ἀνατολικά ἔχει βουνὰ ψηλὰ ὡς δύο χιλιάδες
μέτρα ἀπὸ ἀμμόπετρα ἢ γρανίτη, καὶ στὰ νότια ἔχει
μεγάλῃ λίμνη χαμηλότερη ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Ἄλλο βουνὸ χωρίζει τὴ Σαχάρα σὲ δύο. Ἡ ἀνα-
τολικὴ μεριά ἔχει λόφους ἀπὸ χοντρὸ ἄμμο, πού μπο-
ροῦν νὰ κρατήσουν τὸν ἄνεμο. Μὰ ἡ δυτικὴ σαρώνε-
ται ἀπὸ τὸ φοβερὸ χαμψίνι, τὸ λίβα. Ἀμὰ φυσήξῃ αὐ-
τὸς ὁ ἄνεμος, σηκώνει πολὺ ψηλὰ τὸν ἄμμο, καὶ ἂν
τὸν ρίξῃ στὸ Νεῖλο πολλὰς φορές τοῦ ἀλλάζει τὸ δρόμο.

Τὸ ἄτυχο καραβάνι βλέπει βουνὰ ξανθοπύρινα νὰ
ἔρχονται ἀπάνω του. Ἀλλὰ προχωρεῖ, τί νὰ κάμῃ;
Ἡ Σαχάρα εἶναι ἡ θάλασσα καὶ ὁ ἄμμος τὰ κύματά
της. Κι ἡ καμήλα μὲ τὰ ψηλὰ πόδια καὶ μὲ τὴν καμ-
πούρα στὴν πλάτη, εἶναι τὸ καράβι της. Τρέχει γρή-
γορα ἀπάνω στὸν ξανθὸ κάμπο, ὅπως τὸ καράβι μὲ τὰ
πανιά του ἀνοιχτά.

Τὸ καραβάνι πάει ἀργὰ καὶ ταχτικά· δὲ θέλει νὰ
κουρασθῇ. Ἐχει δρόμο νὰ κάμῃ. Κάποτε πυροβολοῦν

οἱ βεδουίνοι, ἔτσι γιὰ διασκέδαση, πυροβολοῦν καὶ γιὰ νὰ χτυπήσουν κανένα ἀγρίμι, ποὺ γυρεύει φοφίμι στὴν ἔρημο. Σειοῦνται στὸν ἀέρα τὰ φτερά τοῦ κονταριοῦ τους καὶ τὸ πλατὺ κάτασπρo μπουρνούζι τους.

Σὲ λίγο προβάλλει ὁ ἥλιος καὶ χύνεται στὴν ξανθὴ ἀπλωσιά. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ καραβανιοῦ λένε μυστικὰ τὸν προσευχή τους. Δὲν ἀκούεται τίποτα, παρὰ τὰ κουδούνια ποὺ κρέμονται στὸ λαιμὸ τῆς καμῆλας ντὶν ντὶν ντὶν, καὶ τὸ τρίξιμο τοῦ ἄμμου ποὺ πατιέται. Ὁ ἥλιος ὅλο καὶ ψηλώνει, καὶ τὸ φῶς του πέφτει ἀπάνω στὸν ξερόν ἄμμο, καὶ ἀντιλάμπει σὰ νὰ πέφτη σὲ καθρέφτη. Ἡ ζέστη γίνεται ἀνυπόφορη.

Τώρα εἶναι μεσημέρι. Οἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου πέφτουν κατακόρυφα στὸν ἄμμο καὶ τὸν κάνουν ν' ἀχνίζη ἄνθρωποι καὶ ζῶα πνίγονται. Οἱ βεδουίνοι τυλίγουν τὸ κεφάλι μὲ τὸ μπουρνούζι τους. Δὲν ἀφήνουν ξέσκεπα παρὰ τὰ μαῦρα τους μάτια. Καὶ προχωροῦν κουρασμένοι. Δὲ λένε πιά ἱστορίες, οὔτε παίζουν τὴ φλογέρα τους. Τοῦ κάκου προσπαθοῦν οἱ καβαλάρηδες νὰ ἰδοῦν μακριὰ λίγη πρασινάδα· οὔτε δέντρο φαίνεται, οὔτε χαμόκλαδο.

Κάπου κάπου ἀπαντοῦν κόκαλα γυμνά ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ ζῶα, ποὺ πλανήθηκαν στὴν ἔρημο, τοὺς ἔλειψε τὸ νερό, ἔσκασαν ἀπὸ τὴ δίψα καὶ τὰ τσακάλια καὶ τὰ ὄρνια φρόντισαν τὴν ταφή τους.

Ἐκεῖ ποὺ συλλογίζονται αὐτά, ἀκοῦνε πῶς τὸ νερὸ τελειώνει. Πέντε ἡμέρες ἔχουν ποὺ δὲν ἤπιαν οἱ καμῆλες καὶ τώρα ὑποφέρουν. Κάθε φορὰ ποὺ ἀναπνέουν, ἡ ἀναπνοή τους μεγαλώνει τὴ φλόγα τους. Κάποιες φωνάζουν ἀπελπισμένα, παραπατοῦν καὶ τρέμουν. Μιὰ δείχνει ὀλοφάνερα πῶς δὲν ἔχει δύναμη

νὰ πάη μακρύτερα. Πέφτει μὲ τὰ γόνατα ἀπάνω στὸν καυτὸ ἄμμο καὶ μὲ τὰ μάτια τῆς ζητεῖ βοήθεια. Πεῦ βοήθεια! Οἱ ἀγωγιάτες γρήγορα τὴν ξεφορτώνουν τῆς βγάζουν καὶ τὸ σαμάρι, τὸ φορτώνουν σὲ ἄλλη καμήλα κι ἐξακολουθοῦν τὸ δρόμο τους. Δὲν ἔχουν καιρὸ νὰ περιμένουν. Ἐκεῖνο, ποῦ παθαίνει τώρα ἡ καμήλα, μπορεῖ νὰ τὸ πάθουν κι οἱ ἴδιοι, ἂν ἀργήσουν νὰ φτάσουν σὲ καμιὰ πηγὴ.

Κρά, κρά, κρά!

Ἐνα κοπάδι κοράκια, σκούζει καὶ πετᾷ ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τους. Ἀνατριχιάζουν ἐκεῖνοι καὶ κοιτάζουν μακριά. Λένε στοὺς καβαλάρηδες νὰ κοιτάξουν κι ἐκεῖνοι, ποῦ βλέπουν μακρύτερα.

«Τίποτα! τίποτα!... Τίποτα! παράδοξο!... Νὰ μὴν ἔχασαν τὸ δρόμο; Ἀλήθεια, πέρασαν τόσες φορές ἀπὸ δῶ, μὰ ποιὸς ξαίρει; Δὲν μπορεῖς νὰ βάλῃς σημάδι στὴν ἔρημο. Τί νὰ βάλῃς; Ἐκεῖνο τὸν ἀμμόλοφο;... Αὐριο φυσάει ὁ λίβας, σηκώνει τὸν ἀμμόλοφο καὶ τὸν πάζει μίλια μακριά. Πόσοι καὶ πόσοι δὲν τὸ ἔπαθαν ἔτσι. Καὶ μοιράζουν λίγο λίγο τὸ νερὸ στὸ καραβάνι. Οἱ καμηῆλες ἄς διψοῦν.

«Κουρμαδιές! φοινικιές!» ἀκούεται ξαφνικὰ ἡ φωνὴ τοῦ πρώτου καβαλάρη.

«Δέντρα!... νερὰ τρεχούμενα! πρασινάδα!» φωνάζουν ὅλοι.

Καὶ βλέπουν ἀληθινὰ ἀντίκρυ τους, ὅλοι βλέπουν, ἐκεῖ ποῦ ἐνώνεται ὁ οὐρανὸς μὲ τὴν ἔρημο, νὰ χλοΐζῃ ὁ κάμπος καὶ νὰ λάμπουν τὰ νερά. Τί χαρά! Πῶς ὁ Θεὸς τὰ ἔκαμε ὅλα του σοφά. Μέσα στὴν ξερατῖλα τῆς Σαχάρας ἄφησε κάπου κάπου νὰ βγαίνη μιὰ πηγὴ, νὰ πρασινίζῃ ὁ τόπος, νὰ ξεφυτρώνουν φοινικιές μὲ τὰ

κυρτά κλαδιά τους, καὶ τὸ μελένιο τους καρπό, πού μοιάζει σὰν κεχριμπάρι. Ἐκεῖ κατοικοῦν οἱ βεδουίνι με τὰ πύρινά τους ἄλογα, κάθε πατριὰ με τὸν ἀρχηγό της. Σπέρνουν ἀραποσίτι, κριθάρι καὶ βόσκουν τὰ κοπάδια τους. Νά, πού θὰ φτάσουν τώρα κι ἐκεῖνοι σὲ μιὰ τέτοια ὅαση.

Καὶ προχωρεῖ, προχωρεῖ τὸ καραβάνι καὶ δὲ φτάνει στὴ ὅαση. Τὴ βλέπει ἀντίκρυ του, μὰ δὲν τὴ φτάνει, σὰ νὰ ἔχη πόδια κι ἐκείνη καὶ νὰ τραβιέτχι πίσω, ὅσο τὸ καραβάνι πηγαίνει ἀπάνω της. Καὶ τὸ πιὸ παράξενο, πού οἱ καμῆλες δὲ δείχνουν καμιὰ χαρά, σὰ νὰ μὴν πῆραν μυρουδιά τὸ νερὸ πού λάμπει ἀντίκρυ τους.

«Παράξενο!» λέει ὁ σεῖχης. Καὶ κάποια ὑποψία τοῦ δέρνει τὸ νοῦ. Τάχα νὰ μὴν εἶναι ἀντικατοπτρισμός; Τὰ κάνει τέτοια παιγνίδια ἡ ἔρημος. Ὁ ἀέρας της, πού μοιάζει με καθρέφτη, τοὺς φέρνει ἀπὸ πολὺ μακριὰ τὴν εἰκόνα τῆς ὅασης.

«Κρέε!» φωνάζει ὁ σεῖχης.

Τὰ ζῶα πέφτουν στὰ γόνατα κι ἀρχίζει τὸ ξεφόρτωμα. Πάει κι αὐτὴ ἡ ἡμέρα. Ὁ ἥλιος βασιλεύει καὶ ἀπλώνει στὴν ἔρημο τὸ βυσσινί του χρῶμα. Σὲ λίγο πλακώνει τὸ σκοτάδι ἀπότομα. Οἱ σκηνὲς πάλι στήνονται. Συντροφιὲς κάθονται καὶ τρῶνε. Ἐπειτα ἀνάβουν τὰ μακριὰ τους τσιμπούκια, ἀπλώνονται ἀπάνω στὰ κεντητὰ χαλιά, στὰ μαλακὰ προσκέφαλα, στὰ σαμάρια τὰ στολισμένα με τὶς κόκκινες φοῦντες, καὶ ἀρχίζουν νὰ λένε ἱστορίες. Ἐνας λέει κι οἱ ἄλλοι ἀκοῦνε τὰ παραμῦθια τῆς Χαλιμᾶς ἢ τὰ ταξίδια τους, πού μοιάζουν με παραμῦθια. Στὶς φωτιὲς πού λάμπουν γύρω γιὰ τὸ κρῦο καὶ γιὰ τ' ἀγρίμια, φαίνονται πρόσωπα μελαχρινὰ κι ἔξυπνα, φαίνονται φορεσιὲς κάθε

λογῆς, λάμπουν ὅπλα καὶ στολίδια. Οἱ ταξιδιῶτες εἶναι λογιῶν λογιῶν. Ἀράπηδες, Τοῦρκοι, Φεζάνοι, Ἑβραῖοι, καὶ Εὐρωπαῖοι ἀκόμη. Ὁ σεῖτῃς μοιράζει τοὺς σκοποὺς καὶ σὲ λίγο οἱ ἄλλοι κοιμοῦνται. Ἀπάνω ἀπὸ τὴν ἔρημο χύνεται ἓνα κρῦο ποῦ περυνιάζει ὡς τὸ κόκαλο. Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῶν ἄστρον, τὸ κοιμισμένο караβάνι μαυρολογᾷ, σὰν κοιμισμένο στρατόπεδο ποῦ τὸ φυλάγουν οἱ σκοποὶ του.

Τὸ πρῶί, μόλις φάνηκε ἡ οὐρὰ τοῦ λύκου, ὅπως λένε τὸ γλυκοχάραμα οἱ βεδουῖνοι, πάλι τὸ караβάνι βρίσκεται στὸ πόδι. Πάλι φόρτωμα καὶ δρόμος. Καὶ ὁ ἥλιος πάλι ἀνατέλλει σὰν πύρινος τροχὸς κι ἀπλώνεται στὴν ἔρημο καὶ κατακαίει τὸν ἄμμο καὶ φέρνει δίψα καὶ λιγοθυμιά σὲ ἀνθρώπους καὶ ζῶα. Πουθενὰ δὲ φαίνεται τώρα τὸ χτεσινὸ ἀντιλάμπισμα, ἡ μαγικὴ εἰκόνα μὲ τὶς καμαρωτὲς φοινικίες, τὰ πράσινα λιβάδια καὶ τὰ γάργαρα νερά. Δεξιά καὶ ἀριστερά, ἐμπρὸς καὶ πίσω ἀπλώνεται ξανθοπόρφυρη ἄμμουδιά, πέρα καὶ πέρα ἄμμουδιά, μὲ κύματα ἀκίνητα. Ἀπὸ πάνω κάθετα σὰν ἀπέραντο χάλκινο σκέπασμα ὁ οὐρανός, καὶ ὁ ἄμμος καίει, καὶ ὁ οὐρανὸς καίει, καὶ ἀπὸ πουθενὰ δὲν ἔρχεται τὸ δροσερὸ ἀεράκι, ποῦ δίνει τὴ ζωὴ στὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλη καμήλα ἔπεσε τώρα, σκασμένη ἀπὸ τὴ δίψα, καὶ ἄλλη ἐτοιμάζεται νὰ πέση. Μὰ κι ἐκεῖνες ποῦ εἶναι ὀρθές, τρικλίζουν σὰ μεθυσμένες. Ἡ γλῶσσα τοὺς κρέμεται μιὰ πιθαμὴ ἔξω ἀπὸ τὸ στόμα τοὺς, κατάξερη. Κι ἡ ἀναπνοή τοὺς κατεβαίνει καὶ πύρινη ἀνάβει τὰ σωθικά τοὺς. Τί θὰ γίνουν ἄνθρωποι καὶ ζῶα;

Ἐξαφνα μέσα στὴν τόση ἀπελπισία, ἡ καμήλα τοῦ σεῖτῃς σήκωσε τὸ κεφάλι ψηλὰ, φύσηξε μὲ τὰ ρουθού-

νια της κι ἔβγαλε μιὰ ἄγρια φωνή. Καθένας θὰ νόμιζε πὼς ἦταν φωνὴ ἀπελπισίας. Μὰ ὁ γεροαρχηγὸς κατάλαβε τὸ ἀνέλπιστο μῆνυμα. Νερὸ! Τὸ ζῶο μυρίστηκε ἀπὸ μακριά—ποὺς ξαίρει πόσο μακριά—τῇ δροσιά του. Τίποτα δὲ φαίνεται ἀκόμη στὸν ὀρίζοντα, μὰ ἡ καμήλα ἔχει τὴν ὄσφρησή της δυνατώτερη ἀπὸ τὰ μάτια της.

«Κρατεῖτε καλὰ τὰ ζῶα» εἶπε στοὺς καμηλιέρες.

“Ὡσπου νὰ τὸ πῇ, ἡ καμήλα τοῦ σεῖχη λύγισε τὸ κορμὶ καὶ μὲ μιὰν ἄγρια ὀρμὴ χύθηκε ἔμπρός. “Ὁλο τὸ караβάνι τὴν ἀκολούθησε σὰ νὰ ἔγιναν στρουθοκαμήλες. Δὲν πέρασε ὥρα καὶ ὅλοι τῇ βλέπουν τὴν ὁδὸν. Νά, οἱ φοινικιές, νά, ἡ χλόη, νά, καὶ τὸ δροσερὸ ρυάκι, ποὺ θὰ σβήσῃ τῇ δίψα τους. Μὲ τί ἀπόλασιν ἂ μασήσουν τ’ ἀγκαθερά καὶ σκληρά βλαστάρια τῆς ἀκακίας τὰ γρήγορα τετράποδα.

“Ἐτσι περνοῦν οἱ μέρες κι οἱ ἐβδομάδες στὴ ζωὴ τοῦ караβανιοῦ. “Ἐτσι περνοῦν οἱ ζεστὲς ἡμέρες καὶ οἱ κρύες νύχτες του, ἡ ταλαιπωρία καὶ ἡ εὐτυχία του. “Ὡσπου τέλος φκίνονται μπροστά τους τὰ πράσινα λιβάδια τῶν φελάχων. Λίγο ἀκόμη καὶ προβάλλουν οἱ πυραμίδες. “Υστερα λάμπει ὁ πλατὺς Νεῖλος καὶ ἔπειτα νὰ τὸ Κάϊρο, μὲ τοὺς ψηλοὺς μιναρέδες, τὰ ζωγραφιστὰ παλάτια καὶ τοὺς μεγάλους κήπους του.

Τὸ караβάνι ἔφτασε καὶ ξεφόρτωσε τοὺς θησαυροὺς του. Τώρα θὰ τοὺς πάρουν τὰ καράβια καὶ θὰ τοὺς φέρουν στὴν Εὐρώπη, στὶς μεγάλες πόλεις, στὰ μέγαρα τῶν πλούσιων, στὰ μουσεῖα καὶ στὰ ἐργαστήσια.

Ν. Ἑλατος

Τὸ λιοντάρι.

οντά στὸ ἡλιοβα-
σίλεμα ὁ Βεδουῖνος
τσοπάνης ἔφερε τὸ
κοπάδι του στὸ μαν-
τρί ποὺ εἶναι κα-
μωμένο ἀπ' ἀγκα-
θερά κλαδιά. Σὲ λί-
γο ἀπλώνεται τὸ

σκοτάδι. Οἱ προβατίνες ἔπαψαν νὰ φωνάζουν τὰ μικρά τους
καὶ οἱ ἀγελάδες ἔχουν πλαγιάσει. Τὰ σκυλιὰ γυρίζουν
ἄγρυπνα γύρω ἀπὸ τὸ μαντρί. Μερμιᾶς ξαφνίζονται,
μαζεύονται κάπου καὶ ἔξαφνα σκορπίζονται μέσα στὸ
σκοτάδι. Ἀκούεται σύντομα πάλεμα, φωνές ἄγριες,
δυνατὰ οὐρλίσματα καὶ τέλος γαβγίσματα ποὺ φα-
νερώνουν τὴ χαρὰ τῆς νίκης. Τί εἶχε συμβῆ; Μιὰ ὕινα
πήδησε μέσα στὸ μαντρί τῆς στάνης, μὰ δὲ στάθηκε
τυχερή. Τὰ σκυλιὰ τῆς ρίχτηκαν γενναῖα, τὴ δάγκασαν,
κι ἐκείνη ἀφοῦ ἀντιστάθηκε λίγο, ἀναγκάστηκε νὰ
φύγη τρεχάτη. Μιὰ λεοπάρδαλη στὴ θέση τῆς θὰ τὴν
πάθαινε χειρότερα.

“Ὅσο περνᾷ ἡ ὥρα τόσο γίνεται καὶ πιὸ μεγάλη
ἡ συχία, ὥσπου τέλος παύει κάθε θόρυβος καὶ τὴ στά-
νη τὴ σκεπάζει ἡ σιγαλιά τῆς νύχτας. Ἡ γυναῖκα καὶ
τὸ παιδάκι τοῦ τσοπάνη κοιμοῦνται μέσα σὲ μιὰ
σκηνή. Οἱ ἄντρες ἐτέλειωσαν τὶς δουλειές τους καὶ πᾶνε
νὰ ἡσυχάσουν κι ἐκεῖνοι. Τὰ σκυλιὰ παύουν τὰ γα-
βγίσματα, μὰ δὲν κοιμοῦνται.” Ἐξαφνα ὅμως ἀκούστηκε

κοντὰ τὸ βρουχητὸ λιονταριοῦ. "Ὀλη ἡ στάνη μεμιᾶς γένηκε ἄνω κάτω παντοῦ φόβος καὶ τρόμος. Τὰ πρόβατα τρέχουν σὰν τρελὰ καταπάνω στ' ἀγκαθερά κλαδιά τοῦ φράχτη. Οἱ κατσίκες βγάζουν ἀπελπιστικὰς φωνές, τὰ βόδια τρέχουν πότ' ἐδῶ καὶ πότ' ἐκεῖ, καὶ αὐτὴ ἡ καμήλα ζητᾷ μὲ κάθε τρόπο νὰ ξεφύγῃ. Ἀκόμη καὶ τὰ γενναῖα σκυλιὰ ποὺ τὰ βάζουν μὲ τὴν ὕαινα καὶ τὴ λεοπάρδαλη, τώρα γαβγίζουν παραπονιάρικα καὶ ζητοῦν προστασία ἀπὸ τὸν κύριό τους. Κι αὐτὸς ὅμως ἀπελπισμένος τρέχει μέσσα στὴ σκηνὴ τοῦ καὶ δὲν τολμᾷ νὰ βγῇ μὲ τὸ μοναδικό του ὄπλο, ἓνα ἀπλὸ ρόπαλο, μπροστὰ σ' ἓναν τέτοιο φοβερὸ ἐχθρό.

Τὸ λιοντάρι πλησιάζει μ' ἓνα πήδημα, πηδᾷ τὸ φράχτη καὶ ρίχνεται στὸ κοπάδι νὰ διαλέξῃ τὰ θῆμα του. Μ' ἓνα χτύπημα τῶν νυχιῶν τοῦ ρίχνει κάτω ἓνα μοσχαράκι δυὸ χρονῶν κί μὲ τὰ δόντια τοῦ σπάξει τὰ κόκαλα τοῦ λαιμοῦ. Τώρα ρίχνεται ἀχόρταγα ἀπάνω καὶ χτυπᾷ μὲ τὴν οὐρὰ τοῦ τὴ γῆ. Μιὰ στιγμή ἀφήνει τὸ μοσχαράκι μισοτελειωμένο· μὰ μόλις τὸ ἰδῇ πὼς ἀναδεύεται, τὸ ξαναρπάζει μὲ τὰ δόντια τοῦ καὶ τὸ χτυπᾷ ὥσπου νὰ μείνῃ ἀκίνητο. Τώρα θέλει νὰ γυρίσῃ στὴ φωλιά τοῦ. Παίρνει μὲ τὰ δόντια τοῦ τὸ δαμαλάκι ἀπὸ τὴ μέση, σὰν ἡ γάτα τὸ ποντίκι, τὸ ἰσοζυγιάζει καὶ μὲ ἓνα πήδημα βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸ μαντρί. Τὴν ἄλλη μέρα μπορεῖ νὰ δῇ κανεὶς τὴ γούβα ποὺ ἔγινε στὸ μέρος ποὺ ἔπεσε τὸ λιοντάρι καὶ πέρνοντας τὰ αἵματα νὰ τὸ παρακολουθήσῃ ὡς τὸ μέρος ποὺ κάθισε καὶ ξεκοκάλισε τὸ θύστυχο τὸ δαμαλάκι.

Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ παραστήσῃ μὲ λόγια τί τρομάρα αἰσθάνονται τὰ ζῶα ὅταν ἀκοῦνε τὴ φωνὴ τοῦ

βασιλιᾷ τους! Κι αὐτὴ ἀκόμα ἡ θάινα παύει τὸ εὐρ-
λιασμὰ της. Ἡ λεοπάρδαλη βουβαίνεται ὀλωσδιόλου-

Οἱ πίθηκοι σκαρφαλώνουν μὲ φωνές ἱστά πιδό ψηλά
κλωνάρια. Οἱ ἀντιλόπες τρέχουν ἀνάμεσα στὰ χα-

μόκλαδα σὰν τρελές. Ἡ καμήλα χωρὶς νὰ δίνη πιά προσοχὴ στὴ φωνὴ τοῦ ὁδηγοῦ της ρίχνει φόρτωμα καὶ καβαλάρη καὶ τρέχει νὰ σωθῇ. Τὸ ἄλογο μαζεύεται, ἀνοιγοκλείνει γοργὰ τὰ ρουθούνια του καὶ βλέπει πίσω του τρομαγμένο

Τὸ λιοντάρι βγαίνει στὸ κυνήγι τοῦ ἅμα ἀρχίσῃ νὰ βραδιάζῃ· κάποτε ὅμως βγαίνει κατ' ἡμέρα μεσημέρι. Ἕνας κυνηγὸς λιονταριῶν λέει: "Ἐνα κοπάδι ὄναγροι (ζέβρες) ἔβροσκε ξένιαστα στὸ λιβάδι. Ἐνα ζευγάρι λιοντάρια μὲ τὸ λιονταράκι τους σέρνονται κοντὰ στὸ κοπάδι κι ὅμως οἱ ζέβρες δὲν τοὺς ἔνιωσαν· τὸ χορτόρι ἦταν ψηλὸ κι ἔκρυβε τὰ λιοντάρια. Ἐτσι πλησίασαν πολὺ. Μ' ἓνα πήδημα τινάχτηκε τὸ ἀρσενικὸ λιοντάρι κι ἔπεσε μὲ ὅλη του τὴ δύναμη καὶ τὸ βάρος σ' ἓναν ὄναγρο. Ἐκεῖνος ὥσπου νὰ καλονιώσῃ τὴ συμφορὰ του ἦταν νεκρός. Οἱ ἄλλοι ἄφαντοι.

"Ἀμα βραδιάσῃ, μὲ τὴ πρώτη δροσούλα τρέχει ἡ χαριτωμένη ἀντιλόπη ἢ ἡ καμηλοπάρδαλη μὲ τὰ ὀμορφα μάτια, ἢ ἡ ζέβρα μὲ τίς ρίγες, ἢ ὁ δυνατὸς βούβαλος, νὰ βροῦν μιὰ δροσερὴ πηγὴ γιὰ νὰ σβήσουν τὴ δίψα τους. Τὰ ζῶα αὐτὰ πλησιάζουν πολὺ φυλαχτὰ τὴν πηγὴν, γιατί ξαίρουν πὼς ἐκεῖ κάπου θὰ παραμονεύῃ ὁ ἐχθρός. Οἱ πιὸ εὐχάριστοι τόποι εἶναι καὶ οἱ πιὸ ἐπικίνδυνοι.

Μὲ τ' αὐτιά τεντωμένα καὶ τὰ μάτια ὀλάνοιχτα πηγαίνει μπροστὰ μιὰ ἀπὸ τίς ἀντιλόπες, ὁ ὁδηγός. Κάθε βῆμα καὶ κοντοστέκεται νὰ βεβαιωθῇ, ἂν ὅλα εἶναι ἥσυχα. Πίσω της ἀκολουθοῦν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο κι οἱ ἄλλες ἀντιλόπες. Ἡ μύτη τους μυρίζεται ἀπὸ μακρὰ κι εἶναι ἀρκετὰ ἔξυπνες κι ἔτσι τίς περισσότερες φορὲς κατορθώνουν νὰ ξεφεύγουν καὶ μάλιστα

ὅταν ἔχουν καλὸν ὁδηγό. Καμιά φορά ὁ ὁδηγὸς ἔκε-
πὺ στέκεται καὶ ὁσμίζεται γύρω τὸν ἀέρα, γυρίζει-
ξαφνικὰ καὶ τὸ βάζει στὰ πόδια. Τὸν ἀκολουθοῦν κι οἱ
ἄλλες καὶ τὸ λιοντάρι πὺ παραμόνευε δὲ βλέπει κα-
μιά... Τὸ ἴδιο κάνει κι ὁ ὄναγρος κι ἡ καμηλοπάρδαλη.
Ἀλίμονό τους ὅμως, ἂν καμιά φορά δὲν ἔχουν τὸ νοῦ-
τους. Τὸ λιοντάρι πὺ παραμονεύει βρίσκεται στὴ ράχη
κάποιου ζώου... Τὸ μεγάλο βάρος του πέφτει ὅλο
ἀπάνω του, ὁ φόβος πὺ τὸ πιάνει καὶ οἱ πληγὲς πὺ
παίρνει τὸ ἐμποδίζουν νὰ τρέξῃ νὰ ξεφύγῃ. Ἐπειτα
μιὰ δαγκωματιὰ τοῦ λιονταριοῦ ἀρκεῖ νὰ ξεσχίσῃ τὸ
λαιμὸ καὶ νὰ κόψῃ τὸ νεῦρο τῆς ζωῆς. Ἐπειτα, ὅπως
εἶπαμε, χτυπᾷ μὲ τὴν οὐρά του τὴ γῆ, κοιτάζει μὲ τὰ
ἄγρια μάτια τὸ φοβισμένο, τοῦ παρακολουθεῖ κάθε
κίνηση καὶ μὲ νέες δαγκωματιὲς τοῦ ἀφαιρεῖ καὶ τὴν
τελευταία πνοή. Ἄν δὲν πετύχῃ τὸ λιοντάρι μὲ τὸ
πρῶτο του πῆδημα καὶ τοῦ ξεφύγῃ τὸ ἀγρίμι δὲν τὸ
κυνηγᾷ παρὰ γυρίζει στὸν κρυψῶνα του. Ἐκεῖ φροντί-
ζει μὲ μεγαλύτερη προσοχή, πλησιάζει σὲ τόσῃν ἀπό-
σταση πὺ μ' ἓνα πῆδημα νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σκοπὸ του.

N Ἐλατος

Τὸ ἴδιο πρᾶμα μὲ διαφορετικὴ μορφή.

Η οἰκογένεια τοῦ δικαστῆ εἶχε μετακομιστῇ καὶ ἡ παλιά της κατοικία ἔμενε ἀδειανή.

Μιά γυναῖκα ἤρθε καὶ καθάρισε ὅλα τὰ δωμάτια, σκούπισε καὶ τὴν αὐλὴ κι ἔπειτα τὰ ἔκλεισε ὅλα, ἐπειδὴ δὲ θὰ νοίκιαζαν τὴν κατοικίαν.

Ὁ ποντικὸς ἔτρεχε ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ, ἀνέβαινε στὰ ντουλάπια, κατέβαινε ἐστὶς ἀποθήκες, ἐρευνοῦσε παντοῦ, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἔβρισκε.

«Τί κακοὶ οἱ ἄνθρωποι..... τί ἀντιπαθητικοί, ἔλεγε. "Ὅλα τὰ πῆραν. Οὔτε ἓνα ψιχαλάκι δὲν ἄφησαν γιὰ ἓνα δυστυχισμένο καὶ πεινασμένο ποντικόν».

Ἐτρεξε κάτω στὴν αὐλὴ καὶ χῶθηκε κάτω ἀπὸ τὴν πόρτα μέσα σὲ μιὰ ξυλαποθήκη.

«Παντοῦ ἐρημιά, εἶπε. Θ' ἀναγκαστῶ ν' ἀλλάξω κατοικίαν». Καὶ ἀφοῦ εἶπε αὐτά, βγῆκε πάλι ἔξω.

Εἶχε ὅμως λάθος νὰ νομίζη, ὅτι δὲν ὑπῆρχε κανεὶς μέσα στὴν ἀποθήκη.

Ὑπῆρχαν τέσσαρες ἐκεῖ μέσα.

Πρῶτα ἓνα κομμάτι ἀπὸ πετροκάρβουνο μαῦρο καὶ γυαλιστερό. Ἀκόμη ἓνα κομμάτι κόκκ, θαμπὸ καὶ τριμμένο. Ἐπειτα ἓνα κομμάτι ἀπὸ τύρφη, κι ἓνα κομμάτι ἀπὸ ξύλο.

Τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ ἦταν ξαπλωμένο σὲ κάπνια γωνιά καὶ δὲ σκοτιζόταν γιὰ τοὺς ἄλλους. Ἡ ἀποθήκη ὅμως ἦταν μικρὴ καὶ μπορούσαν νὰ συνομιλοῦν μεταξὺ τους μὲ ἄνεση, ἀφοῦ μάλιστα δὲν ἦταν κανεὶς ἄλλος ἐκεῖ μέσα.

«Τί χτῆνος αὐτὸς ὁ ποντικός», ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὸ πετροκάρβουνο. «Σωστὸς ἡλίθιος. Νομίζει πὼς δὲν ὑπάρχει κανεὶς ἐδῶ μέσα, ἐνῶ εἶμαι ἐγώ».

—«Καὶ ἐγώ, φίλε μου, νομίζω ὅτι φαίνομαι ἀρκετά», πρόσθεσε τὸ ξύλο.

—«Μὰ μὴ ληρομονῆτε πὼς ὑπάρχω κι ἐγώ», εἶπε τὸ κοκ μὲ ἀδύνατη φωνή. «Δὲν ἔχω δυνατὴ φωνὴ γιὰτὶ ὑπόφερα ἀρκετὰ καὶ τὰ βάσανα ἀδυνατίζου». Ὡστόσο ἔχω κι ἐγὼ τὴν ἀξία μου».

—«Βέβαια..... κι ἐγὼ βρίσκομαι ἐδῶ μὲ τὴν ἀδειά σας», εἶπε ἡ τύρφη μὲ μετριοφροσύνη.

Τὸ πετροκάρβουνο στάθηκε καὶ τὴν κοίταξε.

—«Φυσικὰ ἐδῶ εἶστε. Μήπως τὸ ἀρνιέται κανεὶς;

Ἀλλὰ σὲ τί χρησιμεύετε: Αὐτὸ νὰ ξετάσωμεν».

«Ἔ..... καὶ βέβαια πρέπει αὐτὸ νὰ ξεταστῇ. Εἶμαι καύσιμη ὕλη», ἀπάντησε ἡ τύρφη μὲ εἰλικρίνεια.

»Μὲ συγχωρεῖτε ποὺ σᾶς τὸ λέω, ἀλλὰ σεῖς μὲ ρωτήσατε».

—«Μήπως κι ἐγὼ δὲν εἶμαι τὸ ἴδιο; εἶπε τὸ ξύλο. Καὶ τὸ φαντασμένο πετροκάρβουνο, καθὼς γνωρίζω, δὲ χρησιμεύει σὲ τίποτα ἄλλο, παρὰ γιὰ νὰ καίεται».

—«Πολὺ σωστά, βεβαίωσε τὸ πετροκάρβουνο. Ἡ κοινὴ τύχη μας εἶναι νὰ καοῦμε μιὰ μέρα.

»'Αν καὶ τὸ τέλος μας εἶναι τὸ ἴδιο δὲ σημαίνει πὼς ἔχομε καὶ τὴν ἴδια ἀξία. Ἐγὼ ἀπ' ὅλους σας δίνω τῇ μεγαλύτερῃ ζέσῃ. Κρύβω μέσα μου τόση πού κάποτε μοῦ φαίνεται πὼς θὰ σκάσω».

—«Καὶ ὅμως καίομαι μὲ γοργότητα καὶ ζωηρότητα καὶ μόνον οἱ πλούσιοι μποροῦν νὰ μὲ ἀγοράζουν καὶ νὰ μὲ καίουν στὶς θερμάστρες τους», εἶπε τὸ ξύλο.

—«Ὅμως ἐγὼ εἶμαι τὸ πιὸ καθαρὸ καύσιμο ὑλικό», εἶπε τὸ κόκ.

—«Μὲ συγχωρεῖτε νὰ σᾶς βεβαιώσω πὼς οἱ πτωχοὶ μόνον ἐμένα μποροῦν ν' ἀγοράσουν», εἶπε ἡ τύρφη.

—«Βέβαια, βέβαια! τί λόγος!» εἶπε περιπαιχτικὰ τὸ πετροκάρβουνο, «ὁ καθένας ἔχει τὰ προτερήματά του. Νομίζω ὅμως πὼς ὅλοι σας θὰ παραδεχθῆτε ὅτι ἀνήκω στὴν πιὸ εὐγενικὰ οἰκογένεια. Ἀρχαιότερος ἀπὸ ἐμένα δὲν ὑπάρχει κανεὶς».

—«Ὑπάρχει, φίλε, κι εἶμαι ἐγώ», εἶπε τὸ κόκ.

—«Κι ἐγὼ δὲ φαντάζομαι πὼς γεννηθήκατε ἐφέτος», εἶπε ἡ τύρφη. «Δὲν τὸ θεώρησα ὅμως σπουδαῖο νὰ τὸ ἀναφέρω».

—«Εγὼ ὅμως εἶμαι νέο, νεώτατο», εἶπε τὸ ξύλο. «Ἀκόμη δὲ στέγνωσα καλὰ-καλὰ.

»Σᾶς περιφρονῶ καὶ σᾶς καὶ τὰ γηρατειά σας».

»Εμειναν κάμποση ὥρα σιωπηλοί.

»Ἐπειτα εἶπε ἡ τύρφη.

«Μὲ συγχωρεῖτε... δὲν ἀποφασίζομε νὰ διηγηθῇ ὁ καθένας τὴν ἱστορία του; Θὰ μείνωμε ἐδῶ μέσα ὑποθέτω ἀρκετὸν καιρὸ καὶ περνᾷ ἡ ὥρα, ὅταν κανεὶς ἀκούῃ ὠραῖες ἱστορίες».

—«Ἄς εἶναι», εἶπε τὸ κόκ, «συμφωνῶ ἂν μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ εἰπῶ ἐγὼ τὴν ἰδική μου, τελευταῖο.

Γιατί πρώτον είμαι πολύ αδύνατο καὶ ἔχω ἀνάγκη νὰ συνέρθω λίγο. Ἐπειτα ἡ ἀνυπομονησία σας νὰ εἰπῇτε τὰ δικά σας θὰ μ' ἔκανε νευρικό. Τρίτο.....»

—«Τὸ τρίτο σοῦ τὸ χαρίζω», τὸ ἀντίκοψε τὸ ξύλο, «καὶ ἀρχίζω. Ἡ δική μου ἱστορία εἶναι νέα· τὰ ἐνθυμοῦμαι ὅλα σὰ νὰ γίνηκαν χτές».

—«Ἐμπὸς λοιπόν» εἶπε τὸ πετροκάρβουνο. «Ἔστερα εἶναι ἡ σειρά τῆς τύρφης κι ἔπειτα ἡ δική μου».

—«Ἦμουν μιὰ φορά τὸ πιὸ περήφανο δέντρο μέσα στὸ δάσος», εἶπε τὸ ξύλο.

—«Καυχῆσάρη! εἶπε τὸ κόκ. Στάσου νάρθη καὶ ἡ δική μου ἡ σειρά!»

—«Στάσου καὶ σύ», εἶπε τὸ ξύλο. «Ἦμουν λοιπόν δέντρο... ἓνα μεγάλο δέντρο, μιὰ ὀξιά. Ἦμουν μέσα σ' ἓνα δάσμος κοντὰ σὲ μιὰ λίμνη καὶ τὰ κλαδιά μου καθρεφτίζονταν μέσα στὰ νερά της. Κάθε ἀνοιξὴ ἔβγαζα νέα βλαστάρια, καὶ μπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω γιὰ τὸν ἑαυτό μου, πὼς ἦταν ὠραῖο τὸ θέαμα νὰ με βλέπη κανεὶς! Ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ τὸ βεβαιώσω, τὸ εἶπαν οἱ ἄλλοι, ὅσοι μ' ἔβλεπαν καὶ με θαύμαζαν. Στούς πολλοὺς ἦταν καὶ ἓνας ποιητής, ποὺ ἔγραψε στίχους γιὰ μένα καὶ τοὺς δημοσίεψε στὴν ἐφημερίδα. Ἄλλοι πάλι σκάλισαν τὰ ὀνόματά τους στὴ φλούδα μου. Δύο κόρακες ἔχτισαν τὴ φωλιά τους στὴν κορφὴ μου καὶ μέσα στοὺς κλάδους μου κατοικοῦσαν σπῖνοι καὶ καρδερίνες καὶ ἀπὸ τὴ χαρὰ τους, ποὺ εἶχαν τόσο ὁμορφὴ κατοικία, ὅλο καὶ κελαηδοῦσαν».

—«Ὡραῖα τὰ λές, τοῦ εἶπε τὸ πετροκάρβουνο. Κρῖμα ὅμως νὰ μὴ σοῦ ἔχη τίποτε ἀπομείνει ἀπ' ὅλα ὅσα μᾶς διηγῆσαι».

—«Ἄν εἶναι νὰ κοῦ κόβουν τὴ διήγησιν δὲ θ' ἀπο-

φασίσω νὰ διηγηθῶ τὴν ἱστορία μου, ὅταν ἔρθῃ ἡ σειρά μου, εἶπε τὸ κόκ. Εἶναι δύσκολο νὰ συλλογιστοῦμε πὼς ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ ἀπὸ μᾶς ποὺ ἔχουν νεῦρα;»

—«Κάτω στὰ πόδια μας ἦταν ἀπλωμένο ἓνα θαυμάσιο χαλί, ἐξακολούθησε τὸ ξύλο, ποὺ τὴν ἀνοιξή ἦταν στολισμένο μὲ κάτασπρα λουλούδια· ἀργότερα πρόβαλλε ἡ πράσινη χλόη. Τὸ χειμῶνα ἔστρωνα χάμω τὰ φύλλα μου, ἔπειτα ἔπεφτε ἀπ' τὸν οὐρανὸ τὸ χιόνι καὶ τὰ σκέπαζε. Κάθε καλοκαίρι μεγάλωνα, σ' ὅλα τὰ κλαδιά μου πρόσθετα κι ἓνα κομματάκι, καὶ στὸν κορμό μου ἓνα δαχτυλίδι κι ἔτσι στὸ τέλος ἔγινε ὁ γίγας τοῦ δάσους.

»Ὅταν ὁ ἄνεμος φυσοῦσε τὸ χειμῶνα σὰν τρελὸς καὶ οἱ σύτροφοί μου λύγιζαν, ἐγὼ στεκόμουν ἀδιάφορος στὴ μέση. Ἡ ζωὴ μου ἦταν θαυμάσια καὶ μακροχρόνια».

—«Μὲ συγχωρεῖτε», εἶπε ἡ τύρφη. «Πῶς συνέβηκε ὅμως νὰ τελειώσῃ;»

—«Αὐτὸ δὲν τὸ γνωρίζω», εἶπε τὸ ξύλο.

»Ἰσως νὰ παραμεγάλωσα. Ἄκουσα τοὺς ἀνθρώπους νὰ λένε πὼς ἦταν καιρὸς νὰ μεγαλώσουν καὶ τὰ νέα δέντρα, πὼς ἔχω καλὰ ξύλα γιὰ κάψιμο, καὶ ἄλλα παρόμοια».

—«Οἱ ἄνθρωποι..... χά, χά, χά!» γέλασε τὸ πετροκάρβουνο».

—«Ἐγὼ δὲ γελῶ ποτέ μου», εἶπε τὸ κόκ. «Ἄν μποροῦσα ὅμως θὰ γελοῦσα τώρα μὲ τὰ σωστά μου».

—«Δὲν τὸ καταλαβαίνω γιατί γελᾶτε», εἶπε τὸ ξύλο πειραγμένο. «Μοῦ φαίνεται ὅμως πὼς οἱ ἄνθρωποι μᾶς ὀρίζουν καὶ μᾶς κυβερνοῦν».

—«Μὲ ἔκοψαν μὲ τὸ πριόνι, ἔπειτα μὲ ἔδεσαν μὲ ἓνα σχοινί, τράβηξαν τὸ σχοινὶ καὶ μ' ἔρριξαν κάτω. Τριάντα ἄνθρωποι βοήθησαν στὸ τράβηγμα καὶ καθὼς ἔπεσα κάτω σείστηκε ἡ γῆ. Ἐπειτα μὲ πριόνισα, μ' ἔκοψαν μὲ πελέκια σὲ χίλια κομμάτια, καὶ μὲ πούλησαν. Μόνο τὸ κομμάτι, ποὺ βλέπετε ἐδῶ μέσα, ἀπομένει ἀπὸ μένα. Αὕτῃ εἶναι ἡ ἱστορία μου! Ἄν γνωρίζῃ κανεὶς καμιὰ καλύτερη ἅς μᾶς τὴ διηγηθῇ».

—«Ὑποθέτω πὼς ὑπάρχει κάποιος», εἶπε τὸ πετροκάρβουνο. «Ἄς ἀκούσωμε ὅμως πρῶτα τὴν ἱστορία τῆς τύρφης».

—«Εὐχαρίστως, ἂν μοῦ τὸ ἐπιτρέπετε. Ἄν καὶ ἡ ἱστορία μου εἶναι ἀσήμαντη».

—«Ἐμπρός, λέγε», εἶπαν οἱ ἄλλοι.

Ἡ ἱστορία τῆς τύρφης.

«Ἡμουν μιὰ φορὰ τὸ πιὸ περήφανο δέντρο μέσα στὸ δάσος», εἶπε ἡ τύρφη.

Παρακάτω δὲν πρόφτασε νὰ προχωρήσῃ, γιατί οἱ ἄλλοι ἄρχισαν νὰ γελοῦν.

—«Μὲ συγχωρεῖτε.....τὸ ξαίρω ὅτι σᾶς κάνω νὰ γελαῖτε, ἀλλὰ τί θέλετε νὰ κάμω; Εἶμαι ὑποχρεωμένη νὰ διηγηθῶ τὸν ἱστορία μου ὅπως εἶναι. Καὶ ἤμουν στ' ἀλήθεια ὠραῖο δέντρο καὶ ἅς μὴ μοῦ ἀπόμεινε πιά τίποτε ἀπὸ τὴν ὠραιότητά μου. Δὲν ἤμουν ὅμως ὀξιά, ἀλλὰ ἱτιά.....»

—«Ἡ ἱτιά εἶναι ὠραῖο δέντρο», εἶπε τὸ ξύλο. Δὲν ἔχει μεγάλη ἀξία οὔτε κάνει πολὺν ἴσκιο, εἶναι ὅμως πολὺ λεπτό».

—«Εὐχαριστῶ», εἶπε ἡ τύρφη.

—«Μήπως σ' έκοψαν καὶ σένα οἱ ἄνθρωποι;» ρώτησε τὸ ξύλο.

—«Κάθε ἄλλο! εἶπε ἡ τύρφη. Νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἀλήθεια, οὔτε ποτέ μου εἶδα ἄνθρωπο, ὅταν ἔγινε τύρφη. Γι' αὐτὸ γέλασα καὶ πρὶν, ὅταν ἔγινε λόγος γι' ἄνθρώπους, ἐνῶ ἴσως δὲν ἔπρεπε νὰ γελάσω».

—«Λέγε παρακάτω», εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

—«Ἦμουν, ὅπως σᾶς εἶπα, ἱτιά· στὰ κλαδιά μου δὲν κάθονταν πουλιά. Ὁ βάλτος ὅμως ὅπου ἤμουν φυτρωμένη εἶχε πουλιά, ἐλάφια, ἀλεπουῖδες, λύκους καὶ ἀρκουῖδες. Τὸ καλοκαίρι γύριζε ἡ ἀρκούδα μὲ τὰ παιδιὰ της καὶ μούγκριζε. Τὸ χειμῶνα οὐρλιαζαν οἱ λύκοι ἀπὸ τὴν πείνα τους. Ἐκεῖ ψηλὰ στὸν ἀέρα πετοῦσαν μεγάλοι ἀετοί... Μὲ συγχωρεῖτε γι' αὐτὸ ποὺ θὰ σᾶς πῶ, ὅμως ὅταν γίνηκα τύρφη καὶ ἤμουν στιβαγμένη μέσα στὸ δάσος, μοῦ φάνηκε πῶς τὸν παλιὸν καιρὸ ποὺ ἤμουν δέντρο, ὑπῆρχε μεγαλύτερη κίνηση μέσα στὸ δάσος».

—«Χὰ χὰ χὰ!» γέλασε τὸ πετροκάρβουνο.

—«Γιατί γελάς;» τοῦ εἶπε τὸ ξύλο.

—«Ἄχ, γελῶ γιὰ τὴν τύρφη, ἓνα πλάσμα χτεσινό, ποὺ κάνει λόγο γιὰ παλιούς καιρούς!» εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

«Τὰ νεῦρα μου δὲν ἀντέχουν σ' αὐτὲς τὲς διακοπές», εἶπε τὸ κόκ. «Λέγε παρακάτω, καημένη».

—«Μὰ μὲ συγχωρεῖτε. Ὁ καθέννας διηγεῖται ὅπως μπορεῖ. Λοιπόν, μιὰ φορὰ ἦρθε μιὰ φοβερὴ θύελλα καὶ μὲ ἔρριξε κάτω. Ἐπεσα ἴσα μέσα στὸ βάλτο. Ἐκεῖ ἔμεινα πάρα πολὺν καιρό. Τὴν πρώτη ἀνοιξὴ ἔβγαλα μάλιστα καὶ βλαστάρια, ὅπως ὅταν ἤμουν δέντρο. Αὐτὸ ὅμως δὲ βάσταξε καὶ πολὺ. Οἱ κάστορες

ἄρχισαν νὰ μὲ ροκανίζουν, κι ἔπειτα ἄρχισα νὰ σαπίζω μέσα κεῖ στο νερό. Σιγὰ σιγὰ ξεκόλλησα ἀπὸ τὴ θέση μου καὶ ἄρχισα νὰ βουλιάζω».

—«Ἀλήθεια;» ρώτησε τὸ πετροκάρβουνο. «Βλέπω πὼς ἔχεις καὶ σὺ ἱστορία περιέργη».

—«Λέγε παρακάτω» εἶπε τὸ κόκ.

—«Ἄρχισα λοιπὸν νὰ βυθίζωμαι ἀδιάκοπα, πότε σιγώτερα καὶ πότε γρηγορώτερα.

»Κάθε τόσο μὲ σταματοῦσαν τὰ κλαδιά μου, ἢ μπερδεύομουν μὲ τίποτε ἄλλο. Ἐακολουθοῦσα ὅμως νὰ βυθίζωμαι πρὸς τὸ βάθος τοῦ βάλτου. Γύρω μου φύτρωναν διάφορα χόρτα, καὶ ὅλα πέφτανε σιγὰ σιγὰ στο βάθος, ὥσπου τέλος χώθηκα βαθιὰ μέσα στο βουρκο. Ἐκεῖ ἄρχισα νὰ σαπίζω στ' ἀλήθεια».

—«Οὐφ!» εἶπε τὸ ξύλο. «Ἡ σαπίλα εἶναι μιὰ ἀηδία. Μιὰ φορὰ μοῦ συνέβηκε αὐτὸ τὸ ἀτύχημα σ' ἓνα κλαρὶ ποῦ μοῦσπασε.

«Ἦρθε ὕστερα ὁ δρυοκολάπτης καὶ σκάλισε μιὰ τρύπα. Τὰ ἔντομα μ' ἔτρωγαν καὶ τὰ νερά τῆς βροχῆς μαζεύονταν ἐκεῖ μέσα. ἦταν ἀηδία! Ἕνας ξάδερφός μου, ποῦ ἦταν ἐκεῖ κοντά, ἔπαθε τὴν ἴδια ἱστορία κι ἔγινε κουφάλα ἀπὸ πάνω ὡς κάτω».

—«Ἄφησε τὴν τύρφη νὰ διηγηθῇ παρακάτω» εἶπε τὸ κόκ.

—«Δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο νὰ εἰπῶ, εἶπε ἡ τύρφη. Σιγὰ σιγὰ σάπισα ὁλότελα κι ἔγινα ἓνα μῆγμα μὲ ὅ,τι ἄλλο ἦταν μέσα στο βουρκο. Ὅλα ὅσα ἔπεφταν ἀπάνω μᾶς ἐπίεζαν τόσο πολὺ, ποῦ δὲν ξαίρω ἂν μπορῶ νὰ εἰπῶ τί ἀνήκει σὲ μένα καὶ τί σὲ ἄλλους. Ἐκατοντάδες χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε. Μιὰ μέρα ἄρχισαν νὰ κόβουν τύρφη μέσα στο ἔλος. Μᾶς ἔρριξαν στο λιβάδι,

μᾶς στέγνωσαν στὸν ἥλιο, μᾶς χώρισαν σὲ κομμάτια, μᾶς ἔκοψαν καὶ μᾶς πούλησαν στὸ δικαστή. Αὐτὸ εἶναι ὅλη ἡ ἱστορία. Μὲ συγχωρεῖτε ποὺ δὲν ἔχω ἄλλο τίποτε νὰ σᾶς πῶ».

—«Αὐτὸ ὅμως ἦταν τοῦλάχιστον κάτι», εἶπε τὸ πετροκάρβουνο, «ποὺ εἶναι καλύτερο ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς ὀξιάς. Ἔχεις ἡλικία, τύρφη μου. Αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαῖο. Μονάχα οἱ παλιές ἱστορίες ἀξίζουν κάτι. Ὅλα τὰ νέα δὲν ἀξίζουν τὸν κόπο νὰ γίνεταί λόγος γι' αὐτά...»

—«Ἄς εἶναι, εἶπε τὸ ξύλο, ἔχω ἡλικία τριῶν αἰώνων».

—«Ἐγὼ ὅμως ἔχω ἡλικία εἴκοσι αἰώνων», εἶπε ἡ τύρφη.

—«Ἄς διηγηθῇ τώρα τὸ πετροκάρβουνο τὴν ἱστορία του» εἶπε τὸ κόκ.

Ἡ ἱστορία τοῦ πετροκάρβουνο.

—«Ἦμουν μιὰ φορὰ τὸ πιὸ περήφανο δέντρο μέσα στὸ δάσος».

—«Καὶ σὺ τὸ ἴδιο;» εἶπε τὸ ξύλο. «Θὰ ἦσουν ὅμως μαῦρο σὰν τὸν κόρακα».

—«Δικαίωμά σου εἶναι νὰ γελάς, φίλτατε» εἶπε τὸ πετροκάρβουνο. «Τὸ ξαίρομε πῶς οἱ ἀνόητοι συνηθίζουν νὰ γελοῦν, ὅταν δὲν ἐννοοῦν κάτι καὶ εἶμαι βέβαιος πῶς θὰ πάθης σπασμούς ἀπὸ τὰ γέλια πρὶν νὰ τελειώσῃ ἡ ἱστορία μου».

—«Παρακάτω!» εἶπε τὸ κόκ.

—«Αὐτὸ φαίνεται εὐκόλο» εἶπε τὸ πετροκάρβουνο, «εἶναι ὅμως δύσκολο. Μὲ ἄλλα λόγια κανεὶς ἀπὸ σᾶς δὲ θὰ καταλάβῃ λέξη ἀπ' αὐτά ποὺ θὰ σᾶς εἰπῶ».

—«Ἐκτὸς ἀπὸ μένα», εἶπε τὸ κόκ.

—«Ἔστι νομίζεις;» εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

«Ἡ ἱστορία μου ὅμως δὲν εἶναι γενικὰ γιὰ τοὺς νευρικοὺς. Ἀκοῦστε λοιπὸν νὰ σᾶς εἰπῶ! Τὸ καλύ-
τερο ἴσως εἶναι νὰ σᾶς εἰπῶ ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ὅτι κα-
τάγομαι ἀπὸ τὴν Ἀγγλία, καὶ πῶς πρὶν νὰ ἔρθω ἐδῶ
ἐπέρασα ἀπὸ τὸ δάσος σας.... δηλαδὴ ἀπὸ τὸ δά-
σος ποῦ ἔζησε τὸ ξύλο, ὅταν ἦταν ὀξιά καὶ ἡ τύρφη,
ὅταν ἦταν ἱτιά. Δὲ μ' ἀρέσει νὰ κατηγορῶ κανένα καὶ
προπάντων ἐκείνους ποὺ εἶναι κατώτεροί μου. Αὐτὸ
ὅμως τὸ δάσος σοῦ προξενοῦσε τὸν οἶκτο, ἅμα τὸ
ἐβλεπες! Τὸν καιρὸ ποὺ ἤμουν ἐγὼ δέντρο, τότε ὑπῆρ-
χαν ἀληθινὰ δάση. Ἀλλὰ ἀπὸ τότε πέρασαν ἑκατὸ
χιλιάδες χρόνια.»

—«Αὐτὰ εἶναι ψέματα», φώναξε τὸ ξύλο.

—«Ὅχι, εἶναι ἀλήθεια», εἶπε τὸ κόκ.

—«Χαίρω πολὺ, ποὺ τὸ κόκ μὲ πιστεύει», εἶπε
τὸ πετροκάρβουνο. «Ἄν καὶ δὲν ἔχει λόγους περισ-
σότερους ἀπὸ τὸ ξύλο νὰ μὴν ἀμφιβάλλῃ. Κχνεῖς ἀπὸ
σᾶς δὲν τὸ εἶδε. Τὰ δάση ποὺ ὑπῆρχαν τότε στὴ γῆ,
δὲν ὑπάρχουν πιά. Μονάχα τὰ πετροκάρβουνα ἀπό-
μειναν. Ἐνῶ ὀξιές καὶ ἱτιές ὑπάρχουν ἀκόμη πολλές».

—«Λέγε παρακάτω», εἶπε τὸ κόκ.

—«Στὸ πανάρχαιο ἐκεῖνο δάσος ἤμουν τὸ πιὸ πε-
ρήφανο δέντρο. Ἦμουν φτερόδεντρο. Ὑπάρχουν καὶ
τώρα κάτι χορταράκια ποὺ τὰ λένε φτέρες
ἓνας Θεὸς τὸ ξαίρει ἀπὸ ποῦ κατάγονται. Ἐγὼ ἤμουν
ἓνα θεόρατο δέντρο μὲ χοντρὸ κορμὶ καὶ μὲ μεγάλο
φύλλωμα. Δὲν ὑπῆρχαν τότε μήτε τὰ ζῶα, γιὰ τὰ ὁποῖα
φλυαρεῖτε σεῖς. Αὐτὰ εἶναι μικροζώφια ποὺ φάνηκαν
ἀπὸ τότε, ποὺ μίκρυναν ὅλα ἐδῶ στὴ γῆ. Τότε πελώ-

ριες σαῦρες σκαρφάλωναν ἐπάνω στοὺς βράχους, ἄλλες πάλι κολυμποῦσαν στὶς λίμνες ἢ πετοῦσαν στὸν ἀέρα. Δὲ γνωρίζω κὰν πῶς νὰ σᾶς τὰ περιγράψω... δηλαδή στὸ ταξίδι πού ἐρχόμουν πρὸς τὰ δῶ εἶδα ἓνα ζώουφι ἀπάνω σὲ μιὰ πέτρα καὶ ὁ ὁδηγὸς τοῦ τραίνου ἔλεγε ὅτι εἶναι σαύρα. "Ε, λοιπόν, ἂν εἶδατε καμιὰ καὶ τὴ φανταστῆτε χίλιες φορὲς μεγαλύτερη μὲ πελώριο στόμα καὶ μὲ μεγάλα δόντια, θὰ ἔχετε μιὰ μικρὴ ἰδέα γιὰ τὰ ζῶα πού γνώρισα ἐγὼ ὅταν ἤμουν δέντρο».

— «Αὐτὸ εἶναι ἱστορία μιὰ φορά», εἶπε ἡ τύρφη μὲ σέβας.

— «Ἐκεῖ λοιπόν ἤμουν φυτρωμένο. Γύρω μου εἶχαν φυτρώσει χιλιάδες ἄλλα δέντρα.» Τὸ πετροκάρβουνο σταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμή καὶ ἀναστέναξε.

— «Λέγε παρακάτω», εἶπε τὸ κόκ.

— «Καλὰ καλὰ δὲν ἔχω οὔτε ἰδέα πῶς ἦταν τότε ὁ κόσμος. Καὶ μήτε μοῦ εἶναι δυνατὸ νὰ σᾶς δώσω νὰ καταλάβετε. Ἡ γῆ ἦταν ὁλότελα διαφορετικὴ ἀπὸ τώρα... ἃς εἶναι, αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ παραλείψω. Δὲν μποροῦσα παρὰ νὰ γελάσω, ὅταν ἡ τύρφη μίλησε γιὰ τὴ λίμνη, ὅπου ἔπεσε μέσα ὅταν ἦταν δέντρο. "Ω, μὰ τὴν ἀλήθεια, τί τέλμα ἦταν αὐτό! Ἀκοῦστε λοιπόν..... ὅταν ἐγὼ ἤμουν στὸν κόσμο τώρα κι ἐκατὸ χιλιάδες χρόνια, ἔγινε μιὰ μεγάλη ἀναστάτωση στὴ γῆ. Δὲν ἦταν θύελλα πού σπάζει λίγα κλαδιά· ὅλη ἡ γῆ ἔτρεμε! μὲ καταλαβαίνετε; Ἐπειτα σχίστηκε· οἱ βράχοι σχίστηκαν· ὅλα γκρεμίστηκαν μέσα στὰ βάραθρα, φωτιά πετάχτηκε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἔπειτα ἦρθε ἡ θάλασσα καὶ τὰ σκέπασε ὅλα».

— «Φρίκη!» εἶπε ἡ τύρφη.

— «Ἐκεῖ ἤμουν κι ἐγὼ χωμένο, θαμένο μέσα στὸν

ἄμμο καὶ στὴ λάσπη. Δὲν ἔχω ἰδέα τί γινόταν ἀπάνω στὸν κόσμο σ' αὐτὸ τὸ διάστημα τῶν ἑκατὸ χιλιάδων χρόνων, ποὺ χρειάστηκε γιὰ νὰ βρῶ πάλι στὸ φῶς τῆς ἡμέρας. 'Απ' ὅσα ὁμως εἶδα, παρατηρῶ πῶς ὅλα τὰ πράγματα πᾶνε πίσω ἀντὶ νὰ προκόβουν».

—«Εὐχαριστοῦμε, τὰ ξέρομε αὐτά» εἶπε τὸ ξύλο. «'Ετσι λένε ὅλοι οἱ γέροι. Θυμᾶμαι δυὸ γριῆς ποὺ κάθονταν μιὰ μέρα στὸν ἴσκιό μου κι ἔλεγαν τί ὠραῖα ποὺ ἦταν τὰ κορίτσια τὸν καιρὸ ποὺ ἦταν καὶ κεῖνες νέες».

Τὸ πετροκάρβουνο σταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμή.

—«Λέγε,» τοῦ εἶπε τὸ κόκ.

—«Βέβαια, ἔχεις δίκιο. Εἶχα ὁμως βυθιστῇ στὶς σκέψεις μου. Μοῦ φαίνεται τόσο παράξενο ν' ἀκούω νὰ γίνεται λόγος γι' ἀνθρώπους καὶ γριῆς καὶ κορίτσια, ποὺ δὲν τοὺς γνώρισα διόλου, ἀν καὶ εἶμαι ἑκατὸ φορὲς γεροντότερος ἀπὸ σᾶς. Λοιπὸν ἤμουν χωμένο ἐκεῖ καὶ κανεῖς σας δὲν μπορεῖ νὰ φανταστῇ, πῶς μὲ πίεζαν ὅλα ἐκεῖνα, ποὺ εἶχαν πέσει ἀπὸ πάνω μου. Μέσα μου γεννήθηκε φωτιά..... ὅχι τῇ φλόγα ποὺ σχηματίζει, ὅταν ἀνάβῃ ἓνα κομματάκι ξύλο, ἀλλὰ μιὰ φωτιά ἥ-συχη καὶ δυνατὴ ποὺ μὲ ἄλλαξε ὁλότελα καὶ μ' ἔκαμε ὅπως μὲ βλέπετε. "Ο,τι ζωντανὸ καὶ δυνατὸ εἶχα μέσα μου μαζεύτηκε καὶ γίνηκε κάτι τρελὸ καὶ ἀδάμαστο, ποὺ δὲν μπορεῖτε νὰ τὸ φανταστῇτε, δηλαδὴ γίνηκε γκάζι».

—«'Αχ, ναί..... γκάζι» εἶπε τὸ κόκ, καὶ ἄρχισε νὰ κλαίῃ ἀπαρηγόρητα.

—«Σᾶς τὸ εἶπα πῶς ἡ ἱστορία μου δὲν εἶναι γιὰ ἀδύνατα νεῦρα», εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

—«Λέγε παρακάτω», εἶπε τὸ κόκ.

—«Υποθέτω πώς ἡ γῆ βυθίστηκε, καὶ πάλι ἀνασηκώθηκε, κι ἔπειτα τὴ σκέπασε ἡ θάλασσα, ποιὸς ξαίρει πόσες φορές σ' αὐτὸ τὸ μεγάλο διάστημα πού ἤμουν χωμένο!» ἐξακολούθησε τὸ πετροκάρβουνο.

«Αὐτὰ φυσικὰ δὲν τὸ ξαίρω. Μιὰ μέρα ὅμως οἱ ἄνθρωποι, πού ἀναφέρατε σεῖς, ἄρχισαν νὰ σκάβουν ὡς ἐκεῖ κάτω πού ἤμουν. Τότε τοὺς πρωτοεῖδα.

»Ἀρχισαν νὰ σκάβουν διαδρόμους στοὺς βράχους, ὅπου βρισκόμουν ἐγώ· μεγάλους διαδρόμους βαθιὰ μέσα στὴ γῆ. Μᾶς ἔσπασαν ἀπὸ κεῖ πού ἤμαστε στοιβαγμένοι καὶ μᾶς τράβηξαν ἀπάνω μὲ καλάθια. Κάμποσους ἀνθρώπους σκοτώσαμε ἀπάνω στὴ δουλειά, γιατί καθὼς πήραμε ἀέρα ἐλευθερώθηκε τὸ γκάζι πού εἴχαμε μέσα μας καὶ τοὺς ἔσκαζε. Μόλις μᾶς πλησίαζαν στὴ φωτιά, φούντωνε τὸ γκάζι μας μὲ φοβερὸ κρότο, τίναζε ὅλα δεξιὰ καὶ ἀριστερά, καὶ σκότωνε τοὺς ἀνθρώπους πού ἦταν μέσα στοὺς διαδρόμους».

—«Ἀχ τὸ γκάζι, τὸ γκάζι,» εἶπε τὸ κοκ μὲ λυγμούς.

—«Κοντεύω νὰ τελειώσω» εἶπε τὸ πετροκάρβουνο. «Τὸ τέλος τῆς ἱστορίας μου τὸ ξαίρει ὅλος ὁ κόσμος. Ἦμουν μιὰ φορὰ τὸ πιὸ περήφανο δέντρο τοῦ δάσους πρὶν παρουσιαστοῦν ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι. Ἔγινα ὅ,τ εἶμαι χωρὶς τὴ βοήθεια τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν μὲ ἀνακάλυψαν τοὺς βοήθησα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο πού βρῆκαν. Ἐγὼ εἶμαι ἡ σπουδαιότερη καύσιμη ὕλη τοῦ κόσμου. Ἐγὼ βάζω σὲ κίνηση ὅλα τὰ ἐργοστάσια, τοὺς σιδηροδρόμους καὶ τὰ ἀτμόπλοια τῆς γῆς. Ἐχω μέσα μου ζέστη ὅση κανεὶς ἄλλος. Ἀπὸ μένα βγαίνει τὸ γκάζι».

—«Τὸ γκάζι..... ἄχ τὸ γκάζι.....» εἶπε πάλι τὸ κόκ μὲ παράπονο.

—«Αὐτὴ εἶναι ἡ δική μου ἱστορία», εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

—«Μοῦ φαίνεται ὅτι θὰ εἶναι καὶ τελευταία», εἶπε τὸ ξύλο. «Τὸ κόκ δὲ μοῦ φαίνεται νὰ εἶναι σὲ κατάσταση νὰ μᾶς διηγηθῇ καμιά ἱστορία».

Ἡ ἱστορία τοῦ κόκ.

«Ἦμουν μιὰ φορὰ τὸ πιὸ περήφανο δέντρο μέσα στὸ δάσος».

Εἶναι ἀδύνατο νὰ περιγραφῇ τὸ τί ἔγινε μέσα στὴν ἀποθήκη, ὅταν ἄρχισε καὶ τὸ κόκ τὴν ἱστορία του, ἴδια καὶ ἀπαράλλαχτα.

Τὸ ξύλο κυλίστηκε ἀπὸ τὰ πολλὰ γέλια, τὸ πετροκάρβουνο γελοῦσε εἰρωνικά, καὶ ἡ τύρφη κατρακύλισε σὲ μιὰ γωνιὰ καὶ χαμογελοῦσε.

Ὁ ποντικὸς παρουσιάστηκε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν πόρτα.

«Μοῦ φαίνεται πὼς κάποιον ἄκουσα ἐδῶ μέσα». εἶπε μύρισε ὅλες τὶς γωνιές, δὲ βρῆκε ὅμως τίποτε καὶ ξαχολουῦθησε πάλι τὸ δρόμο του.

«Φίλτατε», εἶπε τὸ πετροκάρβουνο μόλις συνῆρθε «μοῦ φαίνεται ὅτι τὰ νεῦρα σου δὲν εἶναι καλά. Ἦ μήπως ἔπαθες ἀπὸ μεγαλομανία;»

—«Φαντάζομαι τί δέντρο θὰ ἦσουν» εἶπε τὸ ξύλο μὲ εἰρωνεία. «Κρῖμα νὰ μὴ σὲ ἰδῶ, ὅταν ἦσουν στίς δόξες σου!

—«Μὲ συγχωρεῖτε, εἶπε ἡ τύρφη, γέλασα ἐπειδὴ γέλασαν κι οἱ ἄλλοι. Ἄν καὶ ἴσως νὰ μὴν εἶναι εὐγε-

νικό αυτό. Δεν αφήνομε όμως το κόκ να μᾶς διηγηθῇ τὴν ἱστορία του ὡς τὸ τέλος;»

—«Λέγε!» εἶπε τὸ ξύλο. «Θὰ εἶναι ὅπωςδήποτε διασκεδαστικὴ ἱστορία».

—«Κάθε ἄλλο!» εἶπε τὸ κόκ. «Ἡ ἱστορία μου εἶναι πολὺ θλιβερή. Ὅχι γιατί βρίσκω πῶς οἱ δικές σας εἶναι πολὺ διασκεδαστικές, διόλου. Ἐγὼ ὅμως ἔπαθα χειρότερα ἀπὸ σᾶς. Τὸ βέβαιο εἶναι πῶς εἶμαι γνήσιο παιδί τοῦ πετροκάρβουνου».

—«Τί λές καλέ! εἶσαι στὰ καλά σου;» εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

—«Καὶ ὅμως ἔτσι εἶναι!» εἶπε τὸ κόκ.

—«Χά, χά, χά, χά!» γέλασε τὸ ξύλο. «Καὶ μένα μοῦ φαίνεται πῶς μοιάζετε φοβερά, ὅταν σᾶς κοιτάζῃ κανεὶς μὲ προσοχή».

—«Δὲν τὸ παραδέχομαι» εἶπε τὸ πετροκάρβουνο. «Κοιτάξετε ἐμένα, κοιτάξετε καὶ τὸ κόκ. Εἶναι γεμάτο ἀπὸ τρύπες, ἐλκεϊνὸ, ἐλαφρὸ σὰ φτερό..... ὁ καθένας τὸ βλέπει ὅτι δὲν ἀξίζει τίποτε. Ἐνῶ ἐγὼ εἶμαι σκληρὸ καὶ βαρὺ. Ἐπειτα εἶμαι γυαλιστερό, εἶμαι γνήσιος ξάδερφος τοῦ διαμαντιοῦ, αὐτὸ βέβαια θὰ τὸ ξαίρετε».

—«Κι ἐγὼ τὸ ἴδιο», εἶπε τὸ κόκ. «Δὲν κάνεις καλὰ νὰ μὲ ἀπαρνιέσαι. Ἄν εἶχες πάθει ὅ,τι ἔπαθα ἐγώ, δὲ θὰ εἶχες καμιὰ διαφορὰ ἀπὸ μένα».

—«Λέγε λοιπόν» εἶπε τὸ ξύλο.

—«Καλέ, μὴν τὸ πιστεύετε», εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

—«Κατάγομαι ἀπὸ τὴν Ἀγγλία, ὅπως καὶ τὸ πετροκάρβουνο», εἶπε τὸ κόκ. «Εἶχα φυτρώσει στὸ ἴδιο δάσος, εἶμαι μάλιστα κομμάτι ἀπὸ τὸ ἴδιο δέντρο πρὸ ἑκατὸ χιλιάδων χρόνων. Γι' αὐτὸ ἡ ἱστορία μου εἶναι ἡ ἴδια

μέ τήν ἱστορία τοῦ πετροκάρβουνου ὥς τή στιγμῇ....»

Τò κòκ σταμάτησε ἀπò τή συγκίνησή του.

—«Λοιπόν;» εἶπε τò ξύλο.

—«Ἀφῆστε νά συνέρθῃ», εἶπε ἡ τύρφη.

Τò κòκ ὅμως ἄρχισε κάτι κλάματα τόσο δυνατά, ποὺ κινδύνευε νά σκάσῃ.

—«Ὡς τή στιγμῇ ποὺ ἔχασα τò γκάζι μου», εἶπε ἐπὶ τέλος.

—«Τί λές!» εἶπε τò πετροκάρβουνο. «Πῶς γίνεται αὐτό;»

—«Εἶναι ἀληθέστατο», εἶπε τò κòκ. «Τήν ἴδια ἐποχὴ μᾶς ἔβγαλαν ἀπò τò ἀνθρακωρυχεῖο, στò ἴδιο καλάθι μᾶς τοποθέτησαν καὶ μέ τò ἴδιο πλοῖο ἤρθαμε σέ τοῦτον τὸν τόπο. Κατόπιν ὅμως μᾶς χώρισαν. Ἐμένα μέ πῆγαν στò ἐργοστάσιο, μ' ἔκλεισαν μέσα σέ μιὰ σιδερένια ἀποθήκη καὶ μέ ζέσταναν, ὥσπου ἔφυγε ὅλο μου τò γκάζι. Ἐπειτα μέ πούλησαν φτηνὰ στὴ φτωχολογία». Τò κòκ ἄρχισε πάλι νά κλαίῃ καὶ ο ἄλλοι τò λυπήθηκαν κι ἔδειξαν σεβασμό.

—«Ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία, νά εἰποῦμε τήν ἀλήθεια, εἶναι πολὺ περίεργη», εἶπε τò ξύλο.

—«Ἀνεξήγητο! δὲ βρίσκει κανεὶς οὔτε ἄκρη οὔτε μέση, οὔτε τέλος», εἶπε τò κòκ.

—«Ἄν ἐγὼ εἶχα πέσει μέσα στò βάλτο, ἴσως θὰ εἶχα γίνεи τύρφη», εἶπε τò ξύλο.

—«Ἄν μέ εἶχαν κόψει πρὶν ἀπò ἑκατὸ χιλιάδες χρόνια θὰ εἶχα γίνεи πετροκάρβουνο», εἶπε ἡ τύρφη.

—«Ἄν μέ εἶχαν κόψει πρὶν ἀπò ἑκατὸ χιλιάδες χρόνια θὰ εἶχα γίνεи καψόξυλο», εἶπε τò πετροκάρβουνο.

—«Ἄν εἶχα μείνει ἀκόμα ἐνενῆντα ἐννέα χιλιάδες

χρόνια μέσα στὸ βάλτο θὰ εἶχα ἴσως γίνει πετροκάρ-
βουνο», εἶπε ἡ τύρφη.

—«Καὶ ἂν δὲν μοῦ εἶχαν ἀφαιρέσει τὸ γκάζι...»,
εἶπε τὸ κόκ. Παρακάτω δὲν μπόρεσε νὰ πῇ.

—«Τί πρᾶμα ;» εἶπε τὸ ξύλο.

—«Μὲ συγχωρεῖτε, ἀποκρίθηκε ἡ τύρφη· ὑπο-
θέτω πὼς ὅλοι μας εἴμαστε τὸ ἴδιο πρᾶμα μὲ διαφορετικὴ
μορφή».

Κ. Ἑβαλτ.

Διασκευή Ν. Ἐλατου

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς.

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομνηνοῦσε
τῆς αὐγῆς τὸ δροσάτο ὕστερο ἀστέρι.
Σύγνεφο, καταχνιά δὲν ἐπερνοῦσε
τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη,
καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε
τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀγέρι,
ποὺ λὲς καὶ λέει μὲς στῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα :
Γλυκιά ἡ ζωὴ, καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα.

Χριστὸς ἀνέστη! Νέοι, γέροι καὶ κόρες
ὅλοι, μικροί, μεγάλοι ἐτοιμαστῆτε.
Μέσα στὶς ἐκκλησίες τὶς δαφνοφόρες
μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχτῆτε.
'Ανοίξετε ἀγκαλιὲς εἰρηνοφόρες
ὀμπροστὰ στοὺς ἀγίους, καὶ φιληθῆτε,
φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη,
πέστε: Χριστὸς Ἀνέστη, ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

Δάφνες σὲ κάθε πλάκα ἔχουν οἱ τάφοι
καὶ βρέφη ὠραῖα στὴν ἀγκαλιά οἱ μανάδες.
Γλυκόφωνα κοιτώντας τὶς ζωγραφι-
σμένες εἰκόνες, ψάλλουν οἱ ψαλτάδες.
Λάμπει τὸ ἀσήμι, λάμπει τὸ χρυσάφι,
ἀπὸ τὸ φῶς ποὺ χύνουν οἱ λαμπάδες.
Κάθε πρόσωπο λάμπει ἀπ' τ' ἀγιοκέρι.
ὅπου κρατοῦνε οἱ χριστιανοὶ στὸ χέρι.

Δ. Σολωμός

Στὴν πίστη ἀπάνω τὴν ἐλπίδα.

Μὴ φοβηθῆς τὸ σπίτι ποὺ ἀνοιξε
στὴ γῇ βαθιὰ τὰ θέμελά του,
κι ἄς ἔρθουν χίλιοι ἀνεμοστρόβιλοι
καὶ τὴ σκεπὴ του ἄς ρίξουν κάτω.

Μὴ φοβηθῆς τὸ δένδρο, ποὺ ἄπλωσε
τις ρίζες του βαθιὰ στὸ χῶμα,
κι ἄς σπάσῃ τὴν κορφὴ του ὁ ἄνεμος
καὶ τὰ πυκνὰ κλαδιὰ του ἀκόμα.

Μὴ φοβηθῆς αὐτόν, ποὺ στήριξε
στὴν πίστη ἀπάνω τὴν ἐλπίδα.
Τὸν εἶδα στὴ ζωὴ νὰ μάχεται
μὰ πάντα ἀνίκητο τὸν εἶδα.

Ι. Πολέμης

Χωρισμός.

Στὴν πόρτα στέκει ἡ μάνα μου καὶ τ' ἄσπρο της τ' ἄ-
[χεῖλι.

σὰν φύλλο τρεμοσείνεται, σὰ ψάρι ποὺ σπαράζει
ἡ ἀδελφούλα μου, ἔχε γειά, μοῦ λέει μὲ τὸ μαντίλι,
μιὰ τὸ σαλεύει κι ἔπειτα στὰ μότια της τὸ βάζει.
Κι ὁ ἀδελφός μου ὡς τὴ γωνιά τοῦ δρόμου μὲ πηγαίνει
μὲ πρόσωπο σὰ χαρωπό, μ' ἀθόλωτα τὰ μάτια,
μὰ νιώθω, ὅταν μ' ἀγκάλιασε, πὼς βράζει κι ἀνασαίνει
πὼς μέσα σποῦν τὰ σπλάχνα του καὶ γίνονται κομμάτια.

Α. Πάλλης

Τὸ ναυτόπουλο.

Μαύρη νυχτιά κι ἀνάστερη, τὰ κύματα μούγκρίζουν,
βροντᾷ κι ἀστράφτει, οἱ κεραυνοὶ τὰ κύματα ξεσχίζουν
στὰ φίδια λαμπερά.

Βόηθα Χριστέ! Τριζοβολᾷ, θ' ἀνοίξη τὸ καράβι,
βοριάς κακός, ἀλύπητος, μνήματα χίλια σκάβει
στὰ μαῦρα τὰ νερά.

Βουλιάζουμε... τὰ ξάρτια μας χωρίς πανιά, σπασμένα,
ἀχόρταγα τὰ κύματα τ' ἀρπάζουν ἓνα ἓνα
κι ἀπάνω μας πηδοῦν.

Τοῦ κάκου οἱ ναῦτες ἄφωνοι, ὠχροὶ χωρίς ἐλπίδα,
ἀκούραστα παλεύουνε... τὴν ὁμορφὴ πατρίδα
ποτέ τους δὲ θὰ ἴδοῦν.

Νά! τὰ νερά πλημμύρισαν καὶ δυναμώνει ἡ μπόρα
ἡ πρύμνη μας γονάτισε, βογγᾷ, κι ὥρα τὴν ὥρα
ἡ πλώρη μας βουλᾷ....

Βουλιάζουμε! ἀπ' ὅλους μας οὔτ' ἓνας θὰ γλιτώσῃ
ὅλους ἡ μαύρη θάλασσα, γιὰ νὰ μᾶς σαβανώσῃ,
βουνὰ μ' ἀφροὺς κυλᾷ.

Ἐγὼ μικρὸ ναυτόπουλο, γεννήθηκα στὸ κύμα,
στὴ θάλασσα μεγάλωσα, κι ἂν ἔβρω τώρα μνημα
στὸ μαῦρο τῆς βυθῆς,

σὰν τὸ μωρὸ στὴν κούνια του στὰ πράσινα χορτάρια,
στὰ φύκια, στὰ κοράλλια τῆς καὶ στὰ μαργαριτάρια
γλυκὰ θὰ κοιμηθῶ.

Δὲ μὲ τρομάζει ὁ θάνατός, στὸν ὕπνο τὸ βαθύ μου
θὰ ψάλλουνε τὰ κύματα νανούρισμα στ' αὐτί μου
ὀλόγλυκο σκοπό.

Καὶ θάρχωνται σὰν ὄνειρο μαζί μου νὰ μιλήσουν
νὰ μὲ φιλήσουν τρυφερά, νὰ μὲ παρηγορήσουν,
ἐκεῖνοι π' ἀγαπῶ.

Ὅμως, Χριστέ μου, μιὰ καρδιά μονάχα συλλογοῦμαι
ἐκείνη πού μὲ γέννησε, τὴ μάνα μου, λυποῦμαι
καὶ κλαίω τὴ φτώχῃ.

Ὅλους τοὺς πῆρε ἡ θάλασσα, μονάχα ἐγὼ τῆς μένω
κι ἂν μάθῃ πὼς ἐχάθηκα στὸ κύμα τ' ἀγριεμένο,
τῆς φεύγει κι ἡ ψυχή.

Νά! μᾶς σκεπάζ' ἡ θάλασσα... τὸ θέλημά σου ἄς γένη.
Γονατιστὸ τὴν ὕστερη στιγμή, τὴ χρυσωμένη
εἰκόνα σου φιλῶ.

Σβήνει ἡ φωνή μου... μ' ἄρπαξε τὸ κύμα τ' ἀγριεμένο!
Χριστέ μου! τὴ μανούλα μου τὴν ὥρα πού πεθαίνω.
γι' αὐτὴν παρακαλῶ.

Ν. Δαμιανός

Ἡ πρωτομαγιά.

Τοῦ Μαγιοῦ ροδοφαίνεται ἡ μέρα
πού ὠραιότερη ἡ φύση ξυπνάει
καὶ τὴν κάμουν λαμπρὰ καὶ γελάει,
πρασινάδες, ἀκτῖνες, νερά.

Ἄνθη κι ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
παιδιά κι ἄντρες, γυναῖκες καὶ γέροι,
ἀσπροντύματα, γέλια καὶ κρότοι,
ὅλοι οἱ δρόμοι γεμάτοι χαρά.

Ναί, χαρῇτε τοῦ χρόνου τὴ νιότη
ἄντρες, γέροι, γυναῖκες ,παιδιά!

Δ. Σελωμός

Νύχτα καλοκαιρινή.

Εἶναι νύχτα, καλοκαίρι,
δείχν' ἡ Πούλια μεσονύχτι,
λάμπουν τ' ἄστρα φωτερὰ...
Τρέχει ἡ βάρκα νὰ μᾶς φέρῃ
Ν' ἀνασύρωμε τὸ δίχτυ
Στὰ τρισκότεινα νερά.

Ἀπ' τὴν ἀμμουδιὰ στὸ βράχο,
κι ἀπὸ τὸ βοριά στὸ νότο
θάλασσα Θεοῦ χαρά...
Τῆς στεριᾶς φυσᾷ μονάχο
μοσχομύρισμα τὸ χνῶτο
στὰ τρισκότεινα νερά.

Τ' ἀκρογιαλία ἡλιοδαρμένα
καῖνε, ἀχνίζουν σὰν καμίνια,
ξαναμμένα φλογερά...
Σὰ στοιχειὰ λαχανιασμένα
παραδέρνουν τὰ δελφίνια
στὰ τρισκότεινα νερά.

Δυὸ ναυτόπουλα μᾶς φέρνουν
μὲ τ' ἀκούραστά τους χέρια.
Κάνει ἡ βάρκα μας φτερά...
Τὰ γοργὰ κουπιὰ τους σπέρνουν
χίλιες πούλιες, μύρια ἀστέρια,
στὰ τρισκότεινα νερά.

Γ. Δροσίνης

Ἡ ψαρόβαρκα.

Ἔρχετ' ἡ ψαρόβαρκα, ἔρχετ' ὀλοῖσια
πέρ' ἀπ' τὸν Ἀσπρόβραχο κι ἀπ' τὰ Πετρονήσια.
Σὰ νεράϊδ' ἀφρόπλαστη, νύφη φτερωτή,
τὴ χαϊδεύει ὁ μπάτης,
μύρια πλούτη ἀτίμητα στὴν ποδιὰ κρατεῖ
ζηλευτὰ προικιά της!

Ἔρχετ' ἡ ψαρόβαρκα χρυσοστολισμένη,
ἔρχετ' ἀσημόζωστη καὶ ροδοντυμένη,
τοῦ πελάου ἀρχόντισσα βεργολυγερή,
μὲ πολλὰ καμάρια,
πλούτη καὶ στολίδια της ἔχει καὶ φορεῖ
τοῦ γιαλοῦ τὰ ψάρια!

Γ: Δροσίνης

Μεσημέρι.

Λές καὶ ψυχὴ καμμιὰ δὲν ἔχει
τὸ ρημωμένο τὸ χωριό,
καὶ μόνο ἡ βρύση σιγοτρέχει
μέσα στὸ δρόμο τὸ μικρό.

Καὶ τώρα τὸ λευκὸ σπιτάκι
στὴν ἄκρη πέρα τοῦ χωριοῦ
ρίχνει τὸν ἥλιο του τὸ λίγο
στὴν κάψα τοῦ καλοκαιριοῦ.

Ἄλ. Φωτιάδης

Ἡλιοβασίλεμα.

Πίσω ἀπὸ μακρινὲς κορφές ὁ ἥλιος βασιλεύει
καὶ τοῦρανοῦ τὰ σύνορα χίλιες βαφές ἀλλάζουν,
πράσινες, κόκκινες, ξανθές, ὀλόχρυσες, γαλάζες,

κι ἀνάμεσά τους σκάει λαμπρὸς λαμπρὸς ὁ Ἀποσπερίτης.
Τὴν πύρην τοῦ καλοκαιριοῦ τὴν σβηεῖ γλυκὸ ἀγεράκι
ποὺ κατεβάζουν τὰ βουνά, ποὺ φέρνουν τ' ἀκρογιάλια.
Ἀνάρια τὰ κλωνάρια του κουνάει ὁ γεροπεῦκος
καὶ πίνει καὶ ρουφάει δροσιὰ κι ἀχολογáει καὶ τρίζει.
Ἡ βρύση χορταρόστρωτη δροσίζει τὰ λουλούδια
καὶ μ' ἀλαφρὸ μурμουρητὸ γλυκὰ τὰ νανουρίζει.
Θολώνει πέρα ἢ θάλασσα, τὰ ριζοβούνια ἰσκιώνουν,
τὰ ζάλογγα μαυρολογοῦν, σκύβουν τὰ φρύδια οἱ βράχοι
κι οἱ κάμποι γύρω οἱ ἀπλωτοὶ πράσινο πέλαο μοιάζουν.

Κ. Κρυστάλλης

Ἡ ἐξοχή.

Προβαίνει ὁ ἥλιος σ' ὅλη του τὴ χάρη
κι ἀπὸ λάμψη τὸν κόσμον πλημμυρίζει.
Μὲς στὸ χωράφι ἀτίμητο ζευγάρι
ἀπὸ βόδια, θωρεῖς νὰ τριγυρίζη.

Ἐδῶ κοιτᾷς περήφανο μοσχάρι
στὸ πράσινο σιτάρι νὰ βαδίζει,
ἐν' ἄλλο ἐκεῖ γυρμένο στὸ χορτάρι
καὶ τὸ πλατὺ ρουθούνη νὰ καπνίζει.

Μύριες ἀξίνες σκάπτουνε τὴ γῆ
κι ὑψωμένες στὸν ἥλιο λαμπυρίζουν.
Στοὺς κάμπους βασιλεύει θεία σιγή.

Κι ἐνῶ θωρεῖς τὰ σπίτια νὰ καπνίζουν,
ἄλλο πιὰ δὲ γροικᾷς τὴ χαραυγή,
παρὰ τὰ βόδια ἀγάλη νὰ μουγκρίζουν.

Σπ. Μαρτζώκης

Ζωγραφιά.

Σκῖνοι καὶ πεῦκα, θάμνοι καὶ χαμόκλαδα
πυκνὰ στολίζουν τοῦ βουνοῦ τὴν ῥάχη,
κάτω νερὰ καθάρια καὶ τρεχούμενα,
ἀπάνω ἡλιοκαμμένοι κι ἄγριοι βράχοι.

Στὰ πόδια του, σαρακωμένες, γέρικες,
ἐλιές μεστώνουν τοῦ καρποῦ τὰ πλήθη,
καὶ γύρω του ἀμπέλια καταπράσινα
ἐγκυμονοῦν τῶν πόνων μας τὴν λήθη.

Ὁ ἥλιος τοῦ μεσημεριοῦ χρυσόφωτος
κόσμους ἐντόμων, νέους κόσμους πλάθει,
καὶ συντροφεύει ὁ βόμβος ὁ μονότονος
τῆς μέλισσας, ποὺ τριγυρνᾷ στ' ἀγκάθι.

Ἀργὰ τὸ δείλι, στοῦ ἡλίου τὸ βασίλειμα,
σκορπίζουν γύρω τὰ φτερά τοῦ ἀγέρα
γαυγίσματα σκυλιῶν, ἀρνιῶν βελάσματα
καὶ στεναγμούς ἀπὸ βοσκοῦ φλογέρα.

Κι ὅλα μαζί καὶ θάμνοι καὶ χαμόκλαδα
καὶ μέλισσες κι ἀρνιά κι ἐλιές κι ἀμπέλια
κοιμοῦνται μὲ τοῦ γκιώνη τὸ παράπονο,
ξυπνοῦν μὲ τοῦ κορυδαλλοῦ τὰ γέλια.

I. Πολέμης

Καλοκαίρι.

Τὸ βόδι βαριά στὸ χωράφι
τὰ πόδια ἀργοκίνητο παίρνει,
ἀνοίγει φυσῶντας τὰ μαῦρα ρουθούνια,
κι ὀλόγυρα στέλνει βραχνὸ μουγκρητό.

Ἀνάφτει τὸ χόρτο, τὸ χῶμα,
ἡ θάλασσα ὀλόστρωτη ἀστράφτει.
Στὴ γῇ ξαπλωμένο θεωρεῖς τὸ μοσχάρι
νὰ βρίσκη στὸν ἥλιο δροσιὰ καὶ ζωή.

Στοὺς λόφους, στὶς ράχες, στοὺς κάμπους
ἀστράφτουν χιλιάδες δρεπάνια,
κι ὀλόπυκνα ἀσκέρια στ' ἀπόμεστα στάχυα
ἀδάμαστα κάλλη γυρμένα κινοῦν.

Τριγύρω στὰ μέτωπα λάμπουν
οἱ ἀμέτρητοι κόποι τ' ἀνθρώπου,
κι ἐμπρὸς τοῦ ξανοῖγει μ' ὀλόχαρο βλέμμα
χρυσάφι γεμάτη τὴν κάθε ἀγκαλιά.

Σπ. Μαρτζώκης

Τὸ σταφύλι.

Πολλὰ εἶναι τ' ἄνθη τοῦ Ἀπριλιοῦ μὰ σὰν τὸ ρόδο οὔτ'
[ἓνα,
πολλοὶ τοῦ χρόνου εἶν' οἱ καρποὶ σὰν τὸ σταφύλι οὔτ'
[ἓνας.

Στ' ἄνθη τὸ ρόδο βασιλιάς, καὶ στοὺς καρποὺς ἐσ' εἶσαι
σταφύλι τρισευγενικό, τῆς γῆς βασιλοπαίδι.

Ἄλλοι καρποὶ ἔχουν μιὰ θωριά καὶ σὺ πολυθωριάζεις
ἀπ' τὴ μαυρίλα τῆς ἐλιᾶς στὴν κρυσταλλένια ἀσπράδα
κι ἀπ' τὴ χλωμάδα τοῦ κεριοῦ στοῦ κερασιοῦ τὴ φλόγα.

Μικρὸ εἶτε μεγαλόρογο καὶ τραγανὸ ἢ ἀφράτο,
σὰν ἀκροδάχτυλο μακρὺ, καὶ στρογγυλὸ σὰ μάτι
καὶ καρπερὸ ἀπ' τὸν Ἀἰ Λιά κι ὡς τοῦ Χριστοῦ τὴ γέννα.
Τὸ μοσχοστάφυλο ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ ξερίχι τέλος.

Πότε στ' ἀμπέλι κρύβεσαι καὶ προσκυνᾷς τὸ χῶμα,

διὰ τοῦ ἐκδοτοῦ

Διγενῆς Ἀκρίτας

πότε ψηλά στήν κρεβατιά(*) κρέμεσαι σάν καντήλι.
Ἐσ' εἶσαι ὁ πόθος τῶν πουλιῶν, τῶν ἀγριμιῶν λαχτάρα,
νυχτοπατοῦσα ἡ ἀλεπού για σέ τὰ ὀρνίθια ἀφήνει
κι ἡ σφῆκα ἀπ' τῇ γλυκάδα σου κυλιέται λιγωμένη.
Δίνεις τῇ σάρκα ζωντανὸ κι ὅταν πεθάνης τὸ αἷμα,
κι εἶναι για σένα μακελλιοῦ σφαγὴ τὸ πατητήρι.

Γ. Δροσίνης

* κρεβατιά=κληματαριά.

ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Α'.

Ἡ γέννηση τοῦ Διγενῆ.

Ἡ Καισάρεια, ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς Καππαδοκίας, ἦταν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἔδρα τοῦ στρατηγοῦ τῆς Χαρσιανῆς, μιᾶς ἀπὸ τὶς τελευταῖες ἀνατολικῆς ἐπαρχίαις τῆς ἀπέραντης Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Τὰ γρια βουνά, οἱ κλεισουῖρες της, οἱ κάμποι της δὲν ἔπαυαν νὰ ποτίζωνται κάθε τόσο μὲ αἷμα Βυζαντινῶν καὶ μὲ αἷμα Σαρακινῶν.

Πολλὲς φορές οἱ Βυζαντινοὶ κατῴρθωναν νὰ περάσουν τὸν Εὐφράτη ποταμὸ καὶ νὰ ὑποδουλώσουν τὰ ἐμιράτα ἢ τὶς ἡγεμονίες τῆς Μεσοποταμίας. Ἄλλες τόσες φορές ὅμως καὶ οἱ Σαρακινοὶ περνοῦσαν ἔξαφνα τὰ βουνά τοῦ Ἀντίταυρου, κι ἔγδυναν τοὺς πλούσιους κάμπους τῆς ἐπαρχίας. Ἄλλ' οὔτε αὐτοὶ οὔτε κεῖνοι ρίζωναν στὰ μέρη πού πατοῦσαν. Γρήγορα γυρίζαν στοὺς τόπους τους, καὶ ἡ χώρα, πού κυλᾷ τὰ νερά του ὁ Εὐφράτης καὶ κάνει τὴ γῆ πλούσια, ἐτυχισμένη, καταντοῦσε παλαίστρα τῶν δύο λαῶν.

Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο καὶ πού βασίλευε στὴν Πόλη ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, στρατηγὸς τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς ἦταν ὁ Ἀμιράς Ἰωάννης.

Ὁ Ἀμιράς Ἰωάννης εἶχε ὄνομα ἀντρείου καὶ ἐντίμου πολεμιστῆ. Δὲν εἶχε ὅμως αἷμα Ἑλληνικὸ αὐτός, εἶχε Σαρακινό.

Καὶ μιὰ φορὰ ἦταν Ἐμίρης στὴν Ἐδεσσα, κι ἔδειχνε μὲ τὴν ἀντρεία του πὼς γρήγορα θὰ γινόταν Ἐμίρης ὅλης τῆς Μεσοποταμίας. Ἄλλ' ἔτυχε ν'ἀ-

γαπήση μιὰ χριστιανή, κόρη Βυζαντινοῦ στρατηγοῦ, πού εἶχε συλλάβει σέ μιὰ ἐπιδρομὴ πού ἔκανε σέ Βυζαντινὲς χῶρες. Ἡ κόρη δὲν τὸν ἤθελε, γιατί ἦταν μουσουλμάνος, καὶ λύτρα γιὰ νὰ ἐλευθερωθῇ εἶχε στείλει ὁ πατέρας της ὁ στρατηγός. Κι ἔτσι ὁ Ἐμίρης ἀναγκάστηκε γιὰ νὰ τὴν πάρῃ νὰ γίνῃ χριστιανός.

Ὁ Ἐμίρης ὠνομάστηκε Ἰωάννης, ἔγινε γαμπρὸς τοῦ στρατηγοῦ Ἀνδρόνικου καὶ κατοίκησε στὸ Χαρσιανὸ κάστρο. Ἐκεῖ δὲν ἄργησε νὰ φέρῃ τὴ μητέρα του καὶ ὅλους τοὺς δικούς του. Ἡ μητέρα του βαπτίστηκε κι αὐτὴ καὶ μαζί της ὅλη του ἡ πατριά. Ὁ Ἐμίρης ἔκαμε τότε μιὰ ἀναφορὰ στὸ βασιλέα καὶ ζήτησε νὰ τοῦ ὀρίσῃ τόπο γιὰ νὰ κατοικήσῃ μὲ τὸ λαό του. Καὶ δὲν ἄργησε νὰ ἔρθῃ ἡ ἀπάντηση.

«Ὁ Ἀμιράς Ἰωάννης ἀπὸ δῶ καὶ πέρα» ἔλεγε ἡ διαταγή, «θὰ ἔχῃ τὸν τίτλο τοῦ πρωτοσπαθάριου. Τόπος γιὰ νὰ κατοικήσῃ μὲ τὸ λαό του, νὰ τοῦ δοθῇ ἡ Λευκόπετρα, γῆ βασιλική. Σὲ κάθε ἡλικιωμένο Σαρακινὸ θὰ δοθοῦν χωράφια καρπερὰ νὰ ξίζουσιν τέσσερες λίτρες χρυσάφι, ἂν εἶναι καβαλάρης, καὶ δυὸ λίτρες, ἂν εἶναι πεζός. Καὶ νὰ τοῦ μετρήσῃ ὁ ταμίας τῆς ἐπαρχίας τρία χρυσὰ νομίσματα γιὰ τὰ ἔξοδα ὥσπου νὰ ταχτοποιηθῇ, ἔξι χρυσὰ νομίσματα γιὰ νὰ ἀγοράσῃ βόδια κι ἐργαλεῖα, καὶ πενήντα τέσσερα κιλὰ σιτάρι γιὰ σπόρο καὶ γιὰ τροφή του.

»Τὸ κτῆμα οὔτε θὰ πουλιέται οὔτε θ' ἀγοράζεται, ἀλλὰ θὰ πηγαίνει ἀπὸ πατέρα σὲ παιδὶ ἀρσενικὸ πάντοτε. Ἄν κανένας πεθάνῃ χωρὶς ν' ἀφήσῃ ἀρσενικό, θὰ τὸ παίρνῃ ἐκεῖνο τὸ κορίτσι πού θὰ στεφανωθῇ γερὸ καὶ δυνατὸ παλικάρι, ἄξιο νὰ γίνῃ στρατιώτης. Ἄν δὲν ἀφήσῃ κανένα παιδί, θὰ τὸ παίρνουν οἱ συγγενεῖς του,

μέ την ὑποχρέωση νὰ δίνουν ἓνα στρατιώτη στο βασιλέα, ὅταν τὸν ζητήσῃ.

»Καθένας ποὺ θὰ πάρῃ κτῆμα θὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἔχῃ στο σπίτι του ἑτοιμῇ τὴ στρατιωτικὴ του στολή, τ' ἄρματα του κι ἓνα ἄλογο πολεμικόν. Ἄμα θὰ ἔρχεται ἡ διαταγὴ νὰ κινήσῃ, θὰ ντύνεται τ' ἄρματα του, θὰ καβαλικεύῃ καὶ θὰ παρουσιάζεται στο στρατηγὸ τῆς ἐπαρχίας. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα δὲν ἔχει νὰ φροντίσῃ γιὰ τίποτε. Θὰ τοῦ τὰ δίνῃ ὅλα ὁ βασιλέας καὶ θὰ τοῦ πληρώνῃ καὶ μισθόν».

Ὅλα τὰ δέχτηκαν οἱ Σαρακινοί, γιατί ἔτσι ζοῦσαν καὶ στὴν πατρίδα τους. Καὶ ἐκεῖ ἦταν στρατιῶτες καὶ γεωργοὶ μαζί. Στὸν ἀμιρὰ Ἰωάννη δόθηκαν μεγάλα κτήματα ἀνάλογα μὲ τὸ βαθμὸ του. Καὶ δὲν ἄργησε οὔτε αὐτός, οὔτε ὁ λαός του ν' ἀποδείξουν στὴ νέα τους πατρίδα τὴν ἀγάπη τους. Ὅπου στάλθηκαν νὰ πολεμήσουν ἔχυσαν πρόθυμα τὸ αἷμα τους. Γιὰ τοῦτο, ὅταν πέθανε ὁ στρατηγὸς τῆς Χαρσιανῆς, ὁ βασιλιάς ἔδωσε τὴ στρατηγίαν στὸν ἀμιρὰ Ἰωάννη καὶ τὸν ὠνόμασε καὶ πατρίκιον. Μὲ τὴν ἴδια διαταγὴ ὁ γυναικάδελφός του, ὁ Κωνσταντῆς, διωρίστηκε ἀναπληρωτῆς του.

Ὁ νεοφώτιστος Σαρακινὸς ζοῦσε εὐτυχισμένος στὴν Καισάρεια. Πλούτῃ, δόξῃ, τὰ πάντα εἶχε. Ἄλλ' αὐτὸς δὲν ἦταν εὐχαριστημένος γιατί δὲν εἶχε παιδί.

Ἐφάνηκε ὅμως κι αὐτό, κι ἔτσι ἡ στενοχώρια του ἔσβησε.

Ἐνα βράδυ χειμωνιάτικο κατὰ τὸ ξημέρωμα, καθὼς ἡ Καισάρεια κοιμόταν ἡσυχῇ κυκλωμένη ἀπ' τὸ δυνατό της φρούριον, καὶ τὸ χιόνι πυκνὸ ἔπεφτε ἀσπρί-

ζοντάς την, γεννήθηκε ὁ διάδοχος τοῦ Ἀμιρά Ἰωάννη, ὁ Διγενῆς Ἀκρίτας.

Ἡ γέννηση τοῦ Διγενῆ ἐορτάστηκε λαμπρά, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο νεογέννητο ἄρχοντα. Καὶ ὁ λαὸς ἐώρτασε μὲ χαρὰ τὴ γέννησή του σὰ νὰ ἤξαιρε, ἢ νὰ μάντευε πῶς εἶχε ἔρθει στὸν κόσμον ἓνας ἥρωας. Καὶ πόσο τὸν ἤθελαν τὸν ἥρωα σὲ κεῖνες τὶς ἐπικίνδυνες ἐπαρχίες, ὅπου κάθε τόσο τὶς ρήμαζαν οἱ Σαρακινοί!

Β'.

Σὲ λίγους μῆνες ἔγινε ἡ βάφτιση στὴν ἐκκλησία πού εἶχε βαφτιστῇ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος. Ὁλη ἡ Καισάρεια εἶχε συναχτῇ μέσα στὴν ἐκκλησία αὐτή, πού ἦταν καὶ μητρόπολη.

Ὁ Βάρδας ὁ Φωκᾶς ἦταν ὁ νονός.

Αὐτὴ τὴν ἡμέρα συνέβηκε καὶ κάτι πού δὲν τὸ περίμεναν.

Μετὰ τὴ βάφτιση, ὅταν οἱ προσκαλεσμένοι ἄρχοντες καὶ βαθμοῦχοι ἀξιωματικοί, εἶχαν γεμίσει τὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ παλατιοῦ καὶ δοῦλοι ἀσπροντυμένοι τοὺς κερνοῦσαν, φάνηκε νὰ μπαίνει βιαστικά ἓνας ἀξιωματικός. Πλησίασε αὐτὸς τὸν ἀμιρά Ἰωάννη καὶ κάτι τοῦ εἶπε.

—Τί λές! ἔκανε ὁ ἀμιράς, πές του ν᾿ῤῥθῃ μέσα.

Ὁ ἀξιωματικός ἔφυγε. Καὶ σὲ λίγο τὸ παραπέτασμα τὸ βελούδινο σηκώθηκε, κι ἓνας Σαρακινὸς μὲ δυὸ παιδιὰ στὴν ἀγκυλιά του ὤρμησε μέσα στὴν αἴθουσα. Δὲ γονάτισε, ὅπως ἦταν συνήθεια, στὴν πόρτα. Ἐτρεξε ἴσια στὸν ἀμιρά, ἔρριξε στὰ πόδια του τὰ παι-

διά, πού κρατοῦσε, κι ἔπεσε κι αὐτὸς ἔπειτα καὶ φίλησε τὰ ψηλὰ ὑποδήματά του.

Σιωπὴ μεγάλη εἶχε γίνει στὴν αἴθουσα.

‘Ο ἀμιράς ταραγμένος εἶπε στὸ Σαρακινό:

«Σήκω καὶ λέγε!»

Αὐτὸς χωρὶς νὰ σηκωθῇ, γονατιστός, ἄρχισε νὰ λέει:

«‘Ο Χαμδὰς ὁ ἀφέντης μου, σοῦ ἐμπιστεύεται τὰ παιδιά του. ‘Ο Χαμδὰς ὁ ἀπόγονος τοῦ ‘Αβὰ Ταγλίπ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐνδοξότατης πατριᾶς τῆς Μεσοποταμίας. Κάποτε, λέει, πέρασες καὶ σύ, ἀμιρά, ὄρφανὸς καὶ κατατρεγμένος ἀπὸ κεῖ...»

—«‘Αλήθεια», ἔκανε μὲ ἀναστεναγμὸ ὁ ‘Ιωάννης.

—«Πεινασμένο σὲ χόρτασε, διψασμένο σὲ πότισε, γυμνὸ σ’ ἐντυσε, ξυπόλυτο σὲ πόδεσε, κατατρεγμένο σὲ προστάτεψε».

—«Δὲν τὰ ξέχασα, οὔτε θὰ τὰ ξεχάσω ποτέ!» εἶπε ὁ ‘Ιωάννης.

—«Τώρα ὁ Χαμδὰς ὁ ἀφέντης μου συχωρέθηκε», εἶπε μὲ λυγμοὺς ὁ Σαρακῖνός.

—«‘Ο Θεὸς ν’ ἀναπάψῃ τὴν ψυχὴ του», ψιθύρισε ὁ ἀμιράς σηκώνοντας ψηλὰ τὰ μάτια.

—«Τὸν σκότωσε ὁ προδότης Κεμάλ-‘Εδίν!»

—«Τί λές! φώναξε πηδώντας ὀρθὸς ὁ ἀμιράς».

—«Τὸν σκότωσε, πῆρε τίς γυναῖκες του, τίς καμῆλες του καὶ τ’ ἄλογά του. Καὶ τὰ παιδιά του θὰ τὰ σκότῳνε».

—«Τί λές, τί λές!» ἔκανε πάλι ἀγριεμμένος ὁ ἀμιράς.

—«‘Ο Χαμδὰς ξεψυχώντας μοῦ εἶπε»: πρόσθεσε ὁ Σαρακῖνός. «Τὰ παιδιά μου στὸ λαιμό σου, Γιαγχιά,

πιστέ μου δοῦλε. Κρύψε τα ὅσο μπορεῖς καὶ φρόντισε νὰ περάσης στὴ Χαρσιανή. Πήγαινε στὸν ἀμιρά 'Ιωάννη καὶ δώσε του τὰ παιδιὰ μου. Σὲ κεῖνον μπορῶ νὰ τὰ ἐμπιστευτῶ. Τὸ καλὸ ποὺ εἶδε ἀπὸ μένα, ἅς τὸ δώση στὰ παιδιὰ μου. Νὰ τ' ἀναθρέψῃ ὅπως πρέπει σὲ ἀρχηγούς 'Αραβῖτες καὶ νὰ τὰ δώση στὴ φυλὴ τους μιὰ ἡμέρα».

— «Τ' ὀρκίζομαι!» εἶπε ὁ ἀμιράς βάζοντας τὸ χέρι στὴν καρδιά του. «Ὀρκίζομαι νὰ τ' ἀναθρέψω ὅπως πρέπει σὲ ἀρχηγούς 'Αραβῖτες καὶ νὰ τὰ στείλω πάλι στὴ φυλὴ τους μιὰ μέρα.....»

Γ'.

Μοναστήρι καὶ σχολεῖο.

Ὅταν ὁ Διγενὴς ἔγινε ἑφτά χρονῶν ἀρχισαν νὰ τοῦ μαθαίνουν γράμματα. Γιὰ δάσκαλο ὁ ἀμιράς τοῦ πῆρε ἓναν καλόγερο ἀσπρομάλλη κοντὸν καὶ ἀγαθὸν ἄνθρωπο.

Ὁ Διγενὴς ἦταν ἐπιμελὴς καὶ προχωροῦσε καλά. Καὶ ἐνῶ ἦταν παιδὶ πολὺ ζωηρό, ποτὲ δὲν ἔκανε τίποτε ποὺ νὰ δυσανεστήσῃ τὸν ἀγαθὸ δάσκαλό του.

Ὅταν ἔγινε δέκα, ἔντεκα χρονῶν ὁ Διγενὴς, ὁ πατέρας του τοῦ εἶπε μιὰ μέρα:

«Τώρα, Διγενή μου, θὰ πηγαίνης καὶ σὺ στὸ μοναστήρι γιὰ νὰ μάθῃς κι ἄλλα γράμματα».

«Εἶμαι ἑτοιμος» τοῦ ἀπάντησε ὁ Διγενὴς.

«Εμπρὸς τότε. Θὰ σὲ πάω τώρα. Ἐκεῖ θὰ βρῇς

καλούς συντρόφους. Θὰ ἔχης καὶ τοὺς Χαμδάδες, τὸν Ἀλὴ καὶ τὸ Χασάν».

Τὰ δυὸ παιδιά αὐτὰ ἦταν ἐκεῖνα, πού εἶχε φέρει ὁ δοῦλος ὁ Σαρακινὸς στοῦ ἀμιρά, τὴν ἡμέρα πού βαφτίστηκε ὁ Διγενής.

Γρήγορα ὁ ἀμιράς ἔδωσε διαταγὴ νὰ τοῦ ἐτοιμάσουν ἓνα ἄλογο, κι ἓνα μικρόσωμο γιὰ τὸν καλόγερο τὸ δάσκαλο τοῦ γιοῦ του. Θὰ ἔπαιρνε καὶ τὸ γέρο δάσκαλο ἴσαμε κεῖ.

Κι ἔγινε. Οἱ ἵπποκόμοι ἐτοίμασαν τὰ ἄλογα, ὁ ἀμιράς ἐπῆρε τὸ γιό του στὸ δικό του, ἓνα μαῦρο σὰν κάρβουνο· ἀνέβηκε, ἢ ἀνέβασαν καὶ τὸν κοντὸ δάσκαλο σ' ἓνα μικρόσωμο ἄλογο, καὶ ξεκίνησαν.

Ἡ μητέρα τοῦ Διγενῆ ἀπὸ ψηλὰ τοὺς ἔβλεπε νὰ φύγουν.

Τὸ μοναστήρι τῆς ἐπισκοπῆς πού πήγαιναν ἦταν λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν Καισάρεια. Τὸ εἶχε χτίσει ὁ Μέγας Βασίλειος, ὅταν ἔγινε ἐπίσκοπος Καππαδοκίας. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ κελιά της ἔχτισε νοσοκομεῖο, φτωχοκομεῖο καὶ ξενῶνα, καὶ τὰ προίκισε μὲ ὅ,τι τοῦ εἶχε μείνει ἀπὸ τὴν πατρικὴ του περιουσία. Ἔδωσε ὅμως ἔτσι παράδειγμα στοὺς μοναχοὺς, ὅχι μόνον νὰ τὰ ἔχουν ὅλα κοινά, ἀλλὰ καὶ νὰ κοπιᾶζουν γιὰ τὸ καλὸ τῶν ἀνθρώπων.

Ἀπὸ τότε ὅμως ὡς τώρα τὸ μοναστήρι εἶχε πλουτιστῇ μὲ νέες δωρεές, καὶ τὰ κελιά καθὼς καὶ οἱ μοναχοί του εἶχαν γίνει πολὺ περισσότεροι. Ὁ ξένος πού θὰ τὸ ἔβλεπε γιὰ πρώτη φορὰ θὰ τὸ ἔπαιρνε γιὰ κάστρο, ὅχι γιὰ μοναστήρι. Οἱ τοῖχοι του ἦταν ψηλοὶ καὶ μὲ πολεμίστρες, καὶ στίς τέσσερεις γωνιές του

ἔβγαιναν τέσσερεις πύργοι, ὀλοστρόγγυλοι καὶ δυνατοί. Μιὰ μεγάλη πόρτα σιδεροντυμένη κρυβόταν κάτω ἀπὸ βαθιὰ καμάρα καὶ ἀπὸ πάνω ἔχασκε ἡ κατεβατή, ἔτοιμη νὰ χύσῃ λάδι καυτὸ καὶ πίσσα ἀναλυτὴ σὲ κεῖνον ποὺ ἤθελε μὲ τὴ βία νὰ μπῇ στὸ μοναστήρι.

Πολλοὶ καλόγεροι ζωγράφιζαν εἰκονίσματα, ἄλλοι ἀντίγραφαν θρησκευτικὰ βιβλία καὶ μερικοὶ μελετοῦσαν τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ προσπαθοῦσαν νὰ τοὺς μιμηθοῦν. Μάλιστα ὁ πάτερ-Ἀβακούμ, ὁ τωρινὸς ἡγούμενος, καθὼς καὶ δύο τρεῖς ἀπὸ τοὺς συμβούλους του, δίδασκαν στὸ σχολεῖο τῆς μονῆς ἱστορίαν, γεωγραφίαν, θρησκευτικὰ, ἀριθμητικὴν, γεωμετρίαν καὶ ἀρχαῖαν ἑλληνικάν.

Κάθε πρωί, μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου, θὰ ἔβλεπε κανεὶς ν' ἀνεβαίνουν τὸ μονοπάτι τοῦ μοναστηριοῦ πλῆθος παιδιὰ μὲ τὴ σάκα στὸ χέρι. Παιδιὰ στρατιωτικῶν, ποὺ τὰ συνώδευαν οἱ δοῦλοι, παιδιὰ πλούσιων ἐμπόρων σὲ ἀμάξια ἢ σὲ φορεῖα, καὶ φτωχόπαιδα δουλοπαροίκων ἢ χωρικῶν, ξυπόλυτα καὶ φτωχοντυμένα. Ἀπὸ διαφόρους δρόμους ἔβγαιναν στὸν πλατὺ βασιλικὸ δρόμο, ποὺ ἔσκιζε τὴ Μικρασία ὡς τὰ σύνορα, ἔφταναν στὴ βρύση τῆς Κυρᾶς, ποὺ τὴν εἶχε χτισμένη κάποια ἀρχόντισσα γιὰ νὰ δροσίζωνται οἱ διαβάτες καὶ ἀπὸ κεῖ ἔπαιρναν τὸ ἀνηφορικὸ μονοπάτι γιὰ τὸ μοναστήρι. Ὁ πάτερ-Γαβριήλ, ὁ θυρωρὸς, ποὺ εἶχε τὸ κελὶ του στὸ κούφωμα τοῦ τοίχου, τοὺς ἀνοιγε πρόθυμος καὶ τὰ καλημέριζε πρῶτος: «καλημέρα· στ' ἀρχοντόπουλα».

Τὸ μάθημα γινόταν στὴν τράπεζαν ποὺ τὸ μεσημέρι ἔτρωγαν οἱ καλόγεροι. Ἦταν μιὰ μεγάλη ἰσόγεια αἴθουσα μὲ πολλὰ μακριὰ τραπέζια, βαλμένα στὴ

γραμμή, καὶ μὲ πάγκους στὰ πλάγια. Στὴν ἀπάνω πλευρὰ ἦταν μικρὸ καγκλωτὸ βῆμα μὲ τὸ ἀναλόγιο μπροστά, καὶ στὸν τοῖχο κρέμονταν εἰκονίσματα. "Όταν ἔτρωγαν οἱ καλόγεροι ἀνέβαινε στὸ βῆμα ἓνας μοναχὸς καὶ διάβαζε εὐχές, ὥσπου νὰ τελειώσῃ τὸ τραπέζι. "Όταν ἄρχιζε τὸ σχολεῖο ἀνέβαινε ἐκεῖ ὁ δάσκαλος.

Αὐτὸ τὸ πρωὶ ἀφοῦ συνάχτηκαν τὰ παιδιά, μπῆκε ὁ πάτερ-Σωφρόνιος, ὁ δάσκαλος, κι ἔκαμαν τὴν προσευχή τους. Ἐπειτα ἀνέβηκε στὴ θέση του. Ἀντὶ ὅμως ν' ἀρχίσῃ τὸ μάθημα στάθηκε καὶ κοίταξε ἓνα μὲ τ' ἄλλο τὰ παιδιά κατὰματα. Φαινόταν λυπημένος.

«Νὰ μοῦ πῆτε, παιδιά, εἶπε, ποιὸς σήμερα περνώντας ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, δὲν ἔκαμε τὸ σταυρό του, ὅπως εἶναι ἡ τάξις;»

Τὰ παιδιά κοίταξαν τὸ ἓνα τ' ἄλλο καὶ δὲ μίλησαν.

«Θέλω νὰ μοῦ τὸ μαρτυρήσῃ ὁ ἴδιος ποὺ τὸ ἔκαμε» ξανάειπε ὁ δάσκαλος. «Ποιὸς τὸ ἔκαμε;»

Ἐνας μαθητὴς σηκώθηκε στὴ θέση του. Ἦταν ὡς δεκαπέντε χρονῶν κοντός, ξανθός, μὲ μάτια γελαστά καὶ πλούσια φορέματα. Κοκκίνισε, ἄπλωσε τὸ χέρι καὶ εἶπε: «ἐγώ».

—«Τσιμισκῆς Ἰωάννης!» εἶπε ὁ δάσκαλος κοιτάζοντας μὲ παράπονο τὸ μαθητὴ. «Δὲν τὸ ἔκαμες γιὰ πρώτη φορὰ σήμερα. Εἶσαι καλὸς μαθητὴς μὰ κακὸς χριστιανός.»

—«Καὶ ὁ Χαμδάς, δάσκαλε, δὲν ἔκαμε τὸ σταυρό του, ὁ Ἀλῆς Χαμδάς» κατὰγγειλε ἓνας μαθητὴς, καὶ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι ἄλλο παιδί μελαχρινό, συνομήλικο τοῦ Τσιμισκῆ.

—«Καὶ ὁ Χασάν Χαμδάς δὲν τὸν ἔκαμε» εἶπε ἄλλο.

—«Οἱ Χαμδάδες δὲν εἶναι ὑποχρεωμένοι» εἶπε ὁ δάσκαλος. «Ἡ θρησκεία τοὺς εἶναι ἄλλη. Ἐδῶ ἔρχονται νὰ μάθουν ἑλληνικά, νὰ φωτιστοῦν ἀπὸ τὴ σοφία τῶν προγόνων μας.»

—«Καὶ ὁ Μουταναβής, δάσκαλε, δὲν μπαίνει νὰ προσκυνήσῃ» εἶπε ἄλλο παιδί.

—«Εἶναι φίλος τοῦ Χαμδά» εἶπε ὁ Τσιμισκῆς. «Δὲν ξεχνᾷ πὼς ὁ πατέρας του ἦταν πρὶν μωαμεθανός.»

—«Καὶ ὁ γιὸς ζηλεύει τὴν πίστη τοῦ πατέρα του» πρόσθεσε ἄλλος.

—«Ἀρχίσατε τὶς μαρτυρίες καὶ δὲ μοῦ ἀρέσει αὐτὸ» εἶπε ὁ δάσκαλος. «Τσιμισκῆ, ὁ πατέρας σου ὁ στρατηγὸς δὲ σ' ἔστειλε ἐδῶ νὰ καταγγέλῃς τὰ παιδιά, παρὰ νὰ φροντίζῃς γιὰ τὰ μαθήματά σου... Μουταναβής Γεώργιος, σήκω ἀπάνω!»

Ἕνα παιδί μελαχρινὸ μὲ κατσαρὰ μαλλιά καὶ ἔξυπνα μάτια σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέση του κοίταξε τὸν πατερ-Σωφρόνιο μὲ τόλμη καὶ εἶπε:

«Δὲν εἶν' ἀλήθεια, δάσκαλε· εἶμαι χριστιανὸς καὶ καλύτερος ἀπ' αὐτοὺς ὅλους».

Ἐκείνῃ τῇ στιγμῇ ἀκούστηκε καλπασμὸς ἀπὸ ἄλογα στὴν αὐλὴ, καὶ τὰ παιδιὰ ποὺ κάθονταν ἀπέναντι στὴν πόρτα φώναξαν στὸν πάτερ-Σωφρόνιο:

«Ὁ στρατηγὸς ἔρχεται! Ὁ ἄμιράς Ἰωάννης!»

Γρήγορα ὁ δάσκαλος κατέβηκε ἀπ' τὴν ἔδρα του καὶ βγῆκε νὰ τὸν ὑποδεχτῇ. Καὶ σὲ λίγο φάνηκε ὁ ἄμιράς νὰ μπαίνει. Γέμισε τὴν πόρτα πρῶτα μὲ τὸ μεγάλο ἀνάστημά του καὶ τὸν πλατὺ σταχτόμαυρο μανδύα του. Μαζί του μπῆκε καὶ ἓνα παιδί μὲ ξανθὰ

σγουρά μαλλιά, χωρισμένα στὴ μέση, μὲ γαλανὰ μάτια καὶ πρόσωπο σὰν ἀγγελοῦδι. Φοροῦσε γαλάζιο χιτῶνα, κεντημένο στὶς ἄκρες μὲ χρυσὸ σειρίτι, καὶ κίτρινα ψηλὰ ποδήματα. Στὸ ἀριστερὸ χέρι κρατοῦσε μιὰ σάκα ἀπὸ βελουδο, χρυσοκεντημένη καὶ γεμάτη βιβλία. Στὸ πλευρό του δεξιὰ ἀκολουθοῦσε ὁ ἡγούμενος καὶ πίσω τους ἐρχόταν ἓνα καλογεράκι κοντὸ μὲ ἄσπρα μαλλιά, ὁ πάτερ Συμεών, ὁ δάσκαλος τοῦ Διγενῆ.

Ὁ ἀμιράς Ἰωάννης εἶπε στὸ δάσκαλο :

«Σοῦ φέρνω, πάτερ, τὸ μοναχογιό μου. Ὁ πάτερ Συμεών ἀπὸ ἐδῶ τὸν ἔμαθε ὅ,τι μπόρεσε στὸ σπίτι».

Ἐφεραν καθίσματα ἀπὸ τὸ ἡγουμενεῖο καὶ κάθισε ὁ ἀμιράς μὲ τὸν ἡγούμενο. Πῆγε στὴν ἔδρα του ὁ δάσκαλος καὶ ἄρχισε νὰ γράφῃ στὸν κατάλογο: Βασίλειος Διγενής...—«πόσων χρονῶν;» ρώτησε μεγαλόφωνα.

—«Δέκα» ἀπάντησε ὁ ἀμιράς.

—«Νὰ ἰδοῦμε τώρα τί τοῦ δίδαξες, πάτερ-Συμεών».

—«Τὰ κοινὰ γράμματα» ἀπάντησε ἐκεῖνος ταπεινά. «Νὰ γράφῃ καὶ νὰ διαβάζῃ στὴν πινακίδα. Τὸν Ὀχτάηχο καὶ τὸ Ψαλτήρι τὰ ξαίρει ἀπέξω... Τώρα θὰ σπουδάσῃ γραμματικὴ, ποίηση καὶ ρητορικὴ!...»

—«Ὁχι ρητορικὴ!» τὸν ἔκοψε ὁ ἀμιράς. «Δὲ θέλω λόγια, ἔργα θέλω. Ὁ γιός μου θὰ γίνῃ στρατιωτικός..»

—«Ἄς δοῦμε, μικρέ, τὰ βιβλία σου!» εἶπε ὁ πάτερ Σωφρόνιος στὸ Διγενή.

Τὸ παιδί μὲ προθυμία ἔλυσε τὴ σάκα του καὶ παρουσίασε τὸν Ὀχτάηχο, τὸ Ψαλτήρι καὶ τὴν Ἀγία Γραφή. Ὅλα ἦταν καλοδεμένα καὶ καθαρά, σὰ νὰ βγῆκαν τώρα ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ καλλιγράφου. Ἀλλὰ ἐκεῖνο

πού ἔκαμε σὲ ὅλους ἐντύπωση ἦταν ἡ Ἀγία Γραφή. Ἀπέξω ἦταν στολισμένη μὲ φ' ἄλλα χρυσά, μὲ μαργαριτάρια καὶ πολύτιμα πετράδια. Μέσα κάθε σελίδα ἦταν γραμμένη μὲ ἀργυρὰ γράμματα ἀπάνω σὲ ὀλοπόρφυρη περγαμηνή μὲ πλατὺ περιθώριο· καὶ στὸ περιθώριο εἶχε μικρὲς χρωματιστὲς εἰκόνες.

«Τί λαμπρά!» φώναξε ὁ δάσκαλος καθὼς τὸ εἶδε.

Πῆρε τὸ βιβλίον καὶ τὸ ἔδειξε στὸν ἡγούμενον. Ἐκεῖνος, καθὼς τὸ εἶδε, «εἶναι ἀρίστουργημα, στρατηγέ!» φώναξε ἐνθουσιασμένος. «Μὴν τὸ ἀφήνης στὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ».

— «Καὶ τὸ δικό μου τὸ κοράνι εἶναι καλύτερα στολισμένο» εἶπε μιὰ φωνή, καὶ ὁ Ἀλὴ Χαμδὰς ἔδειξε στὸ δάσκαλον ἓνα βιβλίον μὲ πολυτέλεια δεμένο. Κάθε σελίδα τοῦ ἦταν στολισμένη μὲ τετράγωνα χρυσὰ καὶ χρυσὲς κοκκίδες, καὶ στὸ ἔξω περιθώριον ἀπὸ ἓνα στολίδι παράξενον.

— «Ὡραῖον εἶναι, μὰ εἰκόνες δὲν ἔχει» εἶπε ὁ δάσκαλος δίνοντάς το πίσω στὸ Σαρακινό.

— «Δὲν ἔχει, γιατί τὸ ἀπαγορεύει ἡ θρησκεία μας».

— «Ἀπ' ὅσα ἔμαθες ξαίρεις νὰ μᾶς πῆς τίποτα ἀπέξω, Βασίλειε;» ρώτησε ὁ δάσκαλος.

— «Ναί».

— «Τί ξαίρεις;»

— «Ὅ,τι θέλεις, δάσκαλε».

— «Ξαίρει καὶ στίχους» εἶπε ὁ ἀμειράς.

— «Ἄς μᾶς πῆ λαιπὸν στίχους» εἶπε ὁ ἡγούμενος, βλέποντας πὼς θὰ εὐχαριστήσῃ τὸ στρατηγόν.

Ὁ Βασίλειος στάθηκε σεμνὰ καὶ ἄρχισε νὰ λέῃ μὲ ρυθμό:

‘Ο πεῦκος μέγα εἶναι δεντρί, ἀλλὰ καρπὸ δὲν κάνει.
τὸ στάχυ εἶναι μικρούτσικο, μὰ κάνει τὸ σιτάρι.

Πάλι τὸ κλῆμα τὸ μικρὸ βλέπεις καρπὸ ποὺ κάνει;
Τὸ καλοκαίρι τότε τῶν γλυκόχυμο σταφύλι
καὶ τὸ χειμῶνα τὸ κρασί πίνουνε στὸ ποτήρι.

—«Λαμπρά, παιδί μου!» εἶπε ὁ δάσκαλος.

—«Τώρα πές μας, δάσκαλε, ρώτησε ὁ ἀμιράς, καὶ γιὰ
τοὺς δύο Σαρακινούς μου. Στὴ Λευκόπετρα, τὸ ξαίρεις,
τοὺς ἔχει ἡ μητέρα μου δασκάλους, γιὰ νὰ μορφωθοῦν
στὴ γλῶσσα τους καὶ στὴ θρησκεία τους. Θέλω ὅμως
μιὰ ποὺ εἶναι στὸν τόπο μας, νὰ ὠφεληθοῦν καὶ αὐτοὶ
ἀπὸ τὰ ἑλληνικά».

—«Πηγαίνουν καλά, εἶμαι εὐχαριστημένος» ἀπάν-
τησε ὁ δάσκαλος. «Πρὸ πάντων στὴν ἀριθμητικὴ καὶ
στὴ γεωμετρία εἶναι πρῶτοι».

—«Εἶναι τὸ φυσικὸ τῆς φυλῆς τους» εἶπε ὁ ἡγού-
μενος.

—«Εὗγε τους...» εἶπε ὁ ἀμιράς. Καὶ πῆγε κοντὰ
τους καὶ τὰ χάιδεψε πατρικά.

—«Τί θὰ γίνης, Χασάν, ὅταν θὰ μεγαλώσῃς;» ρώ-
τησε τὸ μεγαλύτερο.

—«Ἐμίρης στὴ Μουσούλη».

—«Καὶ σύ, Ἀλή;»

—«Ἐγὼ θὰ γίνω ἔμίρης στὸ Χαλέπι καὶ θὰ τσακί-
σω ὅποιον βρῶ μπροστά μου» εἶπε ρίχνοντας μιὰ μα-
τιά ἄγρια στὸ μικρὸ Φωκά.

—«Ἐγὼ θὰ γίνω ποιητῆς καὶ θὰ τραγουδήσω τὴ
δόξα σου, Ἀλή» φώναξε μ’ ἐνθουσιασμό ὁ Μουτα-
ναβής.

—«Κι ἐγὼ θὰ γίνω βασιλιάς στὴν Πόλη, πετάχτη-
κε ὁ Φωκάς, καὶ θὰ σᾶς κυνηγήσω ὡς τὴ Βαγδάτη».

—«Ἐκτὸς ἀπὸ μένα», εἶπε τὸ κόκ.

—«Ἔστι νομίζεις;» εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

«Ἡ ἱστορία μου ὅμως δὲν εἶναι γενικὰ γιὰ τοὺς νευρικοὺς. Ἀκοῦστε λοιπὸν νὰ σᾶς εἰπῶ! Τὸ καλύ-
τερο ἴσως εἶναι νὰ σᾶς εἰπῶ ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ὅτι κα-
τάγομαι ἀπὸ τὴν Ἀγγλία, καὶ πῶς πρὶν νὰ ἔρθω ἐδῶ
ἐπέρασα ἀπὸ τὸ δάσος σας.... δηλαδὴ ἀπὸ τὸ δά-
σος ποῦ ἔζησε τὸ ξύλο, ὅταν ἦταν ὀξιά καὶ ἡ τύρφη,
ὅταν ἦταν ἱτιά. Δὲ μ' ἀρέσει νὰ κατηγορῶ κανένα καὶ
προπάντων ἐκείνους ποὺ εἶναι κατώτεροί μου. Αὐτὸ
ὅμως τὸ δάσος σοῦ προξενοῦσε τὸν οἶκτο, ἅμα τὸ
ἐβλεπες! Τὸν καιρὸ ποὺ ἤμουν ἐγὼ δέντρο, τότε ὑπῆρ-
χαν ἀληθινὰ δάση. Ἀλλὰ ἀπὸ τότε πέρασαν ἑκατὸ
χιλιάδες χρόνια.»

—«Αὐτὰ εἶναι ψέματα», φώναξε τὸ ξύλο.

—«Ὅχι, εἶναι ἀλήθεια», εἶπε τὸ κόκ.

—«Χαίρω πολὺ, ποὺ τὸ κόκ μὲ πιστεύει», εἶπε
τὸ πετροκάρβουνο. «Ἄν καὶ δὲν ἔχει λόγους περισ-
σότερους ἀπὸ τὸ ξύλο νὰ μὴν ἀμφιβάλλῃ. Κχνεῖς ἀπὸ
σᾶς δὲν τὸ εἶδε. Τὰ δάση ποὺ ὑπῆρχαν τότε στὴ γῆ,
δὲν ὑπάρχουν πιά. Μονάχα τὰ πετροκάρβουνα ἀπό-
μειναν. Ἐνῶ ὀξιές καὶ ἱτιές ὑπάρχουν ἀκόμη πολλές».

—«Λέγε παρακάτω», εἶπε τὸ κόκ.

—«Στὸ πανάρχαιο ἐκεῖνο δάσος ἤμουν τὸ πιὸ πε-
ρήφανο δέντρο. Ἦμουν φτερόδεντρο. Ὑπάρχουν καὶ
τώρα κάτι χορταράκια ποὺ τὰ λένε φτέρες
ἓνας Θεὸς τὸ ξαίρει ἀπὸ ποῦ κατάγονται. Ἐγὼ ἤμουν
ἓνα θεόρατο δέντρο μὲ χοντρὸ κορμὶ καὶ μὲ μεγάλο
φύλλωμα. Δὲν ὑπῆρχαν τότε μήτε τὰ ζῶα, γιὰ τὰ ὁποῖα
φλυαρεῖτε σεῖς. Αὐτὰ εἶναι μικροζώφια ποὺ φάνηκαν
ἀπὸ τότε, ποὺ μίκρυναν ὅλα ἐδῶ στὴ γῆ. Τότε πελώ-

ριες σαῦρες σκαρφάλωναν ἐπάνω στοὺς βράχους, ἄλλες πάλι κολυμποῦσαν στὶς λίμνες ἢ πετοῦσαν στὸν ἀέρα. Δὲ γνωρίζω κὰν πῶς νὰ σᾶς τὰ περιγράψω... δηλαδή στὸ ταξίδι πὺ ἐρχόμουν πρὸς τὰ δῶ εἶδα ἓνα ζωύφιο ἀπάνω σὲ μιὰ πέτρα καὶ ὁ ὁδηγὸς τοῦ τραίνου ἔλεγε ὅτι εἶναι σαύρα. "Ε, λοιπόν, ἂν εἶδατε καμιά καὶ τὴ φανταστῆτε χίλιες φορές μεγαλύτερη μὲ πελώριο στόμα καὶ μὲ μεγάλα δόντια, θὰ ἔχετε μιὰ μικρὴ ιδέα γιὰ τὰ ζῶα πὺ γνώρισα ἐγὼ ὅταν ἤμουν δέντρο».

— «Αὐτὸ εἶναι ἱστορία μιὰ φορά», εἶπε ἡ τύρφη μὲ σέβας.

— «Ἐκεῖ λοιπόν ἤμουν φυτρωμένο. Γύρω μου εἶχαν φυτρώσει χιλιάδες ἄλλα δέντρα.» Τὸ πετροκάρβουνο σταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμή καὶ ἀναστέναξε.

— «Λέγε παρακάτω», εἶπε τὸ κόκ.

— «Καλὰ καλὰ δὲν ἔχω οὔτε ιδέα πῶς ἦταν τότε ὁ κόσμος. Καὶ μήτε μοῦ εἶναι δυνατὸ νὰ σᾶς δώσω νὰ καταλάβετε. Ἡ γῆ ἦταν ὁλότελα διαφορετικὴ ἀπὸ τώρα... ἃς εἶναι, αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ παραλείψω. Δὲν μποροῦσα παρὰ νὰ γελάσω, ὅταν ἡ τύρφη μίλησε γιὰ τὴ λίμνη, ὅπου ἔπεσε μέσα ὅταν ἦταν δέντρο. "Ω, μὰ τὴν ἀλήθεια, τί τέλμα ἦταν αὐτό! Ἀκοῦστε λοιπόν..... ὅταν ἐγὼ ἤμουν στὸν κόσμο τώρα κι ἐκατὸ χιλιάδες χρόνια, ἔγινε μιὰ μεγάλη ἀναστάτωση στὴ γῆ. Δὲν ἦταν θύελλα πὺ σπάζει λίγα κλαδιά· ὅλη ἡ γῆ ἔτρεμε! μὲ καταλαβαίνετε; Ἐπειτα σχίστηκε· οἱ βράχοι σχίστηκαν· ὅλα γκρεμίστηκαν μέσα στὰ βάραθρα, φωτιά πετάχτηκε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἔπειτα ἤρθε ἡ θάλασσα καὶ τὰ σκέπασε ὅλα».

— «Φρίκη!» εἶπε ἡ τύρφη.

— «Ἐκεῖ ἤμουν κι ἐγὼ· χωμένο, θαμένο μέσα στὸν

ἄμμο καὶ στὴ λάσπη. Δὲν ἔχω ἰδέα τί γινόταν ἀπάνω στὸν κόσμο σ' αὐτὸ τὸ διάστημα τῶν ἑκατὸ χιλιάδων χρόνων, ποὺ χρειάστηκε γιὰ νὰ βρῶ πάλι στὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Ἀπ' ὅσα ὅμως εἶδα, παρατηρῶ πῶς ὅλα τὰ πράγματα πᾶνε πίσω ἀντὶ νὰ προκόβουν».

— «Εὐχαριστοῦμε, τὰ ξέρομε αὐτά» εἶπε τὸ ξύλο. «Ἔτσι λένε ὅλοι οἱ γέροι. Θυμᾶμαι δυὸ γριές ποὺ κάθονταν μιὰ μέρα στὸν ἴσκιο μου κι ἔλεγαν τί ὠραῖα ποὺ ἦταν τὰ κορίτσια τὸν καιρὸ ποὺ ἦταν καὶ κεῖνες νέες».

Τὸ πετροκάρβουνο σταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμή.

— «Λέγε,» τοῦ εἶπε τὸ κόκ.

— «Βέβαια, ἔχεις δίκιο. Εἶχα ὅμως βυθιστῇ στὶς σκέψεις μου. Μοῦ φαίνεται τόσο παράξενο ν' ἀκούω νὰ γίνεται λόγος γι' ἀνθρώπους καὶ γριές καὶ κορίτσια, ποὺ δὲν τοὺς γνώρισα διόλου, ἂν καὶ εἶμαι ἑκατὸ φορές γεροντότερος ἀπὸ σᾶς. Λοιπὸν ἤμουν χωμένο ἐκεῖ καὶ κανεῖς σας δὲν μπορεῖ νὰ φανταστῇ, πῶς μὲ πῆζαν ὅλα ἐκεῖνα, ποὺ εἶχαν πέσει ἀπὸ πάνω μου. Μέσα μου γεννήθηκε φωτιά..... ὅχι τῇ φλόγα ποὺ σχηματίζει, ὅταν ἀνάβῃ ἓνα κομματάκι ξύλο, ἀλλὰ μιὰ φωτιά ἡσυχὴ καὶ δυνατὴ ποὺ μὲ ἔλλαξε ὁλότελα καὶ μ' ἔκαμε ὅπως μὲ βλέπετε. "Ο,τι ζωντανὸ καὶ δυνατό εἶχα μέσα μου μαζεύτηκε καὶ γίνηκε κάτι τρελὸ καὶ ἀδάμαστο, ποὺ δὲν μπορεῖτε νὰ τὸ φανταστῇτε, δηλαδὴ γίνηκε γκάζι».

— «Ἀχ, ναί..... γκάζι» εἶπε τὸ κόκ, καὶ ἄρχισε νὰ κλαίῃ ἀπαρηγόρητα.

— «Σᾶς τὸ εἶπα πῶς ἡ ἱστορία μου δὲν εἶναι γιὰ ἀδύνατα νεῦρα», εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

— «Λέγε παρακάτω», εἶπε τὸ κόκ.

—«Υποθέτω πώς ἡ γῆ βυθίστηκε, καὶ πάλι ἀνασηκώθηκε, κι ἔπειτα τὴ σκέπασε ἡ θάλασσα, ποὺς ξαίρει πόσες φορές σ' αὐτὸ τὸ μεγάλο διάστημα ποὺ ἤμουν χωμένο!» ἐξακολούθησε τὸ πετροκάρβουνο.

«Αὐτὲ φυσικὰ δὲν τὸ ξαίρω. Μιὰ μέρα ὅμως οἱ ἄνθρωποι, ποὺ ἀναφέρατε σεῖς, ἄρχισαν νὰ σκάβουν ὡς ἐκεῖ κάτω ποὺ ἤμουν. Τότε τοὺς πρωτοεῖδα.

»"Αρχισαν νὰ σκάβουν διαδρόμους στοὺς βράχους, ὅπου βρισκόμουν ἐγώ· μεγάλους διαδρόμους βαθιὰ μέσα στὴ γῆ. Μᾶς ἔσπασαν ἀπὸ κεῖ ποὺ ἤμαστε στοιβαγμένοι καὶ μᾶς τράβηξαν ἀπάνω μὲ καλάθια. Κάμποσους ἀνθρώπους σκοτώσαμε ἀπάνω στὴ δουλειά, γιατί καθὼς πήραμε ἀέρα ἐλευθερώθηκε τὸ γκάζι ποὺ εἴχαμε μέσα μας καὶ τοὺς ἔσκαζε. Μόλις μᾶς πλησίαζαν στὴ φωτιά, φούντωνε τὸ γκάζι μας μὲ φοβερὸ κρότο, τίναζε ὅλα δεξιὰ καὶ ἀριστερά, καὶ σκότωνε τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἦταν μέσα στοὺς διαδρόμους».

—«"Αχ τὸ γκάζι, τὸ γκάζι,» εἶπε τὸ κοκ μὲ λυγμούς.

—«Κοντεύω νὰ τελειώσω» εἶπε τὸ πετροκάρβουνο. «Τὸ τέλος τῆς ἱστορίας μου τὸ ξαίρει ὅλος ὁ κόσμος. "Ἦμουν μιὰ φορὰ τὸ πιὸ περήφανο δέντρο τοῦ δάσους πρὶν παρουσιαστοῦν ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι. "Εγὶνα ὅ,τ εἶμαι χωρὶς τὴ βοήθεια τῶν ἀνθρώπων. "Οταν μὲ ἀνακάλυψαν τοὺς βοήθησα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο ποὺ βρῆκαν. 'Εγὼ εἶμαι ἡ σπουδαιότερη καύσιμη ὕλη τοῦ κόσμου. 'Εγὼ βάζω σὲ κίνηση ὅλα τὰ ἐργοστάσια, τοὺς σιδηροδρόμους καὶ τὰ ἀτμόπλοια τῆς γῆς. "Εχω μέσα μου ζέστη ὅση κανεὶς ἄλλος. 'Απὸ μένα βγαίνει τὸ γκάζι».

—«Τὸ γκάζι..... ἄχ τὸ γκάζι.....» εἶπε πάλι τὸ κόκ μὲ παράπονο.

—«Αὐτὴ εἶναι ἡ δική μου ἱστορία», εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

—«Μοῦ φαίνεται ὅτι θὰ εἶναι καὶ τελευταία», εἶπε τὸ ξύλο. «Τὸ κόκ δὲ μοῦ φαίνεται νὰ εἶναι σὲ κατάστασι νὰ μᾶς διηγηθῇ καμιά ἱστορία».

Ἡ ἱστορία τοῦ κόκ.

«Ἦμουν μιὰ φορὰ τὸ πιὸ περήφανο δέντρο μέσα στὸ δάσος».

Εἶναι ἀδύνατο νὰ περιγραφῇ τὸ τί ἔγινε μέσα στὴν ἀποθήκη, ὅταν ἄρχισε καὶ τὸ κόκ τὴν ἱστορία του, ἴδια καὶ ἀπαράλλαχτα.

Τὸ ξύλο κυλίστηκε ἀπὸ τὰ πολλὰ γέλια, τὸ πετροκάρβουνο γελοῦσε εἰρωνικά, καὶ ἡ τύρφη κατρακύλισε σὲ μιὰ γωνιά καὶ χαμογελοῦσε.

Ὁ ποντικὸς παρουσιάστηκε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν πόρτα.

«Μοῦ φαίνεται πὼς κάποιον ἄκουσα ἐδῶ μέσα». εἶπε· μύρισε ὅλες τὶς γωνιές, δὲ βρῆκε ὅμως τίποτε καὶ ξακολούθησε πάλι τὸ δρόμο του.

«Φίλτατε», εἶπε τὸ πετροκάρβουνο μόλις συνῆρθε «μοῦ φαίνεται ὅτι τὰ νεῦρα σου δὲν εἶναι καλά. Ἦ μήπως ἔπαθες ἀπὸ μεγαλομανία;»

—«Φαντάζομαι τί δέντρο θὰ ἦσουν» εἶπε τὸ ξύλο μὲ εἰρωνεία. «Κρῖμα νὰ μὴ σὲ ἰδῶ, ὅταν ἦσουν στίς δόξες σου!

—«Μὲ συγχωρεῖτε, εἶπε ἡ τύρφη, γέλασα ἐπειδὴ γέλασαν κι οἱ ἄλλοι. Ἄν καὶ ἴσως νὰ μὴν εἶναι εὐγε-

νικὸ αὐτό. Δὲν ἀφήνομε ὅμως τὸ κόκ νὰ μᾶς διηγηθῇ τὴν ἱστορίαν του ὡς τὸ τέλος;»

— «Λέγε!» εἶπε τὸ ξύλο. «Θὰ εἶναι ὅπωςδήποτε διασκεδαστικὴ ἱστορία».

— «Κάθε ἄλλο!» εἶπε τὸ κόκ. «Ἡ ἱστορία μου εἶναι πολὺ θλιβερή. Ὅχι γιατί βρίσκω πῶς οἱ δικές σας εἶναι πολὺ διασκεδαστικές, διόλου. Ἐγὼ ὅμως ἔπαθα χειρότερα ἀπὸ σᾶς. Τὸ βέβαιον εἶναι πῶς εἶμαι γνήσιον παιδί τοῦ πετροκάρβουνου».

— «Τί λές καλέ! εἶσαι στὰ καλά σου;» εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

— «Καὶ ὅμως ἔτσι εἶναι!» εἶπε τὸ κόκ.

— «Χά, χά, χά, χά!» γέλασε τὸ ξύλο. «Καὶ μένα μοῦ φαίνεται πῶς μοιάζετε φοβερά, ὅταν σᾶς κοιτάζῃ κανεὶς μὲ προσοχή».

— «Δὲν τὸ παραδέχομαι» εἶπε τὸ πετροκάρβουνο. «Κοιτάξετε ἐμένα, κοιτάξετε καὶ τὸ κόκ. Εἶναι γεμάτο ἀπὸ τρύπες, ἐλκεῖνόν, ἐλαφρὸ σὰ φτερό..... ὁ καθένας τὸ βλέπει ὅτι δὲν ἀξίζει τίποτε. Ἐνῶ ἐγὼ εἶμαι σκληρὸ καὶ βαρὺ. Ἐπειτα εἶμαι γυαλιστερό, εἶμαι γνήσιος ξάδερφος τοῦ διαμαντιοῦ, αὐτὸ βέβαιον θὰ τὸ ξαίρετε».

— «Κι ἐγὼ τὸ ἴδιον», εἶπε τὸ κόκ. «Δὲν κάνεις καλὰ νὰ μὲ ἀπαρνιέσαι. Ἄν εἶχες πάθει ὅ,τι ἔπαθα ἐγώ, δὲ θὰ εἶχες καμιὰ διαφορὰ ἀπὸ μένα».

— «Λέγε λοιπόν» εἶπε τὸ ξύλο.

— «Καλέ, μὴν τὸ πιστεύετε», εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

— «Κατάγομαι ἀπὸ τὴν Ἀγγλία, ὅπως καὶ τὸ πετροκάρβουνο», εἶπε τὸ κόκ. «Εἶχα φυτρώσει στὸ ἴδιο δάσος, εἶμαι μάλιστα κομμάτι ἀπὸ τὸ ἴδιο δέντρο πρὸ ἑκατὸ χιλιάδων χρόνων. Γι' αὐτὸ ἡ ἱστορία μου εἶναι ἡ ἴδια

μέ τήν ἱστορία τοῦ πετροκάρβουνου ὥς τή στιγμῇ....»

Τό κόν σταμάτησε ἀπό τή συγκίνησή του.

—«Λοιπόν;» εἶπε τὸ ξύλο.

—«Ἀφῆστε νά συνέρθῃ», εἶπε ἡ τύρφη.

Τό κόν ὅμως ἄρχισε κάτι κλάματα τόσο δυνατά, ποῦ κινδύνευε νά σκάσῃ.

—«Ὡς τή στιγμῇ ποῦ ἔχασα τὸ γκάζι μου», εἶπε ἐπὶ τέλος.

—«Τί λές!» εἶπε τὸ πετροκάρβουνο. «Πῶς γίνεται αὐτό;»

—«Εἶναι ἀληθέστατο», εἶπε τὸ κόν. «Τήν ἴδια ἐποχὴ μᾶς ἐβγαλαν ἀπὸ τὸ ἀνθρακωρυχεῖο, στὸ ἴδιο καλάθι μᾶς τοποθέτησαν καὶ μέ τὸ ἴδιο πλοῖο ἤρθαμε σέ τοῦτον τὸν τόπο. Κατόπιν ὅμως μᾶς χώρισαν. Ἐμένα μέ πῆγαν στὸ ἐργοστάσιο, μ' ἔκλεισαν μέσα σέ μιὰ σιδερένια ἀποθήκη καὶ μέ ζέσταναν, ὥσπου ἔφυγε ὅλο μου τὸ γκάζι. Ἐπειτα μέ πούλησαν φτηνὰ στή φτωχολογιά». Τό κόν ἄρχισε πάλι νά κλαίῃ καὶ οἱ ἄλλοι τὸ λυπήθηκαν κι ἔδειξαν σεβασμό.

—«Ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία, νά εἰποῦμε τήν ἀλήθεια, εἶναι πολὺ περίεργη», εἶπε τὸ ξύλο.

—«Ἀνεξήγητο! δὲ βρίσκει κανεὶς οὔτε ἄκρη οὔτε μέση, οὔτε τέλος», εἶπε τὸ κόν.

—«Ἄν ἐγὼ εἶχα πέσει μέσα στὸ βάλτο, ἴσως θὰ εἶχα γίνεи τύρφη», εἶπε τὸ ξύλο.

—«Ἄν μέ εἶχαν κόψει πρὶν ἀπὸ ἑκατὸ χιλιάδες χρόνια θὰ εἶχα γίνεи πετροκάρβουνο», εἶπε ἡ τύρφη.

—«Ἄν μέ εἶχαν κόψει πρὶν ἀπὸ ἑκατὸ χιλιάδες χρόνια θὰ εἶχα γίνεи καψόξυλο», εἶπε τὸ πετροκάρβουνο.

—«Ἄν εἶχα μείνει ἀκόμα ἐνενῆντα ἐννέα χιλιάδες

χρόνια μέσα στο βάλτο θὰ εἶχα ἴσως γίνει πετροκάρβουνο», εἶπε ἡ τύρφη.

—«Καὶ ἂν δὲν μοῦ εἶχαν ἀφαιρέσει τὸ γκάζι...», εἶπε τὸ κόκ. Παρακάτω δὲν μπόρεσε νὰ πῇ.

—«Τί πρᾶμα ;» εἶπε τὸ ξύλο.

—«Μὲ συγχωρεῖτε, ἀποκρίθηκε ἡ τύρφη· ὑποθέτω πὼς ὅλοι μας εἴμαστε τὸ ἴδιο πρᾶμα μὲ διαφορετικὴ μορφή».

Κ. Ἑβαλτ.

Διασκευὴ Ν. Ἑλατου

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς.

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνοῦσε
τῆς αὐγῆς τὸ δροσάτο ὕστερο ἀστέρι.
Σύγγεφο, καταχνιά δὲν ἐπερνοῦσε
τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη,
καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφουσούσε
τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀγέρι,
ποὺ λὲς καὶ λέει μὲς στῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα :
Γλυκιά ἡ ζωὴ, καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα.

Χριστὸς ἀνέστη! Νέρι, γέροι καὶ κόρες
ὅλοι, μικροί, μεγάλοι ἐτοιμαστῆτε.
Μέσα στὶς ἐκκλησίες τὶς δαφνοφόρες
μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχτῆτε.
Ἀνοίξετε ἀγκαλιὲς εἰρηνοφόρες
ὀμπροστὰ στοὺς ἀγίους, καὶ φιληθῆτε,
φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη,
πέστε: Χριστὸς Ἀνέστη, ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

Δάφνες σὲ κάθε πλάκα ἔχουν οἱ τάφοι
καὶ βρέφη ὥραῖα στὴν ἀγκαλιά οἱ μανάδες.
Γλυκόφωνα κοιτώντας τὶς ζωγραφι-
σμένες εἰκόνες, ψάλλουν οἱ ψαλτάδες.
Λάμπει τὸ ἀσήμι, λάμπει τὸ χρυσάφι,
ἀπὸ τὸ φῶς ποὺ χύνουν οἱ λαμπάδες.
Κάθε πρόσωπο λάμπει ἀπ' τ' ἁγιοκέρι.
ὅπου κρατοῦνε οἱ χριστιανοὶ στὰ χέρι.

Δ. Σολωμός

Στὴν πίστη ἀπάνω τὴν ἐλπίδα.

Μὴ φοβηθῆς τὸ σπίτι πού ἄνοιξε
στὴ γῇ βαθιά τὰ θέμελά του,
κι ἄς ἔρθουν χίλιοι ἀνεμοστρόβιλο
καὶ τὴ σκεπὴ του ἄς ρίξουν κάτω.

Μὴ φοβηθῆς τὸ δένδρο, πού ἄπλωσε
τὶς ρίζες του βαθιά στὸ χῶμα,
κι ἄς σπάσῃ τὴν κορφὴ του ὁ ἄνεμος
καὶ τὰ πυκνὰ κλαδιά του ἀκόμα.

Μὴ φοβηθῆς αὐτόν, πού στήριξε
στὴν πίστη ἀπάνω τὴν ἐλπίδα.
Τὸν εἶδα στὴ ζωὴ νὰ μάχεται
μὰ πάντα ἀνίκητο τὸν εἶδα.

Ι. Πολέμης

Χωρισμός.

Στὴν πόρτα στέκει ἡ μάνα μου καὶ τ' ἄσπρο της τ' ἄ-
[χεῖλι

σὰν φύλλο τρεμοσείνεται, σὰ ψάρι πού σπαράζει
ἡ ἀδελφούλα μου, ἔχε γειά, μοῦ λέει μὲ τὸ μαντίλι,
μιὰ τὸ σαλεύει· κι ἔπειτα στὰ μῦτια της τὸ βάζει.
Κι ὁ ἀδελφός μου ὡς τὴ γωνιά τοῦ δρόμου μὲ πηγαίνει
μὲ πρόσωπο σὰ χαρωπό, μ' ἀθόλωτα τὰ μάτια,
μὰ νιώθω, ὅταν μ' ἀγκάλιασε, πὼς βράζει κι ἀνασαίνει
πὼς μέσα σποῦν τὰ σπλάχνα του καὶ γίνονται κομμάτια.

Α. Πάλλης

Τὸ ναυτόπουλο.

Μαύρη νυχτιά κι ἀνάστερη, τὰ κύματα μουγκρίζουν,
βροντᾷ νι ἀστράφτει, οἱ κεραυνοὶ τὰ κύματα ξεσχίζουν
σὰ φίδια λαμπερά.

Βόηθα Χριστέ! Τριζοβολᾷ, θ' ἀνοίξῃ τὸ καράβι,
βοριάς κακός, ἀλύπητος, μνήματα χίλια σκάβει
στὰ μαῦρα τὰ νερά.

Βουλιάζουμε... τὰ ξάρτια μας χωρὶς πανιά, σπασμένα,
ἀχόρταγα τὰ κύματα τ' ἀρπάζουν ἓνα ἓνα
κι ἀπάνω μας πηδοῦν.

Τοῦ κάκου οἱ ναῦτες ἄφωνοι, ὠχροὶ χωρὶς ἐλπίδα,
ἀκούραστα παλεύουνε... τὴν ὁμορφὴν πατρίδα
ποτέ τους δὲ θὰ ἴδουν.

Νά! τὰ νερά πλημμύρισαν καὶ δυναμώνει ἡ μπόρα
ἡ πρύμνη μας γονάτισε, βογγᾷ, κι ὦρα τὴν ὦρα
ἡ πλώρη μας βουλᾷ....

Βουλιάζουμε! ἀπ' ὅλους μας οὔτ' ἓνας θὰ γλιτώσῃ
ὅλους ἡ μαύρη θάλασσα, γιὰ νὰ μᾶς σαβανώσῃ,
βουνὰ μ' ἀφροὺς κυλᾷ.

Ἐγὼ μικρὸ ναυτόπουλο, γεννήθηκα στὸ κῦμα,
στὴ θάλασσα μεγάλωσα, κι ἂν ἔβρω τώρα μνημα
στὸ μαῦρο τῆς βυθό,

σὰν τὸ μωρὸ στὴν κούνια του στὰ πράσινα χορτάρια,
στὰ φύκια, στὰ κοράλλια τῆς καὶ στὰ μαργαριτάρια
γλυκὰ θὰ κοιμηθῶ.

Δὲ μὲ τρομάζει ὁ θάνατος, στὸν ὕπνο τὸ βαθύ μου
θὰ ψάλλουνε τὰ κύματα νανούρισμα στ' αὐτί μου
ὀλόγλυκο σκοπό.

Καὶ θάρχωνται σάν ὄνειρο μαζί μου νὰ μιλήσουν
νὰ μὲ φιλήσουν τρυφερά, νὰ μὲ παρηγορήσουν,
ἐκεῖνοι π' ἀγαπῶ.

Ὅμως, Χριστέ μου, μιὰ καρδιά μονάχα συλλογοῦμαι
ἐκείνη ποὺ μὲ γέννησε, τὴ μάνα μου, λυποῦμαι
καὶ κλαίω τὴ φτωχή.

Ὅλους τοὺς πῆρε ἡ θάλασσα, μονάχα ἐγὼ τῆς μένω
κι ἂν μάθῃ πὼς ἐχάθηκα στὸ κύμα τ' ἀγριεμένο,
τῆς φεύγει κι ἡ ψυχή.

Νά! μᾶς σκεπάζ' ἡ θάλασσα... τὸ θέλημά σου ἄς γένη.
Γονατιστὸ τὴν ὕστερη στιγμή, τὴ χρυσωμένη
εἰκόνα σου φιλῶ.

Σβήνει ἡ φωνή μου... μ' ἄρπαξε τὸ κύμα τ' ἀγριεμένο!
Χριστέ μου! τὴ μανούλα μου τὴν ὦρα ποὺ πεθαίνω,
γι' αὐτὴν παρακαλῶ.

Ν. Δαμιανός

Ἡ πρωτομαγιά.

Τοῦ Μαγιοῦ ροδοφαίνεται ἡ μέρα
ποὺ ὠραιότερη ἡ φύση ξυπνάει
καὶ τὴν κάμουν λαμπρὰ καὶ γελάει,
πρασινάδες, ἀκτῖνες, νερά.
Ἄνθη κι ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
παιδιὰ κι ἄντρες, γυναῖκες καὶ γέροι,
ἀσπροντύματα, γέλια καὶ κρότοι,
ὅλοι οἱ δρόμοι γεμάτοι χαρά.
Ναί, χαρῆτε τοῦ χρόνου τὴ νιότη
ἄντρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιὰ!

Δ. Σολωμός

Νύχτα καλοκαιρινή.

Εἶναι νύχτα, καλοκαίρι,
δείχν' ἡ Πούλια μεσονύχτι,
λάμπουν τ' ἄστρα φωτερά...
Τρέχει ἡ βάρκα νὰ μᾶς φέρη
Ν' ἀνασύρωμε τὸ δίκτυ
Στὰ τρισκότεινα νερά.

Ἀπ' τὴν ἀμμουδιὰ στὸ βράχο,
κι ἀπὸ τὸ βοριὰ στὸ νότο
θάλασσα Θεοῦ χαρά...
Τῆς στεριᾶς φυσᾷ μονάχο
μοσχομύρισμα τὸ χνῶτο
στὰ τρισκότεινα νερά.

Τ' ἀκρογιάλια ἡλιοδαρμένα
καῖνε, ἀχνίζουν σὰν καμίνια,
ξαναμμένα φλογερά...
Σὰ στοιχειὰ λαχανιασμένα
παραδέρνουν τὰ δελφίνια
στὰ τρισκότεινα νερά.

Δυὸ ναυτόπουλα μᾶς φέρνουν
μὲ τ' ἀκούραστά τους χέρια.
Κάνει ἡ βάρκα μας φτερά...
Τὰ γοργὰ κουπιά τους σπέρνουν
χίλιες πούλιες, μύρια ἄστέρια,
στὰ τρισκότεινα νερά.

Γ. Δρεσίνης

Ἡ ψαρόβαρκα.

Ἔρχετ' ἡ ψαρόβαρκα, ἔρχετ' ὀλοῖσιν
πέρ' ἀπ' τὸν Ἀσπρόβραχο κι ἀπ' τὰ Πετρονήσια.
Σὰ νεράϊδ' ἀφρόπλαστη, νύφη φτερωτή,
τὴ χαϊδεύει ὁ μπάτης,
μύρια πλούτη ἀτίμητα στὴν ποδιά κρατεῖ
ζηλευτὰ προικιά της!

Ἔρχετ' ἡ ψαρόβαρκα χρυσοστολισμένη,
ἔρχετ' ἀσημόζωστη καὶ ροδοντυμένη,
τοῦ πελάου ἀρχόντισσα βεργολυγερή,
μὲ πολλὰ καμάρια,
πλούτη καὶ στολίδια της ἔχει καὶ φορεῖ
τοῦ γιαλοῦ τὰ ψάρια!

Γ: Δροσίνης

Μεσημέρι.

Λὲς καὶ ψυχὴ καμμιὰ δὲν ἔχει
τὸ ρημωμένο τὸ χωριό,
καὶ μόνο ἡ βρύση σιγοτρέχει
μέσα στὸ δρόμο τὸ μικρό.

Καὶ τώρα τὸ λευκὸ σπιτάκι
στὴν ἄκρη πέρα τοῦ χωριοῦ
ρίχνει τὸν ἔσκιο του τὸ λίγο
στὴν κάψα τοῦ καλοκαιριοῦ.

Ἄλ. Φωτιάδης

Ἡλιοβασίλεμα.

Πίσω ἀπὸ μακρινὲς κορφὲς ὁ ἥλιος βασιλεύει
καὶ τοῦρανοῦ τὰ σύνορα χίλιες βαφὲς ἀλλάζουν,
πράσινες, κόκκινες, ξανθές, ὀλόχρυσες, γαλάζες,

κι ἀνάμεσά τους σκάει λαμπρὸς λαμπρὸς ὁ Ἀποσπερίτης.
 Τὴν πύρην τοῦ καλοκαιριοῦ τὴν σβηεῖ γλυκὸ ἀγεράκι
 ποὺ κατεβάζουν τὰ βουνά, ποὺ φέρνουν τ' ἀκρογιάλια.
 Ἀνάρια τὰ κλωνάρια του κουνάει ὁ γεροπεῦκος
 καὶ πίνει καὶ ρουφάει δροσιὰ κι ἀχολογάει καὶ τρίζει.
 Ἡ βρύση χορταρόστρωτη δροσίζει τὰ λουλούδια
 καὶ μ' ἀλαφρὸ μурμουρητὸ γλυκὰ τὰ νανουρίζει.
 Θολώνει πέρα ἢ θάλασσα, τὰ ριζοβούνια ἰσκιώνουν,
 τὰ ζάλογγα μαυρολογοῦν, σκύβουν τὰ φρύδια οἱ βράχοι
 κι οἱ κάμποι γύρω οἱ ἀπλωτοὶ πράσινο πέλαο μοιάζουν.

Κ. Κρυστάλλης

Ἡ ἐξοχή.

Προβαίνει ὁ ἥλιος σ' ὅλη του τὴ χάρη
 κι ἀπὸ λάμψη τὸν κόσμον πλημμυρίζει.
 Μὲς στὸ χωράφι ἀτίμητο ζευγάρι
 ἀπὸ βόδια, θωρεῖς νὰ τριγυρίζη.

Ἐδῶ κοιτᾷς περήφανο μοσχάρι
 στὸ πράσινο σιτάρι νὰ βαδίζει,
 ἐν' ἄλλο ἐκεῖ γυρμένο στὸ χορτάρι
 καὶ τὸ πλατὺ ρουθούνη νὰ καπνίζει.

Μύριες ἀξίνες σκάφτουνε τὴ γῆ
 κι ὑψωμένες στὸν ἥλιο λαμπυρίζουν.
 Στοὺς κάμπους βασιλεύει θεία σιγή.

Κι ἐνῶ θωρεῖς τὰ σπίτια νὰ καπνίζουν,
 ἄλλο πιά δὲ γροικᾷς τὴ χαραυγή,
 παρὰ τὰ βόδια ἀγάλη νὰ μουγκρίζουν.

Σπ. Μαρτζώκης

Ζωγραφιά.

Σκῆνοι καὶ πεῦκα, θάμνοι καὶ χαμόκλαδα
πυκνὰ στολίζουν τοῦ βουνοῦ τὴν ῥάχην,
κάτω νερὰ καθάρια καὶ τρεχούμενα,
ἄπάνω ἡλιοκαμμένοι κι ἄγριοι βράχοι.

Στὰ πόδια του, σαρακωμένες, γέρικες,
ἐλιές μεστώνουν τοῦ καρποῦ τὰ πλήθη,
καὶ γύρω του ἀμπέλια καταπράσινα
ἐγκυμονοῦν τῶν πόνων μας τὴν λήθη.

Ὁ ἥλιος τοῦ μεσημεριοῦ χρυσόφωτος
κόσμους ἐντόμων, νέους κόσμους πλάθει,
καὶ συντροφεύει ὁ βόμβος ὁ μονότονος
τῆς μέλισσας, ποὺ τριγυρνᾷ στ' ἀγκάθι.

Ἀργὰ τὸ δείλι, στοῦ ἡλίου τὸ βασίλειμα,
σκορπίζουν γύρω τὰ φτερά τοῦ ἀγέρα
γαυγίσματα σκυλιῶν, ἀρνιῶν βελάσματα
καὶ στεναγμοὺς ἀπὸ βοσκοῦ φλογέρα.

Κι ὅλα μαζὶ καὶ θάμνοι καὶ χαμόκλαδα
καὶ μέλισσες κι ἀρνιὰ κι ἐλιές κι ἀμπέλια
κοιμοῦνται μὲ τοῦ γκιῶνι τὸ παράπονο,
ξυπνοῦν μὲ τοῦ κορυδαλλοῦ τὰ γέλια.

Ι. Πολέμης

Καλοκαίρι.

Τὸ βόδι βαριά στὸ χωράφι
τὰ πόδια ἀργοκίνητο παίρνει,
ἀνοίγει φυσῶντας τὰ μαῦρα ρουθούνια,
κι ὀλόγυρα στέλνει βραχνὸ μουγκρητό.

Ἀνάφτει τὸ χόρτο, τὸ χῶμα,
ἢ θάλασσα ὀλόστρωτη ἀστράφτει.
Στὴ γῇ ξαπλωμένο θωρεῖς τὸ μοσχάρι
νὰ βρίσκη στὸν ἥλιο δροσιὰ καὶ ζωή.

Στοὺς λόφους, στὶς ράχες, στοὺς κάμπους
ἀστράφτουν χιλιάδες δρεπάνια,
κι ὀλόπυκνα ἀσκέρια στ' ἀπόμεστα στάχυα
ἀδάμαστα κάλλη γυρμένα κινοῦν.

Τριγύρω στὰ μέτωπα λάμπουν
οἱ ἀμέτρητοι κόποι τ' ἀνθρώπου,
κι ἐμπρός του ξανδαίνει μ' ὀλόχαρο βλέμμα
χρυσάφι γεμάτη τὴν κάθε ἀγκαλιά.

Σπ. Μαρτζώκης

Τὸ σταφύλι.

Πολλὰ εἶναι τ' ἄνθη τοῦ Ἀπριλιοῦ μὰ σὰν τὸ ρόδο οὔτ'
[ἓνα,
πολλοὶ τοῦ χρόνου εἶν' οἱ καρποὶ σὰν τὸ σταφύλι οὔτ'
[ἓνας.

Στ' ἄνθη τὸ ρόδο βασιλιάς, καὶ στοὺς καρποὺς ἐσ' εἶσαι
σταφύλι τρισευγενικό, τῆς γῆς βασιλοπαίδι.
Ἄλλοι καρποὶ ἔχουν μιὰ θωριά καὶ σὺ πολυθωριάζεις
ἀπ' τὴ μαυρίλα τῆς ἐλιάς στὴν κρυσταλλένια ἀσπράδα
κι ἀπ' τὴ χλωμάδα τοῦ κεραιοῦ στοῦ κερασιοῦ τὴ φλόγα.
Μικρὸ εἶτε μεγαλόρογο καὶ τραγανὸ ἢ ἀφράτο,
σὰν ἀκροδάχτυλο μακρὺ, καὶ στρογγυλὸ σὰ μάτι
καὶ καρπερὸ ἀπ' τὸν Ἀἰ Λιά κι ὡς τοῦ Χριστοῦ τὴ γέννα.
Τὸ μοσχοστάφυλο ἢ ἀρχὴ καὶ τὸ ξερίχι τέλος.
Πότε στ' ἀμπέλι κρύβεσαι καὶ προσκυνᾷς τὸ χῶμα,

Διγενῆς Ἀκρίτας

πότε ψηλά στὴν κρεβατιὰ(*) κρέμεσαι σὰν καντήλι.
'Εσ' εἶσαι ὁ πόθος τῶν πουλιῶν, τῶν ἀγριμιῶν λαχτάρα,
νυχτοπατοῦσα ἢ ἀλεπού για σέ τὰ ὀρνίθια ἀφήνει
κι ἡ σφῆκα ἀπ' τὴ γλυκάδα σου κυλιέται λιγωμένη.
Δίνεις τὴ σάρκα ζωντανὸ κι ὅταν πεθάνης τὸ αἷμα,
κι εἶναι για σένα μακελλιοῦ σφαγὴ τὸ πατητήρι.

Γ. Δροσίνης

* κρεβατιὰ=κληματαριά.

ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Α'.

Ἡ γέννηση τοῦ Διγενῆ.

Ἡ Καισάρεια, ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς Καππαδοκίας, ἦταν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἔδρα τοῦ στρατηγοῦ τῆς Χαρσιανῆς, μιᾶς ἀπὸ τὶς τελευταῖες ἀνατολικές ἐπαρχίες τῆς ἀπέραντης Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Τᾶγρια βουνά, οἱ κλεισοῦρες τῆς, οἱ κάμποι τῆς δὲν ἔπαυαν νὰ ποτίζωνται κάθε τόσο μὲ αἷμα Βυζαντινῶν καὶ μὲ αἷμα Σαρακινῶν.

Πολλές φορές οἱ Βυζαντινοὶ κατῴρθωναν νὰ περάσουν τὸν Εὐφράτη ποταμὸ καὶ νὰ ὑποδουλώσουν τὰ ἐμιράτα ἢ τὶς ἡγεμονίες τῆς Μεσοποταμίας. Ἄλλες τόσες φορές ὅμως καὶ οἱ Σαρακινοὶ περνοῦσαν ἔξαφνα τὰ βουνὰ τοῦ Ἀντίταυρου, κι ἔγδυναν τοὺς πλούσιους κάμπους τῆς ἐπαρχίας. Ἄλλ' οὔτε αὐτοὶ οὔτε κεῖνοι ρίζωναν στὰ μέρη ποὺ πατοῦσαν. Γρήγορα γύριζαν στοὺς τόπους τους, καὶ ἡ χώρα, ποὺ κυλᾷ τὰ νερά του ὁ Εὐφράτης καὶ κάνει τὴ γῆ πλούσια, εὐτυχισμένη, καταντοῦσε παλαίστρα τῶν δύο λαῶν.

Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο καὶ ποὺ βασίλευε στὴν Πόλη ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, στρατηγὸς τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς ἦταν ὁ Ἀμιράς Ἰωάννης.

Ὁ Ἀμιράς Ἰωάννης εἶχε ὄνομα ἀντρείου καὶ ἐντίμου πολεμιστή. Δὲν εἶχε ὅμως αἷμα Ἑλληνικὸ αὐτός, εἶχε Σαρακινὸ.

Καὶ μιὰ φορὰ ἦταν Ἐμίρης στὴν Ἑδεσσα, κι ἔδειχνε μὲ τὴν ἀντρεία του πὼς γρήγορα θὰ γινόταν Ἐμίρης ὅλης τῆς Μεσοποταμίας. Ἄλλ' ἔτυχε ν'ἀ-

γαπήση μιὰ χριστιανή, κόρη Βυζαντινοῦ στρατηγοῦ, ποὺ εἶχε συλλάβει σὲ μιὰ ἐπιδρομὴ ποὺ ἔκανε σὲ Βυζαντινὲς χῶρες. Ἡ κόρη δὲν τὸν ἤθελε, γιατί ἦταν μουσουλμάνος, καὶ λύτρα γιὰ νὰ ἐλευθερωθῇ εἶχε στείλει ὁ πατέρας της ὁ στρατηγός. Κι ἔτσι ὁ Ἐμίρης ἀναγκάστηκε γιὰ νὰ τὴν πάρῃ νὰ γίνῃ χριστιανός.

Ὁ Ἐμίρης ὠνομάστηκε Ἰωάννης, ἔγινε γαμπρὸς τοῦ στρατηγοῦ Ἀνδρόνικου καὶ κατῴκησε στὸ Χαρσιανὸ κάστρο. Ἐκεῖ δὲν ἄργησε νὰ φέρῃ τὴ μητέρα του καὶ ὅλους τοὺς δικούς του. Ἡ μητέρα του βαφτίστηκε κι αὐτὴ καὶ μαζί της ὅλη του ἡ πατριά. Ὁ Ἐμίρης ἔκαμε τότε μιὰ ἀναφορὰ στὸ βασιλέα καὶ ζήτησε νὰ τοῦ ὀρίσῃ τόπο γιὰ νὰ κατοικήσῃ μὲ τὸ λαό του. Καὶ δὲν ἄργησε νὰ ἔρθῃ ἡ ἀπάντησις.

«Ὁ Ἀμιράς Ἰωάννης ἀπὸ δῶ καὶ πέρα» ἔλεγε ἡ διαταγή, «θὰ ἔχῃ τὸν τίτλο τοῦ πρωτοσπαθάρου. Τόπος γιὰ νὰ κατοικήσῃ μὲ τὸ λαό του, νὰ τοῦ δοθῇ ἡ Λευκόπετρα, γῆ βασιλική. Σὲ κάθε ἡλικιωμένο Σαρακινὸ θὰ δοθοῦν χωράφια καρπερὰ νάξιζουν τέσσερες λίτρες χρυσάφι, ἂν εἶναι καβαλάρης, καὶ δυὸ λίτρες, ἂν εἶναι πεζός. Καὶ νὰ τοῦ μετρήσῃ ὁ ταμίας τῆς ἐπαρχίας τρία χρυσὰ νομίσματα γιὰ τὰ ἔξοδα ὥσπου νὰ ταχτοποιηθῇ, ἔξι χρυσὰ νομίσματα γιὰ νὰ ἀγοράσῃ βόδια κι ἐργαλεῖα, καὶ πενήντα τέσσερα κιλά σιτάρι γιὰ σπόρο καὶ γιὰ τροφή του.

»Τὸ κτῆμα οὔτε θὰ πουλιέται οὔτε θ' ἀγοράζεται, ἀλλὰ θὰ πηγαίνει ἀπὸ πατέρα σὲ παιδὶ ἀρσενικὸ πάντοτε. Ἄν κανένας πεθάνῃ χωρὶς ν' ἀφήσῃ ἀρσενικόν, θὰ τὸ παίρνῃ ἐκεῖνο τὸ κορίτσι ποὺ θὰ στεφανωθῇ γερὸ καὶ δυνατὸ παλικάρι, ἄξιο νὰ γίνῃ στρατιώτης. Ἄν δὲν ἀφήσῃ κανένα παιδί, θὰ τὸ παίρνουν οἱ συγγενεῖς του,

μέ την ὑποχρέωση νὰ δίνουν ἓνα στρατιώτη στο βασιλέα, ὅταν τὸν ζητήσῃ.

»Καθένας ποὺ θὰ πάρῃ κτῆμα θὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἔχῃ στο σπίτι του ἑτοιμὴ τὴ στρατιωτικὴ του στολή, τ' ἄρματα του κι ἓνα ἄλογο πολεμικόν. Ἄμα θὰ ἔρχεται ἡ διαταγὴ νὰ κινήσῃ, θὰ ντύνεται τ' ἄρματα του, θὰ καβαλικεύῃ καὶ θὰ παρουσιάζεται στο στρατηγὸ τῆς ἐπαρχίας. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα δὲν ἔχει νὰ φροντίσῃ γιὰ τίποτε. Θὰ τοῦ τὰ δίνη ὅλα ὁ βασιλέας καὶ θὰ τοῦ πληρώνῃ καὶ μισθόν».

Ὅλα τὰ δέχτηκαν οἱ Σαρακινοί, γιατί ἔτσι ζοῦσαν καὶ στὴν πατρίδα τους. Καὶ ἐκεῖ ἦταν στρατιῶτες καὶ γεωργοὶ μαζί. Στὸν ἀμιρὰ Ἰωάννη δόθηκαν μεγάλα κτήματα ἀνάλογα μὲ τὸ βαθμὸ του. Καὶ δὲν ἄργησε οὔτε αὐτός, οὔτε ὁ λαὸς του ν' ἀποδείξουν στὴν νέα τους πατρίδα τὴν ἀγάπη τους. Ὅπου στάλθηκαν νὰ πολεμήσουν ἔχυσαν πρόθυμα τὸ αἷμα τους. Γιὰ τοῦτο, ὅταν πέθανε ὁ στρατηγὸς τῆς Χαρσιανῆς, ὁ βασιλιάς ἔδωσε τὴ στρατηγίαν στὸν ἀμιρὰ Ἰωάννη καὶ τὸν ὠνόμασε καὶ πατρίκιον. Μὲ τὴν ἴδια διαταγὴ ὁ γυναικάδελφός του, ὁ Κωνσταντῆς, διωρίστηκε ἀναπληρωτὴς του.

Ὁ νεοφώτιστος Σαρακινὸς ζοῦσε εὐτυχισμένος στὴν Καισάρεια. Πλούτη, δόξα, τὰ πάντα εἶχε. Ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἦταν εὐχαριστημένος γιατί δὲν εἶχε παιδί. Ἐφάνηκε ὅμως κι αὐτό, κι ἔτσι ἡ στενοχώρια του ἔσβησε.

Ἐνὰ βράδυ χειμωνιάτικο κατὰ τὸ ξημέρωμα, καθὼς ἡ Καισάρεια κοιμόταν ἡσυχὴ κυκλωμένη ἀπ' τὸ δυνατό της φρούριον, καὶ τὸ χιόνι πυκνὸ ἔπεφτε ἀσπρί-

ζοντάς την, γεννήθηκε ὁ διάδοχος τοῦ Ἀμιρά Ἰωάννη, ὁ Διγενῆς Ἀκρίτας.

Ἡ γέννηση τοῦ Διγενῆ ἐορτάστηκε λαμπρά, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο νεογέννητο ἄρχοντα. Καὶ ὁ λαὸς ἐώρτασε μὲ χαρὰ τὴ γέννησή του σὰ νὰ ἤξαιρε, ἢ νὰ μάντευε πῶς εἶχε ἔρθει στὸν κόσμον ἓνας ἥρωας. Καὶ πόσο τὸν ἤθελαν τὸν ἥρωα σὲ κεῖνες τὶς ἐπικίνδυνες ἐπαρχίες, ὅπου κάθε τόσο τὶς ρήμαζαν οἱ Σαρακινοί!

Β'.

Σὲ λίγους μῆνες ἔγινε ἡ βάφτιση στὴν ἐκκλησία πού εἶχε βαφτιστῇ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος. Ὁλὴ ἡ Καισάρεια εἶχε συναχτῇ μέσα στὴν ἐκκλησία αὐτή, πού ἦταν καὶ μητρόπολη.

Ὁ Βάρδας ὁ Φωκᾶς ἦταν ὁ νονός.

Αὐτὴ τὴν ἡμέρα συνέβηκε καὶ κάτι πού δὲν πὸ περίμεναν.

Μετὰ τὴ βάφτιση, ὅταν οἱ προσκαλεσμένοι ἄρχοντες καὶ βαθμοῦχοι ἀξιωματικοί, εἶχαν γεμίσει τὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ παλατιοῦ καὶ δοῦλοι ἀσπροντυμένοι τοὺς κερνοῦσαν, φάνηκε νὰ μπαίνει βιαστικὰ ἓνας ἀξιωματικός. Πλησίασε αὐτὸς τὸν ἀμιρά Ἰωάννη καὶ κάτι τοῦ εἶπε.

—Τί λές! ἔκανε ὁ ἀμιράς, πές του νάρθη μέσα.

Ὁ ἀξιωματικός ἔφυγε. Καὶ σὲ λίγο τὸ παραπέτασμα τὸ βελούδινο σηκώθηκε, κι ἓνας Σαρακινὸς μὲ δυὸ παιδιὰ στὴν ἀγκυλιά του ὤρμησε μέσα στὴν αἴθουσα. Δὲ γονάτισε, ὅπως ἦταν συνήθεια, στὴν πόρτα. Ἐτρεξε ἴσια στὸν ἀμιρά, ἔρριξε στὰ πόδια του τὰ παι-

διά, πού κρατοῦσε, κι ἔπεσε κι αὐτὸς ἔπειτα καὶ φίλησε τὰ ψηλὰ ὑποδήματά του.

Σιωπὴ μεγάλη εἶχε γίνει στὴν αἴθουσα.

Ὁ ἄμιράς ταραγμένος εἶπε στὸ Σαρακινό:

«Σήκω καὶ λέγε!»

Αὐτὸς χωρὶς νὰ σηκωθῇ, γονατιστός, ἄρχισε νὰ λέει:

«Ὁ Χαμδὰς ὁ ἀφέντης μου, σοῦ ἐμπιστεύεται τὰ παιδιά του. Ὁ Χαμδὰς ὁ ἀπόγονος τοῦ Ἀβὰ Ταγλίπ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐνδοξότατης πατρίδος τῆς Μεσοποταμίας. Κάποτε, λέει, πέρασες καὶ σύ, ἄμιρά, ὄρφανὸς καὶ κατατρεγμένος ἀπὸ κεῖ...»

— «Ἀλήθεια», ἔκανε μὲ ἀναστεναγμὸ ὁ Ἰωάννης.

— «Πεινασμένο σὲ χόρτασε, διψασμένο σὲ πότισε, γυμνὸ σ' ἐντυσε, ξυπόλυτο σὲ πόδεσε, κατατρεγμένο σὲ προστάτεψε».

— «Δὲν τὰ ξέχασα, οὔτε θὰ τὰ ξεχάσω ποτέ!» εἶπε ὁ Ἰωάννης.

— «Τώρα ὁ Χαμδὰς ὁ ἀφέντης μου συχωρέθηκε», εἶπε μὲ λυγμοὺς ὁ Σαρακῖνός.

— «Ὁ Θεὸς ν' ἀναπάψῃ τὴν ψυχὴ του», ψιθύρισε ὁ ἄμιράς σηκώνοντας ψηλὰ τὰ μάτια.

— «Τὸν σκότωσε ὁ προδότης Κεμάλ-Ἐδίν!»

— «Τί λές! φώναξε πηδώντας ὀρθὸς ὁ ἄμιράς».

— «Τὸν σκότωσε, πῆρε τίς γυναῖκες του, τίς καμῆλες του καὶ τ' ἄλογά του. Καὶ τὰ παιδιά του θὰ τὰ σκότωνε».

— «Τί λές, τί λές!» ἔκανε πάλι ἀγριεμμένος ὁ ἄμιράς.

— «Ὁ Χαμδὰς ξεψυχώντας μοῦ εἶπε»: πρόσθεσε ὁ Σαρακῖνός. «Τὰ παιδιά μου στὸ λαιμό σου, Γιαγχιά,

πιστέ μου δοῦλε. Κρύψε τα ὅσο μπορεῖς καὶ φρόντισε νὰ περάσης στὴ Χαρσιανή. Πήγαινε στὸν ἀμιρά 'Ιωάννη καὶ δώσε του τὰ παιδιὰ μου. Σὲ κεῖνον μπορῶ νὰ τὰ ἐμπιστευτῶ. Τὸ καλὸ ποὺ εἶδε ἀπὸ μένα, ἄς τὸ δώση στὰ παιδιὰ μου. Νὰ τ' ἀναθρέψῃ ὅπως πρέπει σὲ ἀρχηγούς 'Αραβῖτες καὶ νὰ τὰ δώση στὴ φυλὴ τους μιὰ ἡμέρα».

—«Τ' ὀρκίζομαι!» εἶπε ὁ ἀμιράς βάζοντας τὸ χέρι στὴν καρδιά του. «Ὀρκίζομαι νὰ τ' ἀναθρέψω ὅπως πρέπει σὲ ἀρχηγούς 'Αραβῖτες καὶ νὰ τὰ στείλω πάλι στὴ φυλὴ τους μιὰ μέρα.....»

Γ'.

Μοναστήρι καὶ σχολεῖο.

«Ὅταν ὁ Διγενὴς ἔγινε ἑφτά χρονῶν ἀρχισαν νὰ τοῦ μαθαίνουν γράμματα. Γιὰ δάσκαλο ὁ ἀμιράς τοῦ πῆρε ἕναν καλόγερο ἀσπρομάλλη κοντὸν καὶ ἀγαθὸν ἄνθρωπο.

Ὁ Διγενὴς ἦταν ἐπιμελὴς καὶ προχωροῦσε καλά. Καὶ ἐνῶ ἦταν παιδί πολὺ ζωηρό, ποτὲ δὲν ἔκανε τίποτε ποὺ νὰ δυσαραεστήσῃ τὸν ἀγαθὸ δάσκαλό του.

Ὅταν ἔγινε δέκα, ἔντεκα χρονῶν ὁ Διγενὴς, ὁ πατέρας του τοῦ εἶπε μιὰ μέρα:

«Τώρα, Διγενή μου, θὰ πηγύνῃς καὶ σὺ στὸ μοναστήρι γιὰ νὰ μάθῃς κι ἄλλα γράμματα».

—«Εἶμαι ἕτοιμος» τοῦ ἀπάντησε ὁ Διγενὴς.

—«Ἐμπρὸς τότε. Θὰ σὲ πάω τώρα. Ἐκεῖ θὰ βρῇς

καλοὺς συντρόφους. Θὰ ἔχης καὶ τοὺς Χαμδάδες, τὸν Ἀλὴ καὶ τὸ Χασάν».

Τὰ δυὸ παιδιὰ αὐτὰ ἦταν ἐκεῖνα, ποὺ εἶχε φέρει ὁ δοῦλος ὁ Σαρακινὸς στοῦ ἀμιρά, τὴν ἡμέρα ποὺ βαφτίστηκε ὁ Διγενής.

Γρήγορα ὁ ἀμιράς ἔδωσε διαταγὴ νὰ τοῦ ἐτοιμάσουν ἓνα ἄλογο, κι ἓνα μικρόσωμο γιὰ τὸν καλόγερο τὸ δάσκαλο τοῦ γιοῦ του. Θὰ ἔπαιρνε καὶ τὸ γέρο δάσκαλο ἴσαμε κεῖ.

Κι ἔγινε. Οἱ ἵπποκόμοι ἐτοίμασαν τὰ ἄλογα, ὁ ἀμιράς ἐπῆρε τὸ γιό του στὸ δικό του, ἓνα μαῦρο σὰν κάρβουνο· ἀνέβηκε, ἢ ἀνέβασαν καὶ τὸν κοντὸ δάσκαλο σ' ἓνα μικρόσωμο ἄλογο, καὶ ξεκίνησαν.

Ἡ μητέρα τοῦ Διγενῆ ἀπὸ ψηλὰ τοὺς ἔβλεπε νὰ φεύγουν.

Τὸ μοναστήρι τῆς ἐπισκοπῆς ποὺ πήγαιναν ἦταν λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν Καισάρεια. Τὸ εἶχε χτίσει ὁ Μέγας Βασίλειος, ὅταν ἔγινε ἐπίσκοπος Καππαδοκίας. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ κελιά τῆς ἔχτισε νοσοκομεῖο, φτωχοκομεῖο καὶ ξενῶνα, καὶ τὰ προίκισε μὲ ὅ,τι τοῦ εἶχε μείνει ἀπὸ τὴν πατρικὴ του περιουσία. Ἐδῶσε ὅμως ἔτσι παράδειγμα στοὺς μοναχοὺς, ὅχι μόνον νὰ τὰ ἔχουν ὅλα κοινά, ἀλλὰ καὶ νὰ κοπιᾶζουν γιὰ τὸ καλὸ τῶν ἀνθρώπων.

Ἀπὸ τότε ὅμως ὡς τώρα τὸ μοναστήρι εἶχε πλουτιστῇ μὲ νέες δωρεές, καὶ τὰ κελιά καθὼς καὶ οἱ μοναχοί του εἶχαν γίνει πολὺ περισσότεροι. Ὁ ξένος ποὺ θὰ τὸ ἔβλεπε γιὰ πρώτη φορὰ θὰ τὸ ἔπαιρνε γιὰ κάστρο, ὅχι γιὰ μοναστήρι. Οἱ τοῖχοι του ἦταν ψηλοὶ καὶ μὲ πολεμίστρες, καὶ στίς τέσσερεις γωνιές του

ἔβγαιναν τέσσερεις πύργωι, ὀλοστρόγγυλοι καὶ δυνατοί. Μιὰ μεγάλη πόρτα σιδεροντυμένη κρυβόταν κάτω ἀπὸ βαθιὰ καμάρια καὶ ἀπὸ πάνω ἔχασκε ἡ κατεβατή, ἔτοιμη νὰ χύσῃ λάδι καυτὸ καὶ πίσσα ἀναλυτὴ σὲ κεῖνον ποὺ ἤθελε μὲ τὴ βία νὰ μπῇ στὸ μοναστήρι.

Πολλοὶ καλόγεροι ζωγράφιζαν εἰκονίσματα, ἄλλοι ἀντίγραφαν θρησκευτικὰ βιβλία καὶ μερικοὶ μελετοῦσαν τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ προσπαθοῦσαν νὰ τοὺς μιμηθοῦν. Μάλιστα ὁ πάτερ-Ἀβακούμ, ὁ τωρινὸς ἡγούμενος, καθὼς καὶ δύο τρεῖς ἀπὸ τοὺς συμβούλους του, δίδασκαν στὸ σχολεῖο τῆς μονῆς ἱστορία, γεωγραφία, θρησκευτικὰ, ἀριθμητικὴ, γεωμετρία καὶ ἀρχαῖα ἑλληνικά.

Κάθε πρωί, μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου, θὰ ἔβλεπε κανεὶς ν' ἀνεβαίνουν τὸ μονοπάτι τοῦ μοναστηριοῦ πλῆθος παιδιὰ μὲ τὴ σάκκα στὸ χέρι. Παιδιὰ στρατιωτικῶν, ποὺ τὰ συνώδευαν οἱ δοῦλοι, παιδιὰ πλούσιων ἐμπόρων σὲ ἀμάξια ἢ σὲ φορεῖα, καὶ φτωχόπαιδα δουλοπαροίκων ἢ χωρικῶν, ξυπόλυτα καὶ φτωχοντυμένα. Ἀπὸ διαφόρους δρόμους ἔβγαιναν στὸν πλατὺ βασιλικὸ δρόμο, ποὺ ἔσκιζε τὴ Μικρασία ὡς τὰ σύνορα, ἔφταναν στὴ βρύση τῆς Κυρᾶς, ποὺ τὴν εἶχε χτισμένη κάποια ἀρχόντισσα γιὰ νὰ δροσίζωνται οἱ διαβάτες καὶ ἀπὸ κεῖ ἔπαιρναν τὸ ἀνηφορικὸ μονοπάτι γιὰ τὸ μοναστήρι. Ὁ πάτερ-Γαβριήλ, ὁ θυρωρὸς, ποὺ εἶχε τὸ κελὶ του στὸ κούφωμα τοῦ τοίχου, τοὺς ἀνοιγε πρόθυμος καὶ τὰ καλημέριζε πρῶτος: «καλημέρα στ' ἀρχοντόπουλα».

Τὸ μάθημα γινόταν στὴν τράπεζα ποὺ τὸ μεσημέρι ἔτρωγαν οἱ καλόγεροι. Ἦταν μιὰ μεγάλη ἰσόγεια αἴθουσα μὲ πολλὰ μακριὰ τραπέζια, βαλμένα στὴ

γραμμή, καὶ μὲ πάγκους στὰ πλάγια. Στὴν ἀπάνω πλευρὰ ἦταν μικρὸ καγκελωτὸ βῆμα μὲ τὸ ἀναλόγιο μπροστά, καὶ στὸν τοῖχο κρέμονταν εἰκονίσματα. "Όταν ἔτρωγαν οἱ καλόγεροι ἀνέβαινε στὸ βῆμα ἓνας μοναχὸς καὶ διάβαζε εὐχές, ὥσπου νὰ τελειώσῃ τὸ τραπέζι. "Όταν ἄρχιζε τὸ σχολεῖο ἀνέβαινε ἐκεῖ ὁ δάσκαλος.

Αὐτὸ τὸ πρωὶ ἀφοῦ συνάχτηκαν τὰ παιδιὰ, μπῆκε ὁ πάτερ-Σωφρόνιος, ὁ δάσκαλος, κι ἔκαμαν τὴν προσευχή τους. "Επειτα ἀνέβηκε στὴ θέση του. Ἀντὶ ὅμως ν' ἀρχίσῃ τὸ μάθημα στάθηκε καὶ κοίταξε ἓνα μὲ τ' ἄλλο τὰ παιδιὰ κατάματα. Φαινόταν λυπημένους.

«Νὰ μοῦ πῆτε, παιδιὰ, εἶπε, ποίος σήμερα περ-
νώντας ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, δὲν ἔκαμε τὸ σταυρό του,
ὅπως εἶναι ἡ τάξις;»

Τὰ παιδιὰ κοίταξαν τὸ ἓνα τ' ἄλλο καὶ δὲ μί-
λησαν.

«Θέλω νὰ μοῦ τὸ μαρτυρήσῃ ὁ ἴδιος ποὺ τὸ ἔκα-
με» ξανάειπε ὁ δάσκαλος. «Ποίος τὸ ἔκαμε;»

"Ενας μαθητὴς σηκώθηκε στὴ θέση του. Ἦταν ὡς δεκαπέντε χρονῶν· κοντός, ξανθός, μὲ μάτια γελαστά καὶ πλούσια φορέματα. Κοκκίνισε, ἄπλωσε τὸ χέρι καὶ εἶπε: «ἐγώ».

— «Τσιμισκῆς Ἰωάννης!» εἶπε ὁ δάσκαλος κοιτά-
ζοντας μὲ παράπονο τὸ μαθητὴ. «Δὲν τὸ ἔκαμες γιὰ
πρώτη φορά σήμερα. Εἶσαι καλὸς μαθητὴς μὰ κακὸς
χριστιανός.»

— «Καὶ ὁ Χαμδάς, δάσκαλε, δὲν ἔκαμε τὸ σταυρό
του, ὁ Ἀλῆς Χαμδάς» κατάγγειλε ἓνας μαθητὴς, καὶ
ἔδειξε μὲ τὸ χέρι ἄλλο παιδὶ μελαχρινό, συνομήλικο
τοῦ Τσιμισκῆ.

—«Καὶ ὁ Χασάν Χαμδάς δὲν τὸν ἔκαμε» εἶπε ἄλλο.

—«Οἱ Χαμδάδες δὲν εἶναι ὑποχρεωμένοι» εἶπε ὁ δάσκαλος. «Ἡ θρησκεία τοὺς εἶναι ἄλλη. Ἐδῶ ἔρχονται νὰ μάθουν ἑλληνικά, νὰ φωτιστοῦν ἀπὸ τὴ σοφία τῶν προγόνων μας.»

—«Καὶ ὁ Μουταναβής, δάσκαλε, δὲν μπαίνει νὰ προσκυνήσῃ» εἶπε ἄλλο παιδί.

—«Εἶναι φίλος τοῦ Χαμδά» εἶπε ὁ Τσιμισκῆς. «Δὲν ξεχνᾷ πὼς ὁ πατέρας του ἦταν πρὶν μωαμεθανός.»

—«Καὶ ὁ γιὸς ζηλεύει τὴν πίστη τοῦ πατέρα του» πρόσθεσε ἄλλος.

—«Ἀρχίσατε τὶς μαρτυρίες καὶ δὲ μοῦ ἀρέσει αὐτό» εἶπε ὁ δάσκαλος. «Τσιμισκῆ, ὁ πατέρας σου ὁ στρατηγὸς δὲ σ' ἔστειλε ἐδῶ νὰ καταγγέλῃς τὰ παιδιά, παρὰ νὰ φροντίζῃς γιὰ τὰ μαθήματά σου... Μουταναβής Γεώργιος, σήκω ἀπάνω!»

Ἐνα παιδί μελαχρινὸ μὲ κατσαρὰ μαλλιά καὶ ἔξυπνα μάτια σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέση του κοίταξε τὸν πατερ-Σωφρόνιο μὲ τόλμη καὶ εἶπε:

«Δὲν εἶν' ἀλήθεια, δάσκαλε· εἶμαι χριστιανὸς καὶ καλύτερος ἀπ' αὐτοὺς ὅλους».

Ἐκείνῃ τῇ στιγμῇ ἀκούστηκε καλπασμὸς ἀπὸ ἄλογα στὴν αὐλή, καὶ τὰ παιδιά ποὺ κάθονταν ἀπέναντι στὴν πόρτα φώναξαν στὸν πάτερ-Σωφρόνιο:

«Ὁ στρατηγὸς ἔρχεται! Ὁ ἀμιράς Ἰωάννης!»

Γρήγορα ὁ δάσκαλος κατέβηκε ἀπ' τὴν ἔδρα του καὶ βγῆκε νὰ τὸν ὑποδεχτῇ. Καὶ σὲ λίγο φάνηκε ὁ ἀμιράς νὰ μπαίνει. Γέμισε τὴν πόρτα πρῶτα μὲ τὸ μεγάλο ἀνάστημά του καὶ τὸν πλατὺ σταχτόμαυρο μανδύα του. Μαζί του μπῆκε καὶ ἓνα παιδί μὲ ξανθὰ

σγουρά μαλλιά, χωρισμένα στὴ μέση, μὲ γαλανὰ μάτια καὶ πρόσωπο σὰν ἀγγελουδί. Φοροῦσε γαλάζιο χιτῶνα, κεντημένο στὶς ἄκρες μὲ χρυσὸ σειρίτι, καὶ κίτρινα ψηλὰ ποδήματα. Στὸ ἀριστερὸ χέρι κρατοῦσε μιὰ σάκα ἀπὸ βελουδο, χρυσοκεντημένη καὶ γεμάτη βιβλία. Στὸ πλευρό του δεξιὰ ἀκολουθοῦσε ὁ ἡγούμενος καὶ πίσω τους ἐρχόταν ἓνα καλογεράκι κοντὸ μὲ ἄσπρα μαλλιά, ὁ πάτερ Συμεών, ὁ δάσκαλος τοῦ Διγενῆ.

Ὁ ἀμιράς Ἰωάννης εἶπε στὸ δάσκαλο:

«Σοῦ φέρνω, πάτερ, τὸ μοναχογιό μου. Ὁ πάτερ Συμεών ἀπὸ ἐδῶ τὸν ἔμαθε ὅ,τι μπόρεσε στὸ σπίτι».

Ἐφεραν καθίσματα ἀπὸ τὸ ἡγουμενεῖο καὶ κάθισε ὁ ἀμιράς μὲ τὸν ἡγούμενο. Πῆγε στὴν ἔδρα του ὁ δάσκαλος καὶ ἄρχισε νὰ γράφῃ στὸν κατάλογο: Βασίλειος Διγενής...—«πόσων χρονῶν;» ρώτησε μεγαλόφωνα.

—«Δέκα» ἀπάντησε ὁ ἀμιράς.

—«Νὰ ἰδοῦμε τώρα τί τοῦ δίδαξες, πάτερ-Συμεών».

—«Τὰ κοινὰ γράμματα» ἀπάντησε ἐκεῖνος ταπεινά. «Νὰ γράφῃ καὶ νὰ διαβάξῃ στὴν πινακίδα. Τὸν Ὀχτάηχο καὶ τὸ Ψαλτήρι τὰ ξαίρει ἀπέξω... Τώρα θὰ σπουδάσῃ γραμματική, ποίηση καὶ ρητορική!...»

—«Ὁχι ρητορική!» τὸν ἔκοψε ὁ ἀμιράς. «Δὲ θέλω λόγια, ἔργα θέλω. Ὁ γιός μου θὰ γίνῃ στρατιωτικός...»

—«Ἄς δοῦμε, μικρέ, τὰ βιβλία σου!» εἶπε ὁ πάτερ Σωφρόνιος στὸ Διγενή.

Τὸ παιδί μὲ προθυμία ἔλυσε τὴ σάκα του καὶ παρουσίασε τὸν Ὀχτάηχο, τὸ Ψαλτήρι καὶ τὴν Ἀγία Γραφή. Ὅλα ἦταν καλοδεμένα καὶ καθαρὰ, σὰ νὰ βγῆκαν τώρα ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ καλλιγράφου. Ἀλλὰ ἐκεῖνο

πού ἔκαμε σὲ ὅλους ἐντύπωση ἦταν ἡ Ἀγία Γραφή. Ἀπέξω ἦταν στολισμένη μὲ φ' ἄλλα χρυσά, μὲ μαργαριτάρια καὶ πολύτιμα πετράδια. Μέσα κάθε σελίδα ἦταν γραμμένη μὲ ἀργυρά γράμματα ἀπάνω σὲ ὀλοπόρφυρη περγαμνὴ μὲ πλατὺ περιθώριον· καὶ στὸ περιθώριον εἶχε μικρὲς χρωματιστὲς εἰκόνες.

«Τί λαμπρά!» φώναξε ὁ δάσκαλος καθὼς τὸ εἶδε.

Πῆρε τὸ βιβλίον καὶ τὸ ἔδειξε στὸν ἡγούμενον. Ἐκεῖνος, καθὼς τὸ εἶδε, «εἶναι ἀριστούργημα, στρατηγέ!» φώναξε ἐνθουσιασμένος. «Μὴν τὸ ἀφήνης στὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ».

—«Καὶ τὸ δικό μου τὸ κοράνι εἶναι καλύτερα στολισμένο» εἶπε μιὰ φωνή, καὶ ὁ Ἀλὴ Χαμδὰς ἔδειξε στὸ δάσκαλον ἓνα βιβλίον μὲ πολυτέλεια δεμένο. Κάθε σελίδα τοῦ ἦταν στολισμένη μὲ τετράγωνα χρυσά καὶ χρυσὲς κοκκίδες, καὶ στὸ ἔξω περιθώριον ἀπὸ ἓνα στολίδι παράξενο.

—«Ὁραῖον εἶναι, μὰ εἰκόνες δὲν ἔχει» εἶπε ὁ δάσκαλος δίνοντάς το πίσω στὸ Σαρακινό.

—«Δὲν ἔχει, γιὰ τὸ ἀπαγορεύει ἡ θρησκεία μας».

—«Ἀπ' ὅσα ἔμαθες ξαίρεις νὰ μᾶς πῆς τίποτα ἀπέξω, Βασίλειε;» ρώτησε ὁ δάσκαλος.

—«Ναί».

—«Τί ξαίρεις;»

—«Ὅ, τι θέλεις, δάσκαλε».

—«Ξαίρει καὶ στίχους» εἶπε ὁ ἀμιράς.

—«Ἀς μᾶς πῆ λοιπὸν στίχους» εἶπε ὁ ἡγούμενος, βλέποντας πὼς θὰ εὐχαριστήσῃ τὸ στρατηγόν.

Ὁ Βασίλειος στάθηκε σεμνὰ καὶ ἄρχισε νὰ λέῃ μὲ ρυθμό:

Ὁ πεῦκος μέγα εἶναι δεντρί, ἀλλὰ καρπὸ δὲν κάνει.
τὸ στάχυ εἶναι μικρούτσικο, μὰ κάνει τὸ σιτάρι.
Πάλι τὸ κλῆμα τὸ μικρὸ βλέπεις καρπὸ ποὺ κάνει;
Τὸ καλοκαίρι τότε τρῶν γλυκόχυμο σταφύλι
καὶ τὸ χειμῶνα τὸ κρασί πίνουνε στὸ ποτήρι.
— «Λαμπρά, παιδί μου!» εἶπε ὁ δάσκαλος.

— «Τώρα πές μας, δάσκαλε, ρώτησε ὁ ἀμιράς, καὶ γιὰ
τοὺς δύο Σαρακινούς μου. Στὴ Λευκόπετρα, τὸ ξαίρεις,
τοὺς ἔχει ἡ μητέρα μου δασκάλους, γιὰ νὰ μορφωθοῦν
στὴ γλῶσσα τους καὶ στὴ θρησκεία τους. Θέλω ὅμως
μιὰ ποὺ εἶναι στὸν τόπο μας, νὰ ὠφεληθοῦν καὶ αὐτοὶ
ἀπὸ τὰ ἑλληνικά».

— «Πηγαίνουν καλὰ, εἶμαι εὐχαριστημένος» ἀπάν-
τησε ὁ δάσκαλος. «Πρὸ πάντων στὴν ἀριθμητικὴ καὶ
στὴ γεωμετρία εἶναι πρῶτοι».

— «Εἶναι τὸ φυσικὸ τῆς φυλῆς τους» εἶπε ὁ ἡγού-
μενος.

— «Εὔγε τους...» εἶπε ὁ ἀμιράς. Καὶ πῆγε κοντά
τους καὶ τὰ χაῖδεψε πατρικά.

— «Τί θὰ γίνης, Χασάν, ὅταν θὰ μεγαλώσης;» ρώ-
τησε τὸ μεγαλύτερο.

— «Ἐμίρης στὴ Μουσούλη».

— «Καὶ σύ, Ἀλή;»

— «Ἐγὼ θὰ γίνω Ἐμίρης στὸ Χαλέπι καὶ θὰ τσακί-
σω ὅποιον βρῶ μπροστά μου» εἶπε ρίχνοντας μιὰ μα-
τιά ἄγρια στὸ μικρὸ Φωκά.

— «Ἐγὼ θὰ γίνω ποιητῆς καὶ θὰ τραγουδήσω τὴ
δόξα σου, Ἀλή» φώναξε μ' ἐνθουσιασμὸ ὁ Μουτα-
ναβής.

— «Κι ἐγὼ θὰ γίνω βασιλιάς στὴν Πόλη, πετάχτη-
κε ὁ Φωκάς, καὶ θὰ σᾶς κυνηγήσω ὡς τὴ Βαγδάτη».

Θ'.

Ἡ τελευταία ἐπιδρομὴ τοῦ Χαμδᾶ.

Ἡ συχία τοῦ Διγενῆ δὲν ἐκράτησε πολὺ. Μιὰ εἰδηση ζαφνικὰ ἔφτασε στὴν Καισάρεια. Οἱ Σαρακηνοὶ μπῆκαν στὶς ἐπαρχίες τῆς αὐτοκρατορίας καὶ προχωροῦν σφάζοντας, ἀρπάζοντας, καίοντας!

Καὶ ἦταν ἀρχὴ τοῦ φθινοπώρου καὶ οἱ καρποὶ βρίσκονταν στ' ἀλώνια. Θημωνιές τὸ στάρι, ἡ βρόμη καὶ τ' ἄλλα. Τὰ λιβάδια γεμάτα πρόβατα, ἀγελάδες, καμῆλες, ἄλογα.

Σ' αὐτὴν τὴν ὥρα ὁ Χαμδᾶς μπῆκε μὲ τὸ ἵππικό του. Καὶ μπῆκε πάλι ἀπὸ τῆ Λυκανδό. Ὁ στρατηγὸς ὁ Δούκας μπορεῖ νὰ ἦταν ἀπὸ μεγάλο καὶ ἀρχαῖο γένος· μπορεῖ νὰ εἶχε τὴν πιὸ ὁμορφὴ θυγατέρα καὶ μεγάλα πλούτη· μὰ οὔτε στρατιῶτες ἄξιους εἶχε, οὔτε πολλοὺς. Γιατὶ ἦταν φιλοχρήματος καὶ ἡ στρατιωτικὴ δύναμη τῆς ἐπαρχίας του βρισκόταν μόνο στὰ χαρτιά.

Τὸ κακὸ εἶναι πὼς δὲν κινδύνευε τώρα μόνο ἡ ἐπαρχία τοῦ Δούκα, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλες οἱ γειτονικές. Ὁ Χαμδᾶς δὲν μπῆκε γιὰ νὰ πολεμήσῃ, παρὰ γιὰ νὰ κουρσέψῃ. Καὶ ὅχι μόνο γι' αὐτό, παρὰ καὶ γιὰ νὰ σώσῃ ἔτσι τὸ ἐμιράτο του. Ὁ Φωκᾶς εἶχε κατεβῇ

στὴν Κιλικίᾳ καὶ τῶρα πολιορκοῦσε τὴ μεγάλη Ἀντιόχεια. Ἄν ἔπεφτε ἡ Ἀντιόχεια, ὁ Χαμδὰς ἔχανε ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα κάστρα του. Πέρασε λοιπὸν μέσα ἀπὸ τοὺς τόπους τοῦ Δούκα σὰν ἀνεμοστρόβιλος. Ἐκαψε τὶς βίγλες, σκότωνε τοὺς καστροφύλακες, ρήμαζε τὰ χωριά, ἔγδυε τὰ μοναστήρια καὶ διάβαινε. Ὅ,τι ἔβρισκε τὰ σάρωνε: γυναῖκες, ἄντρες, βόδια, πρόβατα, ἄλογα, γκαμῆλες, ἀσημικά, χρυσαφικά. Οἱ βίγλες ἀναψαν φωτιὲς καὶ ὁ κόσμος ἔτρεχε στὰ κάστρα, καὶ τὰ κάστρα σφαλνοῦσαν τὶς πόρτες. Ὅσοι δὲν πρόφταναν νὰ κλειστοῦν στὰ κάστρα, χώνονταν στὶς κρυψῶνες ἢ ἔπαιρναν τὰ βουνά, ὥσπου νὰ περάσῃ ἡ ὀργὴ τοῦ Κυρίου.

Ἐδῶ ἀκούοταν ὁ Χαμδὰς καὶ ἄλλοῦ βρισκότανε, ἐδῶ νύχτωνε καὶ ξημερωνόταν ἄλλοῦ. Ἀπ' ὅπου περνοῦσε καὶ δὲν περνοῦσε, ἔσπερνε τὴ φρίκη. Τὸ μάτι δὲν ἔβλεπε ἄλλο στοὺς κάμπους καὶ στὰ κορφοβούνια, παρὰ φωτιὲς καὶ χαλάσματα, φόνους, κλάματα, πεῖνα καὶ γύμνια.

Ὁ Φωκάς ἔμαθε τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ ἐμίρη καὶ κατάλαβε τὸ κακὸ ποῦ θὰ πάθῃ ὁ τόπος. Ἐγραψε σὲ ὅλους τοὺς στρατηγοὺς νὰ συνάξουν τοὺς ἀκρίτες τους καὶ νὰ κυνηγήσουν τὸ Χαμδὰ ὅσο μποροῦν. Ἐγραψε καὶ τοῦ Διγενῆ καὶ τοῦ ἔλεγε:

«Ἄντρεῖε τῶν ἀντρείων! Ὁ στρατός μου εἶναι κακοπαθιασμένος ἀπὸ τόσους πολέμους, καὶ ἡ πορεία εἶναι μακρινή. Ἀπὸ σένα περιμένω νὰ σώσῃς τὸν τόπο ἀπὸ τὴν ὀργὴν τοῦ Χαμδὰ καὶ νὰ κάμῃς ὅ,τι τοῦ ἀξίζει».

Ὁ Διγενὴς πρὶν νὰ λάβῃ τὸ γράμμα τοῦ Φωκά, εἶχε λάβει τὰ μέτρα του. Πρῶτα ἔκραξε τοὺς φίλους

του, τὸ Μιχαὴλ Βούρτση καὶ τὸ Βαχράμ τὸν Ἀρμένη, καὶ τοὺς εἶπε:

«Θέλω νὰ πάρετε τὸ Χαμδὰ ἀπὸ κοντά. Δὲ θὰ τὸν χάσετε ἀπὸ τὰ μάτια σας καθόλου. Θὰ μοῦ στέλνετε κάθε μέρα νέα του. Διαλέξετε καὶ πάρτε ὅσους καὶ ὅποιους ἀκρῖτες θέλετε».

Πῆραν ἀπὸ εἴκοσι παλικάρια ὁ καθένας, τοὺς μοίρασαν σὲ μικρὰ ἀποσπάσματα μὲ ἔξυπνους καὶ ἔμπειρους ἀξιωματικούς, καὶ ξεκίνησαν.

Ἄμα ἔφυγαν αὐτοὶ ὁ Διγενὴς ἔπεσε στὴν ἐργασία του νὰ μαζεύῃ ὅσο μπορούσε περισσότερο στρατό. Στὸ ἀναμεταξὺ οἱ πρόσκοποι τοῦ ἔστελναν τὶς ἀναφορές τους.

«Ἀπὸ μακριά, τοῦ ἔγραφε ὁ Βούρτσης, ἔχω ἀπλωμένο δίχτυ καὶ σκεπάζω ὅλον τὸ στρατὸ τοῦ Χαμδᾶ. Ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ λίγος· εἶναι δεκαπέντε χιλιάδες καβαλάρηδες κι ὁ κάθε καβαλάρης ἔχει ἀπάνω στὸ ἄλογό του ἀπὸ ἓναν πεζό. Καὶ εἶναι ὀπλισμένοι στὴν ἐντέλεια. Φοροῦν κράνος καὶ θώρακα. Κρατοῦν μακρὺ κοντάρι, μεγάλη ἀσπίδα καὶ μεγάλο τόξο. Τρέχουν τὶς νύχτες σκυμμένοι ἀπάνω στὰ γρήγορα ἄλογά τους μὲ τὴ λόγχη ἐμπρός, σιωπηλοὶ καὶ ἄγρυπνοι. Καὶ μὲ τὸ χάραμα πηδοῦν μέσα στὰ χωριά ἢ στὰ κάστρα σὰν κακὰ φαντάσματα. Ὅπου σταθοῦν στέκω, κι ὅπου πηγαίνουν πηγαίνω. Τοὺς βλέπω καὶ δὲ μὲ βλέπουν».

Ὅταν ἔμαθε ὁ Διγενὴς πὼς ἦταν τόσοι οἱ ἐχθροί, ἔστειλε γράμματα καὶ στὰ ψηλὰ βουνά, πὼς ὅποιος ἀπελάτης βοηθήσῃ νὰ φύγῃ ὁ φοβερὸς ὁ Χαμδὰς ἀπὸ τὸν τόπο θὰ τοῦ δώσῃ ἀμνηστεία. Ἐγραψε καὶ στοὺς ἀρχηγούς, τὸν Ξάνθινο, τὸν Κίνναμο καὶ τοὺς ἄλλους, νὰ κατέβουν καὶ νὰ τοὺς δώσῃ βαθμούς καὶ τιμές. Καὶ

ἀληθινὰ δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς κι οἱ ἀρχηγοὶ παρυσιάστηκαν στὸ στρατόπεδο, καὶ τοῦ ὑποσχέθηκαν νὰ εἶναι πιστοὶ στρατιῶτες.

Ὁ Βαχράμ ὁ Ἀρμένης τοῦ ἔγραψε αὐτά:

«Ὁ Χαμδὰς κατεβαίνει. Ἀπὸ ποῦ θὰ περάσῃ, ἀκόμῃ δὲν ξαίρω. Μὰ ἀπὸ ὅ,τι βλέπω, φαίνεται πὼς θὰ περάσῃ τῇ Μεγάλῃ κλεισούρα. Ὡστόσο δὲ θὰ τὸν ἀφήσω ἀπὸ τὰ μάτια μου καὶ γρήγορα θὰ μάθω τὴν ὀριστικὴν τοῦ ἀπόφασιν. Ἐχει ὅμως τόσα λάφυρα μαζί του, ποὺ καταντᾷ δυσκολοκίνητος».

Ὁ Διγενὴς, ἀφοῦ διάβασε τὸ γράμμα, στάθηκε γιὰ κάμποση ὥρα συλλογισμένος. Ἐπειτα ἔπιασε καὶ ἔγραψε στὸ Φωκά:

«Στρατηγέ μου· σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὴν τιμὴν, ποὺ μοῦ ἔδωσες νὰ τιμωρήσω ἐγὼ τὸ θεομίσητο Χαμδὰ. Ὁ Θεὸς τὸν στέλνει στὰ χέρια μου. Σὲ λίγες μέρες θὰ τὸν τιμωρήσω ὅπως τοῦ ἀξίζει».

Τὸ ἀπομεσήμερο ἄλλῃ ἀναφορὰ ἀπὸ τὸ Βούρτση:

«Ἐρχομαι πίσω ἀπὸ τὸ Χαμδὰ· φαίνεται πὼς θὰ περάσῃ τῇ Μεγάλῃ κλεισούρα. Ἄν πιαστῇ καλὰ τὸ στενὸ, ἀδύνατο νὰ περάσῃ...»

Ἀμέσως ὁ Διγενὴς σήκωσε ὅλο τὸ στρατό του ἀπὸ τὸ στρατόπεδο καὶ τὸν ἔκρυψε στῇ Μεγάλῃ κλεισούρᾳ. Στὰ σύδεντρα ψηλῶματα ἔβαλε κι ἀπὸ τίς δυὸ πλαγιὰς τοὺς πεζοὺς. Στὰ φρύδια τοῦ δρόμου ἔκρυψε τοὺς ἀσπιδοφόρους μὲ τὰ κοντάρια τους, τοὺς σφεντονῖτες καὶ τοὺς τοξότες καὶ ἐκείνους ποὺ μπορούσαν νὰ κυλοῦν τὰ μεγάλα λιθάρια. Τὰ μονοπάτια τὰ ἔπιασε καλὰ, γιὰ νὰ μὴν τοὺς πάρῃ ὁ ἐχθρὸς τίς πλάτες. Ἐτσι τὰ ἐτοίμασε ὅλα καὶ περίμενε.

Ἀπὸ κοντὰ του ὅμως αὐτῇ τῇ φορᾷ δὲν ἔλειψε ὁ νάνος.

Τέλος μία από τις πρώτες μέρες τοῦ Νοεμβρίου, ἀκούστηκαν τὰ τούμπανα τοῦ Χαμδᾶ παίζοντας θριαμβευτικά καὶ οἱ ἄγριες φωνές τῶν δερβισάδων:

«Ένας Θεὸς μέγας καὶ Μωάμεθ ὁ προφήτης του».

Φάνηκε ὁ ἀπέραντος κάμπος σὰ νὰ κινιέται μπροστὰ μὲ ὅλα του τὰ λούλουδα, τὰ κλαριά καὶ τὰ φύλλα ἀπὸ τ' ἄλογά του στολισμένα μὲ λογιῶν λογιῶν χρωματιστές κορδέλες, μὲ τὶς λαμπρὲς πανοπλίες καὶ τὶς ἄσπρες κάτασπρες φορεσιές. Μπροστὰ πήγαιναν δεμένοι δυὸ καὶ πέντε μαζὶ οἱ πατρίκιοι, οἱ κόμητες, οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ στρατηγοί, ὅσους ἔπιασε στὸ πέρασμά της ἡ ἀπόχη τοῦ Χαμδᾶ. Πίσω ἀκολουθοῦσαν γυναικόπαιδα, ἀρχόντισσες καὶ φτωχές, διαλεχτὰ παλικάρια καὶ κοπάδια πρόβατα, γκαμῆλες, ἄλογα, μουλάρια, βόδια—ὅλος ὁ ζωντανὸς κόσμος ποὺ ἔτρεφαν οἱ κάμποι τῆς Ἀσίας, ἀπὸ τὸν Ταῦρο ὡς τὴ Μαύρη Θάλασσα καὶ ἀπὸ τὸν Ἀντίταυρο ὡς τὸ Ἰκόνιο καὶ τὴν Ἀγκυρα. Ὁ Διγενής, ποὺ ἔβλεπε ἀπὸ ψηλὰ ὅλο ἐκεῖνο τὰ μάζεμα τῶν χριστιανῶν νὰ τὸ σπρώχνουν οἱ Σαρακινοί, ἀνυπομονοῦσε τότε νὰ ἐκδικηθῇ.

«Έτσι δά!» εἶπε χτυπώντας δυνατὰ παλάμη μὲ παλάμη. «Έτσι δά θὰ σᾶς λιώσω!» καὶ τὰ μάτια του πέταξαν σπίθες.

«Πῶς...;» φώναξε ἔξαφνα, ψηλώνοντας στὰ νύχια τῶν ποδιῶν του γιὰ νὰ δῇ καλύτερα.

Ἔδωσε μιὰ κλοτσιὰ στὴν πέτρα ποὺ πατοῦσε καὶ τὴν ἔκαμε τρίμματα, σὰ νὰ τῆς ἔβαλαν φουρνέλο...

«Έδῶ, μικρέ καὶ σὺ ἱπποκόμε, τρεχᾶτε στὴ Χαλκογούρνα!» καὶ λέγοντας ἔφευγε κάτω, πηδοῦσε ὅ,τι ἔβρισκε μπροστὰ του, καὶ ἔφευγε σὰν κυνηγὸς ποὺ χάνει τὸ κυνήγι του. Καὶ δὲν εἶχε ἄδικο· ὁ Χαμ-

δὰς μὲ τὰ λάφυρά του ἔφυγε ἀπὸ τὰ χέρια του. Ἀντὶ νὰ μπῆ, ὅπως φαινόταν ὡς τώρα, στὴ Μεγάλη κλεισούρα, ἔξαφνα γύρισε καὶ πήγαινε βιαστικὰ κατὰ τὸ ἀντικρινὸ στενὸ. "Οἱ οἱ κόποι, ὅλες του οἱ ἐτοιμασίες πήγαιναν χαμένα. "Οχι, δὲν εἶχε καιρὸ νὰ τοποθετήσῃ τὸ στρατὸ του στὴ Χαλκογούρνα, μὰ οὔτε καὶ νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ.

Ἀπὸ ράχη σὲ ράχη καὶ ἀπὸ πλαγιά σὲ πλαγιά ὁ Διγενὴς ἔφτασε κατὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα στὸ ἄλλο στενὸ. Τὴν ἴδια ὥρα πλησίασε ἐκεῖ καὶ ὁ στρατὸς τοῦ Χαμδᾶ. Ὁ ἀκρίτας πίστευε πὼς οἱ Σαρακινοὶ δὲ θὰ τολμοῦσαν νὰ περάσουν νύχτα τὸ στενὸ. Ἔτσι, ἂν ὁ νάνος εἰδοποιοῦσε τοὺς στρατιῶτες τῆς Μεγάλης κλεισούρας,μποροῦσαν μερικοὶ νὰ προφτάσουν τὸ πρωὶ καὶ νὰ τὸν βοηθήσουν. Σὲ λίγο ὅμως ἔχασε καὶ αὐτὴ τὴν ἐλπίδα. Ὁ στρατὸς, ἀφοῦ ἔκαμε τὴν ἐσπερινή του προσευχή, ἄρχισε νὰ μπαίνει στὸ στενὸ. Ὁ Διγενὴς, ποὺ ἔβλεπε ἀπὸ ψηλά, πήγαινε νὰ φρενιάσῃ.

«Λίγους ἄντρες νὰ εἶχα, δὲ θ' ἄφηνα κανένα, συλλογίστηκε. Μὰ τί νὰ κάμω».

Καθὼς γύριζε πάνω κάτω, νὰ καὶ βλέπει μερικοὺς βοσκοὺς κρυμμένους σὲ μιὰ μεριά καὶ νὰ κοιτάζουν τὸ στρατὸ τοῦ Χαμδᾶ. Πῆγε κοντά τους.

«Ἄν ἀγαπᾶτε τὸ Χριστό, παιδιὰ, τοὺς εἶπε, βοηθήστε νὰ σώσωμε τοὺς χριστιανούς».

— «Ὅ,τι θέλεις, καπετάνιε» εἶπε ὁ γεροντότερος. «Ἀλλὰ τί μποροῦμε νὰ κάμωμε μὲ τὰ ραβδιὰ μας;»

— «Τὰ ραβδιὰ σπάζουν κεφάλια» εἶπε ὁ Διγενὴς. «Μὰ πρῶτα θέλω νὰ μοῦ κάμετε κάτι».

— «Πρόσταξε!»

—«Οἱ μισοὶ νὰ τρέξετε ἀντίκρυ κι οἱ ἄλλοι μισοὶ νὰ μείνετε ἀπὸ δῶ. Νὰ συνάξετε ξύλα καὶ νὰ κάμετε σωροὺς κοντὰ κοντά. "Αἷμα δῆτε τῇ φωτιά μου ν' ἀνέψετε ὅλες μεμιᾶς τὶς φωτιές».

—«Ἐγινε κιόλας» εἶπαν οἱ βοσκοὶ πρόθυμοι νὰ τρέξουν.

—«Σταθῆτε» πρόσταξε ὁ Ἀκρίτας «Ἀμὲν ἀκούσατε τὴ σάλπιγγά μου, ν' ἀρχίσετε καὶ σεῖς νὰ ἀλλάξετε, νὰ φωνάζετε δυνατά, συγκρατητά, καὶ νὰ κυλάτε κάτω ὅ,τι τύχη, πέτρες, κοτρόνια, δέντρα, βράχους, ὅ,τι μπορεῖτε. Καὶ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, νὰ τοὺς καταστρέψωμε».

—«Ἐχομε καὶ τὶς κολοκύθες, πού φοβίζομε τοὺς λύκους» εἶπε κάποιος. Ὁ Ἀκρίτας γέλασε. «Τραβάτε καὶ τὶς κολοκύθες» εἶπε. «Θέλω νὰ γίνῃ τέτοιος θόρυβος, πού νὰ φάῃ ἀπὸ τὸ φόβο του ἕνας τὸν ἄλλο.

—«Πᾶμε».

—«Στὴν εὐχή μου».

Ὡστόσο οἱ Σαρακινοὶ ἔμπαιναν, κι ἔμπαιναν, καὶ δὲν εἶχαν τελειωμό. Ἀσπρίζε ὁ δρόμος, ἄσπριζαν τὰ μονοπάτια κι οἱ τλαγιές, καὶ καθὼς ἔπεφτε τὸ σκοτάδι φαίνονταν ὅλα σὰν ἓνα μεγάλο σκοῦρο πανὶ ἀπλωμένο στὸ στενό. Ἀνέβαινε ἀπὸ κάτω βοή ἀτελείωτη ἀπὸ φωνές, ἀπὸ τραγούδια, ἀπὸ γέλια, ἀπὸ χλιμιντρίσματα καὶ τούμπανα, καὶ σκέπαζε τὴ βοή πού ἔκανε τὸ ρέμα. Ἐξαφνα τὰ τούμπανα σταμάτησαν, τὰ γέλια καὶ οἱ φωνές σῶπασαν κι ἔφτασε ὡς τ' αὐτιά τοῦ Ἀκρίτα μιὰ φωνὴ μελωδική:

Σεῖφ λεβέντη! Σεῖφ ἀφέντη!

Τρέχεις μὲ τὸ πολεμόχαρο ἄτι σου

καὶ ζερβόδεξα ἀναταράζεται τὸ ἵππικόν σου,
ὥπως τὰ φτερά τοῦ αἵτου
στὸ ἀνήμερο κυνήγι του.

Τ' ἄλογά σου δὲ θέλουν ἄλλη τροφή
ἀπὸ τὸν ἄνεμό ποῦ φυσᾷ στὴν ἔρημο,
καὶ δὲ σβήνουν τὴ δίψα τους
παρὰ μὲ τὸν ἄχνό τοῦ ἡλιόκαυτου κάμπου.
ὦ Σείφ!

Ἐσκέπασες τοὺς λόφους μὲ τὰ κορμιὰ τοῦ ἐχθροῦ
ὥπως τ' ἀργυρὰ νομίσματα τὸ κεφάλι τῆς νιόνυφης.

«Καλά, τραγουδιστή μου», εἶπε ὁ Διγενὴς κουνώντας τὸ κεφάλι. «Ἐλπίζω στὸ Θεὸ ἔτσι αὖριο νὰ σκεπάσω κι ἐγὼ τὶς πλαγιὲς τῆς Χαλκογούρνας».

Μὲ ἀνοιχτὰ βήματα πηδούσε ἀπὸ λιθάρι σὲ λιθάρι, ἀνυπόμονος πότε θὰ ἔμπαινε ὅλος ὁ στρατὸς μέσα στὸ στενό. Δὲν ἤθελε νὰ τοῦ φύγῃ κανένας.

Ἐξαφνα ἄκουσε μιὰ φωνὴ κοντά του:

«Πετούμενα πετούμενα, τῆς γῆς τὰ κατοικούμενα».

—«Ἦρθες, μικρέ μου!» φώναξε μὲ χαρὰ ὁ Ἀκρίτας.

—«Ἦρθα, μὰ πῶς ἦρθα!» εἶπε ὁ νάνος. «Ἄν δὲν εἶχε τὴν καλοσύνη ὁ λαμπρὸς ἐμίρης νὰ μοῦ δώσῃ τ' ἄλογό του δὲ θὰ ἐρχόμουν οὔτε σ' ἓνα μῆνα».

—«Τί; πῆρες ἀπὸ τοὺς Σαρακινούς καὶ ἄλογο;»

Ἔλα! Μὰ δὲ μοῦ λές, τὰ εἶδες τὰ παλικάρια μου;»

—«Τί τὰ θέλεις τὰ παλικάρια σου, ἀφοῦ ἔχεις ἐμένα; Δὲ σοῦ γεμίζω τὸ μάτι;...» εἶπε ὁ Κουκῆς καὶ ἄρχισε τὰ κλάματα.

—«Καλά, καλά» εἶπε ὁ Διγενὴς γελώντας «ἔτσι

σέ ρώτησα. Φοβήθηκα μὴν τοὺς ἔπιασαν οἱ Σαρακινοὶ ποὺ τοὺς ἄφησες μοναχοὺς».

— «Δὲν τοὺς ἔπιασιν ἔρχονται. Ἐρχεται κι ὁ Βούρτσης μὲ τοὺς προσκόπους του πίσω ἀπὸ τοὺς Σαρακινούς. Ὁ Βαχράμ ὁ Ἀρμένης μὲ τοὺς δικούς του πάει ἀπὸ πάνω».

— «Εὐλογητὸς ὁ Θεός!» εἶπε ὁ Διγενὴς κάνοντας τὸ σταυρό του. «Τρέχα μικρό μου, κι ὅποιον βρῆς φωτιές! φωτιές ὅσες μπορεῖτε, ἅμα δῆτε τὴ δική μου. Ἐπειτα στοὺς ἀκρίτες δὲ χρειάζονται ὁδηγίες...»

— «Ὡς τώρα ἔκαμα τὸν κόσμον νὰ γελάῃ ἄς τὸν κάμω καὶ μιὰ φορὰ νὰ κλάψῃ» μουρμούρισε ὁ νάνος. «Φρίξον ἤλιε καὶ στέναξον γῆ! Τὸ κουκὶ ἀρματώνεται!...» Καὶ γάθηκε μέσα στὸ σκοτάδι.

Ὁ Διγενὴς περίμενε ἀκόμα. Ἐξαφνα ἔβγαλε τὸν πυριόβολο καὶ μὲ τὶς σπῖθες ἀναψε τὴ φωτιά του. Σὲ μιὰ στιγμή τὸ ἄγριο στενὸ φάνηκε νὰ ζώνῃ μὲ πῖρινο κύκλον τοὺς Σαρακινούς. Ἀμέσως ἀκούστηκε τρανταχτὸ σάλπισμα καὶ ἄρχισε ὁ ἀλαλαγμὸς καὶ τὸ φριχτὸ πετροβόλημα. Οἱ κολοκύθες οὐρλιαζαν, ἔσκουζαν, θρηνηλογοῦσαν, πρὶν ἔλεγε ἀνοιξε ἡ κόλαση. Ὁ Ἀκρίτας ἀγκάλιαζε ριζωμένα λιθάρια καὶ τὰ σφεντόνιζε κάτω. Κυλοῦσε δέντρα ξεριζωμένα, καὶ ἐκεῖνα στὸ κύλισμά τους ξερίζωναν ἄλλα, συνέπαιρναν τὰ λιθάρια καὶ ἔκαναν τὴ Χαλκογούρνα ν' ἀντιλαλῇ σὰ νὰ ἔλεγε:

«Ἀκρίτες τόχουν τὸ στενὸ! Χαθῆτε, ἄπιστοι!...»

Κατὰ τὸ γλυκοχάραμα ὁ Χαμδὰς μὲ λίγους σωματοφύλακες κατῶρθωσε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ στενὸ καὶ νὰ φεύγῃ στὰ τέσσερα. Ἐνας πίθηκος καβαλάρης ἔτρε-

χε από πίσω του, παίζοντας μακρὺ κοντάρι στὰ χέρια του. Ἦταν ὁ νάνος. Ἀκολουθοῦσαν οἱ βοσκοί, κι ἐκεῖνοι καβάλα, καὶ ἔπαιζαν τὰ κοντάρια φωνάζοντας σὰ δαίμονες. Ἀδύνατο νὰ σωθῇ ὁ Χαμδάς. Τότε γύρισε στοὺς ἀκολουθούς του καὶ πρόσταξε ν' ἀνοίξουν τὰ δισάκια μὲ τοὺς θησαυρούς. Καὶ ἄρχισε στὸ ροδοχάρμα νὰ λάμπη ἀνάμεσά στὰ πέταλα τῶν ἀλόγων χρυσῇ βροχῇ. Ἐκείνη, ἔκαμε τὸ θαῦμα της. Οἱ βοσκοὶ ρίχτηκαν νὰ συνάξουν τὸ θησαυρό. Μόνον ὁ Κουκὴς ἐξακολούθησε νὰ τρέχῃ πίσω ἀπὸ τὸν ἐμίρη καὶ σχεδὸν τὸν ἔφτασε· ἔπαιξε τὸ κοντάρι καὶ τὸ ἔρριξε· μὰ τὸν πῆρε ξώδεσμα. Ὁ Κουκὴς οὔτε ἄλλο ὄπλο εἶχε, οὔτε ἀσπίδα γιὰ νὰ φυλαχτῇ. Ἐτρεχε ὅμως πίσω ἀπὸ τὸν ἐμίρη καὶ τοῦ φώναζε:

«Στάσου, Χαμδά, νὰ σοῦ μιλήσῃ ὁ νάνος».

Ὁ ἐμίρης γύρισε ἔξαφνα τὸ ἄλογό του καὶ τοῦ ἔδωσε σπαθιά.

«Συχώρα με, ἀφέντη Διγενή. Τώρα τὸ κουκὶ θὰ σοῦ βγάλῃ κουκάκια» εἶπε ὁ νάνος πέφτοντας ἀπὸ τὸ ἄλογό του.

Δὲν εἶχε κάνει ὅμως χίλια βήματα κι ἓνας καβαλάρης τὸν ἔφτασε.

—«Ἐτσι ἐκδικοῦνται, Ἀλῆ...» ἄκουσε μιὰ βροντερὴ φωνὴ ὁ Χαμδάς· καὶ πρὶν προφτάσῃ νὰ γυρίσῃ, ἓνα χέρι δυνατὸ, σιδερένιο τὸν ἄρπαξε, τὸν σήκωσε ψηλὰ καὶ τὸν χτύπησε κάτω. Ὁ Χαμδάς ἔμεινε κεῖ νεκρός. Πῆγε ἔπειτα ὁ καβαλάρης, ποὺ ἦταν ὁ Διγενής, κοντὰ στὸ νεκρὸ νάνο:

«Καημέ!ε μου μικρέ!» εἶπε ὁ Ἀκρίτας μὲ θλίψη. «Ὁ πλάστης μας ἀδίκησε τὸ κορμί σου, μὰ στόλισε τὴν ψυχὴ σου μὲ σπάνια χαρίσματα. Ἄν δὲν ἤμουν

χριστιανός, θά πλημμύριζα τὸν τάφο σου μὲ σαρακινὸ αἷμα».

Ἐσκυψε καὶ φίλησε τὸ ἄσχημο πρόσωπο, πού τώρα ὁ θάνατος τὸ ἔκανε ἥμερο καὶ συμπαθητικό. Ἐπειτα

πρόσταξε κι άνοιξαν ένα λάκκο, ὅσο μιὰ χούνια παιδιοῦ, καὶ τὸν ἔθαψε. Τὴν ἄλλη μέρα πρόσταξε τοὺς Σαρακινούς αἰχμαλώτους νὰ περάσουν καὶ νὰ ρίξουν ἀπὸ μιὰ πέτρα ἀπάνω του. Τόσο ἦταν τὸ πλῆθος, ποὺ σηκώθηκε βουνὸ καὶ ὡς σήμερα λέγεται ἐκεῖ: τοῦ νάνου τὸ μνήμα.

Ἡ χριστιανοσύνη ἐκδικήθηκε. Ἐκατὸν εἴκοσι πα-
τρίκιοι καὶ χιλιάδες ἄλλοι αἰχμάλωτοι γύρισαν ἐλεύ-
θεροι στὰ σπίτια τους. Τὰ λάφυρα ἦταν πολλὰ καὶ οἱ
αἰχμάλωτοι Σαρακινοὶ ἀκόμη περισσότεροι. "Αν πῆς
γιὰ τοὺς σκοτωμένους, ἀκόμη θὰ βρίσκωνται ἐκεῖ τὰ
κόκαλά τους.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Βούρτσης μὲ τοὺς προσκόπους
του συνώδεψε τοὺς αἰχμαλώτους Σαρακινούς καὶ τὰ λά-
φυρα στὴν Καισάρεια. Ἡ καταστροφὴ τοῦ θεομίσητου
ἐμίρη μαθεύτηκε μὲ τὶς φωτιές, καὶ ὅλη ἡ χριστιανο-
σύνη ὡς τὴ βασιλεύουσα δόξαζε τὸ Θεὸ καὶ τὸ Διγενῆ
'Ακρίτα. Μὰ δὲν πρόφτασε νὰ κάμῃ τὴν καταμέτρηση
ὁ ταμίας τῆς ἐπαρχίας, κι ἔφτασε ὁ Βαχράμ ὁ Ἀρμένης
μὲ ἄλλη πιὸ εὐχάριστη εἶδηση. Ὁ Διγενὴς μὲ τοὺς
λίγους ἀκρίτες του ὥρμησε στὴν Εὐφρατησίᾳ καὶ τὴν
ἔκαμε ἐλληνικὴ ὡς τὸν Εὐφράτη ποταμό. Τώρα σ'ἐκ-
κλησίες καὶ τζαμιὰ δοξολογοῦν τ' ὄνομα τοῦ βασιλιᾶ
τῆς Πόλης.

Ι'.

Τὸ τέλος τοῦ Διγενῆ.

Εὐφράτης ποταμὸς ἔλεγαν οἱ παλιοὶ
πὼς εἶναι ὁ πιὸ ὁμορφος ἀπὸ τοὺς πο-
ταμοὺς τοῦ κόσμου. Ἔχει τὴν πηγὴν του μέσα στὸν
παράδεισο καὶ γιὰ τοῦτο τὸ νερό του εἶναι ἄσπρο σὰ
γάλα καὶ μοσκοβολάει τόσο, πὺ εὐωδιάζει τοὺς τό-
πους πὺ περνᾷ.

Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας ἔκαμε ἐκεῖνο πὺ ποθοῦσε.
Ὁ μεγάλος ποταμὸς ἔγινε σύνορο τῆς αὐτοκρατορίας
καὶ κεῖ ἔχτισε τὸ παλάτι του.

Οἱ πόλεμοι εἶχαν πάψει. Ἡσυχία βασίλευε σ' ὅλη
τὴν αὐτοκρατορία.

Ὁ Νικηφόρος Φωκάς σὲ μιὰ ἐκστρατεία του,
εἶχε πάρει ἀπ' τοὺς Σαρακινοὺς ὅλη τὴν Κιλικία, τοὺς
χάλασε τὸ Χαλέπι καὶ εἶχε κατεβῆ ὡς τὴν Παλαιστίνη.
Δὲν εἶχαν πιά δύναμη νὰ κινηθοῦν.

Καὶ ὁ Διγενὴς ζοῦσε ἡσυχὰ μὲ τὴν γυναῖκα του
στὴν Εὐφρατησίᾳ.

Οἱ ὁδοιπόροι, οἱ ἔμποροι Βυζαντινοί, Σαρακινοί,
Πέρσες, Τοῦρκοι δὲν περνοῦσαν τὸν Εὐφράτη, ἂν

δὲν εἶχαν τὴ σφραγίδα τοῦ Ἀκρίτα. Ὁ κόσμος ζοῦσε εὐτυχισμένοι, γιατί εἶχε προστάτη καὶ φύλακα ἐκεῖνον. Καὶ ὄχι μόνο οἱ χωρικοὶ τὸν εὐγνωμονοῦσαν, παρὰ καὶ οἱ Βυζαντινοὶ ἄρχοντες τοῦ ἔστελναν δῶρα θαυμαστά. Οὐτε ὁ Νικηφόρος δὲν τὸν ξεχνοῦσε καὶ ἀπὸ τὴν Πόλιν τοῦ ἔστελνε χαρίσματα.

Μέσα στὴν εὐτυχία του, ὁ Διγενὴς ἔμαθε πὺς ὁ πατέρας του εἶναι ἄρρωστος. Ἐτρεξε ἀμέσως στὴν Καισάρεια, μὰ τὸν ἤβρε νεκρό. Πῆρε τὴ δέσποινα Εἰρήνην, πῆρε καὶ τὸ λείψανο τοῦ πατέρα του καὶ γύρισε στὸν Εὐφράτη. Ἐκεῖ τὸν ἔθαψε μὲ τιμὲς καὶ δόξες, καὶ μοίρασε χρήματα στοὺς φτωχοὺς καὶ στὰ μοναστήρια γιὰ τὴν ψυχὴ του. Τὴ μητέρα του δὲν τὴν ἄφησε νὰ γυρίσῃ πίσω στὴν Καισάρεια· τὴν κράτησε μαζί του.

Δὲν πέρασε ὅμως καὶ πολὺς καιρὸς καὶ πέθανε καὶ ἡ μητέρα του.

Ὁ Διγενὴς γιὰ νὰ ξεχάσῃ ἄρχισε πάλιν τὸ κυνήγι. Ἐβγαίνει μόνος του χωρὶς συνοδεία καὶ ἔτρεχε σὲ ἐρημιές, σὲ δάση ζητώντας ἄγρια θηρία.

Ἐνα πρωί, καλοκαίρι ἦτανε, βγῆκε γιὰ νὰ πάῃ στὸ δάσος τῆς Ἀραπιᾶς, ἓνα ἀπέραντο δάσος, νὰ κυνηγήσῃ.

Ἀργησε νὰ γυρίσῃ. Καὶ εἶχε μιὰ ζέστη κείνη τὴν ἡμέρα τρομερή. Ὁ ἥλιος σωστὸ καμίνι ἀπὸ πάνω ἔριχνε ὄχι ἀκτῖνες ἀλλὰ φλόγες κάτω.

Ἡ γυναῖκα του ἀνησυχοῦσε καὶ ἔστειλε νὰ τὸν ζητήσουν. Οἱ ἀκρίτες τὸν βρῆκαν νὰ γυρίζῃ. Ἀλλὰ γύριζε ἄρρωστος, δὲν ἦταν καλά.

Ὅταν ἔφτασε στὸ παλάτι του, ἔπεσε στὸ κρεβάτι. Δὲ σηκώθηκε πιά. Μετὰ τρεῖς ἡμέρες πέθανε...

Νά, πῶς διηγόταν ὁ λαὸς τότε τὸ θάνατο τοῦ Διγενῆ.

Μιά μέρα ὁ Διγενῆς θέλησε μοναχὸς του νὰ κυνηγήσῃ στὸ δάσος τῆς Ἀραπιᾶς·

ἐκεῖ ποὺ πέντε δὲν περνοῦν καὶ δέκα δὲ διαβαίνουν, περνοῦν πενήντα κι ἑκατό, καὶ κεῖνοι ἄρματωμένοι.

Ἐκεῖ ὁ Διγενῆς πῆγε καὶ ἄρχισε μὲ καλὴ διάθεση τὸ κυνήγι.

Τρακόσια ἀρκούδια σκότωσε κι ἐξῆντα—δυὸ λιοντάρια, καὶ ἐκεῖ ποὺ πήγαινε ζητώντας καὶ ἄλλα θηρία, βλέπει μπροστά του ἓνα μεγάλο λάφι. Τὸ εἶδε στὸ ξέφωτο νὰ μασᾷ τὸ πράσινο χορτάρι κι ἦταν χαρὰ στὰ μάτια. Ἐτοίμασε τὸ τόξο του, ἔβαλε σαῖτα κι ἔρριξε.

«Φτάνει!» ἀκούστηκε τὴν ἴδια στιγμὴ μιὰ φωνή.

Ὁ Ἀκρίτας πάγωσε, κατάλαβε πῶς δὲν ἦταν ἀνθρώπινη φωνή.

«Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ!» ψιθύρισε, κάνοντας τὸ σταυρό του.

Κοιτάζει πάλι στὸ ξέφωτο, καὶ βλέπει τὸ λάφι ξαπλωμένο μὲ τὴ σαῖτα στὸ πλευρό. Τὸ κόκκινο αἷμα του καθὼς χυνόταν ζεστὸ ἀπάνω στὸ χορτάρι ἀνάδινε τριαντάφυλλα καὶ ρόδα. Κοιτάζει καλύτερα ὁ Διγενῆς καὶ θυμᾶται τὸ λάφι ποὺ εἶδε τὴν πρώτη φορά, ὅταν βγῆκε στὸ κυνήγι μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του καὶ τὸν Κωσταντή. Ἐτσι καὶ τοῦτο εἶχε μεγάλα καὶ πολλὰ κλαδιὰ ὅπως καὶ τὰ χρόνια του.

Εἶχε σταυρὸ στὰ κέρατα κι ἀστέρι στὸ κεφάλι, κι ἀνάμεσα στὰ δίπλατα εἶχε τὴν Παναγία.

Νὰ μὴν εἶναι τὸ στοιχειωμένο λάφι; Ἄν εἶναι, συλλογίζεται, ἦρθε τὸ τέλος του. Ὁ θεὸς του τὸ εἶπε

τότε· ὅποιος σκοτώσῃ τὸ στοιχειωμένο λάφι θὰ πε-
θάνῃ σὲ τρεῖς μέρες.—Θὰ πεθάνῃ λοιπὸν ὁ Διγενής;

Μὲ κορμμένα γόνατα πῆγε κοντὰ καὶ εἶδε τὸ ἀγρίμι
νὰ τὸν κοιτάζῃ μὲ παράπονο. Ἀνατρίχιασε· ἔνιωσε πῶς

τὸ παράπονό του δὲν ἦταν γιὰ τὴ ζωὴ ποὺ ἔχανε ἐκεῖνο, παρὰ γιὰ τὴ ζωὴ τὴ δική του. Ἐκεῖ ποὺ συλλογιζόταν αὐτά, ἀκούει ἀπὸ τὸ κεφάλι του ἀπάνω μιὰ φωνή:

«Σκότωσες τὸ στοιχειωμένο λάφι σκοτώθηκες μόνος σου, Διγενή!»

Σηκώνει τὰ μάτια ψηλὰ καὶ βλέπει στὸ κλαδὶ ἓνα πουλάκι ὁμοφρο σὰν ψεύτικο.

«Τί λές, πουλάκι μου;» τὸ ρωτᾷ.

— «Λέω καὶ ξαναλέω: θὰ πεθάνης σὲ τρεῖς μέρες!» ἀκούστηκε πάλι ἡ φωνή.

Ἄλλὰ τὸ πουλὶ δὲν ἀνοίξε τὸ στόμα του. Ποιὸς μίλησε; Θύμωσε ὁ Διγενής, βάζει τὴ σαῖτα στὸ δοξάρι του καὶ τὴ στέλνει ψηλά.

Τὸ πουλάκι ἔπεσε ἀπάνω του καὶ τοῦ μάτωσε τὰ ροῦχα. Ἄνοίξε τὰ ματάκια του καὶ τὸν κοίταξε παραπονεμένα: ἔπειτα τὰ ἔκλεισε γιὰ πάντα. Ὁ Διγενής κέρωσε.

Μὲ σκυρμένο κεφάλι καὶ ἀργὰ θέλησε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ δάσος καὶ τότε εἶδε πρᾶμα παράξενο. Ὅλα τὰ θηρία ποὺ σκότωσε ἀπὸ τὴν αὐγή, τ' ἀρκούδια καὶ τὰ λιοντάρια καὶ τ' ἀγριογούρουνα καὶ τὸ στοιχειωμένο λάφι εἶχαν σηκωθῇ ὀρθά, μὲ τὴν πληγὴ του τὸ καθένα ἀνοιχτή. Εἶχαν σηκωθῇ καὶ πήγαιναν ἀπὸ πίσω του θλιμμένα, σὰ ν' ἀκολουθοῦσαν κηδεῖα.

«Ποιὸς νὰ εἶναι ὁ πεθαμένος;» ρώτησε τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ὁ Ἀκρίτας καὶ ἤθελε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ δάσος γρήγορα. Ὅταν ὅμως γύρισε νὰ ἰδῇ πάλι, τὰ σκοτωμένα θηρία πήγαιναν πίσω του καὶ ἦταν ἔτσι θλιμμένα σὰ ν' ἀκολουθοῦσαν κηδεῖα. Θύμωσε ὁ Διγενής καὶ στάθηκε.

Στάθηκαν καὶ τὰ θηρία, μὲ τὴ σαΐτα στὴν πληγὴ καὶ τὴν πληγὴ αἵματοστάλαχτη.

«Τί θέλετε;» τὰ ρώτησε μὲ βροντερὴ φωνή.

Καμιὰ ἀπάντηση. Τότε φανερώθηκε μπροστά του ἓνας ξεκάλτσωτος καὶ ἀναμαλλιάρης

εἶχε τοῦ ρίσου τὰ πλουριά, τῆς ἀστραπῆς τὰ μάτια.

Τὸν κοίταξε καλὰ τὸ Διγενὴ κι ἔπειτα κίνησε μπροστά· κι ὁ Ἀκρίτας τὸν ἀκολούθησε χωρὶς νὰ ξαίρη γιατί. Ἐνιωθε νὰ τρέμουν τὰ γόνατά του, ἡ ἀναπνοή του νὰ γίνεται βαριά. Κρύος ἰδρῶτας τὸν ἔλουσε καὶ ἤθελε νὰ σταθῇ, ἀλλὰ δὲν μπορούσε. Κάτι τὸν ἔσπρωχνε, κάτι τὸν ἔσερνε πίσω ἀπὸ τὸν ξεκάλτσωτο. Τ' ἄρματά του ἔγιναν βαριά, πολὺ βαριά, τοῦ ἔκοβαν τὸ δρόμο. Ἄρχισε νὰ τὰ ρίχνῃ ἓνα μὲ τ' ἄλλο καταγῆς ἔρριξε τὸ βαρὺ κοντάρι του καὶ τὸ δαμασκί σπαθί του· ἔρριξε τὸ τόξο καὶ τίς σαΐτες του· πάει καὶ τὸ σπαθοράβδι του, πᾶνε ὅλα! Δὲν κράτησε, παρὰ τοῦ Χοσρόη τὸ σπαθί. Πῶς νὰ τὸ ρίξῃ κι ἐκεῖνο, πού ἦταν προῖκα τῆς γυναίκας του, κληρονομιά τοῦ Δούκα τοῦ περίφημου! Τί νὰ κάμῃ ὅμως; εἶναι βαρὺ καὶ θὰ τὸ ρίξῃ. Ἐκεῖνος ὁ ξεκάλτσωτος καὶ λαμπροφορεμένος δὲ στέκεται καθόλου. Ὁ Ἀκρίτας δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ, νὰ ξανασάνῃ.

«Σῦρε, ἀντρεία μου, στὸ καλὸ, στοὺς ἄλλους ἀν-

[τρειωμένους!...]»

εἶπε θλιβερά, ἀφήνοντας καὶ τὸ σπαθί τοῦ Χοσρόη.

Ἔτσι μὲ ἀγκομαχητὸ ἔφτασε ὁ Διγενὴς στὸ παλάτι του. Ἡ Εὐδοκία, ὅταν τὸν εἶδε ἀπὸ τὸ παραθύρι, φώναξε καθὼς συνήθιζε πάντα:

Ἄνοιξτε, πόρτες μου χρυσές, νὰ λάμψη τὸ παλάτι...

βάλτε μὲ τάξη τὰ θρόνια γιὰ νὰ χαρῇ ὁ ἀφέντης...

Καὶ ἔτρεξε νὰ τὸν δεχτῇ μὲ τὸ κέντημα στὸ χέρι.

Στὴ φωνὴ τῆς κυρᾶς ἔτρεξαν οἱ βάγιες μὲ τὰ χρυσὰ ραντιστήρια· στάθηκαν στὰ πλάγια τῆς σκάλας καὶ καθὼς περνοῦσαν τοὺς ράντιζαν μὲ ροδόσταμο κι ἔλεγαν τὴ συνηθισμένη τους εὐχή:

«Χαρῆς, ἀφέντρα μας καλὴ, μαζὶ μὲ τὸν ἀφέντη!»

Στὴ μέση τῆς σκάλας ὁ Διγενὴς στάθηκε ἀναπνέοντας βαριὰ καὶ κουρασμένα. Σήκωσε τὰ μάτια του καὶ εἶδε τὸν ξεκάλτσωτο ἀπάνω στὸ κεφαλόσκαλο. Ἔτοιμος ἦταν νὰ μπῇ σὰ νοικοκύρης στὸ σπίτι του. «Στάσου!» τοῦ φώναξε.

Ἦταν τόσο ἄγρια ἡ προσταγὴ του, ποὺ κι ὁ ξένος γύρισε πίσω του τρομαγμένος.

«Τώρα κατάλαβα...» τοῦ εἶπε ὁ Διγενὴς μὲ πικρὸ χαμόγελο.

— «Εἶμαι ὁ Χάρος».

— «Ὅποιος κι ἂν εἶσαι, στὸ σπίτι μου δὲν μπαίνει, ἂν δὲ μὲ ρίξης νεκρό».

— «Ὅποτε θέλω τὸ κάνω».

— «Γελάστηκες!» εἶπε μὲ θυμὸ ὁ Ἀκρίτας.

Καὶ ψήλωσε πάλι τὸ λεβέντικο κορμί του, σείστηκε καὶ λυγίστηκε περήφανα, κι ἔδειξε πῶς ἀποφάσισε ν' ἀντισταθῇ στὴ μοῖρα του.

«Ἀκουσε!» εἶπε αὐστηρὰ στὸν ξένο. «Ἐγὼ χωρὶς ἀνάγκη καὶ ἀρρώστια δὲν παραδίνω ψυχὴ. Ἄν εἶσαι ἀληθινὰ ὁ Χάρος, ἔλα νὰ παλέψουμε κι ὅποιος νικήσῃ. Ἄν μὲ νικήσῃς, πάρε μου τὴν ψυχὴ, ἂν σὲ νικήσω, νὰ μοῦ χαρίσῃς τὴ ζωή».

Ὁ Χάρος γέλασε παράξενα. «Ἄς γίνῃ κι ἔτσι» εἶπε.

καὶ κατέβηκε βαρυπατώντας τὴ σκάλα μὲ συννεφιασμένο πρόσωπο, ἄγριο τὸ βλέμμα, φοβερὸς καὶ τρομερὸς κοσμοχαλαστής.

« Ἀφέντη μου ! » ἀκούστηκε ἀπελπισμένη φωνὴ ἀπ' αὐτοῦ στὸ κεφαλόσκαλο.

Ὁ Διγενὴς γύρισε στὴ φωνή καὶ εἶδε τὴν Εὐδοκίαν νὰ πέφτῃ σὰ λυγερὴ ἰτιά κοιμένη ἀπὸ τὴ ρίζα της. Ἔκαμε νὰ τρέξῃ στὴ γυναῖκα του, μὰ εἶδε τὸ Χάρος νὰ τὸν κοιτάζῃ περιπαιχτικά.

« Πᾶμε ! » φώναξε, ἀρπάζοντάς τον ἀπὸ τὸν ὄμρο.

Τὸν τράβηξε ἴσα στὸ μαρμαρένιο ἁλώνι, τὸν ἔστησε στὴ μέσῃ, στάθηκε ἀντίκρυ του καὶ τὸν κοίταξε ἄγρια. « Ἐμπρός ! » φώναξε. Ἀρπάχτηκαν στὰ χέρια κι ἔμωιαζε τὸ ἄρπαγμά τους σὰ νὰ χτυπήθηκαν βουνά. Γύρω ἀπὸ τὸ ἁλώνι συνάχτηκαν ὅλοι οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Διγενῆ, οἱ παιδέπουλοι καὶ οἱ τουρκόπουλοι, ποὺ μάθαιναν κοντά του τὴν τέχνη τοῦ πολέμου. Ἔβλεπαν καὶ θαύμαζαν, καὶ τρόμαζαν τὸ ἄγριο πάλεμα.

Στὴν ἀρχὴ ὁ Χάρος, ξαίροντας τὴ θεόσταλτὴ δύναμή του, πῆρε ἀψήφιστα τὸν ἀγῶνα. Γρήγορα ὅμως κατάλαβε πὼς ὁ Διγενὴς δὲν ἦταν ἀπὸ τοὺς συνηθισμένους ἀνθρώπους. Ἐκεῖ ποὺ χτυποῦσε ὁ Χάρος πηδοῦσαν αἵματα, μὰ κι ἐκεῖ ποὺ ἔσφιγγε ὁ Ἀκρίτας ἔτριζαν κι ἔλιωναν τὰ κόκαλα. Ἐκεῖ ποὺ πατοῦσε ὁ πρῶτος ραΐζε τὸ μάρμαρο· μὰ κι ἐκεῖ ποὺ πατοῦσε ὁ δεύτερος βούλιαζε σὰν πηλός. Ἀνάσαινε ὁ Χάρος καὶ ἔτρεμαν χιλιόχρονα κορμόδεντρα· ἀνάσαινε ὁ Ἀκρίτας καὶ ξεριζώνονταν κοτρόνια θεόρατα. Οἱ ἀκόλουθοι ἔτρεμαν καὶ πολλὰς φορές σφαλνοῦσαν τὰ μάτια τους, νὰ μὴ βλέπουν. Οἱ ράχες τοῦ Ἀντίταυρου ὅλο καὶ ψήλωναν περίεργες, μιὰ πίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη, γιὰ νὰ ἰδοῦν

τὸ πρωτάκουστο χαροπάλεμα. Καὶ τὸ στοιχειὸ τοῦ Εὐφράτη, μὲ τὰ μακριὰ κάτασπρα γένια καὶ τὰ μεγάλα φρύδια του, κάθισε παρόμοιο μὲ λαμπρὸ δράκοντα ἀπάνω στὰ νερά, καὶ κοίταζε τρομαγμένο τὸ παράξενο θαῦμα.

Ἔτσι πάλεψαν τρία μερόνυχτα καὶ κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ ὁμολογήσῃ πῶς νικήθηκε. Ὁ Χάρος ὅσο ἔβλεπε τὴν ἀντίστασιν τοῦ Διγενῆ, τόσο θύμωνε, μὰ μὲ τοὺς θυμοὺς δὲν κατάφερνε τίποτα. Ὁ Διγενὴς φαινόταν ἀκούραστος, ὅπως τὴν πρώτη μέρα.

«Ἀλαφρόπιασέ με, Διγενή, γιὰ νὰ σ' ἀλαφροπιάσω» τοῦ πρότεινε.

Ὁ Ἀκρίτας πίστεψε καὶ ἀλάφρωσε τὰ χέρια του ἀμέσως. Γρήγορα ὅμως κατὰλαβε πῶς ἀντὶ νὰ τὸ κάμῃ καὶ ὁ Χάρος, τὸν ἔσφιγγε περισσότερο. Θύμωνε τότε, καὶ τὸ πρόσωπό του ἄλλαξε χίλια χρώματα σὰν τὸ φίδι. Δίνει μιὰ σπρωξιά καὶ τὸν ρίχνει ἀνάσκελα τὸ Χάρο κάτω. Τὸ ἄλῳνι σείστηκε στὸ πέσιμό του, σὰ νὰ καθόταν στὸ νερό.

«Σῦρε στὸ καλὸ, Χάρε μου» εἶπε μὲ χαμόγελο ὁ Διγενὴς. «Τὸ κέρδισα τὸ στοίχημα».

— «Δὲ μ' ἔστειλε ὁ ἀφέντης μου στοίχηματα νὰ βάνω» εἶπε ὁ Χάρος, κουνώντας ἄγρια τὸ κεφάλι του, «παρὰ νὰ παίρνω ψυχές».

Μεμιᾶς πετάχτηκε ἀπὸ τὴ θέσιν του ἕνας χρυσὸς ἀετός, βρόντηξε τὰ μεγάλα του φτερά, ζυγιάστηκε ἀπάνω ἀπὸ τὸν Ἀκρίτα καὶ τὸν ἐχτύπησε στὸ κεφάλι μὲ τὰ νύχια του. Ἐνῆα «ἄχ!» ἀκούστηκε, βαθὺ καὶ βαρὺ, σὰ νὰ στέναζε ἡ πλάση.

Οἱ ἀκόλουθοι σήκωσαν τὸ Διγενή, τὸν ἀνέβασαν στὸ παλάτι καὶ τὸν ξάπλωσαν στὸ κρεβάτι

του. Ἡ Εὐδοκία εἶχε συνέρθει καὶ περίμενε μὲ λα-
χτάρα τὸν ἄντρα της. Ὅταν εἶδε νὰ τὸν ἀνεβάζουν

ἔτρεξε κοντά του μαζί μὲ τὶς δοῦλες καὶ μὲ τὰ πολλὰ
μυρουδικά. Ὁ Διγενὴς ἀνοιξε τὰ μάτια του. Τότε τὸν

ἔπιασε τέτοιο ρῖγος, πού ἔκανε τὸ κρεβάτι νὰ τρίζῃ καὶ νὰ σειέται ὁλόκληρο τὸ σπίτι.

«Τί ἔχεις;» τὸν ἐρώτησε ἀνήσυχη ἡ γυναῖκα του.

— «Θὰ χωρίσωμε!...» τῆς εἶπε μὲ θλιμμένη φωνή.

Ἡ Εὐδοκία δὲν κατάλαβε καὶ τὸν ἐρώτησε γιατί. Καὶ ἐκεῖνος τῆς διηγήθηκε τὸ θλιβερὸ κυνήγι του.

«Δὲν ἤξαιρα, καὶ σκότωσα τὸ στοιχειωμένο λάφι.

Κεῖνο τὸ κρίμα μ' ἔσωσε καὶ θέλω νὰ πεθάνω», πρόσθεσε κοιτάζοντάς την τρυφερά.

Ἡ λυγερὴ ἄρχισε τὰ δάκρια καὶ τὶς φωνές:

«Μὴν τὸ λές, ἀγαπημένε μου, καὶ μοῦ θλίβεις τὴν καρδιά! Δὲ θέλω νὰ φύγῃς ἀπὸ τὸν κόσμον. Ἄν ὅμως εἶναι θέλημα Θεοῦ νὰ φύγῃς, νὰ φύγω κι ἐγὼ μαζί. Χωρὶς ἐσένα δὲν τὴ θέλω τὴ ζωή».

— «Ὁ Θεὸς εἶναι πολυεύσπλαχνος» τῆς εἶπε ὁ Ἀκρίτας. «Παρακάλεσέ τον νὰ μὲ ἀφήσῃ νὰ ζήσω. Μπορεῖ νὰ σὲ ἀκούσῃ...»

Πρόθυμα ἔτρεξε ἡ Εὐδοκία στὸ εἰκονοστάσι, γονάτισε καὶ ἄρχισε μὲ δάκρια καὶ λυγμούς. «Θεέμου, παρακάλεσε, ἡ ἄφησέ μου τὸν ἄντρα μου ἢ πάρε με καὶ μένα μαζί του...»

Γύρισε νὰ κοιτάξῃ στὸ κρεβάτι καὶ βλέπει τὸ Διγενὴ πού ψυχομαχοῦσε. Ἐβαλε μιὰ φωνή, ἀγκάλιασε τὸν ἄντρα τῆς καὶ οἱ βάραιες πού ἔτρεξαν στὴ φωνή τῆς τοὺς βρῆκαν καὶ τοὺς δυὸ νεκρούς. Ὁ Θεὸς ἔκαμε τὸ θέλημά της.

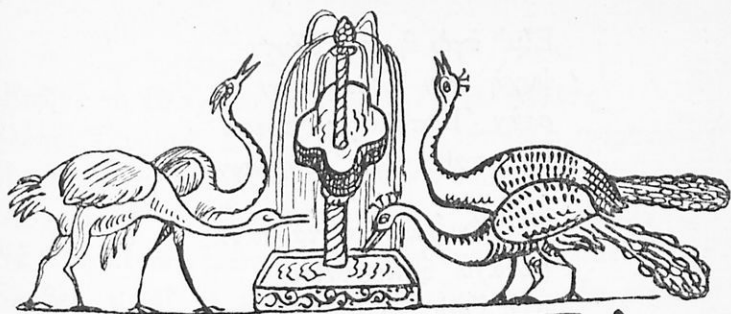
Ὅταν ἀκούστηκε ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ, κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιστέψῃ. Ὅλοι ἔλεγαν πὼς ἓνα τέτοιο ἔργο τοῦ Θεοῦ ἀδύνατον νὰ τὸ χαλάσῃ ὁ Χάρος.

Ἐκεῖνοι ποῦ εἶχαν χαρά τους τ' ἄρματα κι ἔπαινο
τὴν παλικαριά, κίνησαν νὰ πᾶνε γιὰ νὰ βεβαιωθοῦν
μὲ τὰ μάτια τους. Κίνησαν κι ἦρθαν ἀπὸ ἀνατολὴ καὶ
δύση, ἀπ' ὅλες τὶς φυλές κι ἀπ' ὅλες τὶς θρησκείες οἱ
ἀντρειωμένοι. Ἦρθαν στὸν Εὐφράτη ποταμό, εἶδαν
τὸ μεγάλο μνημεῖο τοῦ Ἀκρίτα καὶ θαύμασαν. Ἐπειτα,
ἓνας μὲ τὸν ἄλλον οἱ ἀντρειωμένοι, ἔσυραν ἀπάνω ἀπὸ
τὸ χῶμα τ' ἄρματό τους γιὰ νὰ πάρουν δύναμη καὶ χω-
ρίστηκαν. Γύρισε καθένας στὸν τόπο του, νὰ συνεχίσῃ
τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ καὶ νὰ δοξάσῃ τὴ φυλὴ του.

Διασκευὴ Δ. Βουτυρά

ἀπὸ τὸ Διγενῆ Ἀκρίτα **Α. Καραβίτσα**

— — — — —

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας.

Καβάλα πάει ὁ Χάροντας
τὸ Διγενὴ στὸν ἄδην
κι ἄλλους μαζί... Κλαίει, δέρνεται
τ' ἀνθρώπινο κοπάδι.

Καὶ τοὺς κρατεῖ στοῦ ἀλόγου τοῦ
δεμένους τὰ καπούλια,
τῆς λεβεντιάς τὸν ἄνεμο,
τῆς ὁμορφιάς τὴν πούλι.

Καὶ σὰ νὰ μὴ τὸν πάτησε
τοῦ Χάρου τὸ ποδάρι,
ὁ Ἀκρίτας μόνο ἀτάραχα
κοιτάει τὸν καβαλάρη!

«Ὁ Ἀκρίτας εἶμαι, Χάροντα,
δὲν περνῶ μὲ τὰ χρόνια
μ' ἄγγιζες καὶ δὲ μ' ἔνωσες
στὰ μαρμαρένια ἀλώνια!

Εἴμ' ἐγὼ ἡ ἀκατάλυτη
ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων·
στήν 'Εφτάλοφον ἔφερα
τὸ σπαθὶ τῶν 'Ελλήνων.

Δὲ χάνομαι στὰ τάρταρα
μονάχα ξαποσταίνω·
στή ζωὴ ξαναφαίνομαι,
καὶ λαοὺς ἀνασταίνω!

Κ, Παλχμᾶς

Οἱ ἀκρίτες

Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ μικρὸς κι ὁ 'Αλέξης ὁ ἀντρειωμένος
καὶ τὸ μικρὸ Βλαχόπουλο, ὁ καστροπολεμίτης,
ἀντάμα τρῶν καὶ πίνουνε καὶ γλυκοκουβεντιάζουν,
κι ἀντάμα ἔχουν τοὺς μαύρους τοὺς στὸν πλάτανο
[δεμένους

Τοῦ Κώστα τρώει τὰ σίδερα, τ' 'Αλέξη τὰ λιθάρια,
καὶ τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου τὰ δέντρα ξεριζώνει.
Κι ἐκεῖ πού τρῶγαν κι ἔπιναν καὶ πού χαροκοποῦσαν,
πουλάκι πῆγε κι ἔκατσε δεξιὰ μεριά στὴν τάβλα.
Δὲν κελαηδοῦσε σὰν πουλί, δὲν ἔλεε σὰν ἀηδόνη,
μὸν ἐλαλοῦσε κι ἔλεγε ἀνθρώπινη κουβέντα:
«'Εσεῖς τρῶτε καὶ πίνετε καὶ λιονατραγουδᾶτε
καὶ πίσω σᾶς κουρσεύουνε Σαρακίνοι κουρσάροι.
Πῆραν τ' 'Αλέξη τὰ παιδιὰ, τοῦ Κώστα τὴ γυναῖκα,
καὶ τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου τὴν ἀρραβωνιασμένη».
"Ὡστε νὰ στρώσῃ ὁ Κωσταντῆς καὶ νὰ σελώσῃ ὁ 'Αλέξης,
βρέθηκε τὸ Βλαχόπουλο στὸ μαῦρο καβαλάρης.
«Γιὰ σύρε σύ, Βλαχόπουλο, στὴ βίγλα νὰ βιγλίσης.
"Αν εἶν' πενήντα κι ἕκατό, χύσου, μακέλεψέ τους,
κι ἂν εἶναι περισσότεροι, γύρισε μίλησέ μας».

Ἐπῆγε τὸ Βλαχόπουλο στὴ βίγλα νὰ βιγλίση,
βλέπει Τουρκιά, Σαρακινούς κι Ἀράπηδες κουρσάρους·
οἱ κάμποι πρασινίζανε, τὰ πλάγια κοκκινίζαν.
Ἄρχισε νὰ τοὺς διαμετράη, διαμετρημοὺς δὲν εἶχαν.
Νὰ πάη πίσω ντρέπεται, νὰ πάη ἐμπρὸς φοβᾶται.
Σκύβει, φιλεῖ τὸ μαῦρο του, στέκει καὶ τὸν ρωτάει:
«Δύνεσαι, μαῦρε μ', δύνεσαι στὸ γαῖμα γιὰ νὰ πλέξης;»
— «Δύνομαι, ἀφέντη, δύνομαι στὸ γαῖμα γιὰ νὰ πλέξω,
κι ὅσους θὰ κόψῃ τὸ σπαθί, τόσους θενὰ πατήσω.
Μὲν δέσε τὸ κεφάλι σου μ' ἓνα χρυσὸ μαντίλι
μὴν τύχη λάκκος καὶ ριχτῶ καὶ πέσης ἀπ' τὴ ζάλη».
— «Σαῖτες μου ἀλεξαντρινές, καμιὰ νὰ μὴ λυγίσῃ
καὶ σύ, σπαθί μου δαμασκί, νὰ μὴν ἀποστομώσης.
Βόηθα μ' εὐχὴ τῆς μάνας μου καὶ τοῦ γονιοῦ μου βλόγια,
εὐχὴ τοῦ πρώτου μ' ἀδερφοῦ, εὐχὴ καὶ τοῦ στερνοῦ μου.
Μαῦρε μου, αἰντε νάμπουμε, κι ὅπου ὁ Θεὸς τὸ βγάλη».
Στὰ ἔμπα μπῆκε σὰν αἰτός, στὰ ἔβγα σὰν πετρίτης·
στὰ ἔμπα χίλιους ἔκοψε στὰ ἔβγα δυὸ χιλιάδες,
καὶ στὸ καλὸ τὸ γύρισμα κανένα δὲν ἀφήνει.
Πῆρε τ' Ἀλέξη τὰ παιδιὰ, τοῦ Κώστα τὴ γυναῖκα
καὶ τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου τὴν ἀρραβωνιασμένη.
Προσγوناτίζει ὁ μαῦρος του καὶ πίσω του τοὺς παίρνει.
Στὸ δρόμον ὅπου πῆγαινε, σέρνει φωνὴ περίσσια:
«Ποῦ εἶσαι, ἀδερφέ μου Κωσταντῇ κι Ἀλέξη ἀντρειωμένε!
Ἄν εἴστε ἐμπρὸς μου, φύγετε κι ὀπίσω μου, κρυφτῆτε,
τὶ θόλωσαν τὰ μάτια μου, μπροστά μου δὲ σᾶς βλέπω,
καὶ τὸ σπαθί μου ράγισε κόβοντας τὰ κεφάλια
κι ὁ μαῦρος λιγοκάρδισε πατώντας τὰ κουφάρια».

Δημοτικό

Ὁ Λεβέντης καὶ ὁ Χάρος.

Λεβέντης ἐροβόλαγε ἀπὸ τὰ κορφοβούνια
 μὲ τὸ μαντίλι στὸ λαιμὸ τὸ βαριοκεντημένον.
 Εἶχε τὸ φέσι του στραβὰ καὶ τὰ μαλλιά κλωσμένα
 καὶ ἔστριψτε τὸ μουστάκι του καὶ φιλοτραγουδοῦσε.
 Κι ὁ Χάρος τὸν ἀγνάντεψε ἀπὸ ψηλὴ ραχοῦλα.
 Καρτέρι πάει καὶ τοῦβαλε σ' ἓνα στενὸ σοκάκι.
 «Γειά σου, χαρά σου, Χάροντα!» Καλῶς τον τὸ λεβέντη.
 «Λεβέντη μ', ποῦθεν ἔρχεσαι, λεβέντη μ', ποῦ πηγαίνεις;»
 —«Ἀπὸ τῆ μάντρα μου ἔρχομαι, στὸ σπίτι μου πηγαίνω
 Πάω νὰ πάρω τὸ ψωμὶ καὶ πίσω νὰ γυρίσω».
 —«Λεβέντη μ', μ' ἔστειλε ὁ Θεὸς νὰ πάρω τὴν ψυχὴ σου».
 —«Χωρὶς ἀνάγκη καὶ ἀρρωστιά ψυχὴ δὲν παραδίνω,
 μὲν ἔβγα νὰ παλέψωμε σὲ μαρμαρένιο ἀλώνι,
 καὶ ἂν μὲ νικήσης, Χάροντα, νὰ πάρης τὴν ψυχὴ μου,
 καὶ ἂν σὲ νικήσω πάλι ἐγώ, πῆγαινε στὸ καλὸ σου».
 Πιαστῆκαν καὶ παλεύανε ἀπ' τὸ πουρνὸ ὥς τὸ βράδυ,
 καὶ ἐκεῖ στὸ γύρισμα τοῦ ἡλιοῦ, ποῦ πάει νὰ βασιλέψη,
 ἀκοῦν τὸ νιὸ ποῦ βόγκηξε καὶ βαριαναστενάζει:
 —«Ἄσε με, Χάρε μ', ἄσε με, παρακαλῶ, νὰ ζήσω,
 καὶ ἔχω τὰ πρόβατ' ἄκουρα καὶ τὸ τυρὶ στὸ ζύγι,
 καὶ ἔχω γυναῖκα παραινὰ καὶ χήρα δὲν τῆς πρέπει,
 καὶ ἔχω παιδὶ καὶ εἶναι μικρό, καὶ ὀρφάνια δὲν τοῦ μοιάζει».
 Θυμώνει ὁ Χάρος μὲ τὸ νιό, στὴ μαῦρη γῆς τὸν ρίχνει,
 τὸ στόμα του αἶμα γιόμισε, τὰ χεῖλη του φαρμάκι.

Δημοτικόν.

Ἡ Ἀγία-Σοφία.

Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆς, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια
 σημαίνει καὶ ἡ Ἀγία-Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι,
 μὲ τετρακόσια σήμαντρα καὶ ἐξῆντα δυὸ καμπάνες.

Κάθε καμπάνα καὶ παπάς, κάθε παπάς καὶ διάκος.
 Ψέλνει ζερβά ὁ βασιλιάς, δεξιά ὁ πατριάρχης,
 κι ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν ψαλμουδιὰ ἐσειόντανε οἱ κολόνες.
 Νὰ μποῦνε στὸ χερουβικό καὶ νάβγῃ ὁ βασιλέας,
 φωνὴ τοῦς ἤρθε ἀπ' οὐρανοῦ κι ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα:
 Πάψετε τὸ χερουβικό, κι ἄς χαμηλώσουν τ' ἅγια,
 παπάδες πάρτε τὰ ἱερά, καὶ σεῖς κεριά σβηστῆτε,
 γιατί εἶναι θέλημα Θεοῦ ἡ Πόλη νὰ τουρκέψῃ.
 Μὸν στεῖλτε λόγο στὴ Φραγκιά, νάρθοῦνε τρία καράβια
 τὸνα νὰ πάρῃ τὸ σταυρὸ καὶ τᾶλλο τὸ βαγγέλιο,
 τὸ τρίτο, τὸ καλύτερο, τὴν ἅγια τράπεζά μας
 μὴ μᾶς τὴν πάρουν τὰ σκυλιὰ καὶ μᾶς τὴ μαγαρίσουν.
 Ἡ Δέσποινα τaráχτηκε, καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
 Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζης,
 πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιροῦς, πάλι δικὰ μας εἶναι.
 Διμοτικό

Στὴν πατρίδα.

Πατρίδα, ποῦ στῶν τέκνων σου τὸ νοῦ ριζώνεις
 κι ἀνθίζεις καὶ μοσχοβολᾷς στὰ πρόσωπά τους,
 ποῦ κι ἂν ζητοῦν νὰ σ' ἀρνηθοῦν, τοῦς φανερώνεις
 μ' ἓνα τους λόγο μοναχό, μὲ μιὰ ματιά τους.
 Ποῦ ἀστροπελέκι γίνεσαι γοργὸ καὶ μπαίνεις
 στὰ ναρκωμένα στήθια τους ὅταν πλανιοῦνται,
 καὶ σωπασμένο κρύβεσαι, καὶ περιμένεις
 τὴν ὥρα ποῦ κι οἱ τύραννοι γλυκοκοιμοῦνται.
 Καὶ τότε ἄξαφνα ξεσπάει τ' ἀστροπελέκι
 καὶ τὸ παιδί σου ἀρνὶ μὲ μιᾶς θεριεύει
 καὶ σὰ λιοντάρι ἀδάμαστο μπροστά σου στέκει,
 καὶ μὲ φωτιά καὶ μὲ σπαθὶ σὲ διαφεντεύει.
 Ἐσύ, ποῦ καὶ τὸ θάνατο γλυκὸ μᾶς κάνεις,
 Πατρίδα! ξύπνησέ μας, πρὶν ἐσὺ πεθάνῃς.
 Ἄρ. Ἑφταλιώτης.

Μιά φορά κανείς πεθαίνει.

Μὲ τὴν αὐγὴ κι ἡ θάλασσα μενεξεδένια
λάμπει, καὶ μὲ τὸ φῶς τὰ πάντα ξανανιώνει.
Νά, ἡ ἀνοιξὴ γυρίζει! Νά, τὸ χελιδόνι
στὸν Παρθενῶνα ξαναχτίζει τὴ φωλιά του!
Κι ἂν πρέπη νὰ πεθάνωμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
θεία εἶναι ἡ δάφνη... Μιά φορά κανείς πεθαίνει.

Τὸ ἀνάκρασμα τ' ἀκοῦτε τῆς ἀρχαίας Πυθίας;
«Νίκη στῶν ἡμιθέων τὰ ἐγγόνια!» Ἀπὸ τὴν Κρήτη
ὡς τῆς Σαλονίκης τ' ἀκρογιαλὶα ξανανθίζουν
αἰώνιες οἱ ἐλιές. Μὲ τ' ἄρματα στὰ χέρια
ἐμπρός! Τὰ ὕψη τῶν βουνῶν ἄς ἀνεβοῦμε,
τῆς Σαλαμίνας τοὺς ἀντίλαλους ζυπνώντας.
Κι ἂν πρέπη νὰ πεθάνωμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
θεία εἶναι ἡ δάφνη... Μιά φορά κανείς πεθαίνει.

Τὸ μαραθόνιο πεζοπόρο ἀκολουθώντας,
κι ἂν πέσωμε, τὸ χρέος μας ἔχομε κάμει.
Καὶ μὲ τὸ αἷμα τοῦ προγόνου μας Λεωνίδα,
τὸ αἷμα μας, θριάμβων αἷμα, ταιριασμένο
θὰ πορφυρώσῃ τὸν καρπὸ τὸν κοραλλένιο,
καὶ τὸ σταφύλι τὸ κρεμάμενο στὸ κλῆμα.
Κι ἂν πρέπη νὰ πεθάνωμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
θεία εἶναι ἡ δάφνη... Μιά φορά κανείς πεθαίνει.

Τῆς ἱστορίας μᾶς φέγγουν τρεῖς χιλιάδες χρόνοι...
'Ορθοί! 'Ο φοίνικας ξαναγεννιέται ἀπὸ τὴ στάχτη
Στὶς ἀμμουδιές τῆς Μέκας διῶξε το, ἥλιε,
τὸ μισοφέγγαρο! Μακριὰ ἀπ' τὸν οὐρανὸ μας!
Κι ἂν πρέπη νὰ πεθάνωμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
θεία εἶναι ἡ δάφνη... Μιά φορά κανείς πεθαίνει

Φρ. Μιστράλ Μετάφ. Κ. Παλαμᾶ

‘Ο Ἐθνικός ὕμνος.

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη
ποῦ μὲ βιά μετράει τὴ γῆ.

Ἀπ’ τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά.

Ἐκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες
πικραμένη ἐντροπαλή,
κι ἓνα στόμα ἐκαρτεροῦσες,
«ἔλα πάλι»! νὰ σοῦ εἰπῇ.

Ἀργεῖε νάρθη ἐκείνη ἡ μέρα
καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τάσκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχής! Παρηγορία
μόνη, σοῦ ἔμενε νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα,
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά
ἓνα ἐκτύπασε τ’ ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

Κι ἔλεες: «Πότε, ἄ, πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπ' τὴς ἐρμιέης;»
καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές!

Τότε ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μὲς στὰ κλάσματα θολό,
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζε αἷμα
πλῆθος αἷμα ἑλληνικό.

Ναί, ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μ' ὁρμή,
ποὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη, ἢ τὴ θανή.

Ἀπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἑλευθεριά!

Δ Σολωμός

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I.

Α'

	Σελίς
1. Ἡ μάνα 'Α. Καρκαβίτσα	3
2. Δυὸ σκέλεθρα, 'Α. Καρκαβίτσα	9
3. Βιοπαλαιστής, » »	17
4. Ναυάγια, » »	24
5. Πλούτος καὶ Εὐτυχία, Γρ. Ξενοπούλου	29
6. Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία ἐνὸς φίλου μου, Ν. Ἐλατου ..	36
7. Οἱ σφουγγαράδες, 'Α. Καρκαβίτσα	44
8. Ὁ κακὸς σύντροφος, » »	51
9. Τ' ἀγνάντεμα, 'Α Παπαδιαμάντη	57
10. Ἀνοιξη, Ν. Ἐλατου	61
11. Στὸ ἐρειπωμένον μοναστήρι, Ν. Ἐλατου	62
12. Τὸ βοσκόπουλο, Ἀργ. Ἐφταλιώτη	66
13. Τῆς φτώχειας τὰ στερνά, 'Ι Βλαχογιάννη	69
14. Ἡ θάλασσα, 'Α. Καρκαβίτσα	77
15. Τὸ γιούσουρι, » »	90
16. Ἡ γοργόνα, » »	102
17. Ὁ ΜπάρμπαΓιάννης καὶ ὁ γάϊδαρός του, Ἀργ. Ἐφταλιώτη	108

B'

18. Μὲ τὸ σιδηρόδρομο, 'Α. Καρκαβίτσα	113
19. Τοῦ λιναριοῦ τὰ πάθη, Ν. Ἐλατου	121
20. Ἡ ἱστορία τῆς δαχτυλήθρας, Ν. Ἐλατου	129
21. Ἡ σουσουράδα, 'Α. Καρκαβίτσα	135
22. Τὸ караβάνι, Ν. Ἐλατου	139

Σελίς

23. Τὸ λιοντάρι, Ν. Ἐλατου.....	147
24. Τὸ ἴδιο πρᾶμα μὲ διαφορετικὴ μορφή, Κ. Ἐδαλτ. Δι- ασκευὴ Ν. Ἐλατου	152

Ποιήματα

Α'

25. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς, Δ. Σολωμοῦ	168
26. Στὴν πίστη ἀπάνω τὴν ἐλπίδα, Ἰ Πολέμη	169

Β'

27. Χωρισμός, Ἀ. Πάλλη	170
28. Τὸ ναυτόπουλο, Ν. Δαμιανοῦ	171
29. Ἡ πρωτομαχιά, Δ. Σολωμοῦ	171
30. Νύκτα καλοκαιρινή, Γ Δροσίνη	172
31. Ἡ ψυχρόχρκα, » »	173
32. Μεσημέρι, Ἀλ. Φωτιάδη.....	173
33. Ἡλιοδασίλεμα, Κ. Κρυστάλλη	173
34. Ἡ ἐξοχή, Σπ. Μαρτζώκη	174
35. Ζωγραφιά, Ἰ Πολέμη	175
36. Καλοκαίρι, Σπ. Μαρτζώκη	175
37. Τὸ σταφύλι, Γ. Δροσίνη	177

II.

38. Διγενῆς Ἀκρίτας, διασκευὴ Δ. Βουτυρά ἀπὸ τὸ Διγενή Ἀκρίτα, Ἀ. Καρκαβίτσα	178— 247
---	----------

Ποιήματα

Α'

39. Διγενῆς Ἀκρίτας, Κ. Παλαμᾶ	248
40. Οἱ ἀκρίτες, δημοτικὸ.....	249
41. Ὁ λεβέντης καὶ ὁ χάρος, δημοτικὸ	251

B'

	Σελίς
42. Ἡ Ἀγία—Σοφία, δημοτικὸν	251
43. Στὴν Πατρίδα, Ἀργ. Ἑφταλιώτῃ	252
44. Μία φορὰ κανεὶς πεθίνει, Φ. Μιστρᾶλ, μετάφρσση Κ. Παλαμᾶ	253
45. Ὁ Ἑθνικὸς ὕμνος, Δ. Σολωμοῦ	254

Σημ. Τὰ σημειωμένα με * εἶναι διασκευασμένα ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν
Α. Καρκαβίτσα καὶ παραχωρημένα στὸ συνεργάτη του Ἑπ. Γ. Παπα-
μιχαήλ.

Αθήνα, 1997

Τίτλος: ...

Αριθμός: ...

1997

Πρόεδρος: ...

Αναφορικά με το έργο που έχει ανατεθεί στην Επιτροπή, η οποία αποτελείται από τους κ.κ. ... και ... η Επιτροπή έχει ολοκληρώσει το έργο της και έχει υποβάλει στην Επιτροπή τον ...

Το ...

Το ...

Υπουργείον

Παιδείας καὶ Ὑποθηκευμάτων

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10/9/29

Ἀριθ.] Πρωτ. 44451
] Διεκπ.....

Πρὸς

τοὺς κ. κ. **Ι. Καρκαβίτσαν** καὶ **Ἐπ. Παπαμιχαήλ**

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι δ' ἡμετέρας ταυταρίθμου ἀποφάσεως, ἐκδοθείσης τῇ 7ῃ Σ)βρίου 1929 καὶ αὐθημερόν καταχωρισθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 99 (τεῦχος Β') φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως, ἐνεκρίθη τὸ ὑφ' ὑμῶν συγγραφέν βιβλίον «ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ ΚΑΙ ἈΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ» «ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ» Ἐ' δημοτικοῦ σχολείου κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου 3438 διὰ μίαν τριετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1929-30 ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅπως κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν ἐκτελεσθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὑποδειχθεῖσαι τροποποιήσεις αἱ διατυπωθεῖσαι ἐν τῇ σχετικῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει αὐτῆς τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 88 τῆς 31ης Ἰουλίου 1929 (Τεῦχος Β') φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ Ὑπουργὸς

Κ. ΓΟΝΤΙΚΑΣ

ΤΙΜΗ ΑΔΕΤΟΥ ΔΡ. 20.95 (ΔΕΜΕΝΟΝ ΔΡ. 3 ΕΠΙ ΠΛΕΟΝ)

Ἀριθ. διατιμῆσεως καὶ ἀδείας κυκλοφορίας 52470)19-10-29.

Τὰ διδασκτικὰ βιβλία, τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ εἴκοσι τοῖς ἑκατὸν τῆς κανονισθείσης πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν. (Ἀρθρον 9 Διατάγματος «περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμῆσεως διδασκτικῶν βιβλίων καὶ χορηγίας ἀδείας κυκλοφορίας αὐτῶν», τῆς 26 Ἰουλίου 1929).

0020561369
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

